

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

AKTSTYKKER OG OPLYSNINGER
TIL
STATSKOLLEGIETS HISTORIE
1660—1676.

UDGIVNE VED

J. LINDBÆK

AF

SELSKABET FOR UDGIVELSE AF KILDER TIL DANSK HISTORIE.

FØRSTE BIND (1660—1670).

MED UNDERSTØTTELSE
AF MINISTERIET FOR KIRKE- OG UNDERVISNINGSVÆSENET.

KØBENHAVN.
I KOMMISSION HOS UNIVERSITETSBOGHANDLER G. E. C. GAD,

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE
(AXEL SIMMELKJER)

1903—04.

Da man har anset det for det heldigste at afslutte 1ste Bind af »Aktstykker til Statskollegiets Historie« med Frederik III's Død, især fordi Kilderne under Christian V antager en væsentlig forskellig Karakter, skal der her gives nogle foreløbige Bemærkninger om Arten af Kilderne til det foreliggende Bind og om Udgivelsesmaaden.

Der har i sin Tid existeret en original Forhandlingsprotokol for Statskollegiet 1660—70. Denne er imidlertid forsvundet, og der findes kun en Koncept dertil, skrevet af Kollegiets Sekretær Frants Rasch.

I denne Protokol findes Referater af Møderne og, især for Aarene 1663—64, Afskrifter af Betænkningerne, derimod ikke Voteringer. Imidlertid er Referaterne kun fuldstændige indtil 1665; efter den Tid findes kun kortfattede Notitser med Henvisninger til de originale Betænkninger.

For en Del Aar siden samlede man et Arkiv for Statskollegiet. Dette Arkiv bestaar for Tiden før 1670 af to Pakker (1660—62 og 1663—70). Man finder heri en stor Del Betænkninger i Original eller Koncept samt Indlæg, der har foranlediget Statskollegiets Møder. Vigtige Supplementer findes spredt i Indlæggene til Kancelliets Brevbøger og paa enkelte andre Steder i Rigsarkivet. Endelig lykkedes det i det norske Rigsarkiv at finde en stor Mængde Betænkninger delvis af betydelig Interesse. Der vil da ikke savnes mange Betænkninger i Udgaven. Oplysninger om de tabte findes dels i Protokollen, dels i en Fortegnelse, optaget, som det fremgaar af Haandskriften, af Kancellisekretær Rasmus Rasmussen.

I Udgaven er optaget alle Betænkningerne, ogsaa de faa hidtil trykte, desuden et Udvalg af de interessanteste af de Aktstykker, der har været forelagt Kollegiet. Ved alle Møderne gives Meddelelse om de Kongebreve, hvorved de er sammenkaldte, om Forhandlingernes Gang og om de nærmeste Følger af Betænkningerne. Endvidere refereres de til Kollegiet rettede Kongebreve, som ikke har affødt Møder.

Aktstykkerne er gengivne in extenso. Retskrivningen i de danske Dokumenter er reduceret væsentlig efter de Regler, der er opstillede af V. A. Secher. Store Bogstaver er anvendte som i »Forarbejderne til Kristian V's Danske Lov«.

Da Trykningen var ved at afsluttes, blev der fundet en stor Mængde saakaldte »Betænkninger af Statskollegiet« om Haandværkslavene. Disse Aktstykker, der frembyder meget store Vankeligheder, vil blive meddelt som Tillæg til 2det Bind. Sammesteds vil komme en fyldig Oversigt over Statskollegiets Historie og Betydning for Statsstyrelsen samt Register til begge Bind.

J. Lindbæk.

De almindeligst anvendte Forkortelser er følgende:

- P. I ∅: Statskollegiets Forhandlingsprotokol 1660—70;
S. K. ∅: Statskollegiet;	J. R. ∅: Jydske Registre;
S. R. ∅: Sjællandske Registre;	J. T. ∅: Jydske Tegnelser;
S. T. ∅: Sjællandske Tegnelser;	N. R. ∅: Norske Registre;
F. R. ∅: Fynske Registre;	N. T. ∅: Norske Tegnelser;
F. T. ∅: Fynske Tegnelser;	R. A. ∅: Rigsarkivet;
N. R. A. ∅: Norske Rigsarkiv.	

1660.

16. Nov. Kongebrev¹⁾ til Rigens Drost om at lade forhandle i »Consilio Status« om Forandring i Instruxen for Fr. v. Ahlefeld, dansk Gesandt i England, i Anl. af Arveregeringens Indførelse, og om, hvorvidt Kongen i Fremtiden kunde lade Hertugen af Gottorp og de »andre uddelte« Hertuger føre Titel af Arvinger til Norge uden Skade for sin Arverettighed.

24. Nov. Kongebrev²⁾ til Rigens Drost om »i Morgen Formiddag« at sammenkalde alle Assessorer i Collegio Status for at holde den første Session. Drosten skal som Præsident efter medfølgende foreløbige Instrux (Nr. 1) proponere paa Kongens Vegne, »hvis til voris Regerings lykkelige Fortsettelse allermost fornøden kand eragtes«.

1. Foreløbig Instrux for S. K. 18. Nov. 1660.

Kopi: S. R. Nr. 293 b., Konc. med Erik Krag's Haand som Indlæg til samme. Efter en Kopi i St. kgl. Bibl. (Ny kgl. Saml. Nr. 1028, 4to) tr.: Aarsberetn. f. Geheimearch. II, 157 f.

Instruction gifvet voris Statscollegio, hvorefter alle de, dertil hører, sig underd. skal hafve at rette oc forholde:

Fridericus 3. Voris Riges Drost skal udi dette af os indstiftede Statscollegio vere Præsident oc Formand oc dets Colleguer oc membra, naar noget forefalder, som derudi forhandlis bør, lade tilsammenkalde.

¹⁾ S. T. Nr. 1301. Forfatteren af Registret til S. T. har anset Consilium Status for identisk med S. K. — Allerede 6. November siger den nederlandske Gesandt, at Hans Nansen kaldes Assessor in Collegio Status (Becker, Samlinger til Frederik III's Hist. I, 433).

²⁾ S. T. Nr. 1320.

Bem. Collegii Forsamlinger skulle ske udi Raadstuen for vort Slot Kiøbenhafn, udi hvilke Præsidenten Propositionerne skal giøre saa och os underd. Relation, om hvis derudi delibererit oc behandlet vorder a).

Den af os i dette Collegio forordnede Statssecreterer skal holde Protocol ofver, hvis derudi forefalder och behandles, saa och alle samme Collegii Resolutioner concipere, hvilke Resolutioner, førend de os præsenteret vorder, skulle af Præsidenten reviderit oc igienemset vere.

Voris Statscollegium skal i alle Consultationer i høieste Act hafve, at voris Souverainitet, kongelig Autoritet och Reputation saavel som voris gandske kongl. Huses Interesse oc Velfart, i Særdelighed voris Arfverettighed oc alle andre regalia, erholdes oc mainteneris i sin Vigueur oc Kraft, af ald Forstand oc Mact afverge, hvis noget deraf kunde turbere eller vere imod.

Naar Sager af stoer Victighed i dette voris Statscollegio forefalder, da skal de der en eller tvende Gange reassumeris och meget vel oc grundeligen ofverveies, førend consilium oc Beslut derom forfattes.

Samme voris Collegium skal tage udi underd. oc flittig Act, paa hvad Maade god Correspondence med voris Naaboer kand underholdes, tienlige Forbund giøres, forbedres oc vedligeholdes, med alt andet, hves voris oc vore Rigers oc Landes Interesse med fremmede Potentater och Republiquer kand vedkomme.

Alle Consultationer, som udi voris Statscollegio forefalder, skal holdes hemmelig oc udi største Secretezza.

Intet af hvis derudi consulterit er, skal opsettes til nogen Execution, førend det af os selv vorder approberit oc naadigst befalet. Dette vi saaledes interimsviis til videre oc udførligere Forklaring, som med forderligste ske skal, hafver ladet forfatte. Gifvet Hafniæ 18. Novembris 1660.

- a) Konc. tilf.: mens dersom Præsidenten formedelst sin Svaghed eller andre Tilfælde sligt icke forrette kand, da skal det ske ved voris Canceler. Overstr. og tilf. i Margen: Dette er efter Hans M^{tes} Befalling udslet.

25. Nov.—12. Jan. 1661. 9 Møder, hvis Betænkninger nu alle er tabte. Deres Indhold refereres saaledes¹⁾:

¹⁾ Alfabet over S. K.'s Betænkninger. Nr. 10 i denne Fortegnelse er den bevarede Betænkning af 12. Jan. 1661. Slg. Hist. Tidsskr. 7. R. I, 571—73.

1. Lothringens Hertug.
2. Engelske Comandeur Svar.
3. Rigens Raad at vere.
4. Souveränitet for Hertugdøm. Slesvig.
5. Collegier at anordnes. Festningernes Reparation. Flodens Tilstand.
- 6.
7. Kiøbenhavn 1) om siste Privilegier, 2) Tilførsel, 3) Deputerede at anordne, 4) Stendernis Samling i Fredstid.
8. Rigens Raad at vere.
9. Flodens Tilstand. Festningernes Besetning. Defension. Militiens Reduction och andet.
9. Dec. Kongebrev¹⁾ til Rigens Drost om at lade forhandle i S. K., hvorledes Garnisonen i København kan underholdes 3—4 Maaneder, indtil de Midler til dens Underhold, som dens høje Nødtørft uomgængelig kræver, kan tilvejebringes.
13. Dec. Kongebrev²⁾ til Rigens Drost om at lade drøfte i S. K., hvorledes en Matrikel over det ganske Rige bedst kan forfattes og al Ejendom uden Persons Anseelse anslaaes.
31. Dec. Møde. Forhandling om Instruxen for Gesandten ved det svenske Hof³⁾.

1661.

2. Jan. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁴⁾ til S. K. af 1. Jan., for at forhandle om Jochum Irgens' Ansøgning og i Almindelighed om Abalienation af Kronens Gods⁵⁾.
- Samme Dag Kongebrev⁶⁾ til S. K. om næste Dag at afgive

¹⁾ S. T. Nr. 1350. Slg. Becker I, 215.

²⁾ S. T. Nr. 1366. ³⁾ Registret til P. I ⁴⁾ S. T. Nr. 2.

⁵⁾ Registret til P. I. 6. Jan. fik Hannibal Sehested Ordre til at udlægge Vestervig Kloster til J. I. for hans Fordringer paa Kronen (S. T. Nr. 19).

⁶⁾ S. T. Nr. 3.

Betænkning om det Instrument, som skulde forfærdiges om Kongens og hans Hus's Arveret¹).

10. Jan. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev²) til Rigens Drost 8. Jan., for at forhandle om, hvorledes Højesteret, hvorfra ingen Appel burde ske, bedst kunde konstitueres, og med hvor mange og af hvad Stands Personer den kunde besættes.

S. K. indstillede, at naar der var afvigende Meninger, kunde Kongens Stemme gøre Udslaget. Der kunde indsættes to Sekretærer til Protokollen, en af Adel og en af Borgerstand, ligeledes én, som hidtil havde haft Navn af Rigens Skriver, til at læse Sagerne op. Stedet, hvor Højesteret kunde holdes, kunde være København³) — Forordningen⁴) om Højesteret (14. Febr.) synes væsentlig at stemme overens med Betænkningen.

12. Jan. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁵) af 11. Jan. til Rigens Drost, for at drøfte de Instanser, der skulde gaa forud for Højesteret. Betænkning (Nr. 2) samme Dag. Resultatet var Nedsættelsen af den første Lovkommission⁶).

2. Betænkning af S. K. 12. Jan. 1661.

Orig. med Frants Raschs Haand i S. K.'s Arkiv, Referat i P. I Bl. 2 f. Tr.: Secher og Støchel, Forarbejder til Danske Lov I, 5 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. hafver naadigst for got anset, at Collegium Status skulde beraadslaa och sit underdanigste Betenkende gifve, paa hvad Maade de Rettergange och instantiæ, som i Processer bør at foregaa dend høieste Ret, hvorfra ingen Appellation sker, kand best her i Ed. kongl. May. Rige Dannemark indrettis och administreris, da samme E. k. M. naadigste Befalning i ald Underdanighed at efterkomme, er bemelte Materie i Stats Collegio paa det flittigste blefven ofverveiet, och derpaa efterfølgende allunderdanigste Beslut paa Ed. kongl. May. videre Behag och Approbation fult, nemmelig at med Landstinge, Gaardsret, Consistorier,

¹) Arveenevoldsakten udstedtes 10. Jan. (Kongeloven og dens Forhistorie, Aktst. I).

²) S. T. Nr. 26. ³) P. I Bl. 1—2 (meget ødelagt). Tr.: Vedel, Højesterets Historie, 16.

⁴) Tr.: Forordninger 1643—70, Bl. Sss. ⁵) S. T. Nr. 38.

⁶) Secher og Støchel, Forarbejder til Danske Lov I, 5 f.

Hærridstinge, Bytinge, Birketinge och Søren kunde det best forblifve ved dend Indstiftelse, som det hidindtil her i Riget vorit hafver, dog at en hver Landsdommere af Adel blef adjungerit en dyktig borgerlig Standsperson, som Retten tillige med hannem betiene kunde. Mens som en ordentlig och velfunderit Rettergangs Proces och Form til Justitiens Verk vel at besckicke særdelis fornøden giæris, da kunde af E. kongl. May. visse Commissarier af alle Provindtser her i Danne-mark forordnis och næfnis, hvilke samme Rettergangs Proces til videre Revision och E. kong. May. naadigste Approbation saaledis kunde befalis at opsette, at en Vished och gafnlig Uniformität deri ofver det hele Rige kunde hafvis. Och kunde bemelte Commissarier, om det E. kongl. May. saaledis behager, tilligst foretage dette Rigis forrige Love, Recessen och andre Forordninger, derudi observere och corrigere, hvis de erakte sig ei at skicke och ofverenskomme med nerværende Ed. kongl. May. Arfregering och best tiene til en almindelig och god Observants ofver det hele Land. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 12. Januarii anno 1661.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

J. Gerstorff mp. Hansz Schack. Hannibal Seh[ested]. P. Reetz. Christian G. z. Ranzow. Hans Svane. Theodorus Lente mp.

Hans Nansen. Petrus Bulichius mp. C. Gabell mp.

Heinrich Mathesius mp.

21. Jan. Møde, iflg. Kongebrev¹⁾ til Rigens Drost af 20. Jan., for at drøfte Niels Trolles Begæring, at der i Sagen mellem ham og Jørgen Løvenklau, der nu skal for Højesteret, kun maa dømmes af Adelsmænd, da Sagen er ærerørig og tilmed bragt for Retten før Regeringsforandringen.

Betænkningen synes at gaa ud paa, at der skal dømmes paa samme Maade, som hidtil har været brugelig i lignende Tilfælde²⁾. Sagen paadømtes af Højesteret 5. Marts 1661³⁾, hvor baade adelige og borgerlige Dommere var til Stede.

Samme Dag behandlede iflg. Kongebrev⁴⁾, stilet til Rigens Drost, et Forslag, hvorledes Gaderne i København, ligesom i andre vel policerte Stæder, kunde holdes rene.

¹⁾ S. T. Nr. 51. ²⁾ P. I Bl. 3 (meget ødelagt). Datoen ses af Registret.

³⁾ Slg. Holberg, Danmarks Hist. III, 537—40. Vedel, Højesterets Historie, 23 ff.

⁴⁾ S. T. Nr. 68. Tr.: Kbhs. Diplom. VI, 355. Da dette Brev er dateret 30. Jan., maa der være en Fejl enten i denne Dato eller i Tidsangivelsen i Registret til P. I

Forslaget med alle dets Conditioner blev befundet godt, og der udtaltes, at dets Iværksættelse kun vilde bero paa, at der udgik en kongelig Befaling derom¹⁾. Det hidrørte fra Tolderen Johan Esmit, og paa Grundlag af det udstedtes der 12. Marts en Forordning og et aabent Brev om Renholdelsen i København. 14. Marts udnævntes Esmit til Direktør for Renovationsvæsenet paa otte Aar²⁾.

12. Febr. Møde. Kongen havde ved Brev³⁾ af 10. Febr., stilet til Rigens Drost, krævet S. K.'s Betænkning om en Memorial fra de nederlandske Gesandter om Refusionen af de extraordinære Omkostninger, som Generalstaterne i sidste Krig mellem Danmark og Sverige til Hjælp for Danmark havde haft ud over Alliancens Bestemmelser.

S. K. tog ingen Bestemmelse, men gennemsaa, hvad der i Missiver og andre Akter tilforn var passeret i denne Sag⁴⁾. Slg. 11. Marts.

Samme Dag behandlede iflg. samme Kongebrev⁵⁾ en Klage fra Sognepræsten og Hospitalsforstanderne i Nykøbing, Falster. Klagen⁶⁾, der er dateret 1. Febr. 1661, gik ud paa, at Hospitalets og Skolens Kapitaler paa Grund af slet Forvaltning i Lensmand Jost Fr. v. Pappenheims Tid var gaaede ned fra 11000 til 1500 Rdr.

S. K.'s Betænkning⁶⁾ synes at gaa ud paa, at Sagen skal undersøges og de skyldige erstatte Tabet. 25. Febr. udgik Kongebrev⁷⁾ til Lensmand Chr. Lindenov om at drage Pappenheims Enke til Ansvar.

11. Marts. Møde. Videre Forhandling om de nederlandske Gesandters Memorial (slg. 12. Febr.). Denne bestod i følgende Punkter:

1. Stedet, hvor Parternes Kommissærer skulde forhandle Sagen, maatte være i Holland. 2. Kongen skulde instruere og

¹⁾ P. I Bl. 3 f. (meget ødelagt).

²⁾ S. R. Nr. 42—44 (Forslaget som Indlæg). Tr.: Kbhs. Dipl. III, 519—22.

³⁾ S. T. Nr. 82. ⁴⁾ P. I Bl. 4. Ødelagt, Datoen ses af Registret.

⁵⁾ Tr.: Engelstoft, Universitets- og Skole-Annaler 1811. I, 201 ff.

⁶⁾ P. I Bl. 4 (meget ødelagt). ⁷⁾ F. T. Nr. 16.

autorisere sine Ministre i Holland til at føre vedkommende Forhandlinger. 3. Kunde Kommissærerne ikke blive enige, skulde Sagen gaa til arbitros eller superarbitros. 4. Til Sikkerhed for, at det, som Kommissærerne eller Voldgiftsmændene vedtog, blev overholdt, skulde der oprettes en bindende Efterkommelsesakt (actus submissionis). 5. Dersom det ikke faldt Kongen belejligt strax at erlægge, hvad han blev skyldig, maatte Generalstaterne søge deres Betaling i Trondhjems Lens Told eller i andre Indkomster.

S. K. vedtog, at der herpaa skulde svares: ad 1. Da Generalstaterne prætenderede paa Kongen, skulde de ogsaa, som billigt og brugeligt var, søge ham paa hans Sted. Locus tertius vilde falde for kostbar og besværlig. ad 2. Da Kongen havde tilladt sine Ministre i Holland at komme herhen, og Forhandlingerne skulde føres her, saa kunde Generalstaterne befuldmægtige deres herværende Ministre eller andre til at føre Forhandlingerne. ad 3. Kongen stode paa, at hans Kommissærer vilde afhandle Sagerne med Skel og Billighed, saa ingen arbirer eller superarbirer skulde behøves. Men hvis Kommissærerne mod Forventning ikke kunde blive enige, kunde Kongen godt lade Sagen komme til arbitros. ad 4. Om actus submissionis kunde der forhandles, naar Kommissærerne kom sammen. ad 5. Der kunde ikke kræves Hypotek eller Immission, førend Spørgsmaalene an et quantum var debatterede og saaledes liquidum formeret, thi der kunde findes contrapostulata og gravamina.

I Overensstemmelse hermed gav Kongen de nederlandske Gesandter Svar 24. Marts¹⁾).

Samme Dag drøftedes iflg. Kongebrev²⁾ af 10. Marts, stilet til Rigens Drost, en Supplik (Nr. 3) fra nogle københavnske Borgere, der beklagede sig over Forordningen af 12. Febr.³⁾, »hvorledis med den Forstrekning, som Bunden sker til sin Afslings Fortsettelse, skal forholdis«.

¹⁾ P. I Bl. 4—5 (meget ødelagt) suppleret efter de nederlandske Gesandters Memorial af ⁴/₁₄ Febr. og deres Referat af Kongens Svar. (R. A. Holland. A). Slg. Becker I, 437.

²⁾ S. T. Nr. 137. ³⁾ Tr.: Forordninger 1643—70, Bl. Rrr III.

Der blev ingen Beslutning taget, men vedk. Forordning blev oplæst og overvejet¹⁾. Jvfr. 29. Marts.

3. *Supplik fra 18 københavnske Borgere 6. Marts 1661.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Stormæchtige, høigbaarne Første, adlernaadigste Herre oc Konning.

Eftersom vi fattige Mænd, E. k. M: Skatteborgere her udi Kiøbenhavn, stoer Last och Besværing med dend stærke Indkvartering, Vachtholden, Voldarbeid samt anden idelige Tyngde udi sidste Krig udstoede, saa loede vi os det alligevel ikke surt falde for dend gode Forhaabning och Trøst, vi stadeligen udi lefde, at naar Gud os Freden igiengaf, vi da vid voris høie och nidrige, naadigste och gunstige Øfrigheds Hielp och Bistand for voris underdannigst troe Hielp och Bistands Tienniste kunde vorde befordred voris Næring oc Bærring samt tilstaaendis Giæld iblant Bønderne til voris Lefnits Op- hold och Creditorers Contentement igien at søge, men eftersom E: M: naadigste Paabud udgangen er, at ingen maae faae Nam eller Vordering udi Bundens Boe for den forrige Giæld inden trei Aar (udi hvilke midlertid mange vid Døden kand afgaae och formedelst ulyckelig Tilfald slet ødelagt blifve, at mand sit derofver aldellis maae miste och kvit vorde, saa som os for det Forbud, Anno 1658 giort blef, vederfaredis, thi da kunde vi ald voris Betalning hoes Bunden richtig hafve bekommit, men saa kom Svensken och tog det gandske bort, at vi derofver (det Gud kiende) merkelig stoer Skade lide), men at dend nye Forstrækning och Hosbundens Rettighed først forud betaldis skal, er saadan voris Forhaabning os dervid — Gud se der til — gandske betagen, saa vi fattige Mend, som mesten ald voris Handel och Næring med Bønderne haft och Størstedelen voris Mittel och Formufve hoes dennem udsat hafve, ei alene formedelst dette Forbud med Hustrøer och Børn Nød och Trang maae lide, men end dagligen af voris Creditorer, som vi Varene (hvormed vi Bønderne udi deres høie Nød undsat hafve), hvilket sig en ansenlig Summa tilhaabe bedrager, paa det de nogit til Føde kunde hafve, emeden de Sæden udi Jorden och Høsten ind brachte, af bekommit och os forre udsat hafve, ulideligen ængstis och tribuleris, och intet visse derimod igien (om dette Forbud stricte holdis skal) af Bønderne hafve at forvænte, saa at vi vores Credit aldellis miste och derudofver

¹⁾ P. I Bl. 6.

udi total Ruin geraade, at vi ei mere igien paa Foede komme kand, med mindre E. M. en naadigst Moderation derudi giørendis vorder, som vi aldlerunderdanigst forhaabe. Hvorforre saa och efterdi, aldlernaadigste Herre och Konning, endnu mange Bønder (Gud være lofvit) findis, som noksom Middel och Raad hafve vel at kand betale och dog vidblifve, men formedelst Forbuddet saa trotsig och motvillic ere, at de icke ville, der och ere Enker, hvis Mænd os och ere skyldig blefne, som sig med god Formufve udi smaae Huse hedensat hafve, saa de ingen Aufing bruge, de gemene betrængde ochsaa self ønske, at Forbuddet ei hafde blefven giort, thi da hafde det været bedre for dem, och snarere mere, end ellers, blefvit forstragt och hiulpet. Da er hermed af E. k. M. vi aldlerunderdanigst begiørendis, at E. M. forberørte voris megit trange Vilkaar af høig kongelig Gunst och Naade naadigst ville ervæge och bevilge, at vi dennom, som vi ved, der Middel och Raad hafve at kand betale och icke ville, med Rættens Giænge maae søge; thi ingen iblant os tenker os anderledis end lideligen efter nerverende Tids Tilstand och Leilighed imod dennom at forholde eller dennom anden Skiæl giøre, end som vi self vilde hænde och hafve, och dersom sligt os ei naadigst maae worde tillat, (som vi os dog underdannigst tilforser), at os da dend samme Frihed, som Bunden niuder, naadigst maae worde forunt, saa vi ochsaa udi trei Aare af voris Creditorer aldeles uanfæchtit och umolesterit maae være och blifve, hvorpaa E. M. naadigst Resolution vi aldlerunderdanigst forvændte. Dend aldlerhøieste Gud E. M. med det gandske kongelige Hus udi it langvarende lyk-salig fredelig Regiment til ald timelig och evig Velfærds Prosperitet fra aldle Ulycke naadeligen spare och bevare. Actum Kiøbenhafn dend 6. Marti anno 1661.

E. k. M.

Aldlerunderdanigste plichtskyldige troe Undersatter och Skatteborgere.

Hans Therckelszen.

Seuerin Pedersen.

Nielss Rasmuszen.

Jørgen Hansen Raff.

Søffren Hanszen Raffuen.

Peder Thueszen.

Jurgen Pederszen mp.

Isaac Klawman mp.

Peder Thordsen egh.

Jørgen Hanssen Ogelby.

Niels Andersenn.

Siuerdt Flor.

Søffren Laueredzen Sæby egh.

Jens Vochmand egh.

Hans Søffrensen egh.

Peder Hansen Riserop egh.

Jensz Søffrensen egh.

Jens Jenssen (?).

Samme Dag drøftedes de sluttede Lavs Stilling iflg. Kongebrev¹⁾ af 3. Marts, stilet til Rigens Drost. Dette udtalte, »at der falder adskillige Betænkninger om de sluttede Lav her i vort Rige Danmark, og findes vel saa vigtige rationes, som er imod som med samme Lavs Indstiftelse«, og opfordrer derfor S. K. til at overveje, om Lavene med størst Føje kunde vedligeholdes eller afskaffes.

Af de faa Rester af Betænkningen²⁾ synes at fremgaa, at S. K. har foreslaaet at lade Lavsskraerne gennemse og forhøre om Misbrugene. Jvfr. 5. og 12. Jan. 1663.

29. Marts. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev³⁾ af 28. Marts, stilet til Rigens Drost. 26. Marts havde den svenske Gesandt Duvall henvendt sig til Kansleren og krævet Ret for Sverige til, iflg. Brømsebrofredens § 20, at lade indrette en svensk ridende Post mellem Helsingør og Hamburg⁴⁾. S. K. skulde nu forhandle herom.

S. K. udtalte⁵⁾, at Postrettighed var et Regale, som en Suveræn ikke let kunde indrømme andre, at den anførte Paragraph ikke gav Sverige nogen Ret, og at denne ridende Post vilde medføre mange onde Konsekvenser, hvorfor det fraraadede denne Indrømmelse. Derimod kunde man lade den svenske Konge benytte den danske ridende Post, som da kunde modtage de svenske Breve i Hamborg og overgive dem til den svenske Postmester i Helsingør.

I Overensstemmelse hermed gav Kansleren og Grev Rantzau Duvall Svar 6. April⁶⁾. Jvfr. 22. Juni.

Samme Dag genoptoges Drøftelsen af de københavnske Børgeres Supplik (jvfr. 11. Marts).

Man vedtog⁷⁾, at da Forordningen kun tilsigtede at afværge, at Bonden blev aldeles ruineret, saa kunde der gøres

¹⁾ S. T. Nr. 119. I denne Konk. er senere overstreget følgende: »oc saafremt de grundigste rationes falder for deris Continuation, hvorledis da, naar vi os derhoes forbeholde — Person udi hvert Laug udaf voris kongelig Myndighed self at sette, paa de Inconvenientser kunde best raadis Bode, som merbenæfnte Laug hidindtil foraarsagit hafve for dennem, som deris Vare, Arbeide oc Gierning behøfve — «.

²⁾ P. I Bl. 6. ³⁾ S. T. Nr. 186. ⁴⁾ Slg. Becker I, 228.

⁵⁾ Referat i P. I Bl. 6—7 (lidt ødelagt). ⁶⁾ Slg. Becker I, 229.

⁷⁾ P. I Bl. 7.

Forskel paa Bønderne, og de, som foruden det, de behøvede til Jordens Dyrkelse, havde nogenlunde Middel at betale med, skulde efter Evne tilfredsstille deres Kreditorer.

2. April. Nyt Møde om de nederlandske Gesandters Krav (jvfr. 12. Febr. og 11. Marts) for at overveje, om Kongen, hvis Sagen om hans Gæld til Nederlandene ikke blev forliget ved Kommissærer eller arbitros, kunde lade sig forpligte til at lade den gaa til superarbitros.

S. K. tog ingen afgørende Beslutning. Faktisk blev dog Kongens Svar saaledes, som det var overgivet til de nederlandske Gesandter, nemlig at han kun forpligtede sig til arbitros og ikke til superarbitros¹⁾.

Samme Dag drøftedes iflg. Kongebrev²⁾ af 12. Marts, stillet til Rigens Drost, en Memorial fra Krigskollegiet. Denne var formodentlig bleven vedtaget i dettes Møde 2. Marts³⁾, hvor Kørbitz havde udtalt, at man for at undgaa smitsomme Sygdomme maatte indrette Huse til de syge Soldater, og at man skulde anmode Kongen om at lade rette vedkommende drøfte Sagen.

Drøftelsen udsattes, til Feltherren, der da var rejst til Jylland, var kommen tilbage⁴⁾.

19.—23. April. 19. April Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁵⁾ til Rigens Drost af 17. April for at drøfte Konsumptionsforordningen af 18. Nov. 1660⁶⁾, der havde vakt stor Misfornøjelse. Efter adskillige Møder kom man til Enighed 22. Apr.⁷⁾. Betænkning (Nr. 4) afgaves 23. April. Paa Grundlag af den udstedtes Forordning⁸⁾ om »Forandring udi siste paa-budne Consumption« 7. Maj. Blandt de faa Ændringer kan nævnes, at Forordningen ikke taler om, at Kongen vil give Konsumtion af sit og Hoffets Forbrug.

4. *Betænkning af S. K. 23. April 1661.*

Konc. med Frants Raschs Haand i Indlæg til S. R. Nr. 100. Referat i P. I Bl. 8—10.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver befalet, at udi Col-

¹⁾ P. I Bl. 7 (noget ødelagt). ²⁾ S. T. Nr. 151.

³⁾ Prot. Consilii militaris 1660—1661, 31. ⁴⁾ P. I Bl. 7.

⁵⁾ S. T. Nr. 226. ⁶⁾ S. R. Nr. 292. ⁷⁾ P. I Bl. 8.

⁸⁾ Tr.: Forordninger 1643—70, Bl. XxxIII.

legio Status skulde delibereris, hvorledis dend nylig af Ed. kongl. May. paabudne Consumption, fordi Ed. kongl. May. Undersaatter derover saa høit incommoderis, och som de ved atskillige Klagemaal tilkiende gifvet hafver, fast ulideligen besvergis, kunde modereris, eller ochsaa, hvad andet lideligere och bedre practicable Paaleg udi Consumptionens Sted til at fyllistgiøre de uomgengelige Udgifter, som Ed. kongl. May. Regierings Underhold och Rigers och Landes Conservation udkrefver, kunde paabiudis. Da er saudant af os underskrefne underdanigst efterkommet, och er voris underdanigste Mening derom, at efterdi ike letteligen och udi saa kort Tid bare och rede Pendinge, som Ed. kon. May. til bemelte sin Regerings Underhold och Rigers och Landes Conservation saa høiligen behøfver, ved noget bekvemmere Middel end ved Consumptionen kunde opbringis, da kunde dend icke vel aldels blifve afskaffet, mens saaledis limiteret, at det, hvorved Ed. kongl. May. Undersaatter, synderlig dend fattige gemene Mand, sig allermest befant besverget, blef remederet.

Til saadan Ende hafver vi taget for os och ofverveget Ed. kongl. May. om samme Consumption udgangne naadigste Forordning och af de derudi benefnede Specier en Del, nemmelig de, som af de rige mest brugis, høiere, och en Del, nemmelig de, som af dend fattige endeligen behøfvis, lavere opsat.

Som af Maalverk at gifve, for 1 Tønde Hvede — 2 Mark, som stod tilforne for $1\frac{1}{2}$ Mark, och derimod for 1 Tønde Rug — 8 Skilling, som tilforne var sat for 1 Mark, for 1 Tønde Malt — 1 Mark, som tilforne stod for $1\frac{1}{2}$ Mark, for 1 Tønde alle Slags Grün och 1 Tønde Erter 1 Mark efter forige Pris.

Om Handkvernene er voris underdanigste Mening, at de, som vare paa Landet, vel kunde dend fattige Bonde paa en Tidlang forundis, och kunde Bonden derfor erlegge saa meget, som hand ellers for at lade male paa Møllene efter Consumptionens Forordning skulde betale. — Udi Kiøbstederne kunde Borgemestere och Raad andordne, hvor mange Handkverne udi hver Kiøbsted vel kunde tilstedis, som skulde gifve, saasom Forordningen melder om Grün, dog icke maale andet end Grün.

Af Drikevare kunde gifvis, dend forige Accise med ibereignet, af

1 Potte rinsk, spansk eller anden hed Vin — 5 Skilling, som tilforne foruden dend ordinaire Told stod for 4 Skilling, af 1 Potte

Aqva vitæ — 8 Skilling, som tilforne ingen Consumption var sat paa och dog meget consumeris, af 1 Potte fransk Vin, Vinedike och Miød — $2\frac{1}{2}$ Skilling, som tilforne stod for $1\frac{1}{2}$ Skilling, af 1 Potte Most och Øeledike, som ei heller tilforne stod Consumption paa — 1 Skilling, 1 Potte fremmed Øel, som selges i Pottetal och tilforne stod for en Skilling — $1\frac{1}{2}$ Skilling, 1 Potte fransk Brendevin, som tilforne stod for 6 Skilling — 7 Skilling, 1 Potte Kornbrendevin, som tilforne stod for 3 Skilling — 4 Skilling¹⁾).

Dend Paragraphus, at Vinhandlerne paa deris borgerlige Ed under deris Haand til Accisemesteren skulde indlevere deris for denne udgangene Forordning i Forraad havvende Vin och inden 12 Maaneders Tid deres Consumption deraf gifve, eftersom dend hos Vinhandlerne stor Difficultät och Klagemaal foraarsager, i det dend Vin, som de i saa Maader i Kellern liggendis hafver, udi dend sidste Krig med stor Hazard och Omkostning indbragd er, och dend, som efter udgangen Forordning er indført, dog betaler Consumptionen, submitteris til Ed. kongl. May. naadigste Behag, om samme Paragraphus skulde udladis och saaledis Vinhandlerne for Consumptionen paa dend udi Krigens Tid indførte Forraad af Vin vere forskaanet.

Efterdi Consumptionen paa Maltet som en Vare, der ike alleniste af dend rige, mens ochsaa af dend fattige behøvis, er forringet och opsat udi Steden for 24 Sk. paa 16 Skilling, da er voris underdanigste Betenkende, at saadan Afgang paa fersk Kiød nogenledis igien kunde ersettis, och kunde derfor gifvis af det Kveg, som slaktis til at udselgis, efter Proportion, af 1 Oxe, i Steden for 1 Rixdaler — $2\frac{1}{2}$ Rixdaler, 1 Koe, i Steden for 4 Mark — 10 Mark, 1 Kalf under Aar gammel, i Steden for 24 Skilling — 2 Mark; 1 Svin, i Steden for 12 Skilling — 1 Mark; 1 Faar, Bede eller Lam, i Steden for 8 Skilling — 10 Skilling.

Dend Punct, som Opbørsel udi Portene af nogle udi Forordningen benefnede smaa Specier, eftersom derved dend fattige Bonde meget besvergis och opholdis, saa ochsaa atskillig anden Uleilighed foraarsagis och dog ringe sig bedrager, kunde vel ochsaa, om det Ed. kongl. May. saa naadigst behagede, afskaffis.

Efterdem Skomagerne sig meget besverger deris Arbejde at lade stemple, kunde de i lige Maade efter Ed. kongl. May. naadigste Be-

¹⁾ Tallene er tilsyneladende forskellige herfra i P. I Dette hidrører dog fra, at P. I ikke har medregnet den tidligere Accise.

hag dermed forskaanis och derimod enhver gifve ind, paa borgerlig Ed, hvormeget af sit Arbejde hand hver Uge solt hafver, och deraf erlegge hver Løfverdag, hvad ellers udi Consumptionen er paalagd, nemmelig af hver Marks Verd en Skilling. — Det samme kunde iligervis tagis i Akt med dennem, som Aqva vitæ udi deris Huse præparerer, at de nemmelig paa deris Ed hver Løfverdag tilkiendegifver, hvor meget de udi Ugen solt hafver, och deraf ofvenbemelte Consumption erlegger.

Och efterdi Kremerne finder ochsaa stor Besverlighed at lade stemple Kortene, som de for denne Consumptionsforordning iblant deris Vare haft hafver, kunde saadant ochsaa vel efter Ed. kongl. May. naadigste Behag efterladis. Paa det at Vognemends Oldermend rigtig maa bekomme deris af hver Mil dennem ordinerede 4 Skilling, kunde udi dend 5 Punct om Vognemendene insereris, at de Oldermendene tilkommende 4 Skilling udaf Milen med udi dend trykte Tafle skulde indsettis och strax udi Vertshusene Oldermendene betalis. Och efterdi Kiøbenhafns Vognemend sig meget besverger, at deris Kørsel dennem saa kort blifver tilstedet, saa de ike maa køre herfra lenger end til dend neste Kiøbsted, hvorudofver de saavel som Helsingørs Vognemend ike kand hafve lig Nering med Vognemendene udi de andre Kiøbsteder, eftersom de hafver deris Kørsel paa saa mange andre Steder, som ligger omkring dennem udi Landet, kunde udi dend 11 Articul Kiøbenhafns saavelsom Helsingørs Vognemend forundis at maa køre herfra til de tvo neste efter hverandre liggende Kiøbsteder, saafremt dend reisende det begierer.

Formoder saaledes underdanigst, at herved Ed. kongl. May. Indkomster af Consumptionen icke blifver forringert, mens snarere forbedret, och Undersaatterne udi atskillige deris Besverligheder soulageret.

Och eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver ladet sig behage, efter hvis udi Indgangen af dend første Consumptionsforordning, udgangen Anno 1657, findis indført, self at vilde lade betale Consumption af alt, hvis til Ed. kongl. May. Hofstadt eller i andre Maader forbrugt blef, och vi ei andet fornomet, end jo Ed. kongl. May. siden dend Tid udi samme Mening naadigst hafver continueret, saa indstillis i ald Underdanighed til Ed. kongl. May. egen naadigste Disposition, om ike sligt udi dend Forandring af Consumptionsforordningen, hvilken efter dette voris underdanigste Betenkende, saa vit Ed. kongl. May. dend naadigst approberer, paany vil opsettis,

expresse meldis skal, alt Underslef derved at faarekomme. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 23. Aprilis a. 1661.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

29. April. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 28. April, stilet til »samtlige her tilstedeværende Assessorer i voris Statscollegio«. Mødet skulde overveje det islandske Kompagnis Privilegier og nogle Koncessioner til i begrænset Maalestok at drive Handel paa Island, som Jonas Trelund og Hans Pedersen Bladt havde skaffet sig, da Kompagniet i en Supplik til Kongen havde beklaget sig over, at vedkommende Koncessioner var udvirkede til Kompagniets Skade. 28. April udgik der ligeledes Kongebrev¹⁾ til Hans Nansen om at møde i S. K. paa Kompagniets Vegne. S. K. undersøgte Sagen og fremstillede den for Kongen i en udførlig Relation, der gik ud paa følgende.

Christian IV havde 1619²⁾ og 1634³⁾ givet det islandske Kompagni Privilegier, der bekræftedes af Frederik III 1649⁴⁾, hvori det hed, at ingen inden- eller udenlandsk Mand uden Kompagniets Samtykke maatte drive Handel, Køb og Salg paa Island. Chr. IV havde meget alvorlig holdt over disse Privilegier, hvad man kunde se af adskillige Missiver til England og Holland, naar nogle af disse Nationer havde villet gøre Kompagniet Forfang deri, ligeledes af Befalinger til Lensmænd, Bisper, Provster, Præster, Lagmænd og andre paa Island om at afholde sig fra al Handel, ja endog Omgængelse med andre, som mod Kompagniets Vilje vilde understaa sig til at negociere der paa Landet. Alligevel havde Jonas Trelund, efter sin egen Beretning ved Generalstaternes Intercession og deres Minister Vogelsangs Befordring, 18. Juli 1660 opnaaet en kongelig Koncession⁵⁾ for sig og Arvinger til i tyve Aar en Mil eller halvanden nærmere eller fjærnere fra Island, efter hvad han selv ansaa for bedst og bekvemmost, at maatte anstille Hvalfangst og andet Fiskeri, til ved en eller anden Havn, f. Ex. Grundefjord, Hanefjord eller andet Steds efter sin Bekvommelighed, at lade bygge Huse til at

¹⁾ S. T. Nr. 238—39.

²⁾ 16. Decbr. 1619. Tr.: Forordn. til Island II, 303—14.

³⁾ 16. Juni 1634. N. R. V, 210 ff.

⁴⁾ 8. Febr. 1649. S. R. XXII, 140 ff. ⁵⁾ Se Norske Rigsregistr. XII, 379 f.

tilberede og forvare Fisk, Tran, Hvalbarder, Fiskeredskaber o. lign. samt til at opbevare sine Chalouper, Baade, Skibe og andre Fiskefartøjer, endelig til at indkøbe og tilforhandle sig af Islænderne saa megen Fiskerogn, som han kunde faa der paa Landet, og lade det afhente ved sine Skibe. Herfor skulde Trelund betale 2000 Rdr., fordelt paa 20 Aar. — Desuden havde Trelund 14. Aug. 1660 faaet Privilegium¹⁾ for sig, Arvinger og Fuldmægtige paa at maatte købe Rogn paa Island. Dersom det islandske Kompagni vilde være hans Medinteressenter heri, eller hvis Lensmand eller Kompagniet tillod ham nogen videre Handel, eller hvis han købte en Part i Kompagniet eller Frihed af dem, som har Frihed til at søge deres Profit paa Island, da maatte han gøre sig dette saa nyttigt, som han kunde, iflg. samme Køb, som bekræftedes ved Kongebrevet. Herfor skulde Trelund betale 800 Rdr. i to Terminer. — Endvidere havde Hans Pedersen Bladt 1658, 30. April, faaet kgl. Koncession²⁾ paa med sine Participanter at maatte besejle Hvalfjordshavn og i Borgefjord, Bredefjord og Hvitaa drive Laxefiskeri, anrette Bunkefisk og Klipfisk, salte i Tønder og frit handle med Landets Indbyggere i bem. Fjorde, dog efter den fastsatte Taxt. — Herfor skulde Bladt betale 100 Rdr. aarlig.

S. K. henstillede derefter til Kongen, om Trelund og Bladt skulde forlige sig med det islandske Kompagni, eller om Kongen vilde træffe en anden Bestemmelse³⁾. — S. K. havde ladet afskrive Privilegierne og en Række andre Dokumenter, som derefter meddeltes Trelund til hans Besvarelse⁴⁾. — 11. Juni udgik Kongebrev⁵⁾ til Hannibal Sehested, Jørgen Bjelke, Theodor Lente og Christoffer Gabel, 3. Aug. Kongebrev⁵⁾ til Grev Rantzau, Jørgen Bjelke, Theodor Lente og Christoffer Gabel om at undersøge Stridighederne mellem Trelund og det islandske Kompagni. Jvfr. 2. Dec. s. A. og 17. Febr. 1662.

3.—5. Maj. 3. Maj Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁶⁾ af 1. Maj, stilet til samtlige her tilstedeværende Assessorer i

¹⁾ Se Norske Rigsregistr. XII, 401.

²⁾ Se Norske Rigsregistr. XII, 143 f. ³⁾ P. I Bl. 10—12.

⁴⁾ Findes i S. K.'s Arkiv. ⁵⁾ S. T. Nr. 311 og 456.

⁶⁾ S. T. Nr. 251.

S. K., for at drøfte en Memorial fra Krigskollegiet (Nr. 5) om Reparation af Fæstningerne i Danmark. Denne var vedtaget ved Krigskollegiets Møde 30. April¹⁾. Behandlingen tog Tid og affødte to forskellige Betænkninger, af 4. Maj (Nr. 6), der rimeligvis ikke afgik, og 5. Maj (Nr. 7), der begge sluttede sig til den forelagte Memorial. Jvfr. 6. Maj.

5. *Betænkning af Krigskollegiet 30. April 1661.*

Orig. i S. K.'s Arkiv (noget ødelagt). Datoen fremgaar af Nr. 6.

Dasz der Vestungen Bau in diesem Erbreiche Dennemarck bey numehr schon angetrettenen Vorjahr müsze angefangen und den Sommer über continuiret werden, und dasz unter allen erstlich Copenhagen in Defense zu setzen, und daran zu arbeiten sey:

Am Damm für dem Casteell, welcher in die See bisz an die Steinkiste zu legen und anzuschlieszen ist, am Graben der langen Face desz halben Bolwercks vor dem Casteel, welcher 2 Ellen oder 4 Fuesz tieffer zu machen.

Am Graben von diesem halben Bolwerck an bisz zu der Helsingörsz Porten, welcher 2 Ell tieffer zu machen, und noch eine Cornette darin 2 Eln tieff, 4 Ruten breit darin zu graben.

Am Graben der zweyen auff beiden Seiten der Norderpforten liegenden Bolwercken, so durchausz rein undt noch 2 Fuesz tieffer zu machen, item eine Cornette 6 Fuesz tieff, 4 Ruten breit darein zu graben.

An den beiden Revelinen für der Helsingörs und Norderpforten, welche also zu verfertigen, dasz dasz Waszer darumb kommen kan.

Am Dam für der Helsingörs Porten, so mit guter Leimerde zu versterken und mit guten Vorzügen zu versehen dem Bol . . . Völcker . . . rden müszen hinter dem . . .

Dieses seint die hochnothwendigste Posten, so dieses Jahr können repariret werden, derer Summa laut übergebenem Überschlag sich belaufft auff 11532 Rthl., von welcher aber abgeheth, was an Zimmer und sonsten kan herbeygeschaffet werden.

2) Dasz negst Copenhagen Cronenburg zu fortificiren, und Ihr. Maytt. Resolution auff der dahin zur Visitation gesandten Commisariari Relation, so in 2 Puncten besteheth, zu vernehmen:

¹⁾ Prot. Cons. milit. 1660—61, S. 40 ff.

- 1) Ob gedachte Vestung in sich selbst, wie sie von Alters gewesen, zu fortificiren und vorgeschlagener Maszen zu repariren.
- 2) Oder ob dasz grosze angelegte Auszen- oder Cronenwerk zu verfertigen, welches 30000 Rthl. kosten würde.

3) Dasz nach benannten beyden Vestungen Friederichs-Ödde höchstnothwendig in Defense zu sezen, und zwar deszen alte Werke wieder aufzubauen sein, weil darinnen die Landleuthe ihre Zuflucht, die in Jüdtlandt subsistirende Soldatesque ihre Retraite und Sicherheit haben, und die Communication mit Fühnen erhalten werden könne. Die Unkosten würden eben so hoch, alsz zu Erbauung desz Citadelsz vor diesem erfordert werden, sich belauffen und auff 15454 Rthl. ohngefehr steigen.

. nothwendig, dasz die Ordre an Hr. Ödde wegen Herbeyschaffung desz. reiteriret werde.

Item dasz die in Jüdtlandt verhandene Infanterie beordret werde, in Friederichs Ödde einzumarchiren.

Und dasz der General Commissarius solchen Fueszvälkern ihre Verpflegung dahin nachsenden und geben lasze.

4) Da nun einige Mittel mehr bey der Hand geschaffet werden können, erfordert die Kriegsraison, dasz Nieburg in beszerm Stande, alsz es anietzo ist, gebracht werde. So aber hierzu nicht zu gelangen, kan die Guarnison, welche doch darinnen gehalten wirdt, so viel müglich arbeiten und sich in Defension sezen.

5) Auff welche Weisze es dann auch mit Corsör zu halten.

6) Naschaw betreffendt ist für rathsam befunden, dasz dem General Majoren Friederich von Ahlefeld Ew. königl. Maytt. schriftliches Befehl gegeben wurde die Laalandische Städte zu versamen und ihnen vorzutragen, dasz ein ieder sein Antheil desz neuen Baues an der Vestung Naschkaw machen möge, wie sie vor Alters schuldig sein zu thuen. — Und dasz darauff ihnen ihre Ruthen oder quotam vom Hr. Gen. Majoren ausgemezet und zugeordnet würden gönnet sein denes Korn

Auch das ger beordret würde den 1000 Tonnen Kornsz ausz Lüb[eck] in jetzgemelten Magazin noch einzulieffern.

Zu den hiezu benötigten Materialien zu gelangen wird vorgeschlagen, dasz die Bauern von iedwedern Hoffe ein hültzern Schüffel, ein Schub Karre mit einem eisern Spiell, und ein ieder Vogt oder Priester ein Hacken und ein Spaden hergäbe.

7) Dasz bey aller vorgesetzter Arbeit keine Zeit zu verlieren, sondern die Mittel und dasz Geld herbey zu schaffen, ehe der Anfang darmit gemacht werde, sonst die halb erbaute Werke unsz schendlich und einem Feinde dienlich sein.

8) Dasz in diesen Forteressen gewisse Magazin de Vivres zu formiren nötig, daraus den Soldaten zu Zeiten gegeben werden könne.

9) Dasz die Befehl an die Ambtleuthe, welche dasz ihnen angedeutetes Holtz zu Materialien noch nicht geliefert, zu wiederholen sey, darmit sie lieffern, was sie lieffern sollen.

10) Dasz zu Fortsetzung der Arbeit die richtige Bezahlung der Soldaten höchstnothwendig, dabey dann zu Ihr. Maytt. gnedigster Verordnung hiermit gestellet wirdt, ob den Soldaten, so arbeiten, täglich 2 lübsch Sold solle gegeben werden oder seind zwar dieselbe schuldig Sold zu arbeiten; man befürchtet, dasz sie in Nichterhaltung der 2 lübsch [wegl]auffen möchten.

11) Nach dehm auch zuvor ein Memorial wegen den Abrechnungen übergeben worden, und darauff annoch keine Resolution gekommen, so sey deszwegen nochmals allerunterthenigste Erinnerung zu thuen.

12) Dasz zwo ausz dem Kriegs Collegio allzeit mögen committiret werden dasz angekommene und noch anzukommendes Gewehr und Ammunition, item materialia bey der Lieferung zu besüchtigen und von deszen Qualitet zu judiciren.

13) Dasz der Obriste Kragge in Kiög zu beordren dasz alda vorhandenes Zimmer nebenst dem Waszerschnek und Pallisaden anhero in Materialhoff einzusenden.

14) Dasz von dem Holm ein Schiff nach Kiöge gesandt wurde, umb das Zimmer undt Palliszaden von dannen anhero zue transportiren.

Hans Schack. Jørgen Bielcke mp. J. Ch. Kørbitz mp.
d'Alefeldt. Otto Powisch mp.
Fridrich von Alefeldt. P. Tscherning mp. Fr. Thurszen mp.

6. *Betænkning af S. K. 4. Maj 1661.*

Renskrift med Frants Raschs Haand i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. naadigst hafver befalet os at gifve voris underdanigste Betenkende ofver en Slutning, som er sked udi

Krigs Collegio dend nestforleden 30. Aprilis, da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet, och befunder vi samme Slutning udi alle sine Puncter meget vel indrettet, saa ochsaa nyttig och nødvendig at vere, at dend samme maatte blifve saa meget muligt effectueret, helst efterdi hverken Landet kand udstaa at underholde sufficientem militem til dets Defension, ei heller Ed. kongl. May. Skibsflode nu er ved Makt, saa der resterer intet andet Middel, hvorved dette Ed. kongl. May. Kongerige Dannemark kunde forsvare sig nest Gud fraa ald fiendlig Anfald, end ved Festningernis Reparation efter forbemelte Krigs Collegii underdanigste Slutning. — Mens naar vi derimod dette Rigis mangelhafte Tilstand ofverveier, da befunder vi, at Middelerne icke kand tilstrecke til alle . . . Slutningen benefnedede Forteresser at reparere och udi Stand at bringe, derfor gaar for denne Gang voris underdanigste vota derhen, at for alting Kiøbenhafn, som Ed. kongl. May. Residentz Stad, hvorudi foruden Ed. kongl. May. egen høie kongelige Person och Familie, Scepter och Crone, Regalier, Archiver och andet sig ordinaire befunder, maatte udi nødvendig Defensions Positur bringis, och Mangelen paa samme Stadis Festning repareris. Middelerne til Omkostningen, som er blefven beregnet paa 11532 Rdr., med Tømmer och andre Materialier, som dertil kunde forskaffis, formener vi underdanigst at kunde af Consumptionen och Tolden, som endnu icke er til Ed. kongl. May. Hof Stads Fornødenhed assigneret, efterhaanden tilveiebringis. Hvad ellers de andre Poster udi forbemelte Krigs Collegii Slutning anlanger, eftersom de ere noget vitleftige, kand derom udi tilkommende Uge af os delibereris och Ed. kongl. May. voris underdanigste Betenkende refereris. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 4. Maii a. 1661.
Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

7. *Betænkning af S. K. 5. Maj 1661.*

Renskrift med Frants Raschs, Konc. med Peter Reetz' Haand i S. K.'s Arkiv. Referat i P. I Bl. 12.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. hafver naadigst befalet os at gifve och skriftligen tilstille Ed. May. voris underdanigste Betenkende om en os tilskicket Krigs Collegii Memorial, da sligt i ald Underdanighed at efterkomme hafve vi samme Memorials Indhold med største Flid ofverveiet, och saa som vi dend saaledis indrettit at vere befunder, at dend sit eniste Henseende til E. k. May. Beste och dessen Rigers

och Landis Conservation hafver, saa siunis os til dets Fuldkommenhed allene at fattis Middeler, hvorved i Verk stellis kand, hvis derudi indeholdis. Mens efterdi benefnte Memorial udi sig begriber de fleste Festninger her i Dannemark deris Opbyggelse, Reparation och anden Fornødenhed, hvortil Middel at finde er vanskeligt och i en Deliberation at afhandle och betenke ei mueligt, hafver vi udaf Festningen Kiøbenhafn, som sidste Krigstider hafver lært dend fornemteste och mest considerabel at vere, gafnligt eraktet en Begyndelse at giøre och til Ed. kongl. May. naadigste Behag och Vilie indstille, om icke de Materialer och ald anden Bekostning, som til des Reparation i denne forstaaende Sommer behøfvig och udi ald til 11532 Rdr. beregnet er, kunde tagis af Consumptionen och Toldene ofver alt, saa vit sligt icke allerede til E. kongl. May. Hofstad er deputerit. Hvad de øfrige Poster i Krigs Collegii Memorial angaar, derom at deliberere och E. k. M. voris allerunderdanigste skriftlige Betenkende ofver enhver især at tilstille skal ingen Tid werde forsømt eller underdanigst Plikt och Flid efterlat. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 5. Maii anno 1661.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

6. Maj fortsattes Forhandlingerne om Krigskollegiets Memorial (jvfr. 3. Maj). Omkostningerne til Reparation af Kronborg og Frederiksdode (henholdsvis 30,000, hvad enten det gamle Værk skulde repareres og det nye af de svenske anlagte Kronværk raseres eller det nye Kronværk continueres, og 15,454 Rdr.) befandtes saa store, at man henstillede til Kongen at befale S. K. at overveje, hvorledes Midlerne dertil skulde tilvejebringes. Til Reparationen af Korsør og Nyborg vedtog man, at Udgifterne kunde tages af Konsumptionen paa Fyn og beregnes af særlige Kommissærer. Ang. Nakskov kunde man følge Krigskollegiets Forslag, dog skulde Præsterne forskaanes for at levere Hakker og Spader til Arbejdet¹⁾.

12. Maj. Kongebrev²⁾ til Assessorerne i S. K. om, at Kansleren Peter Reetz indtil videre der skal proponere, hvad Kongen har at foregive. Voteringen i de Sager, der behandles i S. K., skal ske fra den nederste opad.

¹⁾ P. I Bl. 12—13.

²⁾ S. T. Nr. 279.

22. Juni. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 21. Juni, stilet til samtlige tilstedeværende Assessorer i S. K., for at behandle et svensk Forslag om en ridende Post gennem Danmark (jvfr. 29. Marts), hvorom der Foraaret igennem havde været forhandlet²⁾. Betænkning (Nr. 8) samme Dag. 1. Juli gav Kongen Duvall Svar i Overensstemmelse med Betænkningen³⁾.

8. *Betænkning af S. K. 22. Juni 1661.*

Konc. med Frants Raschs Haand med Rettelser af Peter Reetz i S. K.'s Arkiv. Referat i P.¹ Bl. 13.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve Ed. kongl. May. sit underdanigste Betenkende, om det af en svensk Betiente nylig indleferede Project anlangendis en ridendis Post i Steden for dend agende igiennem E. k. M. Rige Dannemark at anrette er af dend Beskaffenhed, at Ed. kongl. May. uden nogen Ed. May. Præjuditz sligt kunde samtycke och bevilge. Da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet, och er voris underdanigste Mening derom, at dersom Cron Sverrig saadan ridende Post icke vigore pactorum, hvorudi dend ingenlunde er funderet, prætenderede, mens ellers derom hos Ed. k. M. naboevenligen ansøgte, da E. k. M. Cron Sverrig vel derudi gratificere kunde, helst efterdi ike befindes, at en ridendis Post efter bemelte svenske Projectis Indhold er mere præjudicerlig end dend agendis, som hidindtil efter oprettede pacta imellom disse nordiske Croner af de svenske brugis, och kunde E. k. M. Concession derom saaledis conditioneris, a) at derudi expresse blef forafskedet, først de svenske Postbrefve ved E. Mts. egen Undersaatter at skulle igiennem des Lande foris, dernest at ingen evident Misbrug skulle formedelst saadan Concession tilstædis eller tollereris, endelig at det reciproce skulle E. Mt. frit stande en ridende Post igiennem Skaane til Norge, naar som helst det E. Mt. behagede, at anordne. 22. Junii.

- a) Konc. har herefter opr.: at alt, hvad udi nogen Maader kunde vere præjudicerlig, expresse derudi blev exciperet, och dersom befantis derhos nogen Misbrug eller Underslef, da samme Concession skulde cessere och ophæfvis.

¹⁾ S. T. Nr. 323. ²⁾ Becker I, 241, 244, 247, 248.

³⁾ Svenske Acta 1657—69, 279 ff. (R. A.). — Der synes at være nogle galt i Dateringen. Duvalls Memorial, hvorom der vistnok forhandlede, er nemlig af 24. Juni (ibid. 277), 28. Juni omtaler Duvall for sin Regeering, at man formodentlig behandlede Memorialen i S. K. i disse Dage. (Becker I, 248). Der har maaske været en tidligere, nu tabt, Memorial.

7. Juli. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 3. Juli, stilet til S. K. Kongen udtaler heri, at han daglig maa fornemme, at hans Rigers nuværende Intrader ingenlunde kan forslaa til at stoppe de nødvendige Udgifter med, som han uomgængelig behøver til at føre sin Regering tilbørlig og skikkelig og til at konservere og beskærme sine Undersaatter og Lande, som det sig bør. S. K. skal derfor overveje, hvorledes saadan Mangel kan afhjælpes og en bestandig vis Indkomst forskaffes.

S. K. tog ingen endelig Beslutning, men mente, at man i saa højvigtig en Materie maatte raadspørge hele Kollegiet (hvoraf Grev Rantzau, Hans Svane og Theodor Lente ikke var tilstede), og at denne Deliberation endogsaa skulde foretages i Kongens egen Nærværelse²⁾.

12. Juli. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev³⁾ af 7. Juli, rettet til samtlige her tilstede værende Assessorer i S. K., for at overveje et Forslag⁴⁾ fra Hertug Christian Ludvig af Braunschweig-Lüneburg, dat. 12. Juni, om at deltage i Rhinforbundet af 1659. Betænkning (Nr. 9) samme Dag.

9. *Betænkning af S. K. 12. Juli 1661.*

Orig. og Konc., begge med Frants Raschs Haand, i S. K's Arkiv. Referat i P. I Bl. 14.

Allernaadigste Konning och Herre.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver befalet, at udi Collegio Status skulde delibereris, om raadeligt var, at Ed. kongl. May. paa Hertog Christian Ludvigs til Brunsvig-Lüneborg førstlige Durchleuchtigheds venlig Anmodning udi dend Alliance, som anno 1659 imellom Cron Frankrige, Sverrig och nogle Chur- och Førster til Frankfurt oprettet er, och nu paa 3 Aar prorogeris skal, med indtredede. Da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och er voris allerunderdanigste Mening derom, at efterdi saadan Alliance sig icke til Ed. kongl. May. Kongeriger, mens ekon til Ed. May. Førstendom Holstens Conservation och Securität kunde erstrecke, och samme Førstendom icke alleniste af det westphaliske instrumento pacis och derpaa fulte Garantie af det rommerske Rige, Cron Spanien, Frankrig, Holland och andre interesserede udi samme tyske Fred, tilmed udi det rommerske Rigis Afskeder ved Executions For-

¹⁾ S. T. Nr. 362. ²⁾ P. I Bl. 13 f. ³⁾ S. T. Nr. 378.

⁴⁾ Orig. i R. A. Brunsvig-Lyneborg A.

ordninger och af dend niedersächsiske Cräisis Forfættelser, mens endochsaa ved Ed. kongl. May. Allierede, dend rommerske Käyser, Engeland, Chur Brandenburg och Holland, noksom forsikred er, hvorimod samme Frankfurtsiske Alliance store Vytløftigheder och Inconvenientier kunde med sig føre, i det Ed. kongl. May. derved lettelig udi nogen fremmed Krig kunde impliceris, och naar Ed. kongl. May. samme Allierede behøfvede, da de deris som af saa mange Partier tilsammen bragde Assistance langsam och meget lidet kunde nyde, saa at ei heller nogen Fundament derpaa kunde settis, da siuntis ingenlunde raadeligt eller tienligt, at Ed. kongl. May. sig dermed engagerede. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 12. Julii a. 1661.

Ed. kongl. May. allerunderdanigste Tienere

Hansz Schack. Hanniball egh. P. Reetz. Hans Svane.
Theodorus Lente mp. Hans Nansen. Petrus Bülche mp.
Chr. Gabell mp.

7.—12. Aug. 7. Aug. Møde, »ikke udi ganske Collegii Forsamling, men nogle af H. Maj. særdeles forordnede Commissariers Samkvem«, nemlig Hans Schack, Grev Rantzau, Otto Powisch, Hans Nansen og Christoffer Gabel, for at forhandle om en Reduktion af Landhæren. 2. Aug. havde Sagen været for i Krigskollegiet, hvor Flertallet havde udtalt sig imod Reduktion¹⁾, 4. Aug. var der udgaaet Ordre til Kommissionen. Der holdtes adskillige Møder, som affødte Betænkningen²⁾ af 12. Aug. (Nr. 10)³⁾.

10. *Betænkning af en Kommission 12. Aug. 1661.*

Konc. med Frants Raschs Haand i S. K.'s Arkiv. Referat (paa dansk) i P. I Bl. 15—16.

Durchleuchtigster, grosmechtigster König, allergnädigster Herr.

Demnach Ew. königl. May. durch dero allergnädigstes Rescriptum vom 4. itzlaufenden Monats Augusti uns untergeschriebenen allergn. committiret und anbefohlen deroselben unser schriftliches allerunterthänigstes Bedencken einzugeben, welcher Gestalt wegen vielfältiger eingekommen Clagten Ew. kön. May. Unterthanen eine bessere Mesnage bey dero Milice in deroselben König Reichen, Fürstenthümben und Landen eingerichtet werden könte, in dehme theils überflüssige Officirer und zum Kriegs Estat verordnete Bediente licentiret, eine jede Compagnie zu Fus bis zu 200 Köpfen gesetzet und

¹⁾ Prot. Cons. milit. 1660—61, S. 77.

²⁾ De i denne nævnte Bilag er forsvundne. ³⁾ P. I Bl. 15.

die Cavallerie reduciret würde, damit also Ew. kön. May. Unterthanen sowohl in den Städten als auff dem Lande einige Erleichterung zu Wege gebracht, und dieselbe bey ihren Häusern und Güte unverbleiben, auch die übrige Soldatesca keine Noth leiden, sondern ihren Unterhalt zu rechter Zeit erlangen möge. Als haben wir, solchem allergn. Befehlig in schuldigstem Gehorsahm allerunterth. nachzuleben, beygefügte Kriegs Rolle vor uns genommen und nach derselben Anleitung Ew. kön. May. Kriegs Estat in dero Königreichen, Fürstenthümben und Landen mit gehörigen Fleis überwogen, da wir dan unvorgreiflich befunden, das zufoderst wohl einige derer in bemeldter Kriegs Rolle sub lit. A. benannten überflüssigen oder reformirten Officirer abgedanket werden könnten.

Von den Artiglerie Bedienten in Ew. kön. May. Reiche Denne-marck könnten wohl die Handlanger abgeschaffet werden, derer Stelle dan auff allem Fall einige Soldaten, wozu von jedweder Compagnie 6 Man zu beordren wehren, vertreten könnten. Und da sonsten Ew. kön. May. die lista sub lit. B. selbst allergn. beliebete durchzusehen, möchten sich auch wohl einige Officirer und andere Artiglerie Bediente darinnen befinden, welche so hoch nicht vonnöthen wehren und also gleichfals licentiret werden könnten.

Von der Artiglerie Bedienten in Holstein, wie auch von der Infanterie daselbsten wird sonsten unsers Ermessens nichts abgehen können.

Die Infanterie aber in Dennemark könnte wohl solcher Gestalt reformiret werden, das aus den 6 geworbenen Regimentern zu Fus nur 4 Regimente, jedes Regiment zu 8 Compagnien und die Compagnie zu 200 Köpffe gemacht würden, giengen also von denselben 6 Regimentern 800 Köpffe ab.

Aus den zweyen Regimentern Landvölcker, den jütländischen und seeländischen, könnten dagegen wohl 4 Regimente formiret werden, jedes gleichfals zu 8 Compagnien, bey welchen Regimentern dan die von den oberwehnten 6 Regimentern abgehende Officirer wiederumb könnten gebraucht werden, das also zwar 8 Regimente wie vorhin blieben, aber je dennoch durch Retranchirung der abgehenden Officirer Gage und Abgang berürter 800 Köpffe geworbener Völcker jährlich eine grosse Summa Geldes von ohngefähr siebentzig tausent Reichsthaler könnte erspart werden, wie solches lit. C. mit mehrerm ausweiset.

Wegen Reducirung der sowohl in Dennemark als in Holstein obhandenen Cavallerie haben wir unsre allerunterth. Bedenken lit.

D. & E. unmasgeblich aufgesetzt, welches deroselben etwa belieben möchte zu erwählen a).

In Ew. kön. May. Reiche Norwegen befinden wir mit der Infanterie nichts nötig zu endern, wiewohl zu desto besserer Mesnage die 7 daselbsten stehende Regimente zu Fus wohl zu 6 könnten reduciret werden. An Statt aber des einen abgehenden Regiments zu Fus wehre wohl nötig das in 600 Man daselbsten stehendes Regiment zu Pferde bis auff 1000 zu verstärcken, und könnten zu Unterhaltung selbigens Regiments 1200 Bawerhöfe angewand werden, wie solches in Schweden gebräuchlich, und Ew. kön. May. nur jährlich auff 24000 Reichsthaler zu stehen kähme, wiewohl unser einige dennoch apprehendiren, das, wan so viel Höfe von den Unterthanen abgiengen, solches einige Desaffection verursachen möchte, wohingegen aber zu bedenken wehre, das, wan solches Regiment mit bahrem Gelde solte bezahlet werden, Ew. kön. May. an Statt der erwählten 24000 Rthr. kaum mit neunzig tausent Rth. jährlich zukommen könnten.

Die Guarnisonen in Norwegen müsten nicht, wie bishero gebräuchlich gewesen, nur in blossen Wachten, sondern in halb so viel Manschafft, als in Kriegszeiten nötig, bestehen. Ausser dehme wehre zu mehrer Securität und einigen sicheren Retiraden, so wohl der Armée als des Landmans, höchst vonnöthen, das in selbigem Königreiche zum wenigsten drey Hauptvestungen, eine ins Norden und 2 ins Süden, angeleget würden, das übrige könnte genugsam mit den Schantzen versehen werden.

Welches Ew. kön. May. wir hiemit allerunterthänigst gehorsamst referiren sollen. Copenhagen aus der Rath Stuben vorm Schlosse, den 12. Augusti a. 1661.

Ewerer königl. May. allerunterthänigste Diener.

- a) P. I tilf.: anlangendis Reductionen af Cavalleriet saavel udi Danne-mark som udi Holsten satte Feldherren nogle særdelis Memorialer op, hvis Copier mig icke blef communiceret.

21. Aug. Kongebrev¹⁾ til S. K. om at overveje en Supplik²⁾ fra Magistraten i Aalborg, dat. 9. Aug., hvori den søger om at maatte faa Slottets vestre Ladegaard, en Procent af Dødsboer, Skatte- og Indkvarteringsfrihed og Halvdelen af Borgerskabspengene. Det sidste bevilgedes 28. Aug.³⁾

¹⁾ S. T. Nr. 482.

²⁾ Orig. i Indlæg til J. R. Nr. 82 (22. Aug.).

³⁾ J. R. Nr. 86.

22. Aug. Kongebrev¹⁾ til S. K. om at overveje et Forslag fra Herman Jansen fra Haag om at indrette Manufaktur af Uldvarer. S. K. skal kalde ham for sig og derefter afgive Betænkning. 7. Sept. befalede Kongen²⁾ Hans Nansen, Henrik Müller m. fl. at undersøge samme Forslag. Jvfr. 26. Novbr.

23. Aug. Kongebrev³⁾ til Grev Rantzau om at lade S. K. overveje, om Frederiksoddes Privilegier⁴⁾ af 15. Dec. 1650 skulde forandres, og om denne By kunde være én af de fire Stabelstæder i Nørrejylland. Ligeledes skulde S. K. overveje, om Nyborg kunde være Stabelstad for Fyn, og hvilke Privilegier dertil behøvedes. Jvfr. 23. Sept. og 25. Okt.

23. Sept. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁵⁾ af 22. Sept., rettet til de her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at drøfte Frederiksoddes Privilegier (jvfr. 23. Aug.). Betænkning (Nr. 11) samme Dag. De nye Privilegier⁶⁾ for Frederiksodde, af 9. Nov., følger med mindre Ændringer Betænkningen.

11. *Betænkning af S. K. 23. Sept. 1661.*

Orig. og Konc., begge med Frants Raschs Haand, i S. K.'s Arkiv. Referat i P. I Bl. 17—18.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst er behageligt, icke allene at vilde fornye och confirmere Ed. May. Kiøbsted Friederichsoddiss forrige Privilegier, mens endoch de samme med Stabels Stads Rettighed och andet, som til Commerciernis Frembtarf kand tiene, at forbedre, och derfor naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde tage for sig samme Ed. kongl. May. Kiøbsted hidindtil concederede Privilegier, dennem flitteligen igiennemse och til Ed. kongl. May. videre naadigste Resolution observere och skrifteligen forfatte, hvis udi Underdanighed kunde erachtis, at efter saadan Ed. kongl. May. naadigste Intention och itzige souverain Arfve Regierings Beskaffenhed udi bemelte Privilegier burde at forandris och udi Acht tagis. Da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet, och befinder vi, at Indgangen udi Ed. kongl. May. til samme Kiøbsted naadigst gifne privilegio af den 15. Decembr. a. 1650 saaledis kunde forandris, at Ed. kongl. May. til sine Rigers och Landis Defension, Gavn och

¹⁾ S. T. Nr. 483. ²⁾ S. T. Nr. 539. ³⁾ S. T. Nr. 494.

⁴⁾ Tr.: Forordninger 1643—70, Bl. Ee II. ⁵⁾ S. T. Nr. 582.

⁶⁾ Tr.: Forordninger 1643—70, Bl. Bbbb III.

Beste naadigst hafde for got anset Friederichsodde icke alleniste igien at lade bebygge och fortificere, mens endochsaa, for Stedens bekveme Situations Skyld, til en Stapels Stad at oprette, och vilde derfor Ed. kongl. May. af synderlig Gunst och Naade unde och gifve bemelte Friederichsodde och alle dennem, som derudi aktede at bygge och boe, icke allene udi Almindelighed ald sedvanlig borgerlig Ret och Kiøbsteds Rettighed, mens ochsaa nogle serdelis Privilegier, Friheder och Benaadinger.

Dend første Articul kunde lyde som Articulerne udi Kiøbenhafns Privilegier anlangendis Stabeln och Commerciernis Befordring.

Udi dend anden Articul kunde Tiden, hvorlengde Friederichsodde skulde vere fry fraa ald Told, Accise och anden ordinari och extraordinari Tyngge, som udi ofvenbemelte Friederichsoddis privilegio var determineret paa 50 Aar, forandris til 30 Aar, och paa saadan Maade, at dend udi de første 10 Aar skulde vere fri fraa Told, Accise och ald anden borgerlig Tyngge, udi de 20 efterfølgende at gifve half Told och half Accise, som andre Ed. kongl. May. Kiøbsteder, mens ellers at vere fri fraa ald anden Besvering.

Udi den tredie Articul kunde samme Friheder och Immunitäter extenderis til alle fremmede, som aktede at bygge och at boe udi Friederichsodde.

Dend fierde Articul kunde indeholde, at enhver maatte beholde dend Plats udi Byen, som hannem allerede assigneret var, mens med Condition, at hand samme sin Plats inden 5 Aars Tid enten skulde bebygge eller ochsaa til nogen anden med samme Vilkor afhendige, och at de, som ellers begierede nogen Plats derudi at hafve a), saadant efter privilegii Indhold hos en eller anden, som Ed. kongl. May. naadigste Fuldmakt dertil vilde gifve, skulde søge och erlange.

Eders kongl. May. naadigste Forordning, udgangen den 11. Julii anno 1653, om at holde hver Uge en Torfvedag, kunde vel forandris til tvende Torfvedage om Ugen.

Om aarlige Markeder at holde kunde Ed. kongl. May. sidste, dend 4. Septembr. a. 1656 derom udgangne, naadigste Forordning observeris, hvilke Ed. kongl. May. naadigste Forordninger udi Privilegiet ochsaa kunde indførís.

Dend Forordning b) af dend 5. Octobr. anno 1656, at alt, hvis udi Styckertald, vere sig et eller tvo Oxehofveder Vin, fire, sex eller aatte Tønder Salt, fraa Friederichsodde til de nest omliggende Kiøbsteder udi Fyen forhandledis, och engang udi Friederichsodde var

toldfry passeret, ochsaa maatte derfraa igien søe- och landverts toldfry passere, mens hvad høiere eller større Partier kunde betreffis at udføris, saadant at skulde vere forbrut och confisceret, kunde for at evitere ald Underslef, som udi sligt maatte faarefalde, efter Ed. kongl. M. naadigste Disposition, videre observeris och udi Akt tagis. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 23. Sept. a. 1661.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere

Hansz Schack. P. Reetz. Hans Svane. Theodorus Lente mp.

Hans Nansen. Peter Bülche mp. C. Gabell mp.

Heinrich Mathesius.

- a) Konc. har opr.: sig derom hos Lendsmanden derofver skulde anmelde.
- b) Konc. har opr.: saa ochsaa dend Forordning om Vin och andet udi vis Qvantität at indføre och fortolde kunde for atskillig Underslef Skyld, som derudi kunde faarefalde, efter Ed. kongl. May. egen naadigste Disposition ophefvis och afskaffis.

18. Okt. Kongebrev¹⁾, stilet til »os elskelig voris forordnede Status Collegio samptlig«, hvorved der tilsendes en Extrait af Skatmesterens og de norske Landkommissærers Memorial²⁾ om Skattebreve til Gejstligheden, Borgerskabet og Savene i Norge. Memorialen foreslaar en stor Skattenedsættelse for dette Aar paa Grund af de besværlige Krigstider. Betænkning (Nr. 12) uden Dag.

12. Betænkning af S. K. Okt. (?) 1661.

Konc. i S. K.'s Arkiv.

Auff das königliche Befehlig vom 18. Octobr. wegen Expedition einiger Schatzbrieffe nacher Norwegen ist des Collegii Status unvorgreiffliche Meinung, das weilen dem Collegio die Materie nicht gründlich bekant, als könte die Deliberation darüber bis Ankuufft der täglich vermuteten Land Commissarien aus Norwegen, von welchen der Sachen gründliche Information einzuziehen, ausgesetzt werden könne (!).

25. Okt. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev³⁾ af 18. Okt., stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at drøfte et Bønskrift fra Borgmester og Raad i Nyborg af 9. Okt. (Nr. 13) og overveje, hvilke Privilegier der kunde gives Nyborg (jvfr. 23. Aug.) og Korsør.

¹⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv.

²⁾ Landkommissærernes Betænkninger tr.: Meddelelser fra det norske Rigsarchiv I, 50—183.

³⁾ S. T. Nr. 632.

S. K. vedtog¹⁾, at Nyborg i 4—5 Aar kunde fritages for Kontribution og alle andre Paalæg undtagen Told og Logement for Garnisonen imod Betaling efter Reglementet²⁾, da Byen ikke selv begærede at blive forskaanet for Told, og Standkvarteret efter bemeldte Reglement ikke kunde tages derfra for Fæstningens Skyld. Desuden kunde Nyborg med Tiden gøres til Stabelstad, hvortil den vilde egne sig godt paa Grund af Havnen, Fæstningen og Forbindelsen med Korsør. — Hvis Korsør skulde gøres til Stabelstad, saa maatte den have samme Stabelret som København og paa visse og halvt saa mange Aar forundes samme Friheder for Told og al anden Besværing som Frederiksodde for at bevæge formuende Folk, uden hvilke ingen Trafik kunde drives eller Stabelret være nyttig, til at nedsætte sig der. — 8. Nov. fik Nyborg³⁾, 18. Nov. Korsør⁴⁾ enslydende Privilegier som Stabelstæder og tillige 8 Aars fuld, 16 Aars halv Skattefrihed, Told og Logement til Garnisonen undtagen.

13. Memorial fra Borgmester og Raad i Nyborg 9. Okt. 1661.

Orig. (beskadiget) i S. K.'s Arkiv. Kopi i Indlæg til S. T., Nr. 632.

Stoermegtigste, høibaarne Første, allernaadigste Herre och Koning.

Vi Eders kongl. M. fattige Undersatte i Nyborg forsaarsages allerunderdanigst vores besverlige store Udstaaende Eders kongl. M. underdanigste at anddrage, med allerunderdanigste Tilforsigt, vores allernaadigste Herre och Koning vores underdanige hoinødige Forebringende udi Naade naadigste andseher och betragter.

1) Eftersom vi Eders kongl. M. fattige Undersatte i Nyborig hafver udstaaen megen ulidelige stor Besvering for alle Kiøbsteder i Landet udi abvigte Krigstid, først da Finden kom for Nyborig med deris gandske Armade och der udi nogle Dage stoed, os fattige Folk til megen stor Betræk formidelst Eders kongl. M. Skibe, som da for Byen beliggende var, di eftertragted, som Gud i Himellen dog naadeligen bevaarede.

2) Endoch derefter formidelst Guarnissonen Skyld continue os fattige Folk med slemmiste och sterkeste Regementer til Hest bebyrdiget allene at underholde, hvorudofr Borgeskabed udi store Mengde

¹⁾ P. I Bl. 18.

²⁾ Forordn. af 9. Aug. 1660. (Forordn. 1643—70, Bl. Bbbb.).

³⁾ Tr.: Rothe, Chr. 5tes Reskripter, 191 ff. ⁴⁾ S. R. Nr. 253.

os forarmed fragik, di øfrige, igien blef, til dis haardere Betrøk, saa at endog Borgeskabed aftoeg, och ofver hundrede Huse stoed øde, maatte Besveringen derved dog indtet formildes eller ophøre, hvorudofr enhver saa hart blef medtagen, at dersom Vor Here ei saa løkelige hafde skicket vores naadigste Konges Armade paa Landet, os til Forløsning, hafde enhver udi største Elendighed med Høstru och Smaabørn Hus och Hiemb strax gandske forlat och fragaaen.

3) Efter da at Gud allermegste gaf Løke, at vores allernaadigste Here och Konges Armade hafde sat sig fast paa Landet, inddroeg Finden paa os al hans Magt, indtil Slauged skede, os fattige Folk til megen stor Betrøk, och om di end af Landet bragte en Del Ved, kom det Borgeskabed til ingen Nøtte, mens efter at Slaged ofrstaæn var, blef det ved Melitien, hvad enhver sig tilbragte, med en stor Del vores Fattigdomb, som der tilmed opgik, til tvinde Armader, der indstøtte och Lifs Middel skulle gifves, som os da allene for al Landet betrøgte.

4) Der da Vor Herre Findes Vaben, Gud vere æred, nederlagde, var och ingen Kiøbsted, derved udstoed slige haarde och besverlige Andstøed som vi, først ved Brand vores Ladegaarde och bekaastede Bygning os fraskilt, al vores Korn, Kveg och Fæmund os der och fratagen, hvis andet, vi der och hafde, med Bygningen gandske ødelagt och opbrent, saavel och vores Køken- och Kaalhauger, hvorpaa vi och stor Bekostning hafde andvent, os och gandske er ødelagt, hvilket os och ei ringe Afsaugn och Bekostning udi vores Husholdning tilføier, da vi baade siden och endnu vores Kaal och Madurter med stor Besvering udi Ottense och paa andre Pladser maa kiøbe, foruden den ulidelige store Plyndering och jamerlige Medhandling, os fattige Folk for andre Kiøbsteder ofrgik ved Indfaldet, som skede, som vi dog icke fortrøed, da Vor Here derved gaf os under vores egen naadige Herre och Konge igien.

5) Endoch siden der efter, at vores allernaadigste Heres och Konges egen Armade hafde Landet, hafver vi fattige Folk och udi langsommelige Tid langt ofr proporssionaliter med ulidelige Indkvartering verit besverged, saa det udi Sandferdighed skal befindes ved Officererne, som da ofr Folket var, at en Borger hafr haft ofver 200 Soldatter allene at vorpfflege, och saaledes enhver epter Proporssion, saa hart Byen och da med Indkvartering hafr verit besverged formidelst Guarnisonen, Folket behøfvede af Frygt for Finden, som enda var udi Sielland.

6) Endnu och med Standkvartered foruden en Del, vi dertil vorpfleger, meged hart besverges, ei allene med Sengeklede til Officerer och Gemene, som forslides och gandske forderfves, medens endoch anden stor Skade och Bekostning derved tilføies, såavel och med daglige stor Vedslæben til alle Cortegardene med anden sær Tyngsel, os udi Guarnissonen for andre Steder paahenger, samt stor Uroe och Nærings Forhinderung, saavel och det som mere, at alt hvis ringe Victualie och Lifs Middel at forhandle Byen tilføies, opkøibes udi Portene af Officerer och Soldatter til deris Fornødenhed, at Borgeskabed der udofver for Lifs Middel drager stor Mangel, som och deraf dyrere Tid hoes os end andre Steder foraarsager, Borgeskabed derfor och ellers af Mangel for Næring os dagligen afgaar, udi andre Købsteder och paa Landet denem nedersetter, hvor di deris Næring aarlig och sildig søge kand, som os fattige Folk inde eller ude fralukes formidelst Guarnissonen Skyld. — Med allerunderdanigste Andsøgning och Begering, at efterdi vi fattige Undersaatte for alle andre Kiøbsteder i Landet hafver udstaaed udi abvigte ufredelige Tid megen haard Betrok, Andstøed och ulidelige Besvering, som Guarnissonen, vi fattige Folk hafr udi Boed, os hafr tilføied, och for andre Kiøbsteder stor Brand, Plynderen och andre haarde och bedrøvelige Vilkor tilslagen, vi fattige Folk, Eders kongl. M. troe Undersatte, derimoed naadigste maatte previligeris med nogen sær Benaading och Frihed, paa nogle Aars Tid for al anden Besvering och Udgift naadigste maate forskaanes, naar alleniste vi Eders kongl. M. Told rigtig aflagde, af hvis Vare vi udi Handel ved Credit eller udi andre Maader kunde opbringe, hvor ved vi fattige Folk imoed vores store Udstaaende for andre Steder igien kunde forhielpes til nogen ringe Middel vores fattige Høstruer och mange smaa uopføde Børn med at fremholde, Eders kongl. M. dog derved indtet paa sin Told Rettighed at afgaa, mens at vi ellers for ald anden Udgift och Besvering naadigste paa nogle Aars Tid maatte fri lades, at vi fattige Folk ei skulle foraarsages os udi andre Kiøbsteder paa Landet at nedersette, som en Del vores Medborger allerede giort hafr och endnu dagligen gjør, Festningen derudofr til største Ruin, och om Eders kongl. M. i Fremtiden naadigste blef til Sinds nogen Stabel Stad udi Fyen at vilde lade oprette, Eders kongl. M. da naadigste, nor vi nogen Middel igien kunde hafve opbragt, vilde hafve os fattige Folk ved Festningen udi støre naadigste Betengkende. Gud allermeget vil vere och blifve Eders kongl. M. rige Beløner.

Udi guddommelige Beskermelse vi vores allernaadigste Here och Koning underdanig befaller. Actum Nyborg den 9. 8bris 1661.
Eders kongl. M. fattige, troe Undersatte, Borgemester och Raad i Nyborg paa egen och samptlige Medborgers Vegne.

Samme Dag behandledes iflg. Kongebrev¹⁾ af 22. Okt., stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., en Memorial²⁾ af 6. Okt. fra Friedrich Pøpping, Faktor for Hertug Jakob af Kurland. Denne bestod i følgende Poster:

1. Hertugen ansøgte om, at han paa Grund af Mangel paa Havne i sit eget Land maatte bruge en norsk Havn, Flekkerø, Langesund eller »Mordø«, lade sine Skibe løbe ind dér Vinter og Sommer, oprette et Magasin ved samme Havn til sine Skibsfolks Fornødenhed og mod tilbørlig Betaling at bruge Kongens Undersaatter eller Bønder til at reparere Skibene og ellers være ham til Tjeneste. Han krævede dette til Satisfaction for det kurlandske Skib, der i sidste Krig til Kongens Tjeneste var blevet sænket ved Landskrona Havn. Til Gengæld tilbød Hertugen, at hvis Kongen ønskede at lade Varer fragte med hans Skibe, skulde han stille dem, munderede eller umunderede, til hans Raadighed med den nødvendige Besætning. Endvidere vilde han sørge for, at Kongens Undersaatter omkring vedk. Havn kunde for passende Betaling faa de Viktualier fra Magasinet, som de kunde have fornøden. 2. Hertugen begærede, at ingen af hans Folk i Fremtiden maatte presses til Kongens Krigstjeneste, saaledes som det var sket i sidste Krig i Sundet. 3. Hertugen ønskede Tilladelse til at lade nogle af sine Skibe fare paa Island og dér afhente Varer, som skulde være ukendte for det islandske Kompagni. Han tilbød derimod at give Kongen Tiende af alle saadanne Varer og forsikrede, at han ingenlunde vilde skade Kompagniet i dets Privilegier.

Ovennævnte Memorial forelagdes iflg. mundtlig kongelig Ordre for Christoffer Gabel og Rigmarskal Kørbitz, der forhandlede med Pøpping og derefter 9. Okt. indleverede en Betænkning³⁾ til Kongen. Denne Betænkning falder i alt

¹⁾ S. T. Nr. 644.

²⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv, sammen med en Anbefalingskrivelse fra Hertugen af 18. Maj.

³⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv.

væsentligt sammen med S. K.'s af 25. Okt. S. K. udtalte: ad 1. Kongen kunde ikke alene uden nogen Skade, men endog til sin og sine Undersaatters Gavn gratificere Hertugen deri, da Kongen derved saavel i Krigstid som i anden Fornødenhed for tilbørlig Fragt kunde have Hertugens Skibe til sin Tjeneste efter dennes eget Tilbud, og Kongens Undersaatter omkring Havnen i Nødsfald kunde faa til deres Behov af Magasinet. Dog maatte sligt ikke tilstedes som Satisfaktion for det kurlandske Skib, der blev sænket for Landskrona Havn og vel paa anden Maade, om det behøvedes, kunde betales, men ex mera benevolentia, fordi Hertugen ellers deraf kunde præterdere nogen jus quæsitum. Desuden syntes det sikrest, at der ved den Havn, som kunde indrømmes Hertugen, ogsaa var en Fæstning, for at Kongen kunde have des bedre Middel til at tvinge Skibene, om man understod sig til at foretage noget utilbørligt dermed. Man foreslog og anbefalede derfor Flekkerø som den mest bekvemme. Endvidere befandt man for godt, at Koncessionen paa samme Havn blev begrænset til en vis Tid, 10—12 Aar, og siden efter Ansøgning og Beskaffenhed forlænget. Kongen maatte ogsaa udtrykkelig forbeholde sig jus superioritatis et commercii. — ad 2 kunde man svare, at hvad der i sidste Krig var passeret med Hertugens Folk i Sundet, da de blev taget fra hans Skibe og brugt i Kongens Tjeneste, var forarsaget af den yderste Nødvendighed. Da Kongen nu stod i godt Venskab og Fortroende med alle sine Naboer, saa formodede han ikke at skulle komme i den Tilstand, at saadanne Extremiteter igen skulde foretages; det, der engang var sket in casu necessitatis, behøvede ikke at føre til nogen Konsekvens. — ad 3. Da Hertugen tilbød Tiende af alle de ukendte Varer, som hans Skibe skulde bringe fra Island, og disse Varer saaledes kunde blive kendte, saa kunde man vel forsøge det og tillade Hertugen mod denne Godtgørelse at sejle paa Island 6—8 Aar med 2—3 Skibe, dog paa den Betingelse, at der ikke derved maatte ske det islandske Kompagni nogen Forfang i mindste Maade, og at samme ukendte Varer først skulde føres til København som Stabelstad og falbydes der. Hvis der befandtes noget Under-slæb, nemlig at Hertugens Skibe førte Varer fra Island, som

Kompagniet havde Privilegium paa, da skulde Gods og Varer være forbrudt og hjemfaldet til Kongens Kasse¹⁾. — 28. Febr. 1662 takkede Hertugen af Kurland for den gunstige Resolution i hans Sager, men bad om nærmere Oplysninger ang. 3. Punkt²⁾. Slg. 29. Maj 1662.

25. Okt.—26. Nov. behandlede iflg. Kongebrev³⁾ af 19. Okt., rettet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K.. Hansestæderne Hamburg, Lübeck og Bremens Intercession⁴⁾ (af 17. Juni 1661), hvori de søgte om Fornylse af de Kontorskes Privilegier i Bergen og mindede om disses store Troskab mod Kongerne, samt en Memorial fra de Kontorske. 26. Nov. vedtog man efter flere Møder og Gennemsyn af Aktstykker et Udkast (Nr. 14) til de nye Privilegier, der med en Følgeskrivelse⁵⁾ tilsendtes Kongen og i alt væsentligt følger Memorialen. Sagen forhandlede videre i de næste Aar. Jvfr. 24. Aug. 1663.

14. *Betænkning af S. K. 26. Nov. 1661.*

Kopi i P. I Bl. 21 f.

Vi Friederich dend tredie etc. giøre alle vitterlig, at eftersom de Cantoriske udi vor Kiøbstæd Bergen ved denne voris Arfve Regeerings Indtrædelse underdanigst Ansøgning giørre om deris forrige Privilegiers almindelig Confirmation, saa ochsaa, at vi en Del deraf artikelsvis naadigst vilde fornye och bekræfte, da hafve vi af synderlig Gunst och Naade efter nerverende Tidernis och Cantorits Tilstand bem. Cantoriske efterskrefne Privilegier forunt och bevilgit, saasom vi och hermed forunder och bevilger.

1) Skulle de Cantoriske i vor Kiøbstæd Bergen ubehindret nyde och beholde deris tilforn brugelige och uforhindrede Handel och Trafique i Byen Bergen och særdelis med Nordlænderne der sammesteds, hvorimod alle och enhver hermed skal forbødet verre paa nogen af de i Norden liggende Haufne imod Cantorets och Byen Bergens Privilegier at handle och trafiquere.

2) Vi hafve och naadigst bevilget och forunt, saa och hermed bevilger och forunder bem. Cantoriske, at de ei høiere Told, af hvis

¹⁾ P. I Bl. 19 ff.

²⁾ R. A. Kurland A. Sammesteds Instrux for Fr. Pøpping af 20. Maj 1661.

³⁾ S. T. Nr. 633. ⁴⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv. ⁵⁾ Konc. i N. R. A.

Vare de i vore Lande och Riger indfører och forhandler, skulde gifve ond andre voris Undersaatter, med hvilke de och lige Protection och Commerciars Frihed skulde niude, paa det de her sammesteds deris Handel och Næring med desto bedre Commoditet och Sickerhed kunde drifve, dog med dend Vilkor, at voris Undersaatter det samme af de cantoriske Stæder ofver alt i deris Jurisdiction bevilgis och tilladis.

3) Skal de Cantoriske, saasom hidindtil brugeligt, udi de Civilsager, som Cantorit pur och allene angaar, ei verre anden Ret eller Rettergang end deris egen undergifven. I det øfrige skulde de efter dend Odenseske Reces och Afsked, forfattit Aar 1560, os for deris høieste Øfrighed erkiende och holde, herforuden skal dennem och tillat verre ald Vect och Maal ved deris egen Veier och Maaler herefter, saa som hidindtil, at lade forrette, dog at dermed omgaaes efter bem. Odenseske Recessis Indhold.

4) De tvende Cantorit tilhørende Kirker sambt Armehusit maa de Cantoriske ubehindret fremdelis niude, bruge och beholde, och dennem med Betiente och Prædicanter, som ere af dend rene Ausburgiske Confession, forsiune och underholde, dog skulle Prædicanterne, naar de af de Cantoriske vocerit vorder, fremvise rigtig testimonium om deris Skickelighed saavel som Renhed i Tro och Lærdom, och sig af voris Biscop i Bergen, som nu er eller herefter komendis vorder, lade examinere och ordinere, førend de til Præsteembedet at betiene admitteris.

5) Det skal och verre de Cantoriske tillat deris Huse och Stuer efter deris egen Villie och Behag at bygge, forandre och bruge, naar de deraf dend sædvanlige och tilbørlige Grundeleie betaler.

6) Ingen udi vor Kiøbstæd Bergen skal verre tillat Cantoret nærmere at bygge end dend aaben och frie Plads, Allemannien kaldet, det tillader, paa det for deds Vaade och Skade desto bedre Forsorg kand hafves.

7) Det skal ei heller nogen cantoriske Kiøbsvend verre tillat udi vor Kiøbstæd Bergen sig at nedersette och Borgerskab at tage, førend hand sine Regenskaber hos sin Principal i Tydskland aflagt hafver, derfor tilbørlig Quittering bekommet och udaf Cantorits Forstandere testimonium anteactæ vitæ erlanget, dog skal ingen Principal sin Kiøbsvend i saadan Tilfald utilbørligen maa oppeholde eller sin Afsked och Quittering uden loulig Aarsag forholde.

8) Disse forskrefne Bevillinger och Friheder skulle i ingen Maader præjudicere voris Kiøbstæd Bergen och deds kongelige Pri-

vilegier, hvorimod det ei heller nogen af de Cantoriske skal verre tillat at handle. Och paa det andre fremmede, som sligt icke bør eller tilkommer, icke skulde under de Cantoriske deris Nafn søge Cantorits Friheder, Bergen By och dets Borgerskab til Sveckelse och Afbrek, at bruge, da skulle de cantoriske Forstandere for at forekomme saadan Underslef aarligen otte Dage for Pindsedag overlevere for Retten til Borgemester och Raad i vor Kiøbstæd Bergen en rigtig Fortegnelse under deris Hænder paa alle de, som agtis at verre rette Cantoriske, udi hvilken specificeris skal Herskabits Nafn, saa och, hvor hand boer, item hvad hans Gesel, hand der hafver, heder, och Gaardens Nafn, udi hvilken hands aabne Stue i Cantorit findis, paa det deraf vidis kand, hvem for Cantorisk bør at holdis och actis.

Samme Dag behandledes iflg. Kongebrev¹⁾ af 22. Nov., stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., en Memorial fra Hollænderen Herman Jansen (jvfr. 22. Aug.) om at maatte indføre forskellige Manufakturere i Danmark.

S. K. vedtog, at hvad deraf kunde være praktikabelt, kunde vel indrømmes ham. Da Herman Jansen derpaa blev stævnet for S. K., gav han til Kende, at da han var bleven opholdt saa længe dermed, var Folkene, som han havde haft i Beredskab, allerede adspalttede. Han havde derfor slaaet sine Tanker derfra²⁾.

27. Nov. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev³⁾ af 2. Nov., stilet til samtlige her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at undersøge, hvorledes man skulde forholde sig med Formyndere, der i sidste Krig havde taget Skade paa deres Myndlingers og deres eget Gods. Anledningen hertil var en Klage af 20. Juni (Nr. 15) fra Præsten i Jungshoved.

S. K. vedtog, at naar det befandtes, at Formynderne havde brugt noget af de umyndiges Formue og Gods, eller naar det, der efter Recessen burde opfydes til Salg, ikke var blevet det i rette Tid, saa skulde Formynderne svare dertil som til anden vitterlig Gæld, som ingen Krig eller anden uformodet Hændelse befriede fra at betale. Da slige og andre Formynderisager mest kom til Proces og skulde udføres ved Lov og Ret, henstillede man til

¹⁾ S. T. Nr. 715.

²⁾ P. I Bl. 23.

³⁾ S. T. Nr. 678.

Kongen, om ikke Lovkommissionen kunde faa Ordre til at undersøge dette Spørgsmaal og gøre Indstilling derom¹⁾.

15. *Klage fra Præsten i Jungshoved 20. Juni 1661.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Stormechtige, høibaarne Herre, allernaadigste Konning.

Hafver jeg Hans kong. May. Underdane hannem paa det allerunderdanigst at andrage, at eftersom jeg til mine Stifbørn er bleven skyldig en Summa Pendinge, nemlig henved 3 $\frac{1}{2}$ tusinde Slettedr., som de efter deris s. Forældre hafver arved, hvilke Pendinge de s. Forældre en Del self udi lefvende Lifve til got Folk, som daa vaare vederheftige, hafver udsat, som nu en Del disvær af Fienden erre ruinerede, en Del bortdøde, ingen Middel efterlatte af omskrefne Debitorer, som med Tingsvinde och Raadstuvinde kand bevisis. Hvis Fattigdomb, som jeg self hafde, er udi første och sidste Plyndring af Fienden mig frarøbet, saa icke Klederne paa Kroppen bleve sparede, som med troverdige Folk kand bevisis, at min fattige Formufve daa udi Præstøe blef deled vel for 1000 Dalers Verd. En liden Del, som daa ofver blef, er siden dend Tid ved høi daglig Inkvartering, ugelig Salvaguardie Pendinge samt høie andre Expenser afskatted, indtil Fienden Landet kvitered, som ved rigtig Datum och Specification kand bedrage 900 Rixdr. Hafver jeg dog i denne besverlige Feidetid saavel som nu Børnene med Institution, Klede och Føde underholdet, uanset jeg til min och deris Føde hafver maatte kiøbe, och inted nyder derfor af Ofverformønderne. Fordris nu af Ofverformønderne dend gandske Capital til omskrefne mine Stifbørn. Skal dog Gud kiende, at det mig fast umueligt skal falde dend halfve Del deraf at betale, end sige dend gandske Capital, eftersom mine Middel udi dette fintlig Indfald høligen erre bleven sveckede. Ydmygeligen och paa det allerunderdanigst vil hafve Hans kong. May. ombeded, at hand af høi medfødde kong. Clementz vilde anse denne min Supplication och naadigst tillade nogen Afslag at ske, hvad Hans kong. Høihed self got siuntis, saa vil jeg af alt ofverblefne Formufve dennem med alt, hvis jeg eier, contentere, at jeg dennem kvit kunde blifve, eftersom jeg och min fattig Hustru tillslaes mange smaa Børn. Formoder herpaa Hans kong. Høiheds milde Svar. Saadan Hans kong. Høiheds Mildhed vil dend goede Gud

¹⁾ P. I Bl. 23.

rigeligen belønne, och det hannem dagligen erom i mine Bønner anmode. Forønsker hannem med det gandske kong. Hus under Guds faste och trøgge Protection. Junxhofveds Præstegaard 20. Junii 1661. Forblifver altid Hans kong. May. ydmyge och underdanige Forbedere til Gud.

Morten Jensøn Rønnebech, Pastor l. m. m.

Kancellipaaskrift: Hans kongl. Mt. vil herom hafve Collegii Status underd. Erklæring och Betenkende til videre naad. Resolution. Datum Canceliet for Kiøbenhafns Slot den 29. Junii 1661.

E. Kragh mp.

Samme Dag behandlede iflg. Kongebrev¹⁾ til S. K. af 28. Okt. en Supplik fra Vognmændene i København og Nyborg, hvori de søgte om igen at maatte faa deres fri Kørsel, som de havde haft før Konsumptionsforordningen af 7. Maj (jvfr. 19.—23. April). Ved denne Forordning var deres Kørsel bleven indskrænket til visse Mil for lettere at kontrollere den Afgift, som de efter Forordningen skulde give pr. Mil.

S. K. vedtog, at hvis kun Defraudation forebyggedes paa andre Maader, f. Ex. ved at Vognmændene forpligtedes til i hver Købstad, de kørte igennem, at fremvise en ny Seddel fra Konsumptionsbetjentene om, at de havde betalt deres Milepenge, kunde det Igen tillades Vognmændene ikke alene i København og Nyborg, men i hele Danmark, at køre efter forrige Sædvane, saa langt som de vilde, dog kun i deres egen Provins²⁾. Forordning udstedtes i Overensstemmelse hermed 17. Jan. 1662³⁾.

2. Dec. Møde iflg. Kongebrev⁴⁾ af 22. Okt., stilet til S. K., for at behandle en Klage fra det islandske Kompagni af 5. Okt. (Nr. 16) over Jonas Trelund (jvfr. 29. April). Sagen behandlede derefter i en Række Møder indtil 17. Febr. 1662.

16. Klage fra det islandske Kompagni 5. Okt. 1661.

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Stormectigste, høibaarne Konning, allernaadigste Herre.

Eftersom til Eders kongel. May. nestforleden den 27. Februarii paa Islands Compagnies Vegne en voris allerunderdanigste Supplication er ofverlefervit, hvorudi underdanigst begieredis, at Eders

¹⁾ S. T. Nr. 664. Tr.: Kbhs. Dipl. VI, 368. ²⁾ P. I Bl. 24.

³⁾ Tr. Forordn. 1643—70, Bl. Dddd III. ⁴⁾ S. T. Nr. 643.

kongl. May. allernaadigst vilde bevilge, at bemelte Compagnie maa fremdelis niude de Privilegier, som Eders kongl. May. dennem tilforne allernaadigst gifvit och confirmerit hafver, och hvis som Jonas Trellund af Amsterdam och Hans Pedersen Blad eller andre efter Angifvende kand hafve forhvervit, som er imoed Compagniens Privilegier och Compagniens Handel til Skade, at saadant naadigst maatte ophefvis och forbiudis, och Compagniet ved naadigste gifne Privilegier allernaadigst maa handbefvis och forsvaris, saa som samme voris allerunderdanigste da ofvergifne Supplication, hvoraf herhos copia følger, med mere indeholder. Paa hvilken voris underdanigste Supplication vi hidindtil ingen endelig naadigst Svar hafve bekommit, och eftersom os nu af voris Kiøbmend och Betiente, som Landet i Sommer hafve beseglit, er gifvit tilkiende, at forbemelte Jonas Trellund ved sine Betiente paa de fleste Haufner udi Island hafve gjort voris Betiente stoer Indpas och Skade udi Handelen der i Landet och sig tilforhandlet af Islenderne nogle Skibs Ladinger Fisk, som hans Privilegier hannem dog ei bevilger. Hans Pedersen Blad och hafver haft nogle Skibe did och sig tilforhandlit, hvis hand kunde bekomme, Fougden Johan Klein, saa och en ved Nafn Mathis Gudmandsen, disligeste och Hans Pedersen Kleins Fuldmegtiger hafve och opkøft, hvis de vilde, hvorefter at en Del af vorø Betiente ei hafve kundit bekomme deris fulde Lading, och hafve dog maatte betale den fulde Fract for leddige Rom i Skibet, och voris Vare, som vi skulde haft best Fordel paa, ere der udi Landet uforhandlit blefven efterliggendis, hvorved os stoer Skade er tilføiet. Saa er derfor endnu til Eders kongl. May. voris allerunderdanigste Bøn och Begiering, at Eders kongl. May. af kongl. Gunst och Naade vilde bevilge, at bemelte islandske Compagnie de dennem naadigste gifne Privilegier uden Indpas af nogen fremdelis herefter maa niude och bruge, och ingen anden indlendske eller udlendske at tilstedis under nogen Prætext der i Landet eller nær Landit nogen Handel eller Fiskerie at bruge, mens sig med Fiskeri nogle Mile fra Landet efter forige kongel. Forordning at forholde, och hvis Bevilling, som derimoed efter Ansøgning af forbenefnte eller andre er forhvervit, naadigst maa ophefvis och afskaffis, paa det at Compagniet, som udi forige besverlige Krigs Tider hafver lid stor Skade, ei gandske skal vorde ruinerit, ophefvit och til intet. Vi forhaabe visseligen, at alle de, som Eders kongl. May. troligen mene, tilraade, at bemelte islandske Handel, som er denne gandske Stad til stoer Gaufn, och

nogle hundrede Mennsker, siøfarendis Folk och andre, hafve deris Ophold af, her ved Staden gandske forblifver, och at intet af samme Handel enten til Jonas Trellund eller andre fremmede ofverladis, denne Stad til Nerings Aftagelse och Skade, mens mere tilhielpe. at Neringen och Siøfarten her kand tiltage, end at den ringe Nering och Siøfart, her er, til fremmede bortvendis. Och eftersom: at det nu er Tid atskillige Vare til samme Handels Fortsettelse fræ andre Steder at lade hente och bestille, om den skal fortsettis, saa er derfor til Eders kongl. May. voris allerunderdanigste Bøn och Begiering, at Eders kongl. May. allernaadigst vilde behage, at os med forderligste et got och naadigt Svar herpaa maa vorde meddelt, hvorefter vi underdanigst os kand vide at rette. Eders kongel. May. med Eders Mayts. elskelige Gemal voris allernaadigste Dronning, Hans kongl. Høihed voris naadigste Arfve Prints, sampt de andre Eders Mayts. høibaarne kongl. Børn ville vi udi den gode Guds Beskermelse hafve befalut. Kiøbenhafn den 5. Octobris a. 1661.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste tro Tiennerer och Undersaatter.

Hans Nansen. Christoffer Hansen. Hans Seurenzen.

Jacop Anderszen. Johan Steinkuhl. Christen Jenszen Bek.

Severin Lauridtzzen Prestoe. Jensz Boiszenn. Strange Trønde.

Helmer Dirichsen.

Paaskrift: Forlæst udi Collegii Status Forsamling den 2. Decembr. a. 1661.

Frantzt Rasch.

9. Dec. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 14. Nov., stilet til samtlige her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at overveje en Klage fra den lybske Borger Anthoni Hacke. I sidste Krig, Juli 1657, havde man fra dansk Side efter Admiralitetsdom konfiskeret 99 Skippund, 16 Lispund og 11 Markpund rent Kobber, der tilhørte ham, og anvendt det til Kongens Tjeneste. Han udregnede sit Tab med 6 Procent indtil 7. Sept. 1661 til 7551 Rdr. og søgte at faa det erstattet ved Hjælp af Intercession (dat. 20. Okt. 1661) fra Borgmestre og Raad i Lübeck. Hans Fuldmægtig i København, Christoph Siricker, anbefalede sin Klients Sag til S. K. 8. Dec.²⁾ Dettets

¹⁾ S. T. Nr. 703, der dog urigtigt er dateret 15. Nov., medens Orig. i S. K.'s Arkiv har 14. Nov.

²⁾ Dokumenter i S. K.'s Arkiv. P. I Bl. 24.

Betænkning (Nr. 17) var gunstig for Hacke, og i Overensstemmelse med den udgik der 25. Maj 1662 Ordre¹⁾ til Kammerkollegiet om at gøre Afregning med H. for hans Kobber.

17. Betænkning af S. K. 9. Dec. 1661.

Orig. med Frants Raschs Haand. Conc. 1, skrevet af Rasch, kasseret og helt omskrevet af Peter Reetz, hvis Udfærdigelse blev den endelige. Rettelserne vedrører dog kun Formen. Conc. 2 med Raschs Haand og et Par Rettelser af Reetz. Alle i S. K.'s Arkiv. Referat i P. I Bl. 24 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver tilskicked os et intercessional Skrifvelse fraa Staden Lübek sampt en underdanigste Supplication och et Indleg angaaende Betalningen af noget Garkaaaber, som Anthoni Hacke, Borger och Indvoner udi Lübek, prætenderer, och udi seniste Feide formedelst en af Admiralitætet udstedde Doms Anledning er blefven her opbragd och til Ed. kongl. May. Nytte anvent, med naadigste Befalning, vi skulde benefede Documenter, med hvis videre derom udi Admiralitætet fantis, fiteligen ofverveie och til Ed. kongl. May. naadigste Resolution voris underdanigste Betenkende gifve, om bemelte Anthoni Hackis Prætension udi Æqvität och Billighed bestod. Da er saadant af os underdanigst efterkommet, och befinder vi, at Admiralitætet deris i denne Anthoni Hackis Sag udstedde Dom paa tvende Fundamenter grunder. Det første er, at Skipperens Nafn i dend Certification, som Anthoni Hacke udi Lübek paa sit Gods hafver taget, er skrefvet med en fremmed Haand, det andet, at hos Anthoni Hackis Gods fantis noget, som ei i hands Bref och Adresse til hands Hustru, dat. Stokholm dend 1. Aug. a. 1657, var indført, och dog udi hands Nafn blef fremskicked. Saasom nu Anthoni Hackes Fuldmechtige til det første svarer, at Anthoni Hacke i Lübek ei hafver kundet egentlig vide, hvad Skipper i Stokholm kunde vorde antaget hands Gods derfraa at føre, och at hand derfor, efter gemene Certificationers Stil i lige Tilfald, maatte lade Rom til Nafnet, til det andet, at Anthoni Hacke sig aldrig med det Gods, som ei med hands Nafn och Merke hafver voret tegnet och dog i hands Nafn fremskicket, sig hafver befattet, och derfor ei dertil at svare kunde forbindis, ei heller hands fri Gods formedelst andre indlagde u fry Vare forbydis, Anthoni Hacke och derforuden sig erbiuder at vilde med corperlig Ed, hvor och naar det skal vere, be-

¹⁾ S. T. Nr. 210.

krefte, det indskibede Garkaaber at hafve veret hans propre Gods och paa hands Risico allene at vere gaaen ofver Søen. Saa erakte vi underdanigst, forberørte for Anthoni Hacke allegerte rationes saa viktige at vere, at de billigen dend imod hannem udstedde Admiraltäts Domb svecker, och gjør Fordringen paa hands Godsis Restitution (hvorom Staden Lübek saa meget mere bevegelsen for hannem i Underdanighed anholder, som fast ald hands Formue och Velfert derudi bestaar) i sig sielf equitable och retmessig. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 9. Decembr. a. 1661.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

Hansz Schack. P. Reetz. Iffuer Krabbe Tageszen.

Hans Svane. T. Lente mp. Hans Nansen. Peter Bülche mp.

C. Gabell mp.

16. Dec. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 3. Dec., rettet til samtlige her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at overveje »de utilbørlige Procedurer og Attentater fra vor Købstad Hamburg, da vi eragter os for vore Efterkommere ingenlunde at kunne forsvare, at vi saadant længer skulde taale, og vore jura tilstedes saaledes at svækkes og ganske opheves«. Det drejede sig især om Overgreb fra Hamburgs Side overfor Schauenburger Hof, der tilhørte Kongen og Hertugen af Gottorp, og om hvilke Hertugen flere Gange²⁾ (26. Okt., 12. og 23. Nov.) havde tilskrevet Kongen. Betænkning (Nr. 18) samme Dag. Jvfr. 10. Febr. og 24. Febr. 1662.

18. *Betænkning af S. K. 16. Dec. 1661.*

Orig. og Conc. begge med Frants Raschs Haand i S. K.'s Arkiv. Referat i P. I Bl. 25 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver befalet, vi skulde gifve voris underdanigste Betenkende, hvorledis Borgermester och Raads udi Ed. kongl. May. Stad Hamborrig utilbørlige Procedurer och Attentater (formedelst de udi senaste Krigstid til Ed. kongl. May. Præjuditz hafver forrykt Grøntserne och Skieldet imellom Ed. kongl. May. Herskab Pinnenberg och dennem, saaochsaa ilde ladet tractere Handverksfolkene udaf Altenah, som af deris Arbed til Hamborrig

¹⁾ S. T. Nr. 740 b.

²⁾ Breve fra Hertug Christian Albrecht. (R. A.).

hafde indført, och derforuden Ed. kongl. May. och Hertugens af Slesvig-Holstein-Gottorff Durchl. uden nogens Modsigelse retmessig tilkommende Jurisdiction uforsvarligen violeret) udi Ed. kongl. May. Riger, Lande och Provintser bekvemmeligen kunde ressenderis, helst efterdi høibemelte Hertugens af Gottorf Dhl. formener, ingen anden Middel derimod at skulde kunde treffis, end at Ed. kongl. May. och Hertugens jura ved Repressalier søgtis at blifve mainteneret, indtil for tilføiet Skade och Uret tilbørlig och nøiaktig Satisfaction skede. Da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet, och hafver vi med tilbørlig Flid ofverveiet Ed. kongl. May. och merhøibemelte Hertugens Raads, doctoris Theodori Nicolai, Klagemaal imod Hamborgerne, in puncto violati juris palatii, udi dend Ed. kongl. May. och Hertugens Dhl. tilkommende Schowenborger Hof udi Hamborrig, hvorpaa Ed. kongl. May. med synderlig naadigst Moderation Hamborgerne saadant hafver remonstreret, mens de derimod gandske ugrundet och uhøflig hafver understaaed sig at vilde defendere, at de icke hafde at erkiende nogen andens end deris egen Jurisdiction udi bemelte Schowenborger Hoff och dets tilhørige Boliger, saasom liggendis inden deris territorio och Ringmurer, hvorudofver voris allerunderdanigste Mening er, at eftersom Ed. kongl. May. saavelsom Hands førstl. Dhl. af Holstein-Gottorf och dets høiloffige antecessores uden ringeste Contradiction udi nogen Maader jus palatii til samme Schowenborgiske Hof och Exemptionen udaf Stadens Jurisdiction altid hafd och indtil denne Turbation udi rolig Posses nyt hafver, da icke at vere forsvarlig for Posteritaten, at saadant høit jus och regale udaf Hamborgerne upaaanket skulde turberis, meget mindre supprimeris eller ophefvis, och saasom vi underdanigst formener, Ed. kongl. May. ingenlunde at vere inclineret, sig med Hamborgerne derudofver udi nogen Dispute at inlade, eller saadan Sag til Cammer Retten til Spier at lade komme, saa finder vi intet raadeligere, end at Ed. kongl. May. for samme juris palatii Violation och andre ofvenbemelte Procedurer sin Revange imod Hamborgerne ved Arrester och Repressalier saalenge kunde søge, indtil nøiaktig Satisfaction af dennem blef erlanget, och erakte vi til dis kraftigere Udverksettelse af saadant høit fornøden, at Ed. kongl. May. sig om Hertugens af Gottorf Dhl., som med Ed. kongl. May. interesseredis, Cooperation noksommeligen forsikrede, dog, dersom imod Forhaabende Hands f. Dhl. icke nøiaktig Assistance derudi vilde giøre, Ed. kongl. May. dog alligevel sin Ret prosequerede, och omenskiønt Hamborgernis

Fauter ere saa store och ulidelige, at de neppeligen med nogen Dilation kunde tolereris, saa formener vi dog underdanigst, at først imod Foraaret med bemelte Arrester och Repressalier bekvemmeligen och med dis bedre Eftertryk kunde begyndis, fordi Hamborgernis Skibe, hvorpaa de beste Arrester och Repressalier kand søgis, nu och indtil imod Foraaret ere och blifver udi Hafnene, och da ochsaa paa Øxene, naar de uddrifvis, god Prys kunde giøris. Ellers tyckis os endochsaa underdanigst, at saadanne Arrester och Repressalier best udi Ed. kongl. May. Arvø Riger Dannemark och Norge, som och udi Førsten-dommet Slesvig, allene kunde faaretagis, och icke udi Holstein, paa det a) Hamborgerne icke derved skulde tage Aarsag sig til det keiserlige Hof eller til Spier derom at besverge och beklage, hvilket omsider vyløftige Undskyldninger vilde foraarsage. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 16. Decembr. anno 1661.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

Chrestian G. z. Rantzou. P. Reetz. Iffuer Krabe Tagszen.

Hans Svane. T. Lente mp. Hans Nansen. Peter Bülche mp.

C. Gabell mp.

a) Konc. tilf. opr.: Omslagene til Kiel derved icke skulde trouleris och

19. Dec. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 1. Dec., rettet til samtlige her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K. Dette fik Ordre til at drøfte et Missive²⁾ fra Generalstaterne af 15. Okt., hvori man efter Kongens tidligere Løfte ønskede Ophævelse af Saltkompagniet. S. K. krævede iflg. Kongebrevets Ordre en Erklæring fra Saltkompagniet (Nr. 19) af 17. Dec. S. K.'s Betænkning (Nr. 20) af 19. Dec. udtalte sig for Kompagniets Bevarelse. Alligevel blev dette 8. Febr. 1662 ophævet³⁾, fordi det ikke havde opfyldt sine Forpligtelser, og Salttolden blev sat til 1 Rd. Tønden. Dette Resultat skyldes formodentlig den nederlandske Gesandt, der 26. Nov. siger, at han har faaet Ordre til at gaa til København og arbejde paa Kompagniets Ophævelse⁴⁾.

19. *Memorial fra Saltkompagniet 17. Dec. 1661.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Stormegtigste, høibaarne Første, allernadigste Herr och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernadigst os hafver ladet tilskicke

¹⁾ S. T. Nr. 738—39. ²⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv.

³⁾ Tr. Forordn. 1643—70, Bl. Eeee. ⁴⁾ Becker I, 442.

di General Herrn Statter udi Holland derris Missive, datteret dend 15. October a. 1661, at vi os derpaa undderdanigst skulde resolvere, af Indhold och Begierring, at det oprettede Salt Compagnie efter Eders kongl. May. Bref och Tilsagn, de dato dend 6. Junii a. 1657, naadigst igien matte vorde afskaffet, saa och efter dend 5te Articels Indhold udi Tractaterne imellom Eders kongl. [May.] och di Herrn Statter a. 1645 uden lenger Forhal maatte vorde forholdet, da sadan Eders kongl. May. nadigste Ville udi ald Underdanighed at efterkomme, saa hafver vi underdanigst di Herrn Statters Missive efterset, och falder vorris ringe Mening derom:

1) At os underdanigst siunes, di Herrn Statters Begierring maa hafve en synderlig Mening och vit Henseende, Eders kongl. May. och des Undersatter icke til ringe Skade udi Commertien och Søefarten, hvilket vi underdanigst deraf schluter, at siden di fik Frihed udi dend Bremsebroiske Tractat, som a. 1645 blef opretted (och di sig paaberaber), at de icke skulde gifve mer Told end som Indvannerne her i Riget, da er Søefarten her i Landet saaledis aftagen, at der er nu icke mer end tvende Koffardie monterede Skibe i gandske Danmark, som kand giøre Eders kongl. May. Tienniste udi Krigs Tid, hvoraf ded ene Salt Compagnie och det andet det islandiske Compagnie tilhører, der tilforn i forrige Krigs Tid a. 1645 var mer end 16 vel monterede Borger Skibe, som var under Eders kongl. May. høiloffig Ihukommelse sallig Her Faders Flode och gjorde Vern imod Rigens Fiender, foruden mange andere Koffardei Skibe och Farretøi, som dend Tid her var och nu gandske faa er.

2) Tvifler vi icke derpaa, dennem jo at verre kommen for Ørne, at Salt Compagnie (som icke stod $1\frac{1}{2}$ Aar af dennem uanfættet), icke allene udi sidst forleden Krigs Tid hafde tvende monterede Skibe hver paa 36 Støcker i Eders kongl. May. Tienneste til Veie bragt, saa och tvende dislige Skibe haft i Bygning, som kostet Compagniet ofver halftresindstiuge tusinde Rixdaller, mens desforuden och underdanigst til Eders kongl. May. udi Penge och Proviant forstragt af Compagniens Middel oc ved Directeurer derris Credit ofver siuf och halftresindstiuge tusinde Rixdaller, hvoraf endnu en stoer Del er ubetalt, och vi for des Arsager Skyld udenlands i Gield er, hvorfor os siunes derris Tanker sig derhen strecke, at saafremt Compagniet skulde blifve staendis, da skulde det med Tiden och ved Guds Vel-signelse icke allene blifve ved dend spanske Salt Handling, mens och negocere paa Africa, America, Streddet och ander Vesterlande, savel

som di svenske, hvilke icke allene hafver tredufve vel monderede Compagnie Skibe foruden mangan Koffardie Skibe, saa och mange vel erfarrene søefaren Folk, bade af høie Officerer savel som gemene Bodsmend, hvormed di derris Herre och Konning gjorde saa store Tienniste i sidste Krigs Tid, som den svenske Krones egen Flode gjorde, och vider kand giøre Tienste udi Krigs Tid, hvilket siunes, di formenner, at det med Tiden i lige stor Flor ved Commertien och Søefarten her kunde til Veie bringes, Eders kongl. Ma. och des Undersatter til Bade och dennem udi derris Commertier til Skade, hvorfor os siunes, dette icke at verre en udaf di ringeste Aarsager, hvorfor di Compagniet vil hafve afskaffet.

3) Beraber di Herrn Statter sig paa Eders kongl. May. nadigste Bref och Tilsagen, som formelder, at Compagniet til dend første Januari a. 1658 skulde blifve afskaffet, saa siunes os underdanigst, Eders kongl. May., deris Ville och Begiering derudi fast at verre efterkommet, i ded Eders kongl. May. a. 1658 dend 4. Maii nadigst hafver ladet paabyde, at Salt Compagniet savel som andere 1 Rix. til Told af hver Tønde Salt, di indfører, skulde gifve, hvorudofver Eders kongl. May. icke allene hafver mist di Skibe, som Compagniet var pligtig Eders kongl. May. efter Octroyens Formelding at forskaffe, mens och derved forhinderet Compagniet sin Handeling, at det icke saledis kunde fortsettis, som ellers kunde hafve sked, om Octroyen var blefven uturberet, som vi dog allerunderdanigst forhaber at forblifve.

4) Och eftersom udi Eders kongl. May. Bref (til di Herren Statter om Compagniens Afskaffelse) formeldis, at Eders kongl. May. formoder, at dend Afgang, som Eders kongl. May. paa Skiber herved tilføies, af di Herrn Statter blifver restitueret, at det merkelig kunde kiendis, saa er ei at paatvifle, di Herrn Statter dennem joe vel formoder, at Eders kongl. May. saadan Restitution først vilde hafve, eller ochsaa at vide, hvorudi dend bestaer, och uedmugeligt skal di Herrn Statter sig presentere til samme Restitutions Fornøielse saa høi en Tol, af hvis Salt di indfører, at indga, som Eders kongl. May. nadigst begierrer, om ded end var 18 Rix. eller mer af Lesten, saa siunes os underdanigst, at Eders kongl. May. derved icke nogen Restitution for Skibens Afgang bekommer, mens mer kand regnis for en utollige Byrde, som Eders kongl. May. Undersatter derved skulde paalegis, eftersom dend Tol, som mer blifver paabuden, icke af de Hollender udgifves, mens af Undersat-

terne, som Saltet skal kiøbe, saa Eders kongl. May. i Steden for Skibe och søefaren Folk dageligen med Suplicationer skulde besverges, at sadan høi Tol igien maa vorde afskaffet.

5) At di Herrn Statter beraber dennem paa dend fembte Article udi dend oprettede pacta (!) a. 1645, saa formoder vi allerunderdanigst, icke noget derudi skal findes, som kand forhindre, at Eders kongl. May. icke maa gifve sine Undersatter her i Riget Friheder til at oprette Compagnier, som kand komme Eders kongl. May. Riger och Undersatter til Gaufn och Gode. Saa hafver ochsaa udi dette Compagnie efter Eders kongl. May. nadigste Octroyes Formelding it Aar efter des Oprettelse verred enhver fri for at matte indkomme, bade indlendiske och udlendiske, som ochsaa derudi inresserer.

6) Och eftersom vi Eders kongl. May. underdanigst i ald Endfoldighed vorris ringe Mening hermed hafver demonstreret, och vorris Tanker sig derhend strecker, at det di Herrn Statter icke er at giøre om dend ringe Proffit, di af Salt Handeling her i Riget kunde hafve, mens siunes mer derris Hendseend at vere, hvorledis di Søefarten fra disse Lande til deris Lande kunde hen bringe, hvilket snart kand ske, saafrembt dennem derris Begierring bevilliges, eftersom her i Landet findes fast ingen formuende Kiøbmend, ei heller døgtige Defension eller ander Koffardei Skibe, saa och gandske faa erfarene søefaren Folk, for hvilke berørte Arsager vi underdanigst formoder (saa och efterdi Eders kongl. May. fleste Lande er gandske omfløet, at man icke kand komme fra it til ded andet Land, med minder vi hafver Skibe och Fartøig, och Eders kongl. May. for des Skyld saavel en Flade til Søes som en Armade til Lands behøfver), at dennem derfor udi derris Begiering ei noget maa tillades, som kand verre Octroyen til Prejuditie eller ander Eders kongl. May. fattige Undersatter udi Commertien och Søefarten til Skade, mens at Eders kongl. May. nadigste udgangen Octroye i alle Mader ved Macht blifver, hvorpaa vi paa samptlige Participanters Veigne formoder udi ald Underdanighed Eder kongl. May. gode och nadigste Resolution, och vil hermed Eders kongl. May. sampt vorris allernadigste Dronning och gandske kongelig Hus under dend allerhøiestes Beskermelse, som Eders kongl. May. ved en lykkelige Regering leng vilde erholde, befallet hafve. Vi er och forblifver Eders kongl. May. hørsambligste och tro Undersaatter, Directeurene for Salt Compagnie.

Kiøbenhaufn adii 17. Decembr. a. 1661.

20. *Betænkning af S. K. 19. Dec. 1661.*

Orig. med Frants Raschs Haand i S. K.'s Arkiv. Referat i P.^I Bl. 26 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver tilskicket os en til Ed. kongl. May. afgangne Missive fraa de Herrer General Stater, dateret Hag dend 15. Octobr. i nerverende Aar, med naadigste Befalning, vi skulde, hvis udi samme Missive om Saltcompagniens Afskaffelse begieris, och Saltcompagniet derimod kunde hafve at frembføre, fliteligen ofverveie och voris underdanigste Betenkende derom gifve; da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet, och hafver vi bemelte de H. Staters Missive sampt andre Saltcompagniet angaaende Acter och Compagniens fremblagde Forklaring tilbørligen ofverhørt och betrachtet, befindendis, at Ed. kongl. May. anno 1657 dend 6. Junii skrifteligen hafver resolveret sig paa et af en hollandske Gesandte Conrad von Beuningen ofvergifvne Memorial at vilde paa de H. Staters instendig Anmodning lade cessere Saltcompagniet och naadigst befale Tolderne udi Ed. May. Riger och Lande Æqualitåten udi Saldtolden at observere, mens at Ed. kongl. May. sig derimod forsaae, at de H. Stater Maalningen och Taxeringen af de hollandske Skibe, som seiglede paa Norge, efter Pacterne udi Lester skulde tilstede och befordre, saa ochsaa Afgangen paa Skibene, som ellers Saltcompagniet var obligered til Ed. kongl. May. Tieniste udi Nødfal at forskaffe, ved andre Middel igien erstatte. — Anno 1658 dend 12. Maii hafver Ed. kongl. May, der af bemelte hollandske Ambassadeur om Salttoldens Æqualitåten videre Instance giordis, gifvet til Resolution, at Ed. May. allerede indtil videre Forordning sine naadigste Befalninger til Tolderne derom hafde ladet udgaa, paa hvilke Ed. kongl. May. Resolutioner, saa ochsaa forrige Pacters imellom Ed. May. och de H. Stater deris Indhold, at deris och deris Undersaatters Skibe icke skulde gifve høiere Told udi Ed. May. Kongeriger och Lande end Ed. May. egne Undersaatters, de H. Stater nu udi forbemelte deris Missive prætenderer, at Saltcompagniet, som er privilegeret at ekon gifve af Lesten 1½ Rixdaler udi Steden, at Holländerne och andre skal gifve af Lesten 18 Rixdaler, fuldkommen maatte vorde afskaffet.

Directeurene af Saltcompagniet andrager derimod atskillige Motiver udi deris fremblagde Erklærings Skrift, at det nemmelig icke var Holländerne saa meget at giøre om Salttolden, eller ochsaa om Pro-

fiten, de kunde hafve af Salthandelen, mens mere at forhindre Traffiqvernis Flor och Tiltagelse udi Ed. May. Riger och Lande, hvilket de deraf demonstrerer, at efter dend Tid, som Holländerne ved dend Bremsebroiske Accord anno 1645 fik Frihed at icke gifve høiere Told udi Ed. May. Riger och Lande end Ed. kongl. May. egne Undersaatter, da hafde Søefarten af Ed. May. Undersaatter saaledis aftagen, at udi Steden, som tilforne var 16 velmonterede Borger-skibe, som udi forrige Krigstid gjorde Tieniste under Ed. May. høiloffig Ihukommelsis Herr Faders Flode, nu udi seniste Krig eken hafde voret tvende Skibe, som til Krigstieniste hafde voret duelige. Derforuden fører Directeurerne underdanigst til Gemyt, at Saltcompagniet hafver faarestrakt Ed. kongl. May. udi seniste Krigstid et ansenligt udi Penge och Proviant, hvorføre Directeurene endnu stod udi Vitløftighed paa fremmede Steder, formener ochsaa, at Ed. kongl. May. icke saavyt hafde obligered sig til de H. Stater at icke maatte privilegere et Compagnie udi Ed. May. egne Riger och Lande, undskylder derhos, at de formedelst nestforgangne besverlige Krigstider och dend paa Holländernis Begiering saa høit paabudne Salttold icke hafde kundet komme til at bringe de udlofvede Skibe til Veie, beder derfor underdanigst, at de maatte blifve ved deris Privilegier, saa vilde de ochsaa udi alle Maader igien fyllistgiøre, hvis de sig udi Underdanighed hafde tilforpliktet. — Efter saadan Beskaffenhed tyckis os underdanigst, at efterdi Ed. kongl. May. Promesse at afskaffe Saltcompagniet och at anordne Æqualitåten udi Salttolden hafver voret conditioneret med tvende ovenbemelte contrapostulatis af de H. Gen. Stater, och Ed. kongl. May. bereds anno 1658 hafver udi Verk stillet sin Promesse om Salttoldens Æqualitæt, idet Ed. May. sine naadigste Ordres derom til Tolderne hafver ladet udgaa, mens de H. Stater derimod hverken hafver giord Fyllist udi et eller andet, som af dennem igien formodedis, Ed. kongl. May. da icke formedelst bemelte Resolutioner at vere obligered Saltcompagniet at afskaffe, førnd de H. Stater derimod præsterer, hvad Ed. kongl. May. af dennem hafver requirered. Hvorføre dersom noget Temperament udi denne Sag kunde treffis, saa at Saltcompagniet i nogen Maade kunde blifve ved Makt, helst efterdi Traffiqven och Skibsfarten i Ed. kongl. May. Riger och Lande merkeligen derved blifver befordrit och conserverit, och i Serdelished denne Ed. May. Residentz Stad derved udi Næring vil tiltage, da siunis os udi ald Underdanighed det ei uraadeligt at vere, henstillendis dog alting [til] Ed. kongl. May. egen

naadigste Disposition och Behag, efterdi de Herrer Stater General om oftbelte Saltcompagniens Afskaffelse allerede Løfte, uanset vilkorlig, er giort. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 19. Decembr. anno 1661.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tiencere.

Christian G. z. Rantzaw. P. Reetz. Ifruer Krabbe Tagszen.

Hans Svane. Theodorus Lente mp. Hans Nansen.

Peter Bülche mp. C. Gabell mp.

1662.

9. Jan. Møde. Korfitz Ulfeldts Revers¹⁾, som han havde udstedt til Kongen mod at blive løsladt af Fængslet paa Bornholm, blev oplæst i S. K. og i alle Maader befunden nøjagtig²⁾.

27. Jan. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev³⁾ til Grev Rantzau, dat. 5. Dec. 1661, hvorved Kongen ønskede S. K.'s Betænkning om en Supplik af Haldens Fuldmægtige af 15. Nov. 1661 (Nr. 21). Betænkningen (Nr. 22) fraraadede paa de fleste Punkter at bevilge Suppliken. Sagen genoptoges først 20. Febr. 1665.

21. *Supplik af Haldens Fuldmægtige 15. Nov. 1661.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Stormechtigste, høigbaarne Første och Herre, Frederik dend tredje, Danmarkis, Norgis, Vendis och Gottis Konning, Hertug udi Slesvig, Holstein, Stormaren och Dytmersken, Grefve udi Oldenborig och Delmenhorst, allernaadigste Herre och Konge.

Eders kongl. Ma. foraarsagis vi underskrefne som udskickede Befuldmægtige af Haldens Indbyggere udi Norge underdanigste at andrage deris och voris samptlige stoere Skade udi disse Krigstider och fornemlig i den seniste, da vi icke allene formedelst Baahus Lens Ofrantvordelse til den svenske Crone er blefven met langt støre och jefnligere Guarnisonner betyngit, men ochsaa med Armeerne,

¹⁾ Slg. Danske Mag. 4. R. IV, 257—73, og Birket Smith: Leonora Christina Ulfeldts Historie II, 80—96. ²⁾ P. I Bl. 29. ³⁾ S. T. Nr. 744.

hvis Marche er falden ind udi Vigen och Sverrig frem och tilbage, saa vi alle (som tilstedde er blefven och maatte lide unt och got met Krigsfolkit och udstaait største Fare) saare liden eller ingen Roelighed hafr nøt udi voris Næring och Bierring til fattige Kvinders och Børns nødtørfdig Underhold och der til met først udi tvende Attaquer af Genneral Stage lid stoer Skade. Den første skede in anno 1658 d. 16. Septemberis och den anden sterkist in anno 1659 d. 4. Februari, da Hr. Gen. Lieut. velbr. Jørgen Bielche sielf til Stædits och det hele Rigits Defension paa den Tid hoes os blef udi den blotte Sted, hvor paa faa Steder udi en Hast var giort Brøstver af Gran- och Fyrbar met Snevand mengd, som tilfrøts, och manitinerede Posterne met it ringe Antal Folk met sampt Indvaannerne imod Fiendens stoere Magt och hafde snart dubbelt saa mange dødssiuge Soldater som friske, hvilket vi alt underd. forhaaber at vere Eders ko. Ma. noksom bevist, saavel som hvad er passerit i den seniste Attaque och Beleiring, som Genneral Feld Marskalk Laurids Kagg och Genneral Lieut. Stache met deris Armeer begyndte fra d. 12. Januari 1660 och holte til d. 23. Februarii, os fattige Indvaanere til største Ruin paa Saugebrug, Gaarde och Eigendomb, som af Fjenderne ganske blef afbrent, ofr halfandet hundrede tusinde Deler och en stoer Mengde af Saugetømmer, som vi udi langsommelige Tid ei kand forvinde eller oprette uden nest Guds Eders kongl. May. stoere Naade och Clementz, hvortil vi ydmygeligste indflyer met underd. Begiering, at disse efterskrefne Poster udi naadigste Consideration maa tagis och vorde os Eders ko. Ma. troe Underdanere consenterit, formoedeligen til Eders ko. Ma. Tienniste och Rigets Defention, at eftersom af gammel Tid udi nogle hundrede Aar efter andet befindis, at sedes belli altid hafr verit paa och nest omkring Halden, hvor den norske Magt er staaen til Rigits Defention, och Erfarenhed hafr gifvet, hvor høit det hafr verit fornøden, at den Sted hafr verit bebyggit och af Indbyggerne provianterit til deris Næring Fortsettelse formedelst Militiens Conservation och Landets Defention, eftersom ingen Magatsinner hafr verit opret udi Fredstid och derfor i uformodelige Feigde Tid hafr mand maat samblit Proviant fra atskillige Steder udi Landet met stoer Bekostning, saavel som och met di fattige Bønders Besvering, som deris Land Skyld och Tiende først hafr maat frembføre at yde, och derfra hiem igien, siden til och fra Mølle, och for det andet, naar det var bagit i Brød, maatte føre det lang Vei igien til Magatsin Husene, hvorudofr at Soldatesken ei kundet

hafve altid haft den nødtorftig Underholdning, och derfor vi ofte hafve maat spisset Guarnisonen paa nogle Ugers Tid och ellers af Medønk hafr maat dagligen gifvet fattige, svage och siuge Soldater Mad, Dricke och Penge efter Formufven, til met ochsaa maat gifve nogle hundrede Tylter Saugeømmer til Stædit at for pallisadere, hvoraf lettelig kand dømmis, at hvis vi eller voris Forældre kand hafve erverbit, er icke allene blefven i disse Krigstider consumerit, mens och har bragt os alle i stoer Gield.

1) Och efterdi forbem. Halden ligger ochsaa beleiligt for at trecke Næringen fra di svenske Grentser, hvor vi och alt voris Saugeømmer maa kiøbe til voris Brug, och gifvis af os for hver Tylt Tømmer til di svenske 1 Rixdr. i Told, hvorifra vi och bekommer, hvis nødvendig Vare for Smaalennerne och Vesterlennen af Slachtefæ och Korn som til voris største Undsetning er ført fra Vigen och Sverig udi forrige Tider och endeligen behøvis, paa hvad Maade och Manner det kand ved nogen Pratique imod svenske Forbud blifve udført, helst ochsaa for Sædkorn Skyld i Misvext Aaringer, ti dansk Korn eller andet er ei saa tienligt som det af Vigen til Sæd.

2) Da paa det at Stædit kand blifve vel bebyggit och Indvaanerne komme sig fore udi Næring och Bierring, udi Handel och Kiøbmandskab, saa den norske Magt dis bedre kand subsistere der paa Grentserne, defensive och offensive til Rigts Defention och Fien-dens daglig Afbrek, saa formoder vi allerunderd., at Eders kongl. Ma. af synderlige Gunst och Naade privilegerer samme Stæd met slike Privelegier, som andre nye Kiøbsteder och Stabelsteder naad. forundis, eftersom vel mueligt vore Husse icke bliffr staaendis paa den Sted, de nu er, mens mueligen nærmere under Fæstningen och lengere fra Siøen, hvilket vil falde os vel saa besverligt som de nye funderit Kiøbsteder. Och efterdi vi icke kand hafve nogen synderlig Handling i Norrige, men bestaaer mest voris Trafique af Sverig och Bahuslen, at de svenske motte tilladis fri Handel paa Halden uden Told med deris Slagtefæ och anden Vare, som føris af bem. Sverig och Baahuslen, men hvad som føris lenger ind udi Landet, skulle de gifve Told udaf. Saa och hvor vit udi Landet Haldens Borgere och Indvaanere maa handle och kiøbslaa met Indbyggerne. — Hvis videre Naade och Miskundhed Eders kongl. May. vil bevise voris Kierkis och Byes Bygning och Vedligeholdelse och til des Betiente, settis udi Eders kongl. May. egen høie Naade, eftersom Indvaanerne ei vel mere skal kunde afstedkomme end som

bygge deris egne Vaaninger, och naadigste bevilge nogle Gaarder til Byens Fæ och Kveg. saavel som motte bevilgis tvende Markeder om Aarit, den ene for Ste. Pauli Dag, d. 21., 22. och d. 23. Januarii, den anden otte Dage for Ste. Michaeli, den 23., 24. och 25. Septembris, som da best kunde holdis ved for. Halden.

3) Och eftersom dette Stæd Haldens Næring bestaaer i det ringe Saugebrug, saa søgis underd. Eders kongl. Ma. naadigste Forordning, at ingen maa hafve noget Saugebrug ved for. Halden uden de, som hafr verit och udstaait den meste Tyngde och Besvering udi denne sidste Krigstid paa Halden, och de nu der reside-rende. Och ei heller nogen at bruge til sin Handels Fortsettelse flere end som 3 Flomb Sauger eller 2 Aargang Sauger i det medste, paa det at icke en Del af de brugende, som der ei tilforen hafr boed paa Halden eller udstaait Tyngde med os i denne besverlige Tid, skulle hafve 6 eller 7 Sauger och dermed trecke den største Profidt fra di andre, der er boesiddendis och hafr udstaait denne stoere Besvering i forleden Krigstid, som hid indtil sked er ved Kiøb och Sael, os andre til Forprang for den stoere Mengde udaf Tømmer och Deler, de bruger ved deris Sauger.

Hvad videre kand vere eller geraade til Menighedens Gafn och Beste ved goed Polleties Stiftelse, henstiller vi underd. til Eders kongl. May. naadigste Betenkende udi fast Forhaabning, at dette voris underdanigst Ansøgning vorder naad. och vel optagit til en ønskelige Efect for Eders ko. Ma. høie Respect och evig Berømmelse, udi Betrachtning ochsaa, at ved Festningen Frederiksten saavel som ved Byens Forfremmelse da kand Militien conserveris och Riget defenderis med ringere Bekaastning och mindre Folkits Spilde i Feigdetid, ofver hvilket det hele Lands Almue sig hafr høigt beklagit. Slig Eders kongl. May. stoere Naade vil Gud den almechtig rigeligen belønne, och alle Eders kongl. May. troe Undersaatter der udi Rigit vide at berømme med os, som ere føde Eders kongl. May. allerunderdanigste och troepligtigste Tiennere. Dat. Kiøbenhafn den 15. November anno 1661.

Peder Olleszen Normand egh. Mattiasz Biørn mp.

22. Betænkning af S. K. 27. Jan. 1662.

Verificeret Kopi i N. R. A. (Norske Indlæg 10. April 1665). Referat i P. I Bl. 29f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver tilskicket os en til

Ed. May. underdanigst afgangen Supplication udaf Haldens Indbyggere udi Norge med naadigste Befaling, vi skulde gifve voris underdanigste Betenkende, hvad dennem paa samme deris Supplication af Ed. kongl. May. naadigst kunde indvilliges, da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet, och befinder vi, at benefnede Haldens Indbyggere bevegelingen beklager sig at hafve fremb for andre udstaaed udi seniste Kriegstider meget haarde Besveringer och Pressurer och derfor underdanigst beder, de af Ed. kongl. May. maatte benaadis med nogle sær Privilegier och Friheder, hvorved de igien kunde komme paa Fode och udi bedre Condition och Tilstand settis. For det første begierer de at privilegeris med Kiøb- og Stabelsstats Rettighed, dernest, at de svenske maatte tilladis fri Handel paa Halden med deris Slagtefæ och anden Vare uden Told, mens hvad videre udi Landet af de svenske skulde indføris, det at maatte fortoldis, frembdelis holder de an om noget til deris Kirkes och Byes Bygning och Vedligeholdelse, om nogle Gaarder til Byens Fæ och Kvæg, saa ochsaa at maatte holde tvende Markeder om Aaret, dend ene om St. Pauli och dend anden om St. Michaelis Tider, derforuden, at om Saugebrugen, hvorudi deris meste Næring nu bestaar, heretter maatte giøris saadan naadigst Forordning, at de, som iblant dennem udi seniste Kriegstid hafde udstaed den meste Tyng og Besvering och udi Halden nu er boendis, maatte allene der ved Steden hafve Saugbrug, och ingen maatte tilstedis mere end 3 Flomb-sauger eller och 2 Aargangsauger at bruge. Saasom nu Ed. kongl. May. paa Kriegscollegii underdanigste Recommendation allernaadigst hafver resolvered sig at oprette Friederichsstad til en Stabelstad udi Norge, saa finder vi icke raadeligt, at Halden ochsaa med Stabelsstats Rettighed kunde benaadis, fordi imellem Frederiksstad och Halden ekon ere 4 Mile, och Halden ellers skulde vere Frederiksstad til merkelig Hinderung udi sin Tiltagelse. Dend begierte Toldfrihed paa de svenske Vare kunde ei heller uden Ed. kongl. May. Afbrek dennem concederis, mens ellers tyckis os underdanigst, at Ed. kongl. May. til Benaading for ustandene Besveringer jus civitatis och nundinarum samt Collecter til deris Kirkes Bygning saa ochsaa dend Forordning om Saugebrug efter deris underdanigste Begiering naadigst kunde bevillige, dog Frederiksstad eller andre Interessenter udi Saugbrug uden Præjudits paa deris Grunde. Den 27. Januarii anno 1662.

Samme Dag blev iflg. Kongebrev¹⁾ af 25. Jan., stilet til Grev Rantzau, behandlet en Klage fra den svenske Gesandt. Klagen²⁾ gik ud paa, at Tolderen i Assens atter havde taget Told af de Pakker, som den svenske Post førte gennem Danmark fra Hamburg. Gesandten paastod, at dette ikke havde været brugeligt før og ønskede derfor at faa at vide, om det skete ifølge Kongens Vilje. Kongen havde Mistanke om, at de svenske maaske vilde gøre Gengæld mod de Varer, som den norske Post førte gennem Sverige til Danmark, og ønskede derfor nøje overvejet, om Tolden i Assens skulde vedvare eller afskaffes.

S. K. vedtog at søge Oplysning hos Tolderne i Assens og Helsingør om, hvorledes man tidligere og nu forholdt sig med denne Told³⁾. Jvfr. 13. Marts.

10. Febr. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁴⁾ af 2. Febr., stilet til Grev Rantzau, for at overveje Hertug Christian Albrechts Svar paa Kongens Skrivelse om, hvad han vilde bestemme sig til overfor Hamburgerne (jvfr. 16. Dec. 1661).

Hertugens Svar fandtes ikke kategorisk nok, men det syntes, at han havde fattet andre Tanker og ikke endnu vilde beslutte sig til Arrester og Repressalier overfor Hamburgerne. S. K. vedtog, at en af Kongens Ministre i Holsten skulde faa i Kommission at rejse til Hertugen og erfare hans endelige Mening og Beslutning⁵⁾. Sagen overdroges til Dr. Conrad Hesse (jvfr. 24. Febr.).

Samme Dag drøftedes iflg. Kongebrev⁶⁾ af 5. Febr., stilet til Grev Rantzau, foranlediget ved en Supplik fra Magistraten i Nakskov af 13. Jan. (Nr. 23), hvilke Privilegier der skulde gives denne By, for at den kunde komme paa Fode igen, og særlig, om den kunde faa Stabelstads Ret.

S. K. vedtog først at forhøre sig hos Kongen, om Fæstningen sammesteds skulde opretholdes eller ikke, da Kongen næppe vilde give nogen By Stabelret, med mindre den var eller blev befæstet⁷⁾. — En udateret Seddel⁸⁾ fra Frants Rasch meddeler: » — — hafver jeg ved sidste Conferentz Hands høigr. Ex-

1) S. T. Nr. 29. 2) Slg. Becker I, 260, 274. 3) P. I Bl. 30.

4) S. T. Nr. 37. 5) P. I Bl. 30. 6) S. T. Nr. 51.

7) P. I Bl. 30 f. 8) I S. K.'s Arkiv.

cell. derom erindert, som sagde mig, at Hands kongl. May. saadant endnu en Tid lang vilde tage udi naadigst Betenkende, och at Rigens Secreterer det til Svar paa Supplicationen kunde skrive«. — Nakskov fik dog ikke Stabelretten; derimod opnaaede Byen 19. Marts det Privilegium¹⁾, at alle Sager, som faldt for Bytinget, maatte paadømmes af Borgmestre og Raad uden Appel til andre end Højesteret.

23. *Supplik fra Magistraten i Nakskov 13. Jan. 1662.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Stormegtigste, høigbaarne Fürste, allernaadigste Herre och Koning.

Dend stoere Nød och Trang, Armod och Elendighed, som dette arme Borgerskab formedelst dend høgskadelig och forderfvelig Krig och endnu, siden Freden er sluttet, daglig store Indquartering, som hid indtil och endnu continuerer, med anden stoer Besvering, som Guarnissonen hersamesteds medfører, nøder och tvinger os endnu til at søge Ed. kon. May. med denne voris ringe och allerunderdanigste Supplication, som nogle Ganger tilforn sked er. Och efterdi Byen snart med alle bliver øde, formedelst en stoer Del af Borgerskabet (som blev øfrig fra dend harde Beleigring och smitsom Sprinkel Siuge, som siden paa fulde) hafver for Armod Skyld maat begive dem paa andre Steder derris Nærring at søge, nogle til Kiøbenhavn och andre Steder i Siælland, Fyen, Langeland, Jylland och Holstein, ja end och til Ørene (!) her under Landene, och ellers under Lenene sig paa Bønder Gaarde hafver boesat, hvorofver Byen snart med alle bliver slet øde, med mindre Eders kongl. May. af høi kongl. Mildhed och Naade vil komme os med dette fattige Borgerskab til Hielp med slig Privilegier, hvorved Borgerskabet igien kunde tiltage och i Handel och Traficque forbedris. Da eftersom, allernaadigste Herre och Koning, vi fattige Undersaater i denne ringe Bye billigen och sandferdigen maa sige och beklage, at dette ringe Borgerskab hafver i denne Krig udstaaed store (!) Tyngde och Besverring, (sær med dend haarde Beleigring, sær med uhorlig stor Indquartering och sær med mangfoldige større Contributioner) end som nogen Bye efter Storlighed i ded gandske Kongerige, Eders May. Hofvedstad ei hermed ment. Hvorfore vi och allerunderdanigst

¹⁾ Tr.: Rothe, Chr. 5tes Reskripter, 37 ff.

beder och begierer, at Eders kon. May. vilde af høie kongelig Mildhed och Naade naadigst meddelle os slig Frihed och Privilegie, som Nyeborg Bye naadigst meddelt er. Slig Eders kongl. May. naad. Hielp och Velgierning vil vi bede, Gud i Himelen igien skal belønne. Allerunderdanigst formodende, Eders kongl. May. denne voris allerund. Supplication udi Naade optager och os fatige Folk nogen naadigst Svar meddeler. Hvilket Gud allermechtigste Eders kongl. Ma. sampt ded gandske kongelige Hus rigelig igien vil ihukomme. Dat. Nakskouf den 13. Januarii 1662.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienere och Arfve Undersaatte.

Borgemestere och Raad paa egne och meninge Borgerskabs Veigne.

11. Febr. Kongebrev¹⁾ til Grev Rantzau om i S. K. at lade behandle en Memorial af 20. Sept. 1661 og to andre Dokumenter fra Niels Krabbe, hvori han beklagede sig over forskellige Forurettelser fra den danske Regerings Side. Memorialen²⁾ var indleveret og stærkt anbefalet af den svenske Gesandt Duvall. Jvfr. 13. Marts.

17. Febr. afsluttedes Forhandlingerne om det islandske Kompagnis Besværinger mod Jonas Trellund (jvfr. 29. April og 2. Dec. 1661), som havde strakt sig gennem flere Møder. Københavns Skipperlav havde 31. Jan. (Nr. 24), de 32 Mænd 4. Febr. (Nr. 25) klaget til Magistraten over Trellund og ansøgt om dens Medvirkning til Ophævelse af hans Oktrojer. Magistraten indsendte disse Klager til Kongen og ledsagede dem med en kraftig Anbefaling (Nr. 26). Betænkningen (Nr. 27) anbefalede, at baade Kompagniet og Trellunds Privilegier skulde ophæves, og et nyt Kompagni oprettes i Stedet. Kompagniet ophævedes dernæst 7. Marts³⁾, et nyt oprettedes 31. Juli⁴⁾, hvori bl. a. Hans Pedersen Bladt og Jonas Trellund var Deltagere.

¹⁾ S. T. Nr. 63. ²⁾ Slg. Becker I, 261 ff.

³⁾ Tr.: Forordn. 1643—70, Bl. Eeee III. Kbh. Dipl. III, 554 f.

⁴⁾ Tr.: Kbh. Dipl. III, 561 ff.

24. *Supplik fra Skipperlavet i København 31. Jan. 1662.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Høiærede Hr. Præsident, velvise Borgm. og Raad.

For Eders V. V. hafver samptlige Skipper Lauget och alle søefarende Folk her udi Staden paa det ydmygeligste at andrage och klageligen tilkiende gifve, hvorledis Søefarten her udi voris egen Lande och Steder (formedelst fremmede Skippere uden Riget med deris Befragtning af vore egne Kiøbmend, baade paa Island, Øster- och Vester Søen och andre Steder) os fratagis, voris Redere til merkelig stor Skade och andre fattige søefarende Folk til Ruin och Forderfvelse. Och eptersom (Gud bedred disver) udi disse ulykelige Krigstider er fra dette Rige bortkommen en stor Del af voris Lande, nemlig Skaane, Halland och Blegind, saa och en Del af Norge, som vi fattige Folk i førige Tider och hafver haft voris Seilats paa, os til Nøtte och Fordel, men eftersom samme Lande til fremmed Herskab er henkommen, bliver os des Fart forment formedelst stor Told och anden Besvering, hvilket er os icke ringe, men stor Skade. Och icke det alleniste, mens nu kommer Jonas Trelund fra Amsterdam och andre flere, som slet agter os at fratage den ringe Fart, vi endnu tilbage hafver paa Hans kongl. May. Land, nemlig Island, och i saa Maader slet agter os i Grunde at forderfve och til intet giøre.

Hvorfor falder til Eders V. V. voris ydmyge Bøn och Begiering, slig voris Nød och Trang allerunderdaanigst for Hans kongl. May. motte blifve andraget och grundeligen tilkiende gifvet, hvad Skade och Forderfvelse icke allene denne Bye, men det gandske Konge Rige och hele Gemene deraf kand lide, saa frambt Udlendiske samme Land skal niude, och denne Byes Indbyggere derfra drifvis. Hvilket vi allerunderdaanigst formoder, at Hans k. M. icke lader det fra denne Bye och Sted udi fremmede Hender henkomme, mens langt mere af kongelige Naade os forfremmer, Commersien bedre paa Foede at kunde komme, och icke tillader forne Trelund med hans Anhengere os med deris Fart paa Hans May. egen Lande at skulle forderfve, anseendis voris store lidende Skade, vi udi sidste Feide Tid haft hafver, i det en stor Del af voris Skibe och Skuder ere os af Fienden borttagen, och hvis Fartøi igien er beholden, hafver tient i Krigens Tid och giort Kongl. May. Tienniste och liden Fragt derfor bekommet, saavel som och udstaaen stor Trivali af Inquartering, Vagt at holde och anden Besværing mere, som Gud, ja och moxen den

gandske Verden, vel bekient er, i den Sted disse fremmede Hans May. och Riget ingen Tienniste bevist hafver.

Denne voris retmessige Angifvende formoder vi, at Eders V. V. for Hans kongl. May. allerunderdaanigst andrager, och derpaa følgende gode Svar och Befordring forventendis ere. Kiøbenhavn den 31. Januarii anno 1662.

E. V. V. ydmygeste och pletskyldig (!) Tiener altid.

Paa Lavens Vegne:

Thoerr Anderszen.	Hansz Bastiann.
Matz Matzen.	Olluff Henrichszen.
Suend Marthensén.	Jørgen Knudsen Brun.
Ja[c]job Mørk.	Hans Pedersen Oldenborrig.
Børre (?)	

25. *Supplik fra de 32 Mænd 4. Febr. 1662.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Høierrede Herr President sampt velvisse Borgemestere och Raad, om dennem siunis icke raadeligt at verre efterfølgende Hans kongl. May. at andrage.

Eftersom fornemmis, at Handellen her udi Byen dagligen aftager, hvorofver Borgerskabit merkeligen forringes, som mesten alle sig beklager, hvorforre vi underskrefne efter voris Æd och Plicht paa sambtlige Borgerskabs Veigne Eders V. V. det at erindre, som Eders Høi- och V. V. dog uden vorris Erindring vel er bekient, hvorledis Commercién er svecket, och derfor nødig, ved hvad Middel best kunde paatenkis och opsettis, saa och underdanigst Forslag giøris, hvorved denne Hans kongl. Mayts. Residents Stad kunde tiltage och Handellen formeris, plechtvilligen begieris af Eders H. V. V. paa adskillige forneme Borgerskabs Veigne, at dennem maa tillades at faa Parter udi det Islands och Ferrøske Compagnie, doch med saadan Condition, at I goede Mend vilde bemøede eder hos Hans kongl. May., at frembde Handel paa Island maatte afskaffis, saa at Compagniet kunde nyede dets forrige Privileigier, ellers begierer die ecke derudi at participere, och at det maatte considereris, saa frembt forne Compagnie imoed al Forhaabning skulde separeris eller komme fraa Kiøbenhavnen, vilde ufeilbar følge denne goede Byes Ruin och inden faa Aar gandske forderfvis, udi Betrachtende, at det icke alleniste angar dennem, som der udi partissiperer, medens endoch Skibe saavel som nogle hunderet søefaren Folk her ved Byen hol-

dis, item des Kiøbmend, som med Tiden blifver forneme Borgere, och nogle hunderit Arbeidsfolk och Handverksfolk deraf lever, som alle udi Nødsfal kand hielpe at bere Byrden. Vie er forseket paa, naar det vorris naadige Herr och Konning blifver demonstererit, at Hans kongl. May. icke dette Compagnie allenne tillader, medens endoch naadigst privilegerer alle monterede Skibe, som endten dette Compagnie tilhører eller andere Borgerskab her udi Byen kand til Veie bringe, som och, naar fornøden giøris, bør plichtig vere at tienne Hans kongl. May., jaa ei allenne med Skifvene, medens endoch Borgerskabit med Lif och ald deris Middel, nar die er af Formufve, at tienne Hans kongl. May., som die er plichtig och gierne laader sig dertil finde. Eders H. V. V. Gud trolig befallet. Hafnia den 4. Febr. a. 1662.

De 32 Mend paa samptlige Borgerskabet och Byens Veigne.

Fr. Thurszen. Hans Pederszen Klein. Hans Therckelsen.

Christen Jenszen Beck. Lauridtz Pederszøn Heszelerich.

Neellsz Auchsen. Casper Groten. Jørgen Hansen Raff.

Johan Bøefke. Steffen von Eszen. Detmer Bøefke.

Cordt Hinrich Mercken. Johan Lehn. Rasmus Hansen Munch.

Moritz Frik. S. Trønde egh. Mattz Raszmuszen.

Peder Juell Raszmuszen. Mauritz v. d. Tiid. Seueren Pederszen.

Paul Førster. Augustinus Otte. Johan Stichman.

Claus Vebo. Peder Riber.

26. *Supplik fra Københavns Magistrat 12. Febr. 1662.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Stormectigste, høibaarne Konning, allernaadigste Herre.

Eders kongel. May. hafve vi paa det allerunderdanigste at andrage, at de 32 Borgere paa Borgerskabens Vegne, saa och Skipperlaugit paa menige siøfarende Folk deris Vegne her i Staden, hafve til os ofverleverit deris skriflig Indleg och Begiering om en Del, som de formene, Commerciens och Siøfarten her i Staden kand vere til Gaufn och til des Afbrek at afverge, och begiered, at vi saadant for Eders kongl. May. underdanigst vilde andrage och om naadigst goed Svar anholde, saa som samme deris ofverleverede Skrifter i sig sielf videre indholder. Da efterdi vi ei anderledis forstaa, end samme deris Begiering om Commerciens och Siøfartens Befordring och des Afbrek och Skade at afverge jo er Eders kongl. May. och denne Stad til største Gaufn, saa ofverleverer vi nu herhos allerunderdanigst til Eders kongl. May. samme deris skriftlige

Ansøgning och Begiering, derhos allerunderdanigst bedendis, at Eders kongl. May. allernaadigst vilde behage denne underdanigste Begiering udi Naade at ofverveie och allernaadigst befordre, at alt, hvis Commerciens, Handel och Siøfarten her til Staden kand vere til Gode, maa forfremmis, och alt, hvis den kand vere til Skade och Afbrek, maa afskaffis och forhindris. Och eftersom at den islandske Handel af Eders kongl. Mayts. Her Fader, glorwürdigste Ihukommelse, fra de Hamburger til denne Stad er hidbragt, Staden, Commerciens och Siøfarten til stoer Forfremmelse, och nu fornemmis, at i samme Handel sker stoer Indpas formedelst Jonas Trellund af Amsterdam och hans Tilhengeris, mueligt efter vrang Beretning, Aar 1660 bekomne Privilegier, saa er voris allerunderdanigste Bøn och Begiering, at efterdi bemelte Trellunds bekomne Privilegier strecke sig til Eders kongl. Mayts. och denne Byes største Skade och Afbrek udi Næring, Commerce och Siøfart, saa at en Fiende snart icke kunde optenke it hinderlistigere och treskere Greb Eders May. och Staden Skade med at tilføie end dette, som denne Trellund och hans Tilhengere i saa Maader giort hafver, at Eders kongl. May. derfor, som nu siden samme Privilegiens Dato er Gud ske Lof blefven en souverain Konning och Herre, af kongel. Mact och Myndighed allernaadigst vilde behage samme Trellunds bekomne Frihed aldels at afskaffe och til intet giøre, saa at al Handel, som paa Island och deromkring udi en eller anden Maader kand drifvis, den her af Staden af Eders kongel. Mayts. egne Undersaatter maa ske, och ei af nogen fremmede. Och efterdi at saadant er Eders kongl. May. och denne Stad til største Gaufn, saa forhaabe vi paa det allerunderdanigste, at det och med første naadigst behagis udi Verk at settis. Paa forbemelte voris sampt de 32 Borgeris paa samptlige Borgerkabens Vegne, saa och Skipper Laugits underdanigste Begieringer, ere vi Eders kongl. Mayts. naadigste gode Svar forhaabendis. Eders kongl. May. med Eders Mayts. elskelige Gemal, voris allernaadigste Dronning, Hans kongl. Høihed, voris naadigste Arfve Prints, och de andre Eders kongl. Mayts. kongel. Børn udi den gode Guds Beskermelse troligen befalit. Kiebenhafn den 12. Februarii anno 1662.

Eders kongel. Mayts. allerunderdanigste tro Tienere.

Præsident, Borgemestere och Raadmend sammesteds.

Hans Nansen. Christoffer Hansen. Peder Pederszen mp.

Peder Pedersszen. Jacop Anderszen. Claues Rauffn mp.

Henrich Jacobs. Wilhelm Fuirenn egh.

27. *Betænkning af S. K. 17. Febr. 1662.*

Konc. 1 og 2, begge med Frants Raschs Haand, 1 med Rettelser af Peter Reetz, i S. K.'s Arkiv. Kopi i P. 1 Bl. 31 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om en Supplication, som Præsidenten, Borgermester och Raad udi denne Ed. kongl. May. a) Residents Stad Kiøbenhavn Ed. May. underdanigst hafver indleveret, hvorudi de sig beklager, at formedelst de Friheder, som Jonas Trellund anno 1660 hafver forhvervet paa Island at negociere, Siøfarten och Handeln her i Staden skulde lide stor och merkelig Hinder och Skade, och derfor underdanigst beder, Ed. kongl. May. vilde naadigst lade sig behage samme Friheder, som muelig ved vrang Beretning skulde vere erlanget, denne Stad til Beste som ochsaa Ed. kongl. May. eget Interesse til Befordring af souverain kongelig Makt och Myndighed aldelis at afskaffe och til intet at giøre. Da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet, och saasom vi paa Ed. kongl. May. forrige naadigste Befalning af dend 22. Octobr. udi nest forgangen Aar udi atskillige Conferencer hafver med tilbørlig Flid ofverveiet det islandske Compagnies Besveringer imod bemelte Jonas Trellund, och hvad hand derimod til sin Undskyldning faarebragd hafver b), saa befinder vi efter alle Omstenders Beskaffenhed intet raadeligere, end at Ed. kongl. May. naadigst vilde lade sig befalde c) det hidindtil privilegerte islandske Compagnie efter deds egen dertil gifne Anledning at afskaffe, hvorved, saasom dend nu paa Island brugelig Handel och Seilads aldelis vil komme til at cessere, saa bør och Jonas Trellunds Octroyer, som deraf dependerer och med aldfor stor hands egen Fordel och Ed. kongl. May. Indkomstis Præjudice er obtineret, saavel som hvis Privilegier nogen andre af Ed. May. Undersaatter kand hafve erlanget, tillige med at vere ophevet. Hvorimod Ed. kongl. May. naadigst kunde oprette et nyt islandsk Compagnie, udi hvilket d) vi høieligen nyttigt erakte, at ingen blifver tilsted at participere uden de e), som udi Ed. kongl. May. Riger och Lande ere boesiddendis, dog at Directionen och Udredningen her fraa Staden sker, paa det Commer-cien och Siøfarten til denne Stad, udi hvis Velstand Ed. kongl. May. saa høi Interesse hafver, kunde saaledis befordis och forbedris. Jonas Trellund kunde tilbiudis sig udi samme ny islandske Compagnie med at begifve f). Hvis hand imod saadan Tilbud icke skulde vilde

tage, saa kunde hannem, for hvis rede Penge, som hand paa sine Octroyer befindis prænumereret at hafve och ei allerede derefter nyt Skel for, billig Satisfaction gifves. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 17. Febr. anno 1662.

Ed. kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

- a) Konc. tilf. opr.: fri Rigs och
- b) Konc. tilf. opr.: hvorom Ed. kongl. May. allerede mundelig udi Underdanighed af en och anden iblant os er blefven refereret.
- c) Konc. har herefter opr.: at afskaffe ded gandske hidindtil privilegerede islandske Compagnie och dermed tillige ochsaa, hvad concessioner paa Island Jonas Trellund hafver forhvervet, udi Synderlighed af dend Aarsag och Fundament, at samme Jonas Trellunds Octroyer ere acquirered subreptitie och uden nøiaktig Information, och omenkiønt af Jonas Trellund allegeris titulus onerosus, saa er dog imellem hands onus och lucrum aldelis ingen Proportion. Kunde saaledis hands Bevillinger icke hafve deris Validität, fordi de ex contradictoriis befantis at vere icke alleniste det islandske Compagnie, mens ochsaa denne Stad och per consequens Ed. kongl. May. eget Interesse til Præjuditz. [Hvorimod . . .]
- d) Konc. har opr.: expresse blef conditioneret
- e) Konc. har opr.: som her udi Staden vilde vere boesiddendis och herfraa giøre deris Udredning
- f) Konc. har opr.: Hvis ike, saa kunde hannem for de aatte hundrede Rixdaler, som hand paa sine Octroyer befindis prænumereret at hafve och ei allerede derefter nyt Skel for, billig Satisfaction gifves.

24. Febr. Møde. Man overvejede det Rekreditiv¹⁾, som Hertug Christian Albrecht af Gottorp havde givet Dr. Conrad Hesse, der var sendt til ham for at erfare hans Holdning i Sagen mod Hamburgerne (jvfr. 10. Febr.). Hertugen havde heri bl. a. erklæret, at han paa Grund af sin forestaaende Rejse til Nederlandene endnu ikke kunde tage nogen endelig Beslutning, men at han havde givet sine efterladte Regeringsraader i Kommission at behandle Sagen videre.

S. K. vedtog, at Grev Rantzau skulde skrive til de nævnte Regeringsraader og erfare, hvor vid en Instrux og Fuldmagt Hertugen havde givet dem i denne Sag²⁾.

Samme Dag drøftedes iflg. Kongebrev³⁾ af 6. Dec. 1661, stilet til Grev Rantzau, to Suppliker fra Magistraten og de 32 Mænd i København. Disse ønskede, for det første, at i de Privilegier, som Kongen vilde give de andre Stabelstæder i Riget,

¹⁾ Slg. Brev fra Hertugen til Kongen 19. Febr. (Breve fra Hertug Christian Albrecht i R. A.).

²⁾ P. I Bl. 32. ³⁾ S. T. Nr. 745. Tr.: Kbh. Dipl. VI, 370.

maatte det blive udtrykkelig nævnet, at de, som fra nogen By paa Sjælland eller andet Steds i Riget vilde fare med deres Varer paa København, forhandle dem der og sammesteds tilhandle sig, hvad de behøvede, skulde frit og uforment i alle Maader kunne gøre det, for at ikke Københavns Privilegier skulde lide Skade ved de andre Stabelstæders. For det andet, at Formyndere, som havde haft deres Myndlingers Penge og Formue staaende i Huse og Ejendomme udenfor Nørre- og Vesterport, ikke skulde være forpligtede til at svare deres Myndlinger til den Skade, som var lidt ved, at disse Huse ved sidste Belejring var bleven nedbrændte paa Kongens egen Befaling.

S. K. vedtog: 1) I omtalte Stabelstæders Privilegier kunde vedkommende Klavsul godt indsættes i den Form, at det maatte staa enhver frit for at føre til København de Varer, som her mest kunde være nødvendige, saasom Korn, Brændsel eller lignende. — 2) Naar det befandtes, at Formynderne ikke vare in culpa eller Aarsag til den Skade, der var sket deres Myndlinger, og de ellers havde forholdt sig dermed efter forrige kongelige Forordninger, saa kunde de heller ikke svare dertil, og i saadanne Tilfælde kunde man ikke fordrø mere af dem end tilbørlig Flid og Omhu for deres Myndlinger¹⁾.

3. Marts. Møde, hvor man iflg. Kongebrev²⁾ af 5. Dec. 1661, stilet til Grev Rantzau, behandlede en Supplik fra Magistraten i Ribe af 20. Nov. 1661 (Nr. 28), hvori den ansøgte om, at Byen maatte blive Stabelstad eller i al Fald faa Ind- og Udskibningsret til og fra fremmede Steder ved Vestersøen. Betænkningen (Nr. 29) stillede sig velvilligt hertil.

28. *Supplik fra Magistraten i Ribe 20. Nov. 1661.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Stoermechtigste, høibaarne Første, allernaadigste Herre och Arfve Konning.

Efter som mange Borgere och Kiøbmænd udi Ribe ere udi den sidste der grasserende smitsom Siugdøm bortdøde, och en Paart af dennem, som ere blefne tilbage, drager af Byen och begifver sig

¹⁾ P I Bl. 32 f. ²⁾ S. T. Nr. 744.

paa Landet at boe, fordi at der nu ingen sønderlig Næring, Handel eller Vandel er, och en Paart ere tilsinds ochsaa at begifve sig paa andre Steder, saa frembt Byen ingen Hielp kand erlange, hvorudofver dens Ødelegelse er at formode, mens dersom Eders kongl. May. naadigst ville laade sig behage at declarere Ribe for en Stapel Stad ved Vester Søen udi Jydt-Land och dend med Previlegierne at forsiune, daa skulle dend vel tiltage baade paa Kiøbmænd och Handel och komme udi bedre esse och Tilstand igien, end dend tilforne hafver veret, och komme Eders kongl. May. och Arfve Riget i Lengden til stoer Gafn. Dog dersom dend icke til eu Stapel Stad maa udnæfnis, da er til Eders kongl. May. voris underdanigste Bøn, Eders kongl. May. ville naadigst bevilge och tillade Riber By och dens Indbygger Ind- och Udskebning til och fra fremede Steder udi Vester Søen, efterdi dend fremb for andre Kiøbsteder udi Jydt-Land hafver veret der til af Eders kongl. Mayts. Førfædre, høilofligst Ihukomelse, naadigst privilegeret, hvilke Privilegier Eders kongl. May. ochsaa naadigst confirmeret hafver, thi uden Byens total Ruin kand dend icke hente hendis Nødtørft fra Frederiks Ode eller andre Steder ved Øster Søen. Herpaa ere vi Eders kongl. Mayts. naadigst Svar allerunderdanigst formodendes. Vi findis stedse och altid Eders kongl. Mayts. underdanigste tro Arfve Undersatter, bedendis for Eders kongl. Mayts. Fred och lyksalligt Regimente och det gandske kongelige Husis Velferd. Ribe dend 20. 9bris a. 1661. -

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste tro Arfve Undersatter. Borgemestere och Raad samesteds.

29. *Betænkning af S. K. 3. Marts 1662.*

Konc. med Frants Raschs Haand i S. K.'s Arkiv. Referat i P. I Bl. 33 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om Borgemester och Raads udi Ribe deris underdanigste Supplication, hvorudi de bevegelsen til Gemyt fører, at for dend ringe Næring, som der udi Byen nu skal vere, en Part udaf Byen drager och sig paa Landet at boe begifver, en Part til Sinds ere derfra til andre Steder at henflytte, saa udi Lengden Byens Ødeleggelse skulde vere at befrykte, dersom Ed. kongl. May. dend icke enten med Stabel Stads Rettighed vilde benaade eller ochsaa naadigst forunde, at dend sine forrige af Ed.

May. self confirmerede Privilegier med Ind- og Udskibning til och fraa fremmede Steder ved Vester Søen frembdelis maatte nyde, helst efterdi uden Byens total Ruin dends Nødtorft fraa Frederiks Odde eller andre Steder ved Øster Søen icke skulde kunde hentis. Da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet, och er voris underdanigste Mening, at dersom Ed. kongl. May. mueligt, fordi Ribe icke skal vere bekvem til at fortificeris, icke vilde oprette dend til en Stabel Stad ved Vester Søen, Ed. May. da, om at faarekomme saadan gammel och af saa mange Ed. May. høiloflige Antecessorer och Ed. May. self naadigst privilegerede Byes Forderf och Ødelegelse, vel kunde naadigst lade Byen beholde dend begierte Ind- och Udskibning til och fraa fremmede Steder ved Vester Søen, indtil Ed. kongl. May. sig videre naadigst vilde resolve, om Byen ochsaa med Stabels Stads Rettighed skulde benaadis. Den 3. Martii a. 1662.

Samme Dag Kongebrev¹⁾ til Grev Rantzau, hvori han fik Befaling om i S. K. at lade behandle en Supplik¹⁾ fra Bergens Fuldmægtige, Lavrids Olufsen Sand og Hans Zierling, dat. 24. Febr., hvori de ansøger om, at Forordningen²⁾ af 8. Febr. om Told af 1 Rdr. pr. Tønde Salt ikke maa gælde i Bergen, da Salt er saa nødvendigt for Fiskeriet.

Til samme Dag er der følgende Randnote af Frants Rasch: NB. Hvis udi Collegio Status om de norgiske Kiøbsteders Deputeredis Solliciteringer, synderlig om deris Privilegiers Confirmation och Forbedring, ved atskillige Conferencer passeret er, findis udi det danske Cancellie, eftersom Hands Excell. Herr Cantzeler self for Materiens Vytløftigheds Skyld hafver ladet sig befalde derudofver at protocollere³⁾. — Jvfr. 25. Marts, 28. April og 9. Juli.

13. Marts. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁴⁾ af 11. Marts, stilet til Grev Rantzau, hvor man behandlede en Memorial⁵⁾ af samme Dag fra den svenske Gesandt til Peter Reetz, der bl. a. drejede sig om Tolden af de Varer, der sendtes med den svenske Post (jvfr. 27. Jan.) og Niels Krabbes Klager (jvfr. 11. Febr.). Betænkning (Nr. 30) samme Dag. Svaret⁵⁾ til Gesandten af 4. April følger nøje Betænkningen.

¹⁾ S. T. Nr. 79. Suppliken som Indlæg. ²⁾ Tr.: Forordn. 1643—70. Bl. Eeee.

³⁾ P. I Bl. 34. ⁴⁾ S. T. Nr. 96. ⁵⁾ Slg. Becker I, 283 ff.

30. *Betænkning af S. K. 13. Marts 1662.*

Orig. og Conc., den sidste med Frants Raschs Haand og Rettelser af Peter Reetz, i S. K.'s Arkiv. Kopi i P. I Bl. 34 ff.

Allernaadigste Herre och Koning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om et Memorial, som dend svenske Resident nyligen indleferet hafver, da er saadant af os underskrefne underdanigst epterkommet, och befinder vi samme Memorial bestaaendis udi femb efterfølgende Poster.

For det første vil Residenten fornemme, om icke de Soldater, som hører hiemb udi Hertugdømmet Bremen eller andre tydske under Hands May. af Sverrig sorterendis Provincier, bør at regnis under svensk national Folk och saaledis efter Ed. kongl. May. naadigste udgangne Ordre paa deris Sollicitation dimitteris.

For det andet, om icke de Sager eller Vare, som med de svenske Poster fraa Hamborg til Sverrig skickes och icke her udi Riget lossis, skulde vere toldfry, helst efterdi ved saadan Toldtegt gifves Occasion dend svenske Postvadsæk, som allerede skulde vere sked, at visitere.

For det tredie, om Eders kongl. May. naadigste Villie er, at for hver svensk Officerers Reisehestis Transport maa tagis 4 Rixd. til Told, som Obriste Aschenberg skal hafve maattet gifve. Hvis icke, om da icke Tolden, nemlig 124 Rixd., som samme Obriste for sine Heste hafver erlagd, hannem skulde restituertis.

For det fierte gjør Residenten Ansøgning, at Herr Niels Krabbe maatte faae nøiaktig Svar och Satisfaction paa sit indgifne Memorial angaaende den Skade, som hannem af Rytteriet paa hans Daatters Gods Randerum her i Riget skal vere sked, paa det samme Gods herefter dermed maatte blifve forskaanet och ei høiere graveris end andet adelige Gods her i Riget, udi Consideration af dend Lighed, som udi saadant Fald udi Skaane observeris.

For det fembte recommenderer Residenten tvende Supplicanter, dend ene fraa Malmøe imod Johan Johansen Dünnewald och dend anden fraa Marstrand imod dend curlandiske her boendis Factor Friderich Pøpping, som søger formedelst dend høieste Ret at komme til Endelighed udi deris Processer.

Paa hvilke befegnede Poster Eders kongl. May. naadigste Svar och Resolution af dend svenske Resident begieris.

Om dend første Post er voris underdanigste Mening a), at vi icke kand eracte dend tyske Nation i Respect til de svenske at kunde kaldis eller holdis for at vere national Folk. Dertil med saa er udtryckeligen i sidste kiøbenhafnske Freds Fordrags 22. Artikel forafskedit, at dend Dimission, som Krigsfolket paa enten af Siderne tilladis, inden tre Maaneder efter Ratificationens Dato skulde begieris, hvilken lenge siden expirerte terminus, dersom den til en ulimiteret Tid skulde extenderis, vilde det i høieste Maader svæcke och præjudicere Ed. kongl. May. Guarnisoner. Ti en Soldat, naar hand det i Sinde fæk, och hand af sin Tieniste blef kæd, skulde lettelig deraf tage Aarsag til at opsette sig imod sin Officerer och begære sit Forlof.

Om dend anden Post formener vi underdanigst, at eftersom det berettis, Ed. kongl. May. reisendis Undersaatter imellom Dannemark och Norge udi de svenske Toldsteder icke forskaanis, mens deris Skrin och Koffer visiteris, om de derudi nogen Kramvare hafver, som bør at fortoldis, da icke at vere ubilligt, at iligemaade de Kiøbmands Varer, som dend svenske Hamborger Post med sig fører, gifver tilbørlig Told paa Ed. kongl. May. Toldsteder, och hvis derudi nogen Defraudation kunde suspiceris, da samme Postes medførte Sager at visiteris. Dog kunde hands Brefsæk vel derfor forskaanes, med mindre der er merkelig Præsumption, at i bem. Brevsæk hemmeligen skulde vere forborgen Jubeler och deslige. Dog kunde de Packer af Vare (om det Ed. kongl. May. saaledis behagede), som fantis god Besked for til Deris Mts. Mts. egen Brug i Sverrig expresse at vere forskrefven, for benæfnede Tolds Erleggelse vere fri.

At for de svenske Officerers Reisehestis Transport, hvorom udi dend tredie Post meldis, tagis for hver Hest 4 Rixd. til Told, helst naar [de] udi saadan Mangfoldighed som af Obriste Aschenbergis overføreris, siunes ei heller ubillig, fordi icke præsumeris, at saa mange Heste for en reisendis Mand behøfves.

Om dend fierte Post er voris underdanigste Betenkende, at naarsomhelst Herr Niels Krabbe sine desideria paa tilbørlig Maaner hoes Ed. kongl. May. søgte b), saa kunde Ed. kongl. May. lade forordne Commissarier, som Sagen i Forhør kunde tage, saa at dend efter dets befundne Beskaffenhed ved Lou och Ret kunde siden termineris.

Dend fembte Post belangendis, da naar det Ed. kongl. May. naadigst behager bemelte Supplicanter at forunde, at deris Sager for dend høieste Ret med forderligste maa blifve udført och til Ende bragd,

saa sker deris underdanigste Ansøgning dermed nøiactigen Fyllist.
Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 13. Martii anno 1662.

Ed. kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

Christian G. z. Rantzow. Hansz Schack. Hannibal egh.

P. Reetz, Hans Svane. T. Lente mp. Hans Nansen.

Peter Bülche mp. C. Gabell mp. H. Mathesius mp.

- a) Konc. har opr.: at eftersom det sidste Fredsfordrag imellom Ed. kongl. May. och Cron Sverrig udi dend 22. Articul indeholder, at hvis udaf dend ene Potentats Folk, som udi dend andens Krigstieniste sig befant, om de det begærte, skulde løsgifvis och dimitteris, dog at saadant skulde ske inden 3 Maaneders Tid a die ratificationis, hvilken terminus alt lenge siden er expireret, Eders kongl. May. och derforuden for nogen Tid siden paa samme svenske Residentis Ansøgning hafver gifvet naadigst Ordre, at hvis svensk national Folk udi Ed. kongl. May. Krigstieniste var, icke skulde forholdis, om de deris Afsked begierede, hvilket ochsaa er efterkommet, och nu atter igien om saadant anmodis, da finder vi icke raadeligt, at slikt saa ofte bliver indvilligt, ti det ellers udi Ed. kongl. May. Krigs Estat skulde foraarsage stor Desordre och Confusion, saa at, naar som en eller anden af saadanne Folk udi ringeste Maa-der blef disgouteret, saa skulde de strax under Prætext at vere national svenske søge deris Afskeden och andre med sig opvikle, hvilket omsider kunde merkeligen blote Ed. kongl. May. Festninger och ellers en och anden Ulempe med sig føre. Dog kunde vel, naarsomhelst nogen Reduction igien faaretogis, Cron Sverrig derudi videre gratificeris, och da af deris national Folk fremb for andre blifve løsgifven och dimitteret.
- b) Konc. tilf. opr.: och icke af hands privatis lod ligesom giøre et gravamen publicum, i det hand dennem ved den svenske Resident proponerer och urgerer.

17. Marts. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 4. Marts, stilet til Grev Rantzau, for at behandle en Betænkning²⁾ af Krigskollegiet af 20. Febr. om, hvem Ansvaret skulde paa- hvile for de Penge (72,620 Rdr.), som Kongen havde tabt ved Oberst Capellens og andre Officerers mislykkede Forsøg paa at hverve Tropper i Nederlandene 1657—58. Forsøget var mislykket dels ved Forbud fra Generalstaterne, dels ved Officerernes uheldige Optræden. Krigskollegiet mente, at Ansvaret maatte deles, og hertil sluttede sig S. K.'s Betænkning (Nr. 31).

31. Betænkning af S. K. 17. Marts 1662.

Konc. med Frants Raschs Haand i S. K.'s Arkiv. Kopi i P.¹ Bl. 36 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver tilskicket os Krigs Collegii underdanigste Betenkende om Oberste Capellis Sag och der-

¹⁾ S. T. Nr. 82.

²⁾ Dette og flere andre Dokumenter i Sagen findes i S. K.'s Arkiv.

hos naadigst befalet, at efterdi en Del andre Officerer lige som samme Oberste af Ed. kongl. May. hafver nyt och udi Holland oppebaaret ansenlige Summer Penge til at verbe et Antaal Krigsfolk, och de dog sligt efter de med dennem giorte Capitulationer ei til behørig Effect bragd hafver, formedelst at efter deris Faaregifvende de Herren Stater General skal hafve forbødit deris Verbings Fortsettelse, saa ochsaa, at Folkene, som de allerede verfvat hafde, icke maatte udføris af Landet, vi da skulde gifve voris underdanigste Betenkning, hvilket billigst eller for Ed. kongl. May. nytteligst eraktes kunde, at nemmelig Erstatningen for den Skade, som Ed. kongl. May. derved tilføiet er, hos de Herrer Gen. Stater eller hos Officererne, som Verbingen sig paataget hafver, eller och en Del hos dend ene Part och en Del hos den anden søgtis. Da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet a), och er voris underdanigste Mening, at hvis Folk benefnede Oberste Capelle saavelsom de andre Officerer ved Ed. May. Residentis udi Holland eller hands constituerede Fuldmektigis eller ochsaa Ed. May. residerende Commissarii udi Amsterdam deris attestatis kand bevise udi deres Verbing at hafve bragd til Veie, saadant Officererne kunde got giøris udi de Summer Penge, de til deris Verbing hafver bekommet, dog at dennem decourteredis paa hver Mand saa meget, som billig kunde vere, for Gever och Transporten udaf Folkene, som de efter deris Capitulationer icke hafver præsteret. Och hafde Ed. kongl. May. billigt saadant, som Officererne i saa Maade got giøres, hos de H. Gen. Stater at prætendere, fordi deris Forbud alleniste hafver voret Aarsag, at Folkene icke ere ofverbragd til Ed. May. Tieniste. Hvad de øfrige Penge anlangede, fik Officererne dertil billig at svare och kunde deris Regres hos de H. Stater General igien søge. Dend 17. Martii anno 1662.

a) Overstr.: och kommer voris underdanigste Meninger med Krigs Collegii derudi aldellis ofverens.

19. Marts. Kongebrev ¹⁾, stilet til Grev Rantzau. Kongen udtaler, at han er kommen i Erfaring om den store Urigtighed, som begaas i Danmark med Mønten, saa at alle Rigsdaler udføres af Riget, og anden Mønt, som ikke er saa god, indføres i Stedet. Han ønsker derfor, at S. K. skal overveje, paa hvad Maade man bedst kan forholde sig med Mønten, saa at alt kan gaa ordentlig til dermed, den ene saavel som den anden Slags

¹⁾ S. T. Nr. 107.

god Mønt blive gangbar, og al »Underslæb« af andre Penge forhindres. Jvfr. 16. Nov. 1663.

20. Marts. Kongebrev¹⁾ til Grev Rantzau, som faar Befaling om i S. K. at lade behandle en Supplik og nogle Memorialer fra Indbyggerne i Bragerne og Strømsø, hvori der begæres Privilegier for de nævnte Byer.

Samme Dag Kongebrev¹⁾, stilet til Grev Rantzau, som faar Befaling om i S. K. at lade behandle nogle Suppliker fra Magistraten i Bergen²⁾ og tilstille Kongen Betænkning om, hvilke Privilegier der kunde forundes dem.

Samme Dag enslydende Kongebrev¹⁾ til Grev Rantzau angaaende en Supplik fra Magistraten og Borgerskabet i Trondhjem.

24. Marts. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev³⁾ af 3. Marts, stilet til Grev Rantzau, hvorved et Projekt⁴⁾ fra Generalfiskal Søren Kornerup af 24. Okt. 1661 om Fiskalretten tilstilledes S. K. til Betænkning.

S. K. overgav Projektet til først at behandles af Lovkommisærerne, hvorefter S. K. atter kunde afgive Betænkning⁵⁾. 5. April udgik Kongebrev⁶⁾ til Lovkommisærerne desangaaende.

25. Marts. Kongebrev⁷⁾, stilet til Grev Rantzau, om at lade S. K. behandle nogle Suppliker fra Magistraten i Christiania paa egne og Byens Vegne og tilstille Kongen Betænkning om, hvilke Privilegier der kunde forundes dem.

Samme Dag Kongebrev⁸⁾ til Grev Rantzau om at lade S. K. behandle et Andragende⁹⁾ fra de norske Købstæders Deputerede af 8. Aug. 1661 og tilstille Kongen Betænkning om, hvilke Privilegier der kunde forundes dem. Jvfr. 28. April og 9. Juli.

Samme Dag udgik lignende Breve¹⁰⁾ til Grev Rantzau angaaende Andragender fra Tønsberg og Skien.

¹⁾ S. T. Nr. 108—10.

²⁾ En lang Række Klager fra disse over de Kontorske findes i S. K.'s Arkiv, saaledes 6. Dec. 1661 fra Magistraten og 21. Febr. 1662 fra Raadmand Christen Hansen, til hvem der 22. Okt. 1661 (N. T. Nr. 92) var udgaaet Missive om at komme til København.

³⁾ S. T. Nr. 80.

⁴⁾ Tr.: Secher og Støchel, Forarbejder til Danske Lov I, 585 ff.

⁵⁾ P. I Bl. 37. Jvfr. Secher og Støchel I, 4.

⁶⁾ Tr.: Secher og Støchel I, 55. ⁷⁾ S. T. Nr. 123.

⁸⁾ S. T. Nr. 124. Tr.: Meddelelser fra det norske Rigsarchiv I, 43 f.

⁹⁾ Tr.: Meddelelser fra det norske Rigsarchiv I, 30 ff. ¹⁰⁾ S. T. Nr. 124.

27. Marts. Kongebrev¹⁾ til Grev Rantzau, hvori Befalingen til S. K. (af 20. Marts) om at behandle Supplikerne fra Bergen udvides til, at S. K. skal stævne Bergens Fuldmægtige, Lavrids Olufsen Sand og Hans Zierling, for sig og forhøre dem, naar Behandlingen sker. Dagen før havde de nævnte Fuldmægtige rettet den Bøn²⁾ til Kongen, at han vilde betænke deres store Møje og befale »de høje Herrer, Retten sidder«, at foretage deres Anliggender, for at de ikke skulde komme hjem med uforrettet Sag. — Kongebrevet frugtede dog næppe, jvfr. 14. Juli.

7. April. Kongebrev³⁾, stilet til Grev Rantzau, om at lade behandle i S. K. en Supplik fra Christianssand. Jvfr. 17. April.

15. April. Lignende Kongebrev³⁾ til Grev Rantzau om Stavanger.

17. April. Kongebrev⁴⁾ til Grev Rantzau om at lade S. K. behandle, hvad Christianssands Fuldmægtige har andraget Kongen om.

21. April. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁵⁾ af 15. April, stilet til Grev Rantzau, for at behandle en Supplik fra Magistraten i Odense. Betænkning (Nr. 32), der væsentlig fraaader at bevilge Ansøgningen.

32. *Betænkning af S. K. 21. April 1662.*

Kopi i P. I Bl. 37 ff.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver befalit, at Collegium Status skulle gifve sit underdanigste Betenkende om, hvis Borgemester och Raad udi Ottense paa deris underdanigste Supplication af Ed. k. M. naadigst kunde indvilgis, da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommit, och befinder vi samme Supplication udi efterfølgende Poster bestaaendis:

1) Suppliceris paa menige Ottense Byes Vegne, at eftersom den ved forleden Feide i saa stor Armod er geraaden, at den udi

1) S. T. Nr. 128.

2) Orig. i S. K.'s Arkiv.

3) S. T. Nr. 138.

4) S. T. Nr. 161.

5) S. T. Nr. 157.

denne dyre Tid icke kand bringe til Veie Consumptionen, saa och-saa den maanetlig Contribution paa 435 Rixd. til Rytterne, da saadanne Udgifter saaledis at motte forlindris, at Byen nogenlunde kunde vedblifve.

2) At efterdi ved Nyborrigs Stabelstads Privilegium alt Ind-och Udskibning til och fra fremmede Steder Ottense Bye er betagen, der dog Nyborrig icke endnu skal hafve i Forraad, hvormed Provin-cien kunde forsiunis, da E. k. M. Ottense Bye naadigst vilde for-unde sin forig privilegered Ind- och Udskibning, indtil Nyborrig bekommer udi Forraad, hvis E. M. naadigste Bref den tilholder.

3) At fraa Ottense Byting och Raadstue icke motte appelleris til Landstinget, mens immediate til den høieste Ret efter samme Byes forrige Privilegier.

4) Holdis der an paa Ottense Vognmends Laugs Vegne, at eftersom der skal være opkommen Uordninger imellom Nyborrigs och Corsørs Vognmend, saa at de imod forige rictige Foreninger imel-lem Vognmendene udi Landet betager Ottense Vognmend deris til-børilig Fragt, da Ed. kongl. May. naadigst vilde forordne at motte udvelgis nogle visse Mend af upartiske Steder, som Vognmendene igien til forrige gode Foreninger kunde bringe, paa det en den anden sin tilbørilig Næring icke skulle forhindre.

Om den første Post er voris underdanigste Mening, at hvad Consumptionen angaar, da kunde for Conseqventz Skyld med Ottense ingen særdelis Forandring derudi giøris. Udi den maanetlige Con-tribution til Rytterne hafde Ottense efter Proportion den samme Lindring at formode som andre E. k. M. Stæder, naarsomhelst Re-ductionen af Militien var forregangen.

Om den anden formener vi underdanigst, at efterdi Nyborrig allerede hafver bekommit sine Stabel-Privilegier, da fik den ochsaa derved at mainteneris. Och kunde Ottense Bye til Beste vel saa-dan Moderation giøris, at de, som udi Ottense vilde bruge nogen Handel, deris Factorer och Pakhuse udi Nyborrig motte hafve, paa det saaledis Nyborrigs Bye disbedre kunde tiltage, och Ottense der-imod ochsaa udi god Stand erholdis.

Den tredie Post anlangendis kunde E. k. M. for dis bedre Rig-tigheds Skyld udi Processer vel giøre den naadigste Forordning, at alle och enhver, saa vel Bønder som andre, som med Ottense Borger nogen Sag hafver, skulle dennem søge for deris Verneting, som er Byetinget och Raadstuen der sammesteds, och at fra samme Raad-

stue icke skulle motte appelleris til Landstinget, mens immediate til den høieste Ret allene. Dog fik alligevel en Borger til Ottense, som noget Landgots kunde hafve udi Posses eller Forpactning, svare, saavit samme Landgods angaar, til det Ting, under hvis Jurisdiction Landgodset ligger, for udi saadan Fald considereris hand icke som Borger, mens som en Landsatte.

Den forreslagne Underhandling om at reducere Vognmendene til deris forrige Sædvan och Forening eller och til anden god Forligelse, saa den ene icke ofver den anden sig hafde at besverge, er-acte vi gafnligt och billigt, af Ed. kongl. May. vel kunde naadigst bevilgis och befalis.

21. April—30. Juni. Tabt Betænkning¹⁾ om Hannibal Sehested.

27. April. Kongebrev²⁾, stilet til Grev Rantzau, hvorved der tilsendes denne en Supplik fra Friederich v. Buchwald. Kongen havde erfaret af de deputerede og Ministre, der havde forhandlet med ham, at han begærede videre Henstand med Processen. S. K. skulde derfor næste Dag drøfte, om det var raadeligt at give ham en saadan, og om det ikke var nødvendigt at sikre sig hans Person, især da det blev fortalt, at han vilde begive sig bort, hvad enten der gaves ham Henstand eller ikke. — Buchwald var stævnet til at møde 4. Maj for at give Oplysning om sin Optræden i Krigen 1657, men flygtede forinden³⁾.

28. April. Kongebrev⁴⁾, stilet til Grev Rantzau. Kongen minder S. K. om, at han allerede før flere Gange (jvfr. især 25. Marts) har ønsket dets Betænkning om, hvilke Privilegier der kunde bevilges de norske Købstæder efter deres Suppliker. Han ønsker nu, at S. K. hurtigst muligt skal tage disse Suppliker for sig og gøre dem færdige. Hvis nogen af Forsamlingen med lovligt Forfald skulde udeblive, skulde dog de tilstedeværende vedblive med Forhandlingerne. Jvfr. 9. Juli.

¹⁾ Alfabet over S. K.'s Betænkninger Nr. 19. Nr. 18 er Bet. af 21. April (tr. som Nr. 32), Nr. 20 Bet. af 30. Juni (tr. som Nr. 33). — Forud for Nr. 19 anføres en Betænkning, der nøje falder sammen med den af 21. April, kun at der som 4de Punkt staar Assens Vognmænd i Steden for Odense. Det drejer sig vel kun om en Skrivefejl.

²⁾ S. T. Nr. 179.

³⁾ Sig. Meidell, Fra Enevældens Dæmring, 173 ff.

⁴⁾ S. T. Nr. 180.

3. Maj. Kongebrev¹⁾, stilet til Grev Rantzau, hvorved S. K. fik Befaling om at gennemgaa og indsende Betænkning om den af Lovkommissionen 1661, 12. Dec., affattede Extrakt²⁾ om Søgelse og Exekution af Gæld.

29. Maj. Kongebrev³⁾, stilet til Grev Rantzau, hvorved der tilstilledes S. K. Memorialer³⁾ fra Friedrich Pøpping, Hertugen af Kurlands Faktor, der bl. a. handler om Tilstaaelse af de i Mødet 25. Okt. 1661 nævnte Privilegier. — Disse indrømmes dog først 30. Okt. 1663 (Tilladelse⁴⁾ til Sejlads paa Island), 14. Maj og 12. Juli 1664 (Ordre⁵⁾ til at være Hertugens Folk behjælpelig paa Flekkerø, hvor hans Skibe maa ligge, og paa Island).

30. Juni. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁶⁾ af samme Dag, stilet til S. K., for at forhandle om, hvilken Stilling Danmark skulde indtage, om det kom til Krig mellem England og Nederlandene. Kongens Ønske gik nærmest i Retning af at forholde sig neutral, »i Consideration af den ubekvemme og vanskelige Tilstand, som sidst forleden Krig har sat vore Lande og Riger i, og som vi ellers kunde bruge til en billig Undskyldning for at engagere os i saa Maade«. S. K.'s Betænkning (Nr. 33) gik i samme Retning.

33. Betænkning af S. K. 30. Juni 1662.

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Allernaad. Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. Mays. naad. Befaling, dater[it] Kiøbenhafns Slot den 30. hujus, er os til Hende kommen i sin Mening lydende, at vi efter foregaaende flittig Deliberation och Betrachtning skulde tilstille Eders kongl. May. til videre naad. Resolution voris underd. Mening och Betenkende, hvad vi raadeligst eragter, om det efter den merkelig Apparentz, dertil er, kam til en Ruptur imellem

¹⁾ S. T. Nr. 190. Tr.: Secher og Støchel I, 55.

²⁾ Tr.: Secher og Støchel I, 46 ff.

³⁾ S. T. Nr. 215. Memorialerne som Indlæg. ⁴⁾ N. R. Nr. 129.

⁵⁾ N. T. Nr. 53 og 70.

⁶⁾ S. T. Nr. 275. I Konk. henstillede Kongen opr. som det raadeligste, at han optraadte som Mægler ved sin udsendte Gesandt, en Tanke, der genfindes i Betænkningen. — Kongen udtalte, at Spørgsmaalet var ham og hans Arvehus i højeste Grad magtpaaliggende.

Kongen i England och de Herrer Stater General, til hvilke begge Parter Eders kongl. May. sig ved defensive Alliantzer hafver forbundet, enten Eders kongl. May. da skulde tage Partie hos, hvilken af Delene mest Subsidie Penge vilde offerere, eller och i Consideration af Eders kongl. Mays. Rigers och Landes nerverende Tilstand sidde stille, helst dersom begge Parter der med vilde vere tilfreds. Da til samme Eders kongl. Mays. naad. Befaling med underdanig och troplichtig Lydighed at efterkomme er herom voris allerunderd. Mening, at vi intet nytteligere for Eders kongl. May. och dessen kongelig Arfvehusis høie Interesse i dette Tilfald kunde betenke, end at Eders kongl. May. vilde sig lade behage sin kongelig Omhue derhen at vende, at den entstandene Twistighed imellem tvende saa fornemme och mechtige Eders kongl. Mays. Venner och Allierte maatte først forsøgis ved Eders kongl. Mays. Underhandling och Mediation at vorde bilagt och componerit, och saafremt sligt imod Forhaabning icke stod til at bringe til Veie, at da Eders kongl. May. formedelst tilbørlige Motiver vilde lade ved sin allerede udskickede Gesanter paa beste Maader søge begge Parternis Consens til at sidde stille och som en neutral Potentat sig forholde. Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 30. Junii a. 1662.

Vi forblifve Eders kongl. Mays. allerunderd. och troplichtigste Tienere.
 P. Reetz. Hans Svane. Hans Nansen. Peter Bülche mp.
 C. Gabell mp.

30. Juni 1662—24. Aug. 1663. Tabt Betænkning¹⁾ om Privilegier for Christianssand.

9. Juli afsluttede S. K. efter flere Møder sine Forhandlinger om de norske Købstæders desideria²⁾ (jvfr. 20., 25. og 27. Marts, 7., 15., 17. og 28. April). Resultatet er sikkert den vedføjede Betænkning (Nr. 34). 30. Juli udstedtes Privilegier³⁾, baade for samtlige norske Købstæder og for de enkelte (Christiania, Bergen, Trondhjem, Stavanger, Tønsberg, Skien, Frederiksstad og Christianssand), for Bragernæs dog først 30. Aug.⁴⁾.

¹⁾ Alfabet over S. K.'s Betænkninger, Nr. 21. Nr. 20 er Bet. af 30. Juni 1662 (tr. som Nr. 33), Nr. 22 Bet. af 24. Aug. 1663 (tr. som Nr. 48).

²⁾ P. I Bl. 39. ³⁾ Tr.: Fogtmanns Rescripter I, 83—98.

⁴⁾ Tr.: Fogtmanns Rescr. I, 101 f.

34. *Betænkning af S. K. 9. Juli 1662.*

Konc. i N. R. A., Svaret med Peter Reetz' Haand. Delvis tr.: Meddelelser fra det norske Rigsarchiv I, 44-48. Datoen ses af P. I

[S. K.'s Bemærkninger.]

Extract af alle Kiøbstedernis underd. Forslag och Begieringer udi Norge.

[A.]

Dette dependerer af dend naadigst Anordning, som H. k. Mt. enten hafver giort eller her efter lader sig behage at giørre om Militien.

A.

At for Rigeds Sickerhed Skyld siunes vel Militien nogenlunde altid at burde vedligeholdis, och at derfor i Freds Tid blef anordnet visse Regimenter af saadan Størke, som Landet kunde taale, och [af] visse deputerede landkyndige och kvalificerede Personer af militæriske och adelig saavel som geistlige och borgerlig Stand giøris Ofverslag efter allernøieste och vedblifvende Capitulation med Officerer och Gemene, hvad aarlig eller maanetlig til deris Underholding fornøden kunde verre. Och at samme Tyngde icke skulle ligge paa Kiøbstederne allene, at alle de, som boe i Riget, af hvad Stand de ere, motte til samme Milities Underholding contribuere af deris Middel och Formue sampt Næring och Brug, som de enten pro officio eiler i andre Maader hafver, foruden den ordinarie paa-buden Skat och Udgift, och derimod verre forskaaned for al Indquartering och Service, saa at Soldatesken self skulle tere for deris aarlig eller maanetlig Penge, hvor de best kunde befiende sig accommoderet och derhos forblifve under beste Disciplin och Justitz.

1.

Om denne underdanigst Begæring, som her i Almindelighed indførís, er i Særlighed meldet ved enhver Byes i det Fald begærte Privilegier oc derhoes voris underdanigst Betenkende føiet.

1.

At enhver Kiøbsted maa nyde sine Privilegier, dermed at afskaffe Had och Trette, som den ene Kiøbsted hidintil har ført mod den anden. Och ingen, af hvad Stand de vere kunde, at tilstedis nogen Handling eller Forhandling i Landet, Hafnerne eller ofver Søen uden allene de privilegerede Borgere och dennem, som Borgeskab loulig har vundet, dog ingen at verre forment med Borgeskabet at interessere, naar Kongen och Byen deraf faar deris Rettighed, hvilke dog endelig skulle residere i Kiøbstederne under deris Boeslod[s], Borgeskabs och Handlings Forbrydelse, efterdi Kiøbstederne icke kand opkomme, saalenge Strandene tolereris at bebøggis. Och endog alle Hafnerne icke vel kand afskaffis for deris beleilige Commodity Skyld, saa var det dog got, at de Hafner, som ligger nær Kiøbstederne, och hvis Last och Vare nogenlunde var til Kiøbstederne at føre, gandske blef ubeseiglet och ubeboet, och ingen sig der nedsette, mens enhver at rette sig efter Norgis Loug K. B. 23. Cap.

2.

At de Handværks Folk, som icke nødvendig behøfvís paa Landit, oc som Christiani 3tii Reces om formelder oc forklarer, fløtter til Kiøbstederne, er billigt.

2.

At alle Handwerker saavelsom Kroehus paa Landet och hos alfar Veie, hvormed Næringen Kiøbstederne betagis, motte afskaffis, saa de skulle tiltenkt verre end-

Hvad Kroehuse paa Landit an-
gaar, som ligger nogit vit fra
Kiøbstæderne, oc dend reisende
Mand[s] Nødvendighed behøfver,
synis ei at kunde afskaffis.

hver med sit Handverk at fløtte
til Kiøbstæderne och forholde sig
efter fornøden och billig Skraa,
som dem kunde meddelis.

[3.]

At Trællast Handelen blev hoes
Borgerskabit allene, eractis for
Kiøbstædernes Tiltagelse fornøden
oc megit nyttig, hvorimod dend
Anordning kunde giørris, at in-
gen for vit fra Kiøbstæderne i
Landit boende blev tvungen at
føre sin Last did, mens Borger-
skabit paa de Stæder Lasten ved
deris Factorer at lade kiøbe oc
Eiermændene saa billig Værd der-
for gifve, saa ingen i ringeste
Maade derofver at klage kunde
hafve Føie, oc at Kiøbstæderne
dertilmed de paa Landit boende
med alle fornøden Vare saaledis
providerede, at dennem for billig
Betaling intet til deris Ophold^a)
oc anden fornøden Udgifter, saa
vit de for deris Lastis Sal kunde
bringe til Veie, feilede.

3.

At Bøndernis Lastebrug och
Kiøb med fremmede er en alminde-
lig Landsens Forderf och Kiøb-
stederne til stor Skade, først fordi
fremmede er Bondens Vilkor be-
kent och gifver ham som it sat
Market for hans Arbed icke, som
det er vert, men som de self af
Naade vil, hvorefter Borgerne maa
gaa eller lade Lasten ligge til
Forraadnelse. Bonden er och saa
sindet, at de snare skal selge til
fremmede for half Verd end unde
de indlendiske en Skillings For-
tjeneste, hvorofver Skoufvene i
stor Mengde udhuggis, efterdi
Bonden saa lidet bekommer, at
det inted kand forsla enten til
hans Skattis Betaling eller Lef-
neds Ophold. Hvorfor begieris,
at Bønderne samt alle andre i
Handling uprivilerede, af hvad
Stand de ere, motte tilholdis de-
ris Last och andre Vare til Borge-
skabet allene at selge, och de
pligtig at verre at gifve dem
Fyllist, som Ret kand verre, end-
och efterhaanden at forhøie, som
de Tid efter anden den til de
fremmedis Forhandling kunde op-
drifve.

[4.]

Eractis underdanigst, at de i denne oc efterfølgende 5., 6. oc 7de Post forfattede Begæringes strecker sig til det gemene Landsens Beste, mens paa det en visse oc gaufnlig Anordning efter enhver Steds oc Stands Leilighed, som høieligen i dette Værk ret at indrette fornøden er, kunde giørris, da er voris allerunderdanigste Mening, raadsomt oc fornøden at verre, at H. k. Mt. vilde lade sig befalde sin kongelig Befaling til Statholderen at lade udgaa, at hand tillige med andre, som Landsens Leilighed oc denne Sags Beskaffenhed best eractis at forstaa, skulde herom opsette deris underdanigste Forslag oc Betenkende til H. k. Mt. naadigste videre Resolution.

4.

At den store Mengde af Boer och Last er stor Aarsag til Lastens ringe Pris, Skoufvne och af sliig Mengdis Hugst och Brug meget formindskis, och Boerne och Lasten Aar efter andet forringis och aftager; Bønderne och derofver deris Tid forsømmer med Jordens Dørkning och andet, som for dem mere profitlig kunde verre. At derfor blef giort Anordning, at sliig Mengde af Last icke blef huggen och brugt, mens Bønderne allene at tilladis udi deris egen eller omliggende Leie Skoufve at bruge saadan Qvantitet, som Skofvne uden Forhuggelse af god och døgtig Last kunde taale, och den saa god och fuldkommen at hugge och udvirke, som det sig burde.

5.

At inted Saug Tømmer af Fyr eller Gran maate huggis ringere end 7 Bord Stok paa sin behørig och førig befalede Længde, foruden Øiet romb 12 Fod langt, och inted Bord skaaren ringere end half anden Tomb tyk, och det ofver det hele Land under en Tyckelse; disligeste al Maaledelers Kiøb at motte afskaffis, och i des Sted it visse Tal, en half eller hel Tylt paa Hundredet, i Steden for Vrag at gifvis paa alle Steder i Landet.

6.

At Bielkebrug icke udi saa stor Mengde motte huggis, som hidintil er sked, eftersom det udi Lengden siunes Saugerne til Skade.

7.

At ingen upriviligered i Landet boende nogen videre Tømmerkiøb eller Saugbrug motte virke och bruge, end hand self med sine egne Heste och daglige Gaardsfolk i hans egen eller Leie Skofve kunde bringe til Veie; hvis videre hand hafde, sønderlig Saugbrug, det med andris som priviligeredis Tømmer Kiøb (!) for billig Rettighed och Betaling at ofverlade, som derfor til Kongen och Byen kunde giøre, hvis den nem burde.

8.

Eractis billigt, at hvis som til Markid at føris er destinerit, icke indføris i particuliere Personers Huse, mens paa Torfvit til enhers fri Kiøb i Almindelighed.

8.

At der motte giøris Forbud under høieste Straf, at ingen understaar sig de Vare, som Landet gifver, andensteds end paa Torfved i Kiøbstederne at selge, eftersom Landslougen och Privilegierne det samme tilholder, men dog ved stor Misbrug hidintil ei er achtet.

9.

Siunis billigt, at disse søefarne Folk, naar de ei bruger borgerlig Næring eller Borgerskabit deri nogen Indpas giør, maa hafve

9.

At alle, som vil bruge Søefart øster- eller vesterpaa, saa som Skippere, Styremend, Baadsmend eller Tømmermend, motte tilhol-

dend Frihed at boe paa Landit, hvor dennem lyster.

dis at residere i Kiøbstederne, med mindre de paa Landet sidder for fulde eller halfve Gaarde, eftersom ved dennem uden Byen stor Næring fradragis Kiøbstederne.

10.

Dette eracte vi underdanigst i største Billighed at bestaa, dog at ingen forbydis dend gangbare Mynt i Betaling at gifve, uden det egentlig angaar H. k. Mts. Toldis Erleggelse, i hvilket Tilfald Toldforordningen bør at observeris.

10.

At alle fremmede Kiøbmænd, som sig i Landet Aaret igienem opholder och deris Vare i Smaapluk udpranger, motte tilholdis efter forrige udgangne kongl. Forordninger icke lengre der at forblifve end Skibene, med hvilke de til Landet kommer, och imidlertid deris Vare icke at selge uden Kiøbmands Vis och i Støcke Tal.

Disligeste, at ingen Skipper motte betale sin Lading med ingen anden Vare end med Rix Mønt, helst efterdi Kongl. Mait. Told med Rix Mønt skal betalís; item ingen Sutlere at føre til Landet, som igien udfører, hvis Penge Skipperne deris Lading for indkiøber, hvorved Landet for Penge blottis, och Kongens Told ofte besnellis.

11.

Er i sig self billigt oc H. k. Mt. nytteligt.

11.

At alle monopolia motte afskaffis, och ingen nogen særdelís Frihed at gifves paa indførende eller udførende Vare, som Kiøbstederne kand verre til Præjuditz, saa och ingen at vere forskaanet for borgerlig Skat och Tynge,

som i Kiøbstederne boer och borgerlig Næring bruger.

12.

Synis billigt, at dend, Husene eier oc ei deri boer, betaler dend Contribution b), som paa Gaarden oc Husene egentlig er lagt, oc at dend, deri boer oc Gaarden leiet hafver, contribuierer efter sin Næring. Hvad angaar Begæringen om de øde Platser, da siunis os underdanigst, at dend i Billighed bestaar.

12.

At uden Byes Mend, som hafver Gaarde eller Huse i Byen, motte hielpe at drage borgerlig Tønge, och alle, som øde Pladser hafver, at verre tiltenkt dennem at opbiuge eller afhende til dennem, som dem bebiugge ville, inden sex Aar, eller och at verre forfalden Kongen och Byen til lige Dele, dog ument de Byer, som nyligen af Ildebrand er beskadiget, och neste Naboe eller Kongens Embedsmand for bilig Betaling først at tilbiudis.

13.

At Byfougden eller anden beskicket Øfrighed taler paa, hvis som begaais imod ulovlig [!] Handel oc Privilegier, saa at enhver for sin tilbørlig Dommere søgis, eractis billigt; mens eftersom Kiøbstæderne efter kongelig meddelte Benaading paa ulige Maade participerer i de forfaldne Bøder, da indstillis til H. k. Mts. naadigste Behag, hvis derom her underdanigst begæris.

13.

At Kongens Byefouget eller anden Øfrigheds troe och vederheftige Personer motte paatale, hvis uloulig Handling med Kiøb och Sal mod Byens Privilegier begickis, och ved Loug och Dom udføris, samt alle Bøder Kongen och Byen at verre hiemfalden.

14.

At Landet motte forskaanis for Told af de Vare, som føris fra Danmark, saa och imellem Landene sønden och norden, och i Landet forbrugis, særdelis an-

seende Norlandene, som fra de andre Steder maa bespises for deris egen Maugerhed Skyld.

15.

Denne Punct angaar icke egentlig Privilegierne, oc er, saa vit Tolden angaar, allerede en Afhandling giort i sidste Tractat imellem begge Cronerne.

15.

At Hans kongl. Mai. ved sine ministros i Engeland ville det lade udvirke, at det motte forblifve ved den Anordning i Engeland er giort, at ingen Skibe uden deris eget Lands Laster maa føre, och derfor ingen uden norske och engelske at motte føre nogen Steds i Engeland nogen Last af de Vare, som Norge giver. Item at Kongl. Mait. Undersaater i Danmark och Norge motte nyde den samme Toldfrihed i Engeland, som de engelske nyder i Danmark och Norge.

16.

Herom er allerede ny Anordning giort.

16.

At Forpachtingen paa Saugskatten i Norge i Steden for Tiende Dele motte afskaffis, och Saugerne derimod engang for alle af uvillige Mend settis och taxeris for en aarlig och continuerlig Afgift, och enhver Byes Øfrighed samme Afgift at oppeberge och Hans Mai. at lade tilstille.

17.

Dependerer af H. k. Mts. naadigste Anordning.

17.

At der motte ske Forlindring paa Salt Tolden, som er saare besverlig for de fattige, som sig med Fiskeri ernerer.

18.

Synis icke utienligt, at it Opsat af de i Kiøbmandskab mest erfarne oc kyndige blef giort til H. k. Mts. naadigste videre Resolution.

19.

Vi kunde i Underdanighed icke andet eracte, end at Retten ved hid indtil beskickedede Under- oc Ofverdommere jo saa vel er bestilt, at H. k. Mts. Undersaatter dermed kand i alle Maader verre tilfreds.

20.

At dend norske Lov blef observert saa som hid indtil, synis os raadeligst, indtil saa lenge H. k. Mt. for sær Aarsager Skyld kunde naadigst for got anse nogen videre Forandring deri at giørre.

21.

18.

At der udi Riget motte oprettis et Commercie Collegium.

19.

Item en Hofret, for hvilken enhver betimelig sin Ret kunde søge, som med Hiembtings Domme icke fant sig benøiet.

20.

At en Stadsret saa vel for Øfrigheden som Undersaaterne i Kiøbstederne var meget nøttig, at den derfor motte i Verk stillis och af forfarne och landkyndige forfattis, och at hvis Vold och Slagsmaal i Kiøbstederne af uden Bye boendis begickis, der motte rettis for.

21.

At hvis Giæld, Bonden gjør i Kiøbstederne, motte sammesteds af Laugmanden samt Borgem. och Raad dømmis efter Norske Loug, at hvad med Kiøbsted Ret giøris, skal med Kiøbsted Ret søgis. Disligeste, hvis Giæld alle andre uden Byes boende sig forplicher i Kiøbstedden at betale och ei i rette Tid det efterkommer, at motte arresteris [!] med

hans Gods efter Birkeretten, indtil hand retter for sig.

22.

Os siunis underdanigst ei utienligt at verre, at H. k. Mt. vilde naadigst anbefale sin Statholder, Cantz[ler] oc Laugmændene i Norge deris underdanigste Erklæring til H. k. Mts. naadigste videre Resolution at gifve, hvorledis dette best i Norge kunde i Værk stillis.

22.

At alle Under- och Ofverdommere alvorligen motte tilholdis i de for dennem indstefnte Sager under en ansenlig Mulct och Straf inden en vis Tid efter Sagens Beskaffenhed endelig at dømme och paakiende.

23.

Herom berettis allerede Anordning at verre giort epter sidst udgangne Skattebrefvis Formelning.

23.

At enhver Øfrighed och Dommere motte tilleggis noget for deris Møie och Besvering til Erstatning mod deris Nærings Forsømmelse eller i andre Maader frem for andre privilegeris.

24.

Eftersom Parterne herved en Instantz betagis, oc Laugmænds Dommen temmelig god Opliusning i Sagerne for dend høieste Ret gifver, synis os underdanigst dend hid indtil brugelig Maade at procedere i dette Fald gaunfligst at verre.

24.

At Borgemester och Raad motte forsvare deris Domme, saavit Byen vedkommer, for ingen anden Ofverdommere end for den høieste Ret, saa och at Laugmændene med dennem at dømme i alle Ære och Lifs Sager.

25.

Parternis Proces blifver herved forlengit, i det de faar en Instantz merre end tilforn, med mindre Byfogdens Domme for Laugmanden, saa som paa de fleste Stæder her i Danmark for Landsdommer sker, skulde indstæfnis.

25.

At Byfogden med sex Mend først maate dømme i alle inden Byes smaa Sager saasom i Danmark.

26.

Synis billigt, paa det Proces-
serne desto snarere kunde komme
til Ende, oc er saaledis her i
Danmark brugeligt.

26.

At Borgemesters och Raads
Domme inden to Aar efter Af-
sigt for deris Ofverdommere i det
seneste motte indstefnis, imedens
Sagen er i frisk Ihukommelse,
ellers at blifve ved Magt och
upaatalt.

27.

Dependerer af H. k. Mts. naa-
digste Anordning.

27.

At Borgemester och Raad self
motte udvelge collegas, naar no-
gen dør, och dennem forrestille
Hans k. Mai., som de døgtig be-
fiender at motte blifve forordned
i de bortdødis Sted.

28.

Vedkommer ick Privilegier,
mens dependerer af H. k. Mt.
naadigste Behag.

28.

At hvis andre Steder blifver
med noget benaadiget for den
store Byrde och Indkvartering,
som i Krigens Tid er udstanden,
da och Kiøbstederne i Norge at
blifve i samme Benaadinger lod-
tagen.

29.

Om Skydsfærd er allerede i
Norge Anordning giort.

29.

At Kiøbstederne her efter motte
forskaanis for Skødsferd ligesom
udi Danmark.

30.

Naar alle Borgere efter Kiøb-
stædernes begærte Friheder flytter
til Byerne, hafver dette sin Rig-
tighed.

30.

At uden Byes Borgerskabs
Arve Skifter ved Kongl. Mait.
Byefouget, Byeskrifver och for-
ordnede Middel motte forrettis,
efterdi Borgemester och Raad
skal svare for alle umøndige.
Item at slige Borgere i løfvende

Lifve, som bevilgis at boe uden Byen, motte svare och tiltalis for Borgem. och Raad.

31.

Saa lenge dend icke er revo- cerit, er billigt oc enhvers Skyl- dighed gemes, som paa H. k. Mts. Vegne har at befale, der ofver at holde.

32.

Vi kunde underdanigst icke eracte dette H. k. Mt. utienligt at verre, dersom det H. k. Mt. saaledis maatte behage.

33.

Dersom Tractater med frem- mede Stater af H. k. Mt. Tolden angaaende sluttet icke kunde ud- tydis her imod at stride, synis denne Begæring for H. k. Mt. oc Undersaatterne ei unyttelig at verre.

34.

Hvad dend første Post i denne Punct angaar, er derom som om

31.

At der motte holdis ofver den Forordning, som Fridericus se- cundus a. 1558 c) d. 27. Dec. om Betlere och Staadere hafver ladet udgaa.

32.

At Landsens egen Indfødde, som hafver fult Krigen och i den gjort sig qualificeret, motte frem for andre efter deris Meriter be- fordris och forfremmis, hvilket Hans Mai. och Riget och skulle komme til bedre Gafn efter det Ordsproek, at de sceren sviger førend de baaren. Item at Nor- gis Rigis Indfødde af got Folk motte forfremmis til officia och honores lige ved Adelen, efter- som de dertil fik gjort sig ca- pabel.

33.

At de Skibe, som til Orloug bøgges, motte imod visse Tieneste i Krigs Tid efter enhvers Be- kvemhed och Støkers Tal paa Ind- och Udførsel frem for andre Skibe privilegeris.

34.

Saavel som andre i Landet bru- gende Skibrom frem for fremmede

forrige voris underdanigste Møning. Hvad sig dend anden sig belanger, som om Skibsredskab oc Materialier melder, da eractis underdanigst megit gaufnligt, at Skibsfarten kunde i disse Riger oc Lande nogenlunde beneficieris, saaledis som det H. k. Mt. self best maatte behage.

at motte forlindres paa Tolden, om ei anderledis formedelst pacta, som med andre Nationer ere oprettede, da udi des Maalning, hvilket self lad eller befragted altid var dem profitabel och tilskyndede mange dennem formedelst saadan Tolds Mildhed frem for andre at befragte. Hvis Seigel, Redskab sampt andet til Skibs Brug och Biugning nødig er, at motte forskaanis for indgaaende Told.

35.

Herom skal sær Forordning verre udgangen, hvorofver billigen bør stricte at holdis.

35.

At de Skouffinder, som sig i Landet indsniige och opholde, Skofvene udhugge, Fiske Vand udfisker, Dyrene udskyde, motte afskaffis.

36.

Dependerer af H. k. Mts. egen naadigste Disposition.

36.

At udi Norge motte stiftis och anrettis et academia, som kunde ske Hans Mai. uden stor Bekostning och var Riget til stor Gafn.

37.

Eftersom Borgerskabit baade i Særdelished saa vel som oc i Almindelighed nu begærer foruden deris forrige ny Privilegier, forblifver det best ved, hvis H. k. Mt. naadigst deraf lader sig behage at samtycke.

37.

At de motte bekomme de samme Privilegier och Friheder, som Undersaaterne i Danmark er med benaadiget.

- a) overstreget: saa oc til deris Skatter oc Contributioner.
 b) overstreget: Grundleie eller anden Rettighed.
 c) ∴ 1687.

14. Juli. Indtrængende Memorial (Nr. 35) fra Bergens Fuldmægtige til S. K. om at fremskynde Behandlingen af deres Anliggender. Dette synes lige saa lidt at have frugtet som en tidligere Henvendelse¹⁾ af 29. Maj (jvfr. 20. og 27. Marts).

35. *Memorial fra Bergens Fuldmægtige til S. K. 14. Juli 1662.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Høiædtele, høiærværdige och høivise Herrer, kongl. Mayts. Raad.

Eftersom vi underskr. paa Bergen Byes Veigne efter Kongl. May. naadigste Befalning hafver indlagt for eders Høivisheder Borgemester och Raads sampt menige Borgerskabs Besveringsposter ofver de Contorskis Handel och tiltagen Befrachtning paa Holland och Spanien, som er Borgerskabets Næring megit til Forhindring och Skade, saa er voris allerunderdanigste Begiering til eders H. V., at derpaa motte bekommis nogen Resolution tillige med hvis andet, som vi paa Byens Vegne hafver forebragt och proponerit, och besønderlig, at de fremmedis och andre under Cronen boende did ankommende Liggedage motte forlengis, føren de med de Contorske maatte handle, saavelsom at de Contorskis tiltagen Befrachtning paa Spannen efter Salt och til Holland efter hollandske Varer, som de paa Contorit op- legger och udselger Aaret igiennem til hvem det er begierendis, ligesaa frit som andre Borgere, dennem naadigsten matte forbiugdis, och icke andre Varer der paa Steden til Norfarernis Undsetning at maa lade indføre, end hvis udi deris egen Lande och Steder falder efter derpaa gamle Privilegier[!], som for eder, I goede Herrer, er anvist. De andre Poster sletter sig self, naar de nu paa ny maa tilholdis och befalis at rette sig efter, hvis kongelige Breffve och Anordninger derpaa tilforn er udgangen, som er, at de icke maa handle med Bergenhus Lens Indbyggere, Præster, Fogeder och andre, icke opholde nogen løsse och uprivilegerede Karle paa Contorit eller under Contorets Frihed at anmasse sig nogen fremmede Skibe, som icke under Contorits Frihed er inkluderit. Herpaa ville vi nu paa det underdanigste forvente nogen endelig Forafskiedning til det fattige Borgerskabs Beste och enhvers fuldkommen Efterretning med och underdanigste Bøn och Forhaabning, at I goede Herrer for Guds Skyld ville tilhielppe och befordre, at vi fattige Mend, som hafver været fra voris Hus och Næring siden forgangen Jul och hafver lang

¹⁾ I S. K.'s Arkiv.

Vei hiemb, icke lenger, nu den beste Tid och høieste Sommer er mesten forløben, herofver skal blifve opholden, hvilket Gud vil belønne, och vi med største hørsom Tiennistvillighed altid vil erkiende. Actum Kiøbenhafn den 14. Julii 1662.

Eders Høivisheders underdane och allerydmygeligste Tienere.

Paa Bergen Byes Veigne.

Christen Hansszen mp. Laurids Sand.

Udskrift: Eddele och velbaarne, hølærde, erværdige och høivise Herrer och kongelige Raad udi Stats Collegio, voris høigunstige Patroner, paa det allertiennistvilligste tilskrefven.

6. Sept. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 1. Juli, stilet til S. K., for at behandle et Forslag af 28. Juni fra Landkommissær Nicolaus Poulsen om de norske Købstæders Tilstand. Forslaget falder for de første otte Punkter sammen med »De norske Committeredes Erklæring om Norges Indkomst og Vilkaar 1662«²⁾, § 9. Betænkning (Nr. 36) samme Dag³⁾, hvor der jævnlig henvises til Betænkningen af 9. Juli. Jvfr. Statholderens Forslag (under 4.—10. Jan. 1665).

36. *Betænkning af S. K. 6. Sept. 1662.*

Orig i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre och Koning.

Eftersom Eders kongl. May. naadigste Befalling til Eders Mayts. Stats Collegium (anlangende Nicolai Pofvelsens underdanigste Forslag och Udkast, hvorledis Kiøbstedernis gravamina i Norge til Commerciernis Befordring formentis at kunde afhielpis), afgangen er, hvorudi naad. befallis, at bem. Collegium sit underdanigst Betenkende skulle gifve, da er sligt til Eders ko. Mayts. naad. videre Resolution i ald Underdanighed af os underskrefne tilstedeverende efterkommit, som følger.

¹⁾ S. T. Nr. 279.

²⁾ Tr.: Meddelelser fra det norske Rigsarchiv I, 312—32.

³⁾ Efter dette Møde var der en længere Standsning i S. K.'s Virksomhed. 14. Okt. (Becker I, 311) melder den svenske Gesandt: »Collegium Status ligger och fast nedre, och komma dhe heelt sällan der uthioep meehra«.

1.

Om Ladesteder och Hafnerne i Trundhiembs Len er voris underdanigste Betenkende til videre Hans ko. Mayts. naadigste Resolution sat ved dend 10de Punct i de Privilegier, som Trundhiembs Bye begierer, at alle Slags Vare til Byen føris, Korn och Salt undtagen, som Borgerskabet sielf er plichtig at forsiune Søelenene med, eragtis billigt. Hvad Romsdallens Toldsteds Afskaffelse angaar formedelst Skoufvenes Udhuggelse der sammesteds, da eragtis underdanigst gafnligt at vere, at Statholderen fik H. ko. Ma. naad. Befalling, herom tilbørligen at inquirere och sin underdanigst Erklering gifve, hvad H. ko. May. Gafn och Interesse kunde i dette Tilfald vere mist gemes.

2.

Eragtis billigt och til Hans ko. May. Interassis Conservation sambt Byens Opkombst fornøden.

1.

Ald Træløst af Deller inden Augdenes i vort Ambt Trundhiemb herefter skal føris och floedes til Trundhiembs Bye, der allene och ingen anden Steds at fortiendis, toldis och indskibes, och alle andre Hafne eller Ladesteder inden forbemelte Augdenes hermed verre forbudet och gandske afskaffit. Och uden for Augdenes at føris enten til Lille Foesens Ladsted eller Trundhiembs Toldsted, och ingen anden Ladeplads der i Lenit at tilstedis, sambt alle fede Vare at føris af ald Lenit til Byen efter Loven och Privilegierne och Toldrulen, sambt ald fremmed Indførsel, vere sig Kramgoeds, Specerie, Salt eller Korn Vare, at ske til Byen och ingen anden Steds, undtagen hvis Korn och Salt Borgerskabet med deris egne eller Frachte Skibe sielf indfører, som de ere plichtig at forsiune Søelenene med. Mens Romsdals Ladsted formedelst Skoufvenes gandske Udhuggelse at afskaffis, och ellers ingen anden Indførsel uden allene rede Penge at kiøbe Last for der at ske.

2.

Udi Bergenhus Ambt ville vi ingen mere Toldsted end Bergen allene tillade, och Sundhors Ladsted sammesteds for Underslefs Skyld i fede Varis Udførsel gandske

ske hafve afskaffet, och ald Træl-
last med alle andre Vare, der i
Ambtet falder, at føris til Byen,
och ellers ingen anden Ladsted
eller Toldsted foruden Bergen
allene der i Lenit efterdags til-
stedes.

3.

Herom er voris underd. Me-
ning ligesom ved nest foregaaende
Post.

3.

Stafvanger Byes Toldsted at
forblifve, mens Ryfølke og Sogne-
dals Ladesteder aldels vere for-
budet och hermed afskaffit, och
ald Trællast sambt fede Vare, som
i Stafvanger Ambt falder, at før-
ris til Byen, der och ingen an-
den Steds at forhandlis och for-
toldis, som det sig bør.

4.

At fæde Vare i Kiøbstederne,
enhver i sin tilbørlig District,
blifver ført, och fremmede deris
Vare til Byerne fører, saavel som
och Trællasten af dennem for in-
tet andet end rede Penge paa de
tilladte Toldsteder kiøbes, eragtis
gafnligt. Hvad Toldstederne i sig
sielf angaar, da efterdi Menin-
gerne om deris Afskaffelse ere imel-
lem Commissarien Nicolaus Pof-
velsen och Toldforvalteren Daniel
Knopff stridig, eragtis paa Hans
ko. Ma. naad. Behaug gafnligt,
at Statholderen i Norge fik Be-
falling herom at inquirere och
sig underd. erklere, hvad i dete
Fald kunde eragtis H. ko. May. och
Landet til Beste nyttigst at vere.

4.

Udi Augdesidens Ampter at
vere allene Christiansands Hofvit
Toldsted for Byen, och alle fede
Vare, der i Ambterne falder, at
før is til Byen med ald Trællast
paa trei Mile nær Byen paa begge
Sidder, men Mandal, Arendal och
Østerrisøer at forblifve til Lade-
ste[de]r for Trællasten alene uden
ald Indførsel andet end rede Penge
at kiøbe Last for efter forige
Forordning. Men ald fremmed
Indførsel, inted undtagen, at ske
til Byen allene, och Fleckefiords
Toldsted i Lister Ambt som ufor-
nøden at afskaffis.

5.

Om denne Post hafver vi hørt Commiss. Nicolaus Pofvelsen, de interesserede fra Kiøbstederne hidskickede deris Fuldmegtige och Toldforvalteren Daniel Knopff, och kunde deraf i Underdanighed ei andet slutte end, hvis i denne Post foregifvis, H. k. Ma. och Landet gafnligt er, naar obser- veris maa, at Borgerskabet skulle enten i Brevigen hente dend der faldne Last eller och betalle Bon- den, i Særdelighed, dersom hand Lasten fra Brevig til Porsgrun- den skal opføre, saa hand intet hafde at klage, thi ellers kunde sligt uden Bondens Skade och Ruin icke ske.

6.

Denne Post er iligemaader, Toldstederne i Særdelighed an- gaaende, i ofvenskr. Personers Nerverelse debatterit och billig och nyttelig til H. k. M. och Undersaattarnis Tieniste af os underd. befunden. Hvad her om fede Vare och Handel med rede Penge meldis, det kommer ilige- maader ofverens med voris underd. Betenkende ved Borgerskabets be- gierte Friheder tegnit.

5.

Udi Bradsberg Ambt at vere Langesunds Toldsted ved Pors- grunden, hvor och Toldboeden er och ald Ind- och Udførsel til och fra Skeen Bye angifvis, vissiteris och fortoldis, at ald Last sambt fede Vare fra Byen och Brevig did flodes och indlades udi Told- stedet och ingen anden Steds, och alle indgaaende samt alle fede Vare der i Ambtet at føris til Byen och der forhandlis. Och Kragerøe at forblifve som en Ladeplads under Langesunds Told- sted allene for Trælast uden ald Indførsel andet end rede Penge.

6.

Udi Tønsberg och Brunlaug Ambter at vere Tønsberg Told- sted for Byen, hvor ald Indførsel af fremmede Vare, ingen undtagen, sambt alle fede Vare der af Amb- terne med ald Trælast skal ske, undtagen dend Trælast, som ner- mere hafver til Laurvigs Ladsted, Skeen eller Tønsberg Byes Privi- legier [!], och af hvert Steds Bor- gerskab forhandlis, och Laurvig allene vere som it Ladsted un- der Tønsberg Toldsted uden ald Indførsel andet end rede Penge och Trælast til Udførsel. Dis- ligeste Holmestrand at forblifve it Ladsted allene for Trælast, som falder i Sanden Sogn och

udenfor Strømmen och icke kand føris til Tønsberg Ladsted, dog uden ald fede Varis Udførsel eller anden Indførsel end rede Penge at kiøbe Last for.

7.

Om denne Puncts Indhold, Toldste[de]r, Ladesteder, fæde Vare och Handel med rede Penge anl., er efter for^{ne} Personners flittig Forhør voris underd. Mening som om forige, saa och, at hvis her i Særdelighed meldes, hvor Varene, som kommer ofver de svenske Grentzer, skal henførís, och om Markids Anordning, er H. k. Ma. och des Undersaatter nytteligt.

7.

Udi Aggershus och underligendis Ampter at vere efterskrefne Toldsteder och Ladepladser, saa som Drammen at vere it Ladsted, hvor ingen anden Vare end Korn och ædende Vare sambt rede Penge skal indførís under Varenis Forlis, ihvo de och tilhør, och alle andre indførende Kramvare, Vin och Specerie med alle fede Vare af Landet at førís til Christianiæ (!), sambt ald Trælást inden for Guldholmen langs Folloug och Hurums Land at førís och flodes til Sands Ladested vid Drøibak, mens ald Last ifra Moss at førís och flodes med Strømmen til Sogn, som och it Ladsted [!] uden ald Indførsel andet end rede Penge at kiøbe Last for, och alle fæde Vare inden for Guldholmen at førís til Christiania efter Byens Privelegier med ald Trælást, som falder inden for Drøibak. Mellem Soen och Friderichstad ingen Ladested eller Plaz verre, men Krogstads, Elling Kilens och Gresvigs Ladesteder afskafis och ald Trælást derimellem at førís til enten Steder. Men alle fæde Vare och fremmit Indførsel at verre til Friderichstad och der

i Elfven at lades och ingen anden Steds. Och Halden alenne forblifve it Ladested uden ald Indførsel andet end rede Penge samt Koren och ædende Vare, saavit enhver til egen Fornødenhed och Saugkost (uden Kiøbmanskab eller Forprang der under at drifve) behøfver, och Sponevigs Ladested samt Skiebjerg Kilens Toldsted at afskafis och forbydes. Item at ingen svenske Vare ofver Grentsen kommende maa anden Steds henfør is end til Friderichstad och Christiania, mens for svensk Slagt eller Creatur it almindeligt frit Markind at maa holdes vid Sandesund aarligen om Michaeli Tider, hvortil vor Stadtholder der i Riget hafver at denunciere (!) en visse Dag, eftersom det for de fremmede saavelsom vore egne Land erachtes best och beleiligst.

8.

Hvad sig denne Post angaar, da referere vi os til voris underd. Betenkende, tegnit vid den 4., 5., 6. och 7de Post i Kiøbstedernis almindelig Supplication.

8.

Ydermere ville vi efter vore kiere Undersaaters egen underd. Begiering naad. hafve forordnit, at udi Aggershus och underliggende Amter samt i Tønsberg, Brunlog och Bratsberg Ampter alenne paa forberørte Toldsteder och Ladeplatser skal handles med Bord, Spirer, Sperer och Skottebielker samt Juffers och deslige Sort af Bielker, item Hiultømmer och Brendeved, dog Hiultømmer, som i Tønsberg Len

falder och dem med egne Skibe alenne bevilgit at udføris, undtagen. Och ald anden huggen och skaaren Last, saavit at udføris er tillat, at forhandlis och brugis i Augdesidens Ampter paa de Ladesteder, før er sagt, och ellers icke, och sammesteds ei tillades nogen Bielker at huggis under 9, 10 och 11 Tomme i Toppen och 25 Fod i Lengden med en haandsbred Bark paa hver Kandt. Men udi Stafvanger, Bergenhus och Trundhiembs Ambter at handle med Bord och Skotte-last herefter som før paa de nu naad. forordnede Told- och Ladsteder, som før sagt.

9.

Hvad sig de Puncter i denne Post befattid belanger, da naar considereris maa, hvis vi underd. hafver antegnit vid adskillige Kiøbstedernis begerte Friheder, da formeldes de alle i voris underdanigste Betenkinde der sammesteds, den sidste undtagen, som handler om, at ingen Bunde maa hugge eller virke i Skoven videre, end hand med egen Heste och Gaardsfolk kand afstedkomme. Och saasom Forprang dervid siunis at kunde forekommis, Næringen ochsaa iblant Bønderne desto bedre och ligeligere delis, erachte vi underd. des Observantz nytelig at verre.

9.

Ellers ville vi hermed och naad. och alvorligst hafve budet och forbudet, at ingen Bunde maa handle med anden Bunde videre end til hans egen Nødtørft af hans egen ret fangene Aul och icke videre nogen til Forprang eller Forkiøb imod Loven, ei heller Bunde at handle med fremmede och ei Giest med Giest imod Loven och Kiøbstedes Privilegier, ei heller nogen Bunde at hugge i Skoven eller virke mere, end hand med hans egne Gaardsfolk och Heste kand afstedkomme, megit mindre andre uprivilerede.

10.

Alt dete eractis i ald Underdanighed at strecke sig til H. k. Mts. och Indbyggernis Beste. Hvad Vect och Maal angaar, i Særdelighed saa efterdi Nordske Lov derom udtryckeligen formelder, da naar derofver holdes, och Landet sig derefter intil videre naadigste Anordning retter, hafver det dermed sin Richtighed.

10.

Och paa det Bunden ochsaa derimod kunde niude billig Skiel och Betalling af Borgerne for sin Vare, och at hand dermed ei heller vorder forlegen, naar hand med dem til Byen kommer, da ville vi naadigst, at vor Statholder som Befallingsmand ofver Aggershus och underliggendes Ambter, desligeste alle andre vore Befallingsmend i Hofvid Ampterne hver for sig i egen Person med nogle de beste af vore Betiente i Byen saavel som paa Landet med samt nogle af Borgerskabet och nogle de forstandigste Bønder paa Landet i hver Fougderie; hvor Ladsteden er, aarligen til tvende visse och for begge Dele beleilige och fornøden Tider skulle sette och giøre en visse tilbørlige Taxt och Kiøb mellem Borger och Bunden samt mellem Borgere och fremmede paa alle Landsens Vare, ingen undtagen, och Borgerskabet foreleggis visse Tid at kiøbe med Bunden, efter at hand til Byen kommer, och ellers handles dem imellom, hvor megit Bunden for hans Goets af Kiøbsted Manden skal betallis i Penge til hans Skaters och Retigheds Afleg, och icke alt udi Vare etc. Och hvis Kiøbsted Manden icke inden forelagde Tid handler med Bunden, da Bunden vere frit for Varene til fremmede self at selge och afhende. Och med Vecht och

Maal ofver alt maa holdes lige vid Siellands Alne Vect och Maal efter Loven, saavit Tolden och Kiøbmandskab angaar, alting under ansenlig Vide och Straf, som der imod giør. Hafvendes i Acht, at vore Undersaater af de fremmede och de fremmede af denem igien bekommer billig Værd och Fornøielse for deris Vare, saa at alting gaar ret och lidelig til.

11.

At Markitsplatser ofver alt blef forordnet, erachtis gafnligt, saa och at ald Landprangeri, som dend ene Borgere dend anden til Svæckelse i sin Næring kunde foruden de bestemte Tider søge at drifve, derved forhindris.

11.

Och paa det Bunden och Borgere dis bedre kand handle med hverandre, och dend enne bekommer sin Nødtørft af den anden for billig och christelig Værd, da ville vi och naadigst, at vor Stadtholder med hver af de andre vore Befalingsmænd i Hofvid Ampterne tilligge med Byens Øfrighed och andre vore Landkyndige vid forige Postes Forretning anordne visse och for Bunden fornødne och beleilige Markins Platser och Tider, saasom Vaaer och Høst for alle och enhver, som nogit at forhandle hafve, hid och did i Ampterne, udi och mellem Kiøbstederne, hvor Bunden til Kiøbsted Manden best kand selge och forvexle hans Vare imod Salt och Sæde Korn eller anden Fornødenhed efter Aarsens Tid och Leilighed, och ingen Borgere ofver de Tider at fare med Kramgoets eller andet i Landet, hverken i det Ampt, hand boer, ei heller uden

for, under Varenis Forlis och anden billig Straf.

12.

Herom er voris underdanigste Mening ved atskillige Poster i Kiøbstedernis begærte Privilegier tegnit, sig derhen streckende, at Bunden icke vel kand foreleggis sine Vare til Kiøbstederne at føre paa dend bestemte Torfvedag, mens at det enhver blifver tillat de andre Dage i Uggen efter deris Beleilighed dennem ded (!) at føie, dog icke i particulere Huse, mens paa Torfvit at selge.

13.

Om hvis i denne Post indeholdes, er voris underd. Betenkende vid Byernis sær begierte Frihed der antegnit, eftersom Artiklerne och Puncterne dertil hafver gifvet Anledning. Hvad angaar Tiden, hvilken her foreskrifvis de, som Borgerskabs Frihed udenbys bruger, til Byerne at flyte, er voris allerunderdanigste Betenkende, ei uradeligt at verre, at der nogen Moderation blef brugt, saa at de Personner, som uden største Skaade och Ubeleilighed icke saa snart kunde til Byen flytte, blef gifven nogen rummere Tid, eftersom de med de interesserede Kiøbsteder best derom kunde accordere.

12.

Vi ville och naadigst, at bemelte vor Statholder och Hofvit Amptmend med Byens Øfrighed i hver Kiøbsted och andre vore Betiente ut supra skulle anordne it frit Axeltorf en eller tou Dage om Uggen, och ingen Bunde imidlertid at føre noget til Byen at selge och afhende uden alenne paa de forordnede Dage och anviste Steder under Varenis Forlis, daglig ferske Fisk undtagen.

13.

For alting ville vi och hermed hafve alle udenbys boende deris Handel och Kiøbmandskab imod Loven och Byernis Privilegier gandske forbudet och opsagt under Forlis af alt, hvis Kiøbmands Vare de eiendes ere, samt strengeligen befallit vor Statholder, Befallingsmend samt Borgemestere och Raad i Kiøbstederne etc., at de efter vore seniste Skattebrefvis Formelding tilholder alle och enhver, ingen undtagen, som enten under it Skin af Borgerskab eller voris særdelis Tilladelse och ellers nogen Kiøbmandskab uden Byens Brug a) eller her efter brugendes vorder, straxen och endeligen inden førstkommende Nytaarsdag at fare och fløtte til Byen, der at handle och vandle som Bor-

gere och det uden ald Undskylding och Forevending, i hvad Maader det och vere kund, desligeste at ske och forholdis med alle Handwerker paa Landet boende, saavit Loven ei tillader, sambt Skipper och Styrmen, som øst och vest farer och sig ellers paa Landet imidlertid opholder.

Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 6. Septembr. a. 1662.

Eders kongl. Mts. allerunderdanigste och tropligtigste Tienere.

P. Reetz. Hans Svane. Hans Nansen. Peter Bülche mp.

C. Gabell mp.

a) En anden Afskrift har: udenbyes brugt

1663.

5. Jan. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 30. Dec. 1662, stilet til S. K. Kongen udtaler heri, at de sluttede Lav i København foraarsager adskillige Inconvenientser og Misbrug imod deres Indstiftelses rette Intention, saa at ikke alene enhver, som kan hændes at behøve deres Forretning, incommoderes derved, men ogsaa de, som tilbørlig forstaa og har lært noget Haandværk, ved ubillige Vilkaar hindres i at ernære sig deraf og betjene andre dermed for Billighed. S. K. faar derfor Ordre til at tilstille Kongen en Betænkning om, hvorledes saadanne Misbrug bedst kunde forekommes.

S. K. vedtog at gennemgaa alle Lavsskraaer og forandre deri, hvad der kunde foraarsage saadan Misbrug og Uorden, og i øvrigt indføre Bestemmelser, der kunde tjene til bedre Orden²⁾. Jvfr. 12. Jan.

12. Jan. Møde (jvfr. 5. Jan.). Man gennemgik Skraaen for Københavns Snedkerlav og tilføjede de nødvendige Ændrin-

¹⁾ S. T. Nr. 496. ²⁾ P. I Bl. 40.

ger (Nr. 37). Da Lavsskraaerne var meget vidtløftige, og S. K. ønskede, at de skulde renskrives med bred Margen til Tilføjelse af Ændringerne, førend der foretoges videre i Sagen, vedtog man foreløbig at opsætte Drøftelsen af Skraaerne¹⁾. Jvfr. 18. Jan. 1664.

37. Betænkning af S. K. 12. Jan. 1663.

Konc. med Peter Reetz' Haand i S. K.'s Arkiv. Affattet som Bemærkning til de enkelte Poster i Snedkernes Lavsskraa af 5. April 1653 (tr.: Kbhs. Dipl. III, 413 ff.). Datoen fremgaar af P.¹⁾

1. Om Oldermænden.

Os synis underdanigst, at denne Punct saaledis kand forblive.

2. Om Hossiddere.

Ligesaa.

3. Om almindelig Laugsmøde.

Eractis i ald Underdanighed, at ingen Sammenkomst er nyttig tiere, end sligt af E. kongl. Mt. eller oc Byens Øfrighed formedelst forefaldende oc fornøden Forretning eller anden Aarsag bliver paabødit.

4. Om Mødernis skickelig Forhold.

Naar nogen Forsamling efter dend Maade, som i nestforegaaende Post er meldet, sker, da befinde vi underdanigst nytteligt at verre, at hvis denne Artikel om Uskickelighed at forekomme melder, bliver observert; dog at dend Post om ei at udføre, hvis inden lugte Laugs Dørre talis, bliver som uforføden udelukt.

5. Om Læredrenge Antagelse.

Denne Artikel formenis udi Billighed at bestaa, naar derhoes observertis, at Læredrenge icke besværgis med at gifve høiere end en Rixort for at lade sig indskrifve, oc at Mesteren, om hand Læredrengen nogen Ulempe eller Uret tilføier, derfor efter Lands Loven oc Forseelsens Befindelse bør at stande til Rette.

6. Læredrenge maa ei forvises uden Domb.

Denne Artikel eractis billig.

¹⁾ P. I Bl. 40.

7. Naar nogen Læredreng hafver udtient.

Naar i denne Artikel udi Act tagis, først at en vis oc lidelig Betaling for Lærebref settis, dernest at en, som udlært hafver, icke forbindis tre Aars Tid at reise, førend hand her i Byen hos andre Mestere maa tiene, eracte vi underdanigst det øfrige at kunde forblifve.

8. Svenne maa ei forføre Lærredreng.

Naar dend, som Forseelsen begaar, efter kongl. Forordning straffis, synis os underdanigst, dermed Afsonning nok at verre giort [Slutningen »och derforuden gifve . . . Kiendelse« betegnes som udeladt].

9. Svend eller Dreng maa intet arbeide paa sin egen Haand.

Os synis underdanigst billigt, at Svenne oc Dreng, som hoes Mestere tiener, formenis under Straf nogit egit Arbeide at antage, mens at Straffen efter Øfrighedens Kiendelse udgifvis.

10. Om ørkeløse Dage.

Os synis, denne Artikel saa vel for de, som nogit Arbeide antage, som de, Arbeidet behøfve oc forfærdige, lader nyttelig at verre. [Slutningen »hand skal — arbeide« ændres til: straffis udaf Byens Øfrighed, som vedbør, naar hand derfor bevisligen anklagit vorder].

11. Ingen Svend maa verre af sin Mesters Hus om Natten.

Vi formene underdanigst, at denne Artikel saaledis kand forblifve.

12. Om Svene Kroe.

Ligesaa.

13. Om Svenne Løn.

Ligesaa.

14. Om nogen tager en andens Svend paa Arbeid.

Naar i Steden for dend Straf, som i denne Artikel formeldis, settis, at Mester oc Svend efter Byens Øfrigheds lovlig Kiendelse skal straffis, synis os underdanigst, at dend kand forblifve [Slutningen »hand skal bøde . . . Slettedaler« betegnes som udeladt].

15. Om nogen foragter sin Mesters Kost.

Os synis underdanigst, at denne oc deslige Klagemaal Artikler kunde i en indføris med dend annexerte clausula, at dend derefter faldende Straf skulle ske efter Byens Øfrigheds lovlig Kiendelse.

16. Om Svennenis Lade.

Denne Artikel eracte vi underdanigst i Billighed at bestaa.

17. Om Snediker och Svenne, som sig her vil nedersette.

Naar et lideligt Quantum settis, hvor megit enhver Svend i alt foruden med videre at besværgis, ihvad det oc verre kand, skal gifve, naar hand antagis i Laugit, som paa H. k. Mts. naadigste Behag eractis at kunde verre ti Rixdr., da synis os underdanigst, at denne Artikel kand saaledis, som dend her fattit er, forblifve. [Slutningen »strafis — articuler« ændres til: forholdis, som tilforn om Straf er meldit.].

18. Om dem, som icke ere Borgere och arbeide.

Naar Straffen til Byens Øfrigheds lovlig Kiendelse henstillis, eracte vi underdanigst denne Artikel at kunde i det øfrige forblifve.

19. Hvem Lauget skal tienne.

Os synis underdanigst, at denne Post udi Billighed bestaar.

20. Om nogen sider Oldermændens Stefning ofverhörig.

Ligesaa.

21. Om nogen tager fortinget Arbeid fra hans Lausbroder.

Os synis underdanigst, at denne Artikel saa som Misbrug med sig førende bør at udeluckis, oc en anden i dets Sted indsettis i denne Mening, at dersom nogen Mester nogit Arbeid antager oc enten findis forsømmelig det efter indgangne Accord oc Løfte at forfærdige eller ocsaa icke er god for sit fortingede oc antagne Arbeide forsvarlige at fuldkomme, det da skal stande dend, som Arbeidet lader giørre, frit for en anden Mester til dets Forfærdigelse at bruge, oc dend, det antagit oc ei, som før er meldit, fuldendit, at hafve tabt, hvis hand paa det begynte Arbeide kand hafve fortient, eller ocsaa at straffis efter Byens Øfrigheds Kiendelse^a).

22. At ingen maa arbeide mere end sielf fierde.

Denne Artikel synis unødig.

23. Om Enker.

At en Enke nyder dend Frihed Embedet at bruge efter denne

Artikels Formelding, synis billigt, mens icke gaufnligt, at hvis, om de sig med Enker eller Mesteris Døtre gifter, indførís, bliver observert, helst efterdi enhver, som dyctig befindis, kand efter voris forrige underdanigste Betenkende for en hel maadelig Bekostning komme i Laugit.

24. Om Lig at følge.

Os synis underdanigst denne Artikel saaledis at kunde forblifve, helst efterdi det billigt oc christeligt er, at dend ene dend anden udi Ligs Begengelse betiener.

25. Om halstarig, som icke vil lade sig strafve.

Denne Artikel eractis unødig at verre, oc i dets Sted at kunde indførís, at det Snedkerlaugit ei skal verre tillat, under Straf som vedbør, nogen anden Vilkor eller Forening deris Arbeid oc Laug angaaende under sig self at oprette, end som i disse Artikler meldit ere, oc hvis sligt skede, det da foruden dend tilbørlig paafølgende Straf at verre af aldéis ingen Værd eller Kraft, oc Oldemanden under tilbørlig Straf at verre forbunden, naar hand saadant fornemmer, paa tilbørlige Stæder at tilkiendegifve.

- a) Overstr.: eller oc, om hand efter dend med hannem giorte Accord hafver forsømt Arbeidet at begynde, efter Byens Øfrigheds lovlig Kien-delse derfor at straffis.

16. Febr. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 28. Jan., stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K. Kongen udtaler heri, at det indbyrdes Slægtskab og Svogerskab mellem Indbyggerne i hans Lande og de nylig til Sverige afstaaede Provinser bevirker, at umyndige faar Arv begge Steder. Da der let kan opstaa Stridigheder om Forvaltningen af en saadan Arv, ønsker Kongen S. K.'s Betækning om, hvorledes Værgemaalet bedst skal ordnes. Betækningen (Nr. 38) gik ud paa, at der skulde indsættes Formyndere i det Land, hvis fødte Undersaatter de umyndige var. Ganske modsat meddeler en indlagt Seddel²⁾: »De meste vota gik derhen, at Formyndere kunde best constitueris paa de Steder, under hvis Jurisdiction de, som Arvet efterlader, hafver sidst voret boesiddendis, omenskiønt paa andre Steder kunde vere nermere

¹⁾ S. T. Nr. 38. ²⁾ I S. K.'s Arkiv.

Slekt, hvilke ellers efter Loven Formynderskabet tilkom, mens at tilforne om Samtøcke paa dend svenske Side ved Hans kongl. May. Resident udi Sverrig blef negotieret, førend Hands May. noget vist der udi statuerede«.

38. *Betænkning af S. K. 16. Febr. 1663.*

Konc. med Peter Reetz' Haand i S. K.'s Arkiv. Kopi i P. I Bl. 41.

Allernaadigste Herre oc Konning.

Eftersom E. k. Mts. naadigste Missive, dat. Kiøbenhafns Slot dend 28. Jan. sidst forleden, er os underskrefne til Hende kommen i sin Mening lydende, at E. k. Mt. vi voris underdanigste Betenkende forstendige skulle, enten det nytteligere skulde verre, at dend, som efter Loven ret Værge er, forestod oc forvaltede Værgemaalit ofver dend Arf, som en umyndig siden sidst imellem E. kongl. Mt. oc Crone Sverrig sluttede Fred kunde under begge Herskaber tilfalde, eller oc, at tvende Formyndere, enhver under sit Herskab, blef i slig Tilfelde sat oc tillat. Da til E. k. Mts. naadigste Befaling i ald Underdanighed at efterkomme er herom til E. k. Mts. naadigste videre Resolution dette voris allerunderdanigste Betenkende, at vi nytteligst eracte, saa vel for den umyndigis Beste som for at forekomme adskillig Twistighed imellem begge Croners Undersaatte, at en Værge dend under begge Herskaber faldende Arf administrerede. Men saa som det ofte oc lettelig kand hende sig, at en umyndig er fød Undersatte under det ene Herskab, oc dend, som formedelst Slect oc Byrd kunde efter Loven eractis at verre samme umyndigis rette Værge, boer oc er en ædsoren Undersaatte under det andit Herskab, synis os i ald Underdanighed billigst oc gauf[n]ligst at verre, at som it almindeligt Fundament i alle slig Tilfelde observert blef, at under hvilket Herskab dend umyndige vaar ret fød Undersaatte, samme umyndige oc der sammesteds blef Formyndere forordnet *a*), som efter enhver Steds oc Herskabs Statuter oc Love dends (!) gandske Formue oc paa begge Sider tilfaldende Arf kunde administrere.

- a*) Konc. har herefter opr.: Skulde dend svenske Regering (hvis Consens i denne Sag requireris) imod Forhaabning icke hermed verre tilfreds, mens staa paa at hafve tvende Værger, enhver under sit Herskab, da eracte vi allerunderdanigst fornøden oc billigt at verre, at dend umyndig[es] Indkomst oc Udgift blef efter Formuens Proportion, som sig under ithver Herskab kunde befinde, samme umyndige til Gafn oc Beste ligelig delet oc dispenserit.

16. Marts. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 15. Marts, stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., hvori Kongen ønskede S. K.'s Udtalelse, om han for at formindske sin Pengemangel kunde tage de Indtægter tilbage, som var anviste hans Kreditorer, og give dem Jordegods i Stedet. Betænkningen (Nr. 39) tilraadede at følge denne Udvej. 21. Marts udgik der Kongebrev²⁾ til Skatkammeret om at sørge for, at der — med visse Undtagelser — fra denne Dag ikke udbetaltes noget til Kreditorerne af de dem anviste Indtægter, men at alt forbeholdtes Kongen.

39. *Betænkning af S. K. 16. Marts 1663.*

Konc. med Frants Raschs Haand i S. K.'s Arkiv. Referat i P. I Bl. 42 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende, at efterdi Ed. May. saa stor Mangel af rede Penge udi sine Indkomster befinder, at der fattis de Middeler, hvorved Ed. May. Hof och Søestat samt alt, hvis deraf dependerer, och Ed. May. kongelig Regiering uomgiengelig behøfver, skulde underholdis med, och det fornemmelig for dend Aarsag Skyld, at de Middeler, som dertil brugis skulde, ere i Betaling assignerede til atskillige, som Ed. May. til sin Riges fornøden Udgift Forstrekning giort hafver, om da icke raadeligt och fornøden af os eraktedis, at Ed. kongl. May. self brugte och sig nyttig gjorde dend rede Penges Indkombst, som andre i saa Maade assignered er, och dennem derimod gaf Jordegods igien i Betalning for en vis Pris med Condition, at deds Indløsning Eders kongl. May. blef forbeholden. Da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och er voris allerunderdanigste Mening derom, at efterdi Ed. kongl. May. saadanne til andre assignerede rede Penge for bemelte Udgifters Skyld høinødvendig self behøfver, och vi icke kunde vide, hvorledis de, som ellers udi samme Penge assignered ere, deris Satisfaction kunde erlange, end at de med Jordegods (!) igien blefve compenserede, da Ed. kongl. May. dennem udi Steden for deris assignerede Forderinger Jordegods udi Be-

¹⁾ S. T. Nr. 98 b. Her er Kongebrevet dog dateret 16. Marts, medens Originalen i S. K.'s Arkiv har 15. Marts.

²⁾ Rentek. Exp. Nr. 659.

taling kunde gifve, dog at derhos vel blef considererit, hvem Eders kongl. May. enten rede Penge eller andre Lefverandtzer faarestrakt hafver, med andre dertil hørendis Omstendigheder, paa det enhver, eftersom natura debiti saadant erfordrer, udi samme Jordegods kunde naae sin skiellig och billig Fornøielse. Och eftersom vi ochsaa høit fornøden erakter, at a) Ed. May. sig expresse reserverede jus reuictionis ved samme Gods, alligevel ingen lettelig skulde torde understaae sig noget Jordegods b) udi Betalning at annamme, uden saa var, at hand kunde hafve nogen Forsikring, at hand det samme saa lenge maatte nyde, indtil hand derudaf nogenledis kunde naae sit Contentement, som hand ellers udaf Betalning ved rengen c) Penge kunde hafve, saa ochsaa, at ingen skulde vere bemektiget hannem derfraa at trenge, uden naar Ed. kongl. May. self eller deds kongl. Successorer saadant igien vilde indløse, da formener vi allerunderdanigst, at udi Skiøderne, som enhver derpaa skulde gifvis, en vis Tid, nemmelig paa tie Aar, expresse blef nefned, udi hvilken Tid hand samme Gods uden nogens Igienfordring kunde hafve at nyde, enochsaa paa det Godset disimidlertid kunde bringis udi dis bedre Stand, och at hannem ellers Aar och Dag tilforne kunde anmeldis, naarsomhelst Ed. kongl. May. efter saadanne tie Aars Forløb sit Gods igien aktede at indløse; derforuden at hannem skulde blifve got giort, hvis hand til Godsens Nødvendighed och Gafn anvendet hafver, hvorimod hand ochsaa skulde vere holden at refundere Ed. May., hvis Godset disimidlertid formedelst hands Forsømmelse och Aarsag Skyld kunde vere deterioreret d). 16. Martii a. 63.

- a) Konc. har opr.: saadant Jordegods udi sin Tid til Eders kongl. May. Crone igien blef indløst.
- b) Kone. tilf. opr.: som mestendels endnu ligger øde och ubebygget.
- c) P. 1: rede
- d) Konc. tilf. opr.: uden saa var, at saadant ved casus fortuitus var sked.

Samme Dag behandledes iflg. Kongebrev¹⁾ af 16. Marts, stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., Spørgsmaalet om, hvorledes Højesterets Domme i Gældssager kunde blive efterkommet bedre end nu. Betænkning (Nr. 40) samme Dag. Forordning²⁾ udgik i Overensstemmelse dermed 13. Juni.

¹⁾ S. T. Nr 97—98 a.

²⁾ Tr.: Forordn. 1643—70, Bl. Rrrr II.

40. *Betænkning af S. K. 16. Marts 1663.*

Renskrift i S. K.'s Arkiv. Referat i P. I Bl. 43.

Allernaadigste Herre och Koning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende, ved hvad Middel de, som synderlig udi Gield Sager dend høieste Rettis Dom icke goedvilligen efterkomme vilde, dertil kunde tilholdis, indtil at de nye Love udkommer, hvor udi Executionen udi slig Tilfelde skulde blifve exprimered, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och er voris allerunderdanigste Mening derom, at de, ofver hvilke dend høiste Rettis Dom allerede er gangen, och dend samme ike hafver vildet efterkomme, dennem kunde Eders May. efter allerunderdanigst Ansøgning ved sin strenge Befaling til Stedens Øfrighed, under hvilken saadanne sig opholder, lade constringere, at de inden tre Ugers Forløb a die insinuationis mandati regii skulde efterkomme, hvis de ved dend høieste Ret tildømt er; hvis icke, da enten at tilstedis Immission udi deris Goeds eller ochsaa Arrest paa deris Personer efter enhvers Sententzis Indhold, hvilken clausula ochsaa herefter udi dend høieste Rettis Domme kunde exprimeris, indtil Eders kongl. May. nogen almindelig Forordning derom vilde lade publicere. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 16. Martii a. 1663.

Samme Dag behandlede iflg. Kongebrev¹⁾ af 15. Marts, stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., et Forslag af Poul Klingenberg om Paalæg af en Søskat. Betænkningen (Nr. 41) fraraadede dette.

41. *Betænkning af S. K. 16. Marts 1663.*

Konc. med Frants Raschs Haand i S. K.'s Arkiv. Referat i P. I Bl. 44.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde examinere och ofverveie et Memorial, som Ed. kongl. May. Admiralitæts Raad och General Postforvalter Povel Klingenberg om en almindelig Søeskattis Paaleggelse udi Ed. May. Arvefrierig Dannemark och Norge til Flodens och Søe Statens Redressering och Vedligeholdelse hafver forfattet, om de derudi gjorde Projecter

¹⁾ S. T. Nr. 96.

kunde eraktis at vere practicables, hvis icke, da paa andre Middel och Forslage at vere betenkt, som til saadan Fornødenhed udi Verk settis kunde. Da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och er voris allerunderdanigste Mening derom, at nerverende Ed. kongl. May. Undersaatters forarmede och ruinerede Tilstand icke vel kunde taale dennem saa snart nogen ny Slags Contributioner at paalegge, och efterdi der skal vere en god ansenlig Qvantitæt udaf Korn udi Forraad, som ved Ed. May. nyligste til Flodens Reparering och Conservation medhensete Paaleg er bragt til Veie, tilmed ochsaa, om Ed. May. allernaadigst vilde behage efter voris allerunderdanigst gifne Betenkende udaf de rede Penge, som ellers til andre hafver veret assignered, ochsaa til Flodens Fornødenhed at anvende, da erakter vi allerunderdanigst, at saadanne Middeleer icke lidet skulde kunde tilstreke Ed. kongl. May. nerverende Flode dermed at reparere och vedlige at holde. Mens kunde dog alligevel samme Klingenbergis Projecter tagis udi Consideration, udi en och anden Maade adjusteris, och naar Tiderne nogenlunde blef forbedret, och Eders kongl. May. sin Flode efterhaanden vilde hafve styrked och formeret, gioris til Nytte. 16. Martii a. 63.

23. Marts. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 16. Febr., stilet til S. K., for at overveje et Forslag fra Preben von Ahnen, Stiftsbefalingsmand i Nordlandene, om Privilegium paa Hvalfangst. Betænkning (Nr. 42). I Overensstemmelse dermed udstedtes Privilegium²⁾ for ham 22. Maj.

42. *Betænkning af S. K. 23. Marts 1663.*

2 Renskrifter i N. R. A. Konc. i S. K.'s Arkiv med Frants Raschs og Peter Reetz' Haand. Kopi i P. I Bl. 45 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigst Betenkende om it Memorial, som Eders kongl. May. Befalingsmand udi Nordlandene, Preben von Ahnen, allerunderdanigst indlefverit hafver, Hvalfiskeriets Brug under samme Nordlande och Findmarken angaaendes, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och er voris allerunderdanigste Mening om hver Post udi samme Memorial, som efterfølger.

¹⁾ S. T. Nr. 59. ²⁾ N. R. Nr. 45—46.

Voris allerunderdanigste Betenkende derom.

1. Naar Hvalfisk Fanget i sig self tilstedis, saa kand denne Punct saasom høifornøden til dets Fortsettelse billigen bevilges.

2. Os siunis underdanigst billigt och best at verre, at det Eders kongl. Mayts. Undersatter och Indvoner i Trundhiemb och Bergen først blef tilbødet i dette Compagnie at indtræde; dersom ingen eller icke saa mange, som Behof giordes, der befandtis, da andere høistbemelte Eders kongl. May. Undersatter; hvis imod Forhaabning icke fornøden Participanter af bem. Eders kongl. Mayts. egne Undersatter skulle findes, da kunde sær underdanigst Ansøgning hoes Eders kongl. May. giøris om fremmede och udlendiske dertil at bruge.

3. Eftersom stor Omkostning til dette Verks Indrettelse vil giøris, erachtes underdanigst, at Toldfriheden, dog først paa tre Aars Tid, blef bevilget.

4. Naar ingen indlendiske Skibe er at bekomme, hvormed Trannen kunde udskibes, da siunis os underdanigst billigt och fornøden at verre, at tillat blef udlendiske dertil at bruge, dog saafrembt at Compagniet tiltog och ved Hvalfisk Fanget prospererede, de sig da

Posterne af forne Preben von Ahnens Memorial.

1. Hvor det faldt beleiligst, at bygge Huse och hvad fornøden er til Spek Kaageriet och Folkenes Behof.

2. At jeg maatte søge til Participanter i Dannemark och Norge, hvem jeg vilde, och om jeg icke kunde faa dennem, da at tage udlendiske.

3. Paa siuf Aars Tid at vere todfri, om Fangsten var icke sønderlig profitable i Begyndelsen, mens blef dend løckelig, da efter tre Aars Forløb at gifve Told som af anden Tran.

4. At udskibe Trannen med indlendiske och udlendiske Skibe, lige som beleiligst faldt, och icke vere forbunden at seigle til Trundhiemb eller Bergen.

obligerede self Skibe at lade bygge eller kiøbe. — Hvad angaar, at dette Compagnies Participanter icke skulle verre forbunden at føre Trannen til Trundhiemb eller Bergen, da saasom alle Commerciers Befordring och Velstand der udi bestaar, at de icke tvinges eller for meget besverges, eragte vi underdanigst tienligt och billigt at verre, at Hvalfisk Compagniet icke forbindes, saa langed Toldfrihed bevilges, til at føre Trannen til Trundhiemb och Bergen, med mindre de self vil, dog at dennem under dieris Privilegiers Fortabelse eller anden vilkorlig Straf forbydes nogen anden Vare under dend Prætext med deris Skibe at udføre, hvorved Eders kongl. May. sin Told kunde besviges eller forbenefnede Byer i dieris Friheder ske Forkort. — Naar dend Tid er expirerit, udi hvilken det behager Eders kongl. May. bem. Compagnie Toldfriheden at forunde, kand efter Eders kongl. Mayt. naadigste Behag fornøden Anordning giøris, paa hvad Steder och hvorledes Tolden af Trannen skal erlegges och gifves.

5. Efterdi dette Hvalfiske Fang er baade Fare och Omkostning undergifven, siunis os billigt for at animere dennem, som det agter at indrette, at icke mere heretter, end tilforne sked er, Tiende deraf blef gifvet.

5. Det Fiskeri icke at betønge med nogen Tiendes Udgift, efterdi det saaledis for andre altid haver verit fri.

6. At Indbyggerne i Nordlandene skulle befries for det Arbeide och dend Føringskab, som enhver Eders kongl. May. och sin Hosbond skyldig er, formedelst hand sit Brød och Underhold ved Hvalfisk Fanget søger, erachte vi icke i Billighed at bestaa, mens at fremmede Nationer, som i Landet indhentis til Hvalfisk Fanget at for[t]sette, blifver for ald forbem. Arbeide och Føringskab fri, saa lenge de sig icke i Landet nederrette och Gaarde antage, befinde vi underdanigst billigt at verre.

7. Vi erachte underdanigst, at denne Punkt kand bevilges, saa vit dend icke strider mod det grøndlendiske Compagnies Privilegier.

8. Efterdi Eders May. hidindtil, af hvis denne Pungt ommelder, ingen Nøtte befindes at hafve haft, siunis billigt och nøtteligt, at dend Hvalfisk Fangits Participanter blef imod billig Told tillat.

9. Eftersom det privilegii Tid, som herpaa gifvet er, icke endnu er expirerit, dependerer det af Eders kongl. Mayts. naadigste Behag, om Eders May., naar dend Tid kommer, denne underdanigste

6. At vi maatte leige Folk i Nordlanden til samme Brugs Fortsettelse, hvemb dertil Lyst hafver, och de imedlertid for Føringskab och anden Arbeide til geistlige eller verslige verre fri. Det Brugs Betiente af fremede Nationer, som vi dertil forarsages at hente i Landet, indtil Landsens egne Undersatter kunde vorde lert och undervist, maatte i lige Maader for Skydsfærd, Arbeide och Skat forskaanis.

7. Dersom vi loed och fiske under Grün- eller Grønland och ville lade kaage Specket ved voris Brug i Nordlanden, at det och maatte tillades, lige som med det, der under Landet kunde fanges, findes och til Veie bringes.

8. Hval Sperma mig och minne Participanter at maatte tillades allenne at kiøbe, saavit under [Nord]landen och Findmarken falder, och deraf at gifve en lidelig Told, eftersom deraf tilforne inted er gifven, saa vit mig er bevist.

9. Naar Admiral de Rytters Privilegier er forbi paa Rougen och Lefver Kiøb, at det da naadigst mig och minne Participanter igien maatte forundes, efterdi jeg underdanigst først derpaa

Begiering vil Preben v. Ahnen, som derpaa først hafver haft Privilegie och bragd Handelen i Brug, naadigst samtycke, hvorved Eders kongl. May. intet afgaar, mens des Indkomst langt mere ved Toldens Erleggelse formeris, hvilken Preben v. Ahnen kunde forpachtes eller saa høit settis, som nogen anden derfor ville byde och gifve.

hafde erlanget naadigst privilegia och kommet samme Handel i Brug. Jeg erbiuder underdanigsten som tilforne deraf at gifve Kongl. May. Told lige ved anden salted Fisk, i dend Sted det gaar nu fri ud.

Jeg formoder allerunderdanigst, naar samme Handel kommer udi Brugt, at det baade skal gafne Kongl. May. och Landsens Indbyggere, vil derfor herpaa forvente naadigst Befordring.

Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot d. 23. Martii a. 1663.

Eders kongl. Mayts. allerunderdännigste Tienner.

28. April. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 31. Marts, stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at behandle en udateret Memorial fra Fattiginspektionen i København (Nr. 43). — Kongen havde ved Forordning²⁾ af 24. Okt. 1662 tilstaaet de fattige i København de Penge, som maatte indkomme ved Salget af Præstegaardsbygningerne til Præsterne, men et Kongebrev³⁾ til Lensmændene og Lensforvalterne af 13. Nov. 1662 havde erklæret, at de Præstegaarde, som hørte ind under en Patronatsret til Kirken, ikke skulde drages med ind under den derved nødvendige Taxation. Fattiginspektionen ansogte da om, at denne Indskrænkning maatte blive hævet.

S. K. gennemgik adskillige kongelige Skøder, hvorved Kongerne havde afhændet Patronatsretten. Det viste sig af disse, at Præstegaardenes Herligheder var indbefattede i Patronatsretten. Herefter mente nogle af Kollegiet, at Præstegaardene ikke godt kunde taxeres eller sælges paa ovennævnte Maade uden Skade for Kirkeejerne, andre derimod, at Præstegaardenes Herligheder ikke kunde udstrækkes til at indbefatte Bygningerne. Der skete herom mundlig Beretning til Kongen⁴⁾. — 19. Jan. 1664 bestemte en Forordning⁵⁾, at de Kirkeejere, som kunde

¹⁾ S. T. Nr. 128. ²⁾ S. R. Nr. 185. ³⁾ S. T. Nr. 442.

⁴⁾ P. I Bl. 48. ⁵⁾ Tr.: Forordn. 1643—70, Bl. Vvvv.

bevise, at de havde betalt Præstegaardsbygningerne, skulde faa deres udlagte Penge udbetalt af Fattiginspektionen i København.

43. *Memorial fra Fattiginspektionen i København 1663 (?)*.

Orig. i S. K.'s Arkiv. Kopi i P. I Bl. 46 f.

Allernaadigste Herre och Konge.

Eftersom Eders kongl. Ma. ved denné Regierings Forandring iblant andre den geistlig Stand naadigst forunte Privilegier hafver bevilget och tillat, at Præsterne paa Landit ofver alt Eders kongl. Ma. Rige Danmark den Præstegaards Biugning, enhver iboer, sig och sine Arfvinger efter foregaaende Taxering maatte tilforhandle, och Eders kongl. Ma. for ofver femb Maaneder siden de fattige her i Byen naadigst hafver afstandit och ofverdragit hvis Penge, som bem. Præstegaarders Biugnings Betalning kunde indbringe, hafve vi verit underdaanigst begierende, at det maatte behage Eders kongl. Ma. Amptmændene och Amptforvalterne naadigst at lade anbefale at giøre den Andordning, at alle under enhvers Ampt underliggende Præstegaarder louligen maatte vorde taxerit etc. Hvorpaa vi och Eders kongl. Ma. naadigst skriftlig Befalning til enhver Lens Amptmand och Amptsforvalter bekommit hafver, dog imod Formodning med den Restriction, at de Præstegaarde, som hører til nogen jus patronatus, skal exciperis, hvilked vi underdaanigst formene at geraade de fattige til icke ringe Skade, med mindre det E. kongl. Ma. skulle behage den Skade, dennem i saa Maader kunde tilføiis, i andre Maader at erstatte.

Ellers Præstegaardene angaaende da underdaanigst eragtis først, at hvis de Præstegaarde skulle eximeris fra forne Taxering, hvor nogen til Kirken jus patronatus kand hafve, siunis med det samme af Geistligheden naadigst meddelte Privilegier at vorde casset den fierde, siufvende och ellefte Artikel, hvilket icke at vere E. kongl. Ma. naadigste Intention de underdaanigst ville formoede. For det andit tilholder Kirke Ordinantzen fol. 69, 1, at enhver Sogne Præst skal beholde sin Præstegaard med ald sin Rettighed och rette Tilleggelse, som der af Arilds Tid tilliggit hafver, och hvis der med Uræt forkommit er uden Domb och Ræt, det skal komme dertil igien med Rette, hvilke Ord, ligesom de ere uden ald Limitation, saa betage de dennem, hvilke jus patronatus hafve, al Rettighed til Præstegaardene och deris Biugning. For det tredie formeldis udi Christ. Qvarti, høiloffig Ihukommelsis, Reces pag. 22, at Geistlig-

heders Forseelser, som icke strækker sig til deris Afsettelse af Kaldit, maa til en Capital beskickis Enkerne til Hjelp, hvoraf lettelig er at slutte, at dersom (!) patronus templi icke med store Rettighed kand tilegne sig Præstegaardens fundum, eller hvis derpaa biugis, end mulctam hos Præsten. For det fjerde, naarsomhelst udi Recessen, Kirke-Ordinantzen och Riber Artikler talis om jure patronatus til nogen Kirke, gaais Præstegaarden och des tilhörig stedse stiltiendis forbi, i den Sted at udi Kirke Ordinantzen, som tilforn er anmeldt, Præstegaarden med ald dens rette Tilliggelse Præsten som en Del af hans Løn assigneris. For det fembte, hvis patronus templi den samme Rettighed hafver til Præstegaarden som til Kirken, maa hand sig den tillige med jure patronatus til Kirken hafve tilforhandlit, hvilked enhver Patron, som saadan Rettighed sig vil tilegne, bør nøiacteligen at bevisse.

Efter slig Beskafvenhed formoder vi udi ald Underdaanighed, at E. kongl. Ma. Amptmænd och Amptforvaltere naadigst tilholdis endochsaa de Præstegaarders Biugning at lade taxere, hvor til Kirken jus patronatus monne være. Och dersom da nogle jura patronatus skulle findis, hvor tillige med Kirken Præstegaarden ved sær Vederlaug under samme Patronat skulle vere kommen, hvilked vi underdaanigst formoede at vere aldels ingen eller gandske faa, at det da maatte behage E. kongl. Ma. enten Patronen samme for Præstegaarden udlagde Penge at refundere eller ochsaa de fattige, for hvis Skade de her skulle lide, Vederlaug i andre Maader gifve.

E. kongl. May. underdaanigste Tienere.

Hans Svane. Hans Nansen. Christoffer Hansen.

Samme Dag behandlede iflg. Kongebrev¹⁾ af 6. Marts, stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., en udateret Memorial²⁾ om at forpagte Tolden af Tobak og Tobakspiber, en Memorial²⁾ af 10. Febr. fra 6 Borgere i København, 1 i Køge og 1 i Næstved om at forpagte Tolden paa Leer og Skæreknive, en Memorial²⁾ af 2. Marts fra 21 Borgere i København om, at Tolden paa Tobak og Tobakspiber ikke maatte sættes højere i Danmark end i Norge, samt en Memorial²⁾ af 5. Marts fra en Borger i Aarhus om at maatte forpagte Tobakstolden sammesteds og ene at maatte forhandle Tobak i Skilling-

¹⁾ S. T. Nr. 84.

²⁾ Findes i S. K.'s Arkiv.

tal. Votering (Nr. 44). Betænkningen (Nr. 45) tilraadede at lade undersøge, hvor meget Tolden af Tobak kunde beløbe sig til.

44. *Votering i S. K. 28. April 1663.*

Konc. i S. K.'s Arkiv.

F. S. a): Zu sehen, was es zuvohr getragen, der Zoll verpachtet, wen Sicheln und Sensen könten hier gemacht werden.

C. R. b): Noget Nyttighed. Muscow, Bären, Florendtz, tager en vis Vare och forpachter det allene. Kunde forpachtes til visse. 1) Dobbelt Told, 2) gode Vare, 3) for mindre Pris. Undersatter udi Nering (?), Manufactur i Landet och Kongen sit Interesse.

R. A. B. c): Var got, at Manufacturerer blef bragd i Landet.

S. v. A. d): 2 Dinge. Zu wissen, wie grosse Summa sie offeriren, und gute Wahren. Resolution ausgesetzt, bis Überschlag gemacht. Wegen Sicheln und Sensen, wie viel, und ob der gemeine Man nicht dadurch graviret, und von billig Preis, attendendum Ihr. May. Interesse und des Lands Besten.

Arch. e): Forskaffe Tol af Tobak, Hollenderne skulle støde sig paa, imod Tractaterne.

C. L. f): Monopolia in allen diesen nicht zulässig, jedoch begnadigen bisweilen Potentaten. 1) Förmlicher vorgebracht, 2) mehr Circumstantien davon zu wissen, 3) nach dem Memorial gantz nicht zu rathen. Quoad Sicheln und Sensen (!).

P. H. N. g): 2 Poster, om Toldens Forpachtning, 2) om monopolia. Om Tolden man kunde accordere om Forpachtning, mens quoad monopolia Hands May. fornemste Interesse bestaar udi Hands May. Undersaatters Velferd, miste deres Næring, mens enhver at handle, saa vel som de kunde, och gifve noget vist for Tolden, andre Handelen at gifve Told til dend, som det har forpaktet.

R. Gab. h): 2 Posten, quoad Verpachtung und monopolia, die wol die Tractaten uns zulassen. 2) auff Sensen zugelassen und Zoll des höher gesetzt.

a) Feldherr Schack. *b)* Canceler Reetz. *c)* Rigs Admiral Bielcke. *d)* Statthalter v. Ahlefeld. *e)* Archiepiscopus. *f)* Cantzler Lentz. *g)* Præsident Hans Nansen. *h)* Rentmeister Gabel.

45. *Betænkning af S. K. 28. April 1663.*

Konc. med Frants Raschs Haand i S. K.'s Arkiv. Referat i P.¹ Bl. 48.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende om nogle Memorialier, som en Del af Ed. kongl. May. Undersaatter hafver ladet underdanigst ofverlefvare anlangendis at forpakte Tolden udaf Tobak och Tobakspiber, som bliver indført udi dette Ed. May. Arfve Rige Dannemark, saa ochsaa, at dennem maatte tilstedis et eget Compagnie med Tobak och Piber her i Riget allene at handle, disligeste, at Ed. kongl. May. naadigst igien vilde privilegere en Part Borgere her udi Staden saavelsom udi Kiøge och Nsted at forhandle allene alle Leher och Skierrekniive, som skulde brugis her udi Sieland och paa Møen, saa ochsaa, at de self her udi Landet maatte lade forarbejde slige Instrumenter, och at Tolden derpaa dennem maatte forpaktis. Da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och befinder vi icke uraadeligt, at til at faarekomme Undersef udi Toldens Erleggelse Tolden paa ald sligt blef forpaktet, och at derfore udi Eders kongl. May. Skattekammer blef igiennemset, hvor meget Tolden af slige Varer sig aarligen hafver ohngefehr kundet bedrage, paa det at, naar med dennem om Toldens Forpaktning contraheris skulde, Ed. kongl. May. Intraders Interesse derved tilbørligen kunde udi Akt tagis. At ellers benefnede Instrumenter her udi Riget blef forarbejdet, saadant erakte vi meget gafnlig formedelst en och anden Nytte, som Landet ved deslige Manufacturer kunde hafve, de begierte monopolia anlangendis. 28. Aprilis.

1. Juni. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 25. April, stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., hvorved der tilsendtes dette nogle Betænkninger²⁾ fra Lovkommisærerne. S. K. skulde udtale sig om, hvorvidt deri fandtes noget, der stred mod Arveregeringen, og om de Punkter, hvori Lovkommisærerne var uenige. Betænkning (Nr. 46) om, i hvilket af Debtors Gods man med størst Billighed kunde tilstede Kreditor Udlæg. Jvfr. 30. Marts og 9. Juli 1664.

¹⁾ S. T. Nr. 157. Tr.: Secher og Støchel I, 169.

²⁾ Jvfr. Secher og Støchel I, 56—169.

46. *Betænkning af S. K. 1. Juni 1663.*

Konc. med Frants Raschs Haand og Rettelser af Peter Reetz og Kopi fra 18. Aarh. i S. K.'s Arkiv. Referat i P. i Bl. 49. Tr.: Secher og Støchel I, 169 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende om atskillige stridige qvæstionibus juris, om hvilke Commissarierne, som Ed. kongl. May. til Lovernis Revision allernaadigst forordnet hafver, icke hafver kundet ofverens komme, da hafver vi underskrefne først derudaf ofverveiet følgende Materie, nemmelig udi hvis af Debitorens Gods och Formue creditori med beste Billighed Indførsel kunde tilstedis. Och er derom voris allerunderdanigste Mening, at, saa lenge gode tienlige Løsøre, got Kiøbsted- eller Jordegods, som Creditoren med Billighed kunde vere fornøiet med, var at bekomme, hvilket saaledis skulde taxeris oc udleggis, at Creditoren for Capitalen, paa løbende Rente oc anvent billig Omkostning kand verre skadesløs efter Brevvenis Formelding, da Adelens Hofvetgaarde och nest tilliggende Gods, saa ochsaa Borger- och Bonde-Boepel kunde forskaanis, dog at Creditoren self maatte nafngifve, hvis andet Gods hand til Udleg begierer, och icke, at Debitor maatte henvise hannem, hvorudi hand vilde, ei heller, at Ridemendene Creditoren andensteds imod sin Villie och Samtøcke maatte indføre. Oc a) skulde debitori tillat verre sligt udlagde Gods inden 6 Ugger, efter at Udlegged sked er, at indløse; hvis icke, da det Creditoren til Eiendom at følge. Skulde udi Debitorens Boe eller Jordegods icke saa megit findis, som Creditoren kunde naae sin skellig oc billig Betaling, som før er meldit, da til dets Fyllistgiørrelse Udleg oc Indførsel at ske udi Hofvidgaard oc med nest tilliggende Gods saa vel som Borger- oc Bondeboepel. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 1. Junii anno 1663.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

- a) Herfra og ud har Konc. opr.: Och dersom endda sligt udlagd Gods eller Løsøre inden vis bestemmed Tid icke saa høit kunde selgis, at Creditoren derved kunde blifve skadisløs, da hannem saa meget prævia æstimatione at maatte anvyses och til Betaling gifves, at hand derudaf kunde hafve sin tilbørlig Rente, nemmelig 6 pro cento. Skulde udi Debitorens Boe i saa Maade icke saa meget findis, som Creditoren kunde naae sin skellig och billig Betaling ved, da Ridemendene hannem udi Hofvitgaard, Borger- och Bondeboepel at maatte indføre.

29. Juni. Kongebrev ¹⁾, stilet til samtlige her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., om at behandle en Betænkning²⁾ af 22. Juni fra Direktør Absalon Beyer om Fortsættelsen af Handelen med Frankrig (særlig fra de norske Købstæder), samt Klager²⁾ fra Magistraterne i Slagelse (18. Juni) og Skelskør (24. Juni, Nr. 47), hvori de besværer sig over Korsør. Om den sidste Sag skulde S. K. forhøre vedkommende Personer selv og gøre Indstilling om, hvorledes begge Parter bedst kunde vedblive uden Skade for Privilegierne.

47. *Supplik fra Magistraten i Skelskør 24. Juni 1663.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Stormechtigste, høibaarne Første, allernaadigste Herre och Arvfe Koning.

Hans kongl. May. efter vores fattige Borgeris udi Skielskiør deris ofverlefverede skriftlig Klage allerunderdanigst andrages dend høie Forurettelse, voris arme Bye Skielskiør af de Korsøhers Øfrighed, Indvoner och der ligende Guarnissons Under Officerer och Soldatter tilføies.

1) Efter ad vores ringe Borgers Korn och andre Vare ere for Byen skibbede, Tolden rigtig efter Ordinandzen erlagt, efter paafulte rigtig Told Sedel fra Hans kongl. Mayts. Tolder, som efter Hans Mayts. naadigste Bestallungs Bref Told Vesenet der er anbetroed, med Magt udi deris Udseiling paa vores Byes Red af de Korsørske Indvonner och Guarnissons Soldatter angribes och did føres, der tribulerids och paa ny maa fortolle, saa de Tolden dobbelt hafver maat udlagt, som med Toldsedellerne er at bevise, ved sliig Ophold deris Market hindret, Kornet blefven vormt och der ofver uforhandlet, med stor Bekostning til Lybek oplagt och i den Formoding, di naagen rede Penge til Hans kongl. Mayts. Contrebution och andre Udgifter skulle hiemb bragt, icke en Skielling erlanget, Byens fattige Indbøgere til høieste Ruin, hvilket (!) beraaber sig paa, General[toldforvalter] Lange-mach ved egen gifven Ordere har foraarsaget. — 2) Vorres smaae Skudder och Farretøi, som med nogle ringe Vare fra Tyskland afhent paa Byens Red er ankommen, kast Anker, faren udi Land och sig efter Told Ordinandzen for Tolderen ville angifve, imideler i

¹⁾ S. T. Nr. 260. ²⁾ I S. K.'s Arkiv.

lige Maader af Korsørs Garnisons [!] och Indbygere bortført til Korsøer och nogle Vare paa sex Uggers Tid opholdt och derforre rede Penge tilsagt, och efter saa lang Tid maatte vores stackels Borgere samme Vare til merkelige Skade igien annamme, saa de icke ere sufficient omligende Steder behøvende Vare at skaffe, langt mindre et Steds Vare at afhandele och betalle. Hans kongl. Mayts. dennem naad. forunte Privilegier ere de ei mechtige at fyllestgiøre. At ligevel voris fattige Bye och Slagelse med slig Magt allenne særlig angriber, dog hos os af Oldtid kongl. Toldsted veret, och andre forneme privilegerede Steder i Danmark, som langt bedre kunde i Verk sette deris naadigste forunte Friheder, saa lenge Hans kongl. May. naad. behager lader andre Steder niude deris Privilegier lige som tilforne. Derforre allerunderdanigst til Hans kongl. May. indflyer, at os saavel som andre privilegerede Steder naadigste voris Seillads och Frihed uforment maatte naadigst bevilges, saa lenge Hans kongl. May. naadigst behager, och [indtil] di Korsørske deris naadigste Privilegier kand efterkomme, til Eders kongl. Mayts. maanetlig Contributioner och voris fattige Kvinders och smaae Børns timmelig Velfertes och andre Udgifters Befordring, efterdi de Korsørske, som formelt, icke ere megtige at skaffe omligende Steder behøvende Vare, langt mindre vores til Veie bringende Vare at afkiøbe och betalle. Her paa underdanigste ervarter it naadigst och milt Svar. Gud allermegtigste Hans kongl. May. derforre belønne, under hvis trygge Varetøgt Hans kongl. May. med Hindes dronningl. May. och det gandske kongl. Arvfe Hus troeligen befallet. Arctum (!) Skielskiør d. 24. Junii 1663.

Hans kongl. Mayts. troeskyldigste och pligtigste Arvfe Under-saatter.

Paa Skielskiøre Byes Vegne Borgemester och Raad.

16. Juli. Kongebrev¹⁾, stilet til Grev Rantzau, om i S. K. at lade behandle et Forslag af 7. April fra Hans Carstensen, Sorenskriver i Akershus Amt. Forslaget gik ud paa, at han skulde være Skifteforvalter for hele Norge. Jvfr. 14. Marts 1664.

24. Aug. Møde, hvor S. K. behandlede de Forslag, som Gesandterne fra Lübeck og Bremen, der var ankomne til København i Juli²⁾, havde stillet overfor de kongelige Kommis-

¹⁾ S. T. Nr. 285—286. ²⁾ Jvfr. Becker II, 8.

særer, Iver Krabbe, Ove Bjelke, Hans Nansen og Henrik Müller, til hvem der 1. Aug. var udgaaet Kongebrev¹⁾ om at forhandle med Gesandterne angaaende Fornyelse af de Kontorskes Privilegier i Bergen (jvfr. 25. Okt.—26. Nov. 1661). Kommissionen forhandlede 6. Aug. med Gesandterne og modtog 8. Aug. to Raadmænd fra Bergen, Iver Christensen og Peder Hansen, der søgte at hindre Privilegiernes Fornyelse. 11. Aug. gjorde Kommissionen Indberetning til Kongen²⁾; den stod paa det Standpunkt, at Stæderne ingen Ret havde til Privilegierne. S. K., til hvilket der formodentlig er udgaaet mundlig Ordre, foreslog (Nr. 48) foreløbig at lade Lübeck og Bremen faa deres Privilegier fornyede paa 10—20 Aar. 4. Sept. udgik Kongebrev³⁾ til Kommissionen om, at Kongen af Naade vilde give de nævnte Byer Privilegium paa 10 Aar. Disse Privilegier udstedtes da med betydelige Indskrænkninger, for Lübeck 23. Sept.⁴⁾, for Bremen 19. Okt.⁴⁾. Jvfr. 8.—10. Marts 1664.

48. *Betænkning af S. K. 24. Aug. 1663.*

Orig. og Konc., begge med Frants Raschs Haand, den sidste med Rettelser af Peter Reetz, samt en Kopi, i S. K.'s Arkiv. Kopi i P. I Bl. 49 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde examinere och ofverveie, hvis de lybekske och bremiske her nu verendis Afgesante disse Dage for Eders kongl. Maits. til Conferentz med dennem deputerede Commissarier proponeret hafver, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och hafver vi med tilbørlig Flid considereret deris gjorde Propositioner paa Contoret til Bergens Vegne samt ochsaatvende Raadmend udaf Bergen, som nu for andre Aarsager och deris egne Forretningers Skyld sig her befinder, deris imod Contoret Commissarierne ofvergifne Remonstrationer. Af hvilke Acters Igiennemseelse samt ochsaa, hvis tilforne for nogen Tid siden udi Collegio Status om samme Materie er blefven konsulteret, saavel som andre Omstendigheder mere vi udi Underdanighed hafver befundet nødvendig at ofverveie, for det første, om fornøden var, at Contoret til

¹⁾ S. T. Nr. 322.

³⁾ S. T. Nr. 402.

²⁾ Disse Dokumenter findes i S. K.'s Arkiv.

⁴⁾ N. R. Nr. 97 og 109.

Bergen continuerede eller icke, for det andet, hvor mange af Ansee-Stederne Ed. kongl. May. frembdelis med Contorets Rettighed kunde benaade, for det tredie, hvor lenge och med hvis andre Conditioner saadan Benaading kunde ske.

Om det første, nemlig om Contoret til Bergen endnu videre fornøden er eller icke, er voris allerunderdanigste Mening, at efterdi Nordlandene af Eders kongl. May. egne Undersaatter uden bemelte Contor icke kunde forsiunis, tilmed ochsaa udi Feide Tid Contoret, som bestaar udaf fremmede, Ansee-Stedernis Factorer och Betiente, och saaledis fremb for Ed. kongl. May. Undersaatter hafde Frihed udi Nordlandene saavel som udi Fredstid at handle och saaledis Nordlenderne forsiune, da befinder vi ingenlunde raadeligt, at Contoret endnu blef afskaffet. Hvad sig belanger, hvor mange och hvilke udaf Ansee-Stederne Ed. kongl. May. saadan contoriske Trafique videre kunde forunde, da uanset ofvenbemelte Kiøbsteders Afgesante icke alleniste udi deris egen, mens ochsaa udi samptlige Ansee-Stedernis Nafn paa Contorets Vegne ere blefven hidskickede, mens derimod ekon de lybske, bremiske och hamborgiske, saa ochsaa ekon en eller tov Rostocker, hafver virkelig deris Stufve ved Contoret, formener vi underdanigst, at Lybek och Bremen allene dermed efter nervørende Tiders Tilstand føieligst kunde gratificeris, indtil Hamborgernis Sager udi sin Tid kunde blifve afsonede efter dend Anledning, som et Ed. kongl. May. Herr Faders, Christiani Qvarti hølloffig Ihukommelse, hands aabne Bref, dat. Kiøbenhavn den 30. May 1642, dertil gifver. De tvende Rostocker kunde vel ellers ochsaa per conniventiam der tolereris a). Tiden anlangendis, hvor lenge Ed. kongl. May. de lybske och bremiske dermed kunde beneficere, siunis os underdanigst at kunde settis paa 10 eller 20 Aar, och kunde Ed. kongl. May. sine ofvenbemelte tilforordnede Commissarier saaledis naadigst instruere, at naar de hos de fraa Lybek och Bremen hidskickede Afgesante ved videre Conference hafde formommet, om deris Principaler med disse generale Forslage kunde vere betient, de da videre om de andre Conditioner, saavyt Ed. kongl. May. och dessen Undersaatter upræjudicerlig kunde vere, hafde at tractere. Af Raadstuen for Kiøbenhavns Slot dend 24. Aug. anno 1663.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

Christian G. z. Rantzow. Hansz Schack. P. Reetz.

H. Bielcke. Iffuer Krabbe Tageszen. Offue Bielcke.

Hans Svane. Hans Nansen. Peter Bülche mp. C. Gabell mp.

- a) Overstr. i Konc.: och kunde Eders May. sig faarebeholde, at naar nogen af de andre Ansee-Städer derom frembdelis Ed. kongl. May. tilbørligen vilde anmode, Ed. May. sig da paa deris Ansøgning naadigst kunde resolvare.

16. Nov. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 9. Nov., stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., hvorved dette fik Befaling til at udtale sig om en Memorial²⁾ af 3. Nov. fra C. S. v. Reichel, Minister hos Hertug Christian Adolf af Sønderborg, hvori denne bad om moratorium paa tre Aar overfor sine Kreditorer. S. K.'s Betænkning (Nr. 49) fra raadede dette, men tilraadede at nedsætte en Kommission til at forhandle med Kreditorerne. En saadan Kommission, bestaaende af Friderich v. Ahlefeld, Vicekansler Johan Helm, Cai v. Ahlefeld og Dr. Conrad Hesse, nedsattes 15. Febr. 1664³⁾.

49. *Betænkning af S. K. 16. Nov. 1663.*

Orig. og Konc. (med Rettelser af Frants Rasch) i S. K.'s Arkiv. Kopi i P. I Bl. 51 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende omb et Memorial, som Hertug Christian Adolphs til Schlesvig Holstein Sønderborrig hverendis Minister Eders kongl. May. underdanigst indleveret hafver anlangendis, at Eders kongl. May. høigbemelte Hertug et indultum moratorium paa trei Aars Tid imod en Del Hans førstl. Naadis adelige Creditorer naadig vilde forlene, paa det Hertugens underhafvendis Lengods icke derofver skulde dismembreris, och Hans førstl. Naade sampt det gandske førstlige sønderborgiske Hus formedelst deris Deputaters uomgiengelig Forringering och Sveckelse udi yderste Ruin settis. Da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och er voris allerunderdanigste Mening deromb, at uanset vi neksom befinder samme førstlige Husis største Uleiglihed, dersom bemelte Creditorer efter rigorem juris med Hertugen skulde forfare, saa kand vi dog ingenlunde erachte raadelig, at Eders kongl. May. Hertugen med det begierte indulto moratorio gratificerer, fordi Eders kongl. May. Hans førstlige Naadis Creditorer

¹⁾ S. T. Nr. 510. ²⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv.

³⁾ Inländ. Registr. 1664, 81. Jvfr. F. v. Krogh, Beiträge zur Gesch. des Hauses Holstein-Sonderburg, 36 ff.

allerede tilforne til tvende Aars Respit disponeret hafver. Tilmeld saa hafver Hertugen sig udi mange sine Obligationer Landsretten udi Holstein submitterit, saasom ocsaa en stor Del af hans pantsatte Gods er adelige Gods och saaledis samme Landsret undergifven, och hafver Eders kongl. May. ocsaa en stor Part af samme Obligationer self ratificeret, foruden andre høigvichtige Aarsager och Betenkninger. Mens paa det alligevel Eders kongl. May. kunde contestere Hertugen ald naadig Benevolentz, da siunis os underdanigst, at Eders kongl. May. til Hertugens Faveur vel kunde forordne nogle Commissarier, som hafde god Autorität och Anseelse hos Hertugens Creditorer, med Befalning, at de med bevegliche Motiver skulde søge at disponere samme Creditorer, at de endnu en Tid lang vilde anse Hans førstlige Naadis Leiglighed och derved forrekomme hans och det gandske førstlige sønderborgiske som Eders kongl. Mayts. saa nær anforvante Husis endelig Ruin och Forderfvelse. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 16. Novembr. a. 1663.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienere.

Hansz Schack. P. Reetz. Iffuer Krabbe Tageszen.
Friederich v. Ahlefelt. Offue Bielcke. Hans Svane.
Hans Nansen. Peter Bülche mp. C. Gabell mp.

Samme Dag behandlede iflg. Kongebrev¹⁾ af 2. Okt., stilet til Grev Rantzau, en Supplik fra Magistraten og en Del af de »24 Mænd« i København, dat. 1. Okt. (Nr. 50). Der blev heri andraget om, at Stabelprivilegierne maatte træde i Kraft, og at Forpagtningen af Tolden over hele Sjælland, hvis en saadan skulde finde Sted, ikke maatte overlades til fremmede. S. K.'s Betænkning (Nr. 51) anbefalede i det hele Andragendet.

50. Supplik fra Københavns Magistrat og en Del af de 32 Mænd 1. Okt. 1663.

Orig. i S. K.'s Arkiv. Kopi i Indlæg til S. T. Nr. 456.

Stormegtigste, høigbaarne Første, allernaadigste Herre och Koning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst blant andre store Privilegier hafver anordnet denne Stad til en Stabel Stad, hvilked

¹⁾ S. T. Nr. 456. Tr.: Kbhs. Dipl. VI, 390.

dog hidintil ei er i Brug ført, mens de fremmede, som Aar ud och ind ligge i Stederne, handle nesten efter egen Villie til deris store Fordel och denne Menigheds Skade, derefter de bortreigse och lade Indbyggerne sidde under Besvering, derimod denne gode Stads handlende Borgerskab ere skarp Inquisition udi Toldn undrgifne, saa erachtis, Commerciën her paa Stedet derofver meged graveris, besverlig giøris, och Handelen efterhand mere af- end tiltager, hvilked end ydermere vil blifve at befrychte, hvis, efter Sagn som spargeris, Tolden ofver ald Sælland til nogen fremmede skulle vorde forpachted. Saa efterdi ufeilbar erachtis, ved saadan Tolds Arrende ei at søgis Eders kongl. Mayts. Gavn och Fordel dermed at befordre, meden deris egen store privat Nøtte och dem af Eders kongl. Mas. fattige Undersatters Sved och ringe Midle at berige, saa och, at de disse Stæders Commercerende och Søefarten kunde bringe under deris Contribution, menige Landsens Indbyggere til største Handels, Nærings och Formufvis Sveckelse och Præjuditz, ja formodelig Eders kongl. Ma. self til stor Skade paa samme Tolds Intrade, eftersom vel utviflchtig saadan Tolds aarlig Afgift at skulle søgis at anslaa is och modereris efter neste forledne Aars Tolds Indtegt, i hvilken efter udstandne besverlige Krigs Tider Handlingen och dessens Indkomster ickon hafve vered ringe, meden nu herefter flux bedre at blifve nest guddommelig Hielp och Eders Ms. naadigst Befordring kand formodis.

Saadan Tolds Forpachtning endoch sig lader anse at ville henstrecke til høibem. Eders kongl. Mats. naadigste goede Intent til dette Stæds Stabels Opretning och i Brug Førelse enten aldelis at hindre och til inted giøre eller merkelig Ophold och Afbrek at tilføie, saa at neppelig saadan Eders Ms. naadigste goede Mening och Villie nogen Tid skulle kunde naae sin Effect, meged mindre til nogen Perfection udføris. Saasom ellers denne Stads Kiøbmend och Handlende nogenledis ere betenkte paa, hvorledis med samme Stabels Indrettelse med ald Indskibnings Opleggelse her paa Stædet fra nest kommende 11. Marti och ald Udskibning til den 11. Septembr. derefter kunde ske Begyndelse och med Eders ko. Ma. naadig Hielp i Verk stillis och fortsettis, saa at och da derved ald des Told her erleggis och des Undersleuf och store Bekostning paa de smaae Stæders mange Told Betiente sparis och forekommis kunde.

Efter forberørte Beskaffenhed och efterdi underd. erachtis saa-

dan Tolds Henpachtning och Ofverdragelse til fremmede at vil henstrecke Eders k. M. self saavelsom det gandske Lands handterende Indbyggere och i Særdelighed denne Stads commercerende Menighed med des privilegerede Stabel Handlings Indrettelse til største Skade, Præjuditz, Hinder och Afbrek, tilforaarsagis derfor vi paa egne och menige Borgerskabs Vegne Eders ko. Ma. hermed paa det allerunderdanigst at søege och allerfittigst begiere, Eders kongl. M. sig dog allernaadigst ville lade behage, forbem. Tolds Forpachtning at motte tagis udi naadigst Consideration och derudi saaledis naadigst dispenseris, at icke Indvaanerne och Eders Ms. fattige troe Undersatter undr fremmedis Contribution eller Direction skulle hengifvis, eller i saa Maade deris ringe Handel, Brug och Næring dem ei skulle betyngis af fremmede eller de, hvilke ei hafve draged eller mueligt hafve i Sinde at ville bære och udstaae noged af Landse[n]s Byrde och Besveringr, saasom Eders Mts. fattige Undersatter forledne Krigs Tider och endnu daglig af yderst Æfne och troefast och skyldig Affection godvilligen drage och udstaae.

Forhaabende derfor allerunderd., Eders k. M. udi forskrefne inted vordr tilstædende, uden hvis til Eders M. fattige Undersatters Velstands Forfremmelse sickerlig kand befindis at lænde, saavelsom hvis til denne Stads Stabel Handlings i Verk Stillelse och Fortsettelse kand geraade til Befordring. Til den Ænde Eders ko. Ma. sig naadigst ville lade behage at meddele Eders Ms. naadigst Patent och Advarsel saavel til Landsens Indvaanere som udlendiske fremmede, at de kunde vide deris Leilighed at rette derefter, at ald Indskibning och Opleg fra fremmede Steder ei maa ske anden Steds her i Landet end til Stabelstederne efter forn. 11. Marti, meden Udskibningen at vere de smaa Stedr frit indtil den 11. Sept. 1664, at saaledis derved de smaa Steder med deris Nødtørft herfra at forsiufnis fra forn. 11. Marti kunde betienis, och dem dog vere frit fore deris egne Vare och dette Aars Landsens Afgrøde at udføre och forhandle til fremmede til forn. 11. Sept., hvorved da formodis, ei allene denne Stads Stabel Handling at erlange sin Begyndelse, Brug och fuldkomne foresatte Maal, meden at endoch Eders k. Mats. Told Interesse merkeligen derved skulle kunde tagis i Observantz och forbedris. Saadan Eders k. Mats. høie kongl. och faderlige Naade, Hielp och Forsorg herudi vi med inderlige Velønske och største underd. Troskyldighed ville ihukomme. Gud den allermechtigste lade sig Eders ko. Ma. med desen kongl. gandske Hus udi Naade til it

langvarigt och lyksaligt Regimente trolig vered [!], befaled. Kiøbenhafn den 1. Octobr. 1663.

Eders kongl. Mat. troeskyldig underd. Undersaatter och Tienere.

Christoffer Hansen.	Peder Pederszen mp.	Niels Hanszen.
Peder Pederszen.	Jacop Anderszen.	Bartholomæus Pedersen.
Henrich Jacobs.	Hans Peterszen Klein.	Hans Thierkilszen.
Neellsz Auchszzen.	Casper Groten.	Jørgen Hansen Raff egh.
	Peder Jacobszon Flenszborg.	Alberdt Itzen.
Steffen von Eszen.	Rasmus Hanszen Munch.	Hinrich Mercken.
Johan Bøefke.	Detmer Bøfke.	Mads Raszmuszen.
Moritz Frieke.	Leonhardt Klavman.	Strange Trøner.
Paul Førster.	Jan Michelszen.	Maurits v. d. Tiid.
Euert Funch.	Jacob von Fyhren.	Augustinus Otte.
	Peder Riber.	Claus Væbo.

51. *Betænkning af S. K. 16. Nov. 1663.*

Orig. og Konc. (med Rettelser af Peter Reetz) i S. K.'s Arkiv. Kopi i P. I Bl. 52 ff.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende omb en Supplication, som Borgemestere och Raad saavel som nogle af de 32 Mend udi denne Eders Mayts. kongelige Residents Stad allerunderdanigst hafver ladet andrage, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och befinder vi samme Supplication udi tvende underdanigste petitis bestaaendis.

Først begierer de underdanigst, at Eders kongl. May. naadigst ville behage til de indlendiske saavel som udlendiskis Efterretning at lade forderligst udgaae en kongelig Forordning, hvorved Stabelrettigheden, med hvilken Eders kongl. May. samme Stad naadigst beneficieret hafver, kunde tilbørligen settis udi Verk och Effect, nemmelig at efter dend 11. Martii udi nest tilkommendis 1664 Aar ingen Indskibning eller Opleg motte ske fraa fremmede Steder her ind udi Sieland end til de tvende Stabelstæder her udi Landet, och at ei heller efter dend 11. Septembr. udi samme 1664 Aar motte udskibes noget fraa de andre Steder her udi Landet, som Stabelrettighed ei hafver, paa det saaledis Stabelstederne udi rette Tide kunde forsiunis och siden Landet igien sin Nødtørft founnere och forskafe. Omb

hvilket Stadens desiderio voris underdanigste Mening er, at eftersom Eders May. allerede Stabel Privilegierne allernaadigst gifvet hafver, da Eders kongl. May. Executionen af samme Privilegier efter egen naadigste Behag videre at kunde anordne. — For det andet begieris underdanigst udi Supplicationen, at dend formodelige Forpachtning udaf Tolden her udi Siælland motte saaledis udi naadigste Consideration tagis, at icke fremmede Forpachtere derved kunde fange Leiglihed Kiøbenhafns traficqverendis Indbyggere ofver Tilbør at besverge eller tribulere a). Heromb er voris allerunderdanigste Mening, at efterdie Forpachtere ere pligtige Tolden efter Eders kongl. Mayts. Told Ordinantz, som enten nu er eller herefter udgaar, at oppeberge, och omb de nogen derimod foruretter, at stande enhver paaklagende derfor tilbørligen til Rette, da dersom sig nogen præsenterer, som Tolden vil forpacte och derfor høiere gifve, end bemelte Told hidindtil befindis at hafve indbragt, saa och for dend Summa Penge, som de i saa Maader udlofver, stille tilbørlig Forsikring och Caution, erachte vi i ald Underdanighed slig Forpachtning Eders kongl. Mayts. Gafn och Interesse i alle Maader gemes at vere, helst efterdie ingen derved forurettis och Eders kongl. Mayts. Intrader formeris, icke alleniste ved det, Forpachterne høire gifver, end Tolden sig hidindtil hafver bedragit, mens endoch ved dend Summa Penge, som derved sparis udi hvis Toldere och Toldbetiente nu til Løn bekommer. — Hvad angaar dend Besvering och Tribulatz, som Supplicanterne formene Kiøbenhafns traficquerende Indbyggere ved fremmede Forpachtere at vilde foraarsagis, da uanset vi icke ser, at fremmede mere end indlendske kunde efter forberørte Aarsager nogen forurette eller tribulere, icke des mindre, efterdie bemelte Indbyggere heller skulle se, at enten de self eller andre af Indvaanerne samme Forpachtning motte niude, end at dend fremmede blef forunt och anbetroet, henstillis til Eders kongl. Mayts. egen allernaadigste Disposition, omb Eders kongl. May. Kiøbenhafns och andre Landsens Indbyggere slig Tolds Forpachtning (saafremt Eders kongl. May. dertil resolverer sig) fremb for nogen fremmede vil betroe och forunde, naar de sig til lige de samme Vilkor och ligesaa høi Forpachtning som fremmede ville forplichte och derfor stille nøiagtig Forsikring och Caution. Och kunde Eders kongl. May., saafremt Eders May. til Forpachtningen naadigst resolverer, lade publicere saadant ofver alt udi Riget, paa det Indvaanerne, som om saadan Forpachtning ville contrahere, sig inden en vis bestemmed Tid deromb underdanigst

kunde lade anmelde. Af Raadstufven for Kiøbenhafns Slot dend 16. Novembr. anno 1663.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienere.

Hansz Schack. P. Reetz. Iffuer Krabbe Tageszen.

Friederich v. Ahlefeldt mp. Offue Bielcke. Hans Svane.

Hans Nansen. Peter Bülche mp. C. Gabell mp.

- a) Herfra har Konc. opr. en helt anden Slutning, der dog ikke i Realiteten afviger fra Orig.

Samme Dag behandledes Spørgsmaalet om, hvorledes Mangelen paa Rigsdalere kunde blive hævet (jvfr. Kongebrevet af 19. Marts 1662). Betænkningen (Nr. 52) anbefalede en Møntreduktion. — 19. Nov. kom Forbud¹⁾ mod Udførsel af Guld og Sølv.

52. *Betænkning af S. K. 16. Nov. 1662.*

Orig. og Konc., begge med Frants Raschs Haand, i S. K's Arkiv. Referat i P.^I Bl. 54 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende, hvorledis herefter kunde faarekommis, at Mangelen paa Rixdaler udi Ed. kongl. May. Arfve Riger och Lande nogenledis efterhaanden blef erstattet, och derimod anden Slags Mynt saavel indenlands som hos Naboerne kunde hafve sin tilbørlig Gienge, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och er voris allerunderdanigste Mening derom, at Ed. kongl. May. kunde giøre dend naadigste Anordning hos Mynterne udi Ed. kongl. May. Arfve Riger och Lande, at herefter icke skulde slagis anden Mynt end Rixdaler, halfve Rixdaler, Rixorte och ellers anden smaa Mynt. Och efterdi de slette Dalere, to Mark och Markstücker, som udi disse seniste Aaringer ere slagen udi Ed. May. Kongeriger och Førstendomb, befindis at vere af noget mindre Valeur, end de burde, och Naboerne dem derfor icke for fulde vil annamme, saa de derudofver blifver her i Riget, och Rixdalerne derimod udføris, da formener vi underdanigst, at de kunde afsettis saa meget, som de udi sig ere ringere, hvilket befindes at vere paa en Daler ved ohngefehr fire danske Skilling, och de andre tvo Mark och Mark Stücker à l'advenant efter slig Proportion, hvor-

¹⁾ Tr.: Forordn. 1643—70, Bl. Zzzz II.

ved formodis, at de ofver ald hos Naboerne vel skulde annammis och saaledis sin tilbørlig Genge bekomme. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 16. Nov. anno 1663.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

Hansz Schack. P. Reetz. Iffuer Krabbe Tageszen.

Friederich v. Ahlefelt mp. Offue Bielcke. Hans Svane.

Hans Nansen. Peter Bülche mp. C. Gabell mp.

Samme Dag behandlede iflg. Kongebrev¹⁾ af 14. Sept., stilet til Grev Rantzau, en Supplik fra Herman Jæger. Denne havde 25. Nov. 1660 faaet Privilegium²⁾ paa at oprette et Sæbesyderi i København eller Christianshavn, 3. Juli 1661²⁾, 18. Juni 1662²⁾ og 25. Marts 1663²⁾ faaet yderligere Privilegier og ansøgte nu om Tilladelse til at forhandle med Bønderne om Saaning af Planter, hvoraf der senere kunde udvindes Olie, og Privilegium herpaa. Betænkningen (Nr. 53) anbefalede delvis hans Andragende, dog var der nogen Uenighed i Kollegiet.

53. *Betænkning af S. K. 16. Nov. 1663.*

Orig. og Konc., den sidste med Frants Raschs Haand, i S. K.'s Arkiv.
Kopi i P.^I Bl. 55 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende omb en Supplication af Herman Jæger, hvilken Eders kongl. May. for nogen Tid siden med sære Privilegier til Sæfvesyderie benaadet hafver, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst epterkommet, och befinder vi samme Supplication udi efterfølgende Poster bestaaendis. Først, at efterdie hand skal vere kommen udi Erfaring, at Staden Ambsterdamb skal misunde hannemb samme Handtering och derforre vil sette saa høi Told paa Olien, som til slig Verk udføris, saa hand det icke uden største Skade kand fortsette, da vilde Eders kongl. May. allernaadigst behage hannemb at forunde, at hand maatte accordere med en Part Underdaner udi Eders kongl. Mayts. Arfve Riger och Lande, saasom de best med hinanden derom kunde forligis, at de vilde saae for hannemb slig Saad, hvorudaf Olien siden kand gioris, och at Eders May. til saadan Ende vilde forlene han-

¹⁾ S. T. Nr. 416. ²⁾ Se Kbhs. Dipl. III, 506, 535, 560, 579—82.

nemb sit naadigste Mandat til Eders Mayts. Ampt- eller Befalingsmænd, at de hannemb derudi ingen Hindring eller Forfang skulde giøre, mens mere vere hannemb dertil behielpelig och beforderlig. Omb hvilken hans Begiering voris allerunderdanigste Mening er, at eptersom hand til sin Handtering Eders Mayts. naadigste Privilegium erlanget hafver, da hand ocsaa til dets Befordring med samme hans underdanigste petito uden nogen Præjuditz videre kunde benaadis, naar hand ellers deromb kunde accordere med Bonden, med Jorddrottens Consens och Minde.

For det andet begierer hand underdanigst, at udi Betrachtning af dend store Eventyr och Uvished udi samme Handtering hand och hands Arfvinger och Interesserede udi saadan Saad maatte privilegeris udi 25 Aar allene samme Saad at lade saae, och derforuden hans allerede bekommene naadigste Privilegium ocsaa paa lige saa lang Tid, nemblig paa 25 Aar, at motte extenderis, omb hvilken hans desiderio voris underdanigste Meninger ere differente. Ti uanset voris fleste Vota gaar derhen, at hand uden videre kongelig Benaading dog alligevel icke paa saa lang Tid, som hand begierer, saadant nyttig Verk icke uden stor Skade kunde fortsætte, saa formener dog nogle af os, at det vilde gierade Eders kongl. Mayts. Undersaater til største Ufrihed och Hinder udi deris Næring, omb dennemb skulde forbiudis udi saa mangfoldige Aars Tid at giøre sig deris Jord saa nøttig, som de kunde *a*), derforuden at Manufacturerne mere derved blef forhindret end befordret och Eders kongl. Mayts. Told Intrader forringert. Hvorfore vi, som af samme Mening er, derforre holder, at hand sig vel kunde lade nøie med de Privilegier, hand allerede bekommet hafver, naar hand endnu derforuden bekommer dend Benaading, hvoromb udi ovenbenefnde første Post af hans Supplication underdanigst er blefven meldet. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 16. Novembr. a. 1663.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienere.

Hansz Schack. P. Reetz. Iffuer Krabbe Tageszen.
Friederich von Ahlefeldt mp. Offue Bielcke. Hans Svane.
Hans Nansen. Peter Bülche mp. C. Gabell mp.

- a) Konc. har herefter opr.: tilmed fornemmis ochsaa atskillige Klagter af Undersaatterne, at hands Sefve hverken er saa god, som de ellers ere vant at bekomme, och de derforuden maa betale hannem Tønden en Rixdaler dyrere end andre.

23. Nov. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 21. Nov., stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at overveje en Ansøgning²⁾ af 11. Nov. fra Slagterlavet, hvori der søges om, at Lavsskraaens Betingelser for Optagelse i Lavet maa blive nøje overholdt. Betænkningen (Nr. 54) fraraadede at bevilge Ansøgningen.

54. *Betænkning af S. K. 23. Nov. 1663.*

Orig. og Konc., den sidste med Frants Raschs Haand, i S. K.'s Arkiv. Kopi i P. I Bl. 56 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende omb en Supplication, som Slachterlauget her udi Staden for Eders kongl. May. allerunderdanigst hafver ladet andrage, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och befinder vi samme Supplication derudi bestaaendis, at efterdie nogle, som hafver haft Trette med samme Slachterlaug, ved dend seniste høigeste Ret er blefven tilkient at skulde annammes udi samme Laug, saa søger Slachterlauget underdanigst, at de icke skulde vere forpflichtet denemb udi Lauget at annamme, førend de hafde efterkommet deris gamle Laug Skraaes Article, nemmelig at frembwise deris Lærebrevfe, och at de self saavelsom deris Hustruer icke skulde hafve beganget noget utilbørligt. Hvilket Slagterlaugets Begiering vi gandske urimelig befinder, ti foruden at samme Begiering løber imod dend høieste Rettis Domb, saa siunis os de bemelte Conditioner, som de requirerer, icke at vere saa vigtige eller verdige, at de skulde komme udi nogen Consideration. Af Raadstufven for Kiøbenhafns Slot dend 23. Novembr. a. 1663.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienere.

Hansz Schack. P. Reetz. Iffner Krabbe Tageszen.

Friederich v. Ahlefeldt mp. Offue Bielcke. Hans Svane.

Hans Nansen. Peter Bülche mp. C. Gabell mp.

26. Nov. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev³⁾ af 13. Nov., stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K.,

¹⁾ S. T. Nr. 531. Tr.: Kbhs. Dipl. VI, 393.

³⁾ S. T. Nr. 519. Tr.: Kbhs. Dipl. VI, 392.

²⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv.

for at drøfte Ansøgninger¹⁾ af 9. Nov. fra Garver- og Skomagerlavene i København, der ønskede Forbud paa Udførsel af raa Oxehuder. Betænkningen (Nr. 55) fraraadede at bevilge Ansøgningen.

55. Betænkning af S. K. 26. Nov. 1663.

Orig. og Konc. 1 (med Frants Raschs Haand) og 2 i S. K.'s Arkiv. Kopi i P. I Bl. 57 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende ombtvende Supplicationer, som Skomager- och Garfver-Laugene udi denne Eders kongl. Mayts. Residents Stad allerunderdanigst hafver ladet forredrage, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och befinder vi samme deris Supplicationer derudi bestaendis, at efterdie raa Oxehuder udi saa stor Mengde af Landet udføris, at samme Handwerker til deris Handterings Fortsettelse nødis med stor Besvering och Ombkostning saadant fraa fremmede Steder igien at forskaaffe, och hvis endnu udi Landet kand vere til Kiøbs, saa dyr for dennemb anslagis och holdis, at de det uden deris største Skade ei kand betale, saa supplicerer de allerunderdanigst, Eders kongl. May. vilde bevise dennemb dend Naade och forbyde ald Udførsel paa bemelte raa Oxehuder udaf Eders kongl. Maits. Arfve Kongeriger. Heromb er voris allerunderdanigste Mening, at eftersom slig Forbud ville gierade til Eders kongl. Mayts. merkelige Afbrek udi sine Told Intrader, da kunde vi icke gaufnligt erachte, at forbenefnte Skomager och Garfvere dermed blefve gratificerede, med mindre noget Middel derimod kunde forreslagis til saadan Skadis Erstatning *a*). Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 26. Novembr. a. 1663.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienere.

Hansz Schack. P. Reetz. Iffuer Krabbe Tageszen.

Friederich v. Ahlefeldt mp. Offue Bielcke. Hans Svane.

Hans Nansen. Peter Bülche mp. C. Gabell mp.

- a) Herefter følger i Konc. 1 og 2: och kunde derforuden settis en vis Taxt baade paa raa Huder och Handverkernis Arbejde (som nu meget dyrere end tilforne maa betalis), saa baade Kiøbmanden och Handverkerne saavelsom andre got Folk, som deris Arbejde behøfver, derved kunde blifve holden och skadisløs.

¹⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv.

30. Nov. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev ¹⁾ af 24. Sept., stilet til Grev Rantzau, hvorved denne fik Befaling til i S. K. at lade behandle et Andragende ²⁾ af 2. Sept. fra Borgerskabet i Aarhus, indsendt 8. Sept. ²⁾ ved Magistraten, i hvilket der begæres forskellige Privilegier for Byen. S. K.'s Betænkning (Nr. 56) fraraadede i alt væsentligt at bevilge Ansøgningen, men tilraadede dog et Forbud mod, at Haandværksfolk og løse Købsvende drev Landhandel mod Byens Privilegier. Et saadant Forbud ³⁾ udstedtes 6. Okt. 1664, dog først efter ny Ansøgning ³⁾ af 12. Sept. 1664.

56. Betænkning af S. K. 30. Nov. 1663.

Konc. og Kopi i S. K.'s Arkiv. Kopi i P. I Bl. 58.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende omb Aarhus Byes allerunderdanigste Forslaug til sin Handels och Nærings Beste och Tiltagelse, da er saadant af os underskrefvene allerunderdanigst efterkommet, och befinder vi samme Byes Forslag udi adskillige Poster bestaaendis, hvilke dennem efter voris allerunderdännigste Mening uden Stabel Stedernis store Præjuditz icke vel kunde tilstedis. Ellers formener vi underdännigst, at Eders kongl. May. samme Bye vel videre kunde naadigst forunde saadanne Privilegier som andre Kiøbsteder udi Dannemark, der Stabelrettighed ei hafver, med alforlig Forbud, at ingen enten Handverksfolk eller løse Kiøbsvenne paa Landet och dislige imod Recessens Indhold samme Bye udi sin Handel och Næring nogen Skade eller Indpas skulde tilføige. Af Raadstufven for Kiøbenhafns Slot dend 30. Novembr. anno 1663.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tiennere.

21.—28. Dec. Møde 21. Dec., sammenkaldt ved Kongebrev ⁴⁾ af 17. Dec., stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., hvorved der tilsendtes dette et Andragende ⁵⁾ af 23. Nov. fra Tolderen i Christiania, Friedrich Bremer, der begærede Privilegium

¹⁾ S. T. Nr. 449. ²⁾ I S. K.'s Arkiv.

³⁾ J. R. Nr. 103 og Indlæg til samme. ⁴⁾ S. T. Nr. 570.

⁵⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv.

paa at oprette Krudtmøller i Norge. Betænkningen af 28. Dec. (Nr. 57) tilraadede at give Privilegiet og lægge den tredobbelte Told paa Indførsel af Krudt. I Overensstemmelse hermed udstedtes Privilegiet¹⁾ og et Kongebrev¹⁾ om Forhøjelse af Krudttolden 22. Jan. 1664.

57. Betænkning af S. K. 28. Dec. 1663.

Orig. og Konc. 1 og 2 (i Konc. 1 har Frants Rasch skrevet Indledningen og Peter Reetz Svaret, Konc. 2 har Datoen 21. Dec.) i N. R. A. (Norske Indlæg 22. Jan. 1664). Kopi i P.¹ Bl. 58 ff.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende omb et Memorial, som Eders kongl. Mayts. Tolder udi Christiania, Fridrich Brehmer, for Eders May. allerunderdanigst hafver ladet andrage anlangendes at anrette Krud Møller udi Norrige och hvis deraf kand dependere, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och befinder vi samme Memorial bestaaendes, først udi nogle Privilegier, som hand til dets udi Verk Settelse allerunderdanigst desidererer. for det andet udi nogle Poster, som hand sig derimod erbyder allerunderdanigst at præstere. Hans begierendis Privilegier ere efterfølgende, hvoromb vi ved hver Post voris allerunderdanigste Betenkende in margine hosføiet hafver, som følger.

Voris allerunderdanigste Mening om samme Privilegier.

Privilegierne, som Friderich Brehmer allerunderd. begierer.

1.

Efterdie det er vitterligt, Svofvel i Mengde hos Sølf- och Kobberverkene i Norge at findes, da dersom sligt bem. Bergverker i Ertzen at vinde eller i andre Maader icke præjudicerer, eragte vi underdanigst, at denne Post vel kand tilladis.

1.

Weiln sich nicht fern von dem Silberberge ein starcker Schwefelganch befindet, auch man bey den andern Bergwercken selbst viel Schwefel im Rauch aufgehen läszet, weilen man keine Abnehmer hatt, dasz allergnädigst mir und meinen Participanten verstat-

¹⁾ N. R. Nr. 7—8.

tet werde denselben zu brechen undt endtweder daselbst zu refinieren oder den rohen Schwefel dahin zu führen, allwo er ohne Ihr. kö. Ma. undt dero Unterthanen Schaden kan refiniret werden.

2.

Naar Salpeteren grafvis i rette Tide, och Pladserne, som opgrafvis, igien paa Supplicanten och hans Participanters egen Bekostning blifver tilbørligen fyldt, saa at i det øfrige ingen efter Supplicantens egen Erbydelse derved Skade tilføies, kand sligt efter voris underdanigste Betenkende vel tilstedis saavel som hannemb frit vere lige ved andre Under-saatter Salpeter och Svovel fraa fremmede Stæder at indføre imod tilbørlig Tolds Erleggelse, naar hand tilforn sin beste och yderste Flid hafver anvent bem. Materialier i Norge til Veie at bringe.

2.

Dasz allergnädigst mir undt meinen Participanten vergönnet werde der Bawren Viehstelle wie auch ander zum Salpeter tuchtiges Erdreich aufzugraben, jedoch ohne einiges Menschen Schaden, bisz ich durch Anrichtung einiger Schöffereyen selbst den Salpeter zu Wege bringe, da dan durch die anlägende Scheffereye der Stadt Christiania auch zimblicher Nutzen kan zuwachsen. Solte aber wieder Verhoffen der Salpeter undt Schwefel von anderen Orthen mit beszeren Profit können erkaufft werden, dasz sodann allergnäd. mir vergönnet werde gegen Erlegung des Zolles denselben einzuführen, dieses nutzliche Werck desto beszer fortzusetzen.

3.

Naar Fridrich Brehmer tilladis Krud at gjøre, erachtis billigt och nødvendigt, at hannem occasaa tilstedis saa mange Møller at bygge, som hand self eragter til sit Verkis Fortsettelse at behøfve, med saa Skiel, at det icke sker nogen paa deris Møller och Grund

3.

Das ich 2, 3 oder mehr Pulver Mühlen Suden- oder Nordengefelds an Orth undt Stelle, da vorhin keine Mühlen gewäzen, anlägen und solche Plätze grundfrey genieszen möge, so lange dasz königl. Privilegium hierüber wähet.

til Præjuditz, och at de Møller, som i saa Maader vorder bygget, til ingen anden Brug anvendis end til Krud at giøre. Hvad dend Grundfrihed angaar, som begieris, da siunis os underd., at sligt til denne høignøttige Manufactur at facilitere vel kunde tilladis, saa lenge det Eders kongl. May. naadigst behager det begierte Privilegium Fridrich Brehmer och hans Participanter at forunde, dog at hvor bem. Møller paa nogen andens Eigendom och Grund byggis, som Eders ko. Ma. icke self tilhører, det da sker med Jorddrottens Minde.

4.

At Fridrich Brehmer och hands Medparticipanter tilladis Krud i Norige allene at giøre, siunis billigt, efterdie sligt er Fundamentet til det begierte Privilegium, mens at dennem skulde tilstedis for den sedvanlige Told Krud i Norge at indføre, indtil deris Krudverk kommer i sin fuldstandig esse, och Tolden derimod for fremmede treidubbelt forhøies, strider imod de med andre Potentater och Stater oprettede pactaa). Dog synis os underdanigst Verkit til sin gafnlige Fremgang ved efterfølgende Forslag (hvilket i allerstørste Underdanighed til Eders ko. Ma. egen naad. Dijudication henstillis) at kunde befordris, 1) dersom det Eders

4.

Dasz Niemanden nach Dato dieses privilegii im Königreich Norwegen verstattet werde Pulver zu machen undt zu Waszer oder Landt ohn Erlegung des dreydoppelten Zolles einzuführen unter Confiscation, davon $\frac{1}{3}$ Theil zu dem Armen, $\frac{1}{3}$ Theil mir undt $\frac{1}{3}$ Theil denselben, der es angibt, verfallen sein soll, auch über dähm derjånige, er sey Bürger oder Bawr, der Pulver machet oder ohn Erlegung des obengedachten Zolles einführet, dasz derselbige 100 Rthlr. an Ihre königl. May. büßen soll, hergegegn aber such ich allerunterthånigst die Gnade zu genieszen, dasz wasz Pulver ich (bisz mein Pulvermachen volstandig wirdt) von frembden Örteren

kongl. May. naad. behage motte ald Kruds Indførsel med treidubbelt Told at forhøie, och det saa snart Privilegierne af Eders ko. Ma. udgifvet vorder; 2) at Fridrich Brehmer med sine Participanter forplichtede sig sexten hundrede Centener got Krud i Norge paa tvende Aars Tid fra Privilegiernes Dato at regne at indføre, nemmelig hver Aar otte hundrede Centener, de første otte hundrede Centener inden nestkommendis Michaelis anno 1664, och dennem til de Stæder, som hannem ved Generalitetet udi Norge anviset vorder, at lade forskaffe; 3) at dend treidubbelt Told af bem. Krud paa de Steder, hvor det indførtis, blef af dennemb erlagt, och at Eders kongl. Ma. imod richtig Quitantz paa samme erlagte Told vilde naad. tilstede, at de privilegerte af dend Toldkiste, som Fridrich Brehmer self hafver i Forvaltning, motte ved sær Ordre och Tilladelse faa Vederleg for de toe Dele af ofvenbem. Told och i saa Maader nyde de sexten hundrede Centener Kruds Indførsel for dend nuværende Told.

5.

Efterdi Kongl. Ma. hafver i sine Lande och Riger allerede ved udgangene Told Ordinantzer giort fornøden Anordning om Underslef i Tolds Erleggelse at forrekomme,

verschreiben undt einführen lasze, gegen Erlegung des jetzig gewöhnlichen Zollsz einführen möge, gestaldt ich undt meine Participanten, bisz unszer Pulvermachen volständig wirdt, so viel allerhandt Sorten des Pulversz von frembden Örteren ohn einiges Unterthanenn füglich Klage verschaffen wollen, als im gantzen Königreich kann consumiret werden.

5.

Damit aber aller Unterschleif verhüttet und auch (wan ich im Anfang, ehe die Pulvermühlen in ihr Weszen und Volständigkeit gebracht werden, zum Behuef Ih.

dependerer det af Eders kongl. Ma. egen naadigste Betenkende, om noget videre derudi forandris skal, och vedkommer icke egentlig dette begierte Privilegium.

k. Ma. Festungen und sonst zum Verkauf Pulver anders woher solte einführen laszen) aller Argwohn von mirh im Verzollen meines einführenden Pulvers abgewendt werde, wie auch von andern, die Pulver einführen undt verschreiben, dasz Ih. kö. Ma. Zolverwaltern, Zöllnern undt Zolbedienten durch ein strenges Mandat anbefohlenn werde, dasz kein Schipfer im Königreich Norwägen ohne eidtliche Certification hinführ in einigen Hafn ihre einführende Wahren angeben sollen, wie solches in andern Ländern ublich ist, wodurch zugleich I. kö. Ma. Zoll auf ein märckliches jährlich vermehret undt viclem Unterschleif im Zolwäsen vorgebeuget wirdt, sonderlich wan alle Schipffer gehalten werden für Ih. kö. Ma. Zöllnern zu schwehren, dasz ihre certificationes richtig und alles angegeben, wasz sie im Schiff eingenommen undt noch haben. Solte aber sich befinden, dasz einer unrichtig certificiret oder angegeben undt falsch geschworen hette, soll er zu I. kö. Ma. 300 Rthr. verbrochen haben.

6.

At i dette privilegio skulde indföris, nogen tilforpligtet at vere lidet eller meget Krud af Fridrich Brehmer och hans Med-participanten at kiøbe, siunis hverken nödigt eller billigt, langt

6.

Weil dasz nordsche Low die Vögde dahin hält, dasz sie die Bawren im gantzenn Königreich jährlich ein oder 2 Mahl müstern sollen, welches sie Vaabenting nennen, auf welchen ein jeglicher

mindre, at hannemb eller de nogen saadan Inspection skulde tilstedis, som denne Punct ommelder. Mens eragtis til Verkits Fortsettelse och begierte Privilegiens Erlangelse ofverflødig nok at vere, at ingen anden end benefnte Brehmer och hans Participanter tilladis Krud at giøre, och at dets Told derhos forhøiget blifver, hvoraf det følger, at hvem Krud vil och skal hafve, icke uden Skade af nogen anden end dennem, eller hvem de tilstede vil, det kand kiøbe.

Bawer mit Gewehr, Krauth und Loth musz versehen sein, das demnach durch ein königl. Placat allergnäd. anbefohlen werde, dasz ein jeder, der einen vollen oder halben Hof besizet, jährlich nur ein Schalpfund der geringsten, aber ein halb oder $\frac{1}{4}$ Pfund von mir und meinen Participanten kaufen und alle Zeit im Vorrath haben sollen, also undt dergestaldt, dasz wan mir und meinen Participanten beliebt Süden- oder Nordenfielsz die Bawrenn zu visitiren und dasz nöthige Pulver bey ihnen nicht befinden, dieszelbige alsz dan zuerst mit 1 Rthlr., und wan sie mehr solten betroffen werden, mit geduppelter Straffe anzusehen, dadurch werden die Bawern in steter Bereitschaft gehalten, und haben Ih. kö. Ma. im Fall der Noth, welchen Gott im Gnaden abwende, sich ihrer Unterthanen desto beszer zu bedienen, zu welchen Ende wier auff allen Hafen undt im (!) allen Kaufsteten durch unsere Gevolmechtige allerhand Sorten des Pulvers im Vorrath stets haben und verschaffen wollenn.

7. b)

Eftersom Fridrich Brehmer beretter til dette Verkis tilbørlig Fortsettelse at behøfve ved hundrede Personer, siunis os underdännigst, at naar en richtig, forsvarlig och underskrefven Rolle

7.

Dasz ich undt meine Participanten, auch die Leute, so am Schwefel- oder Salpeterwerck oder an den Pulvermühlen arbeiten oder sonst etwasz zu bestellenn haben, gleich wie alle Bergleute zu

paa saa mange Personer blef gifvet, som hand til Verket bruger, och icke ofvergaar samme Tal, de da lige ved andre Bergfolk kunde frigifvis for alle oneribus och Paaleg, enten de ere indlendiske eller udlendiske, saa lenge de icke enten anden Næring bruger eller Gaarde antager.

Fried- und Kriegszeiten von allenn oneribus, Auflagen und Beschwerden, wie sie Nahmen haben, befreiet sein mögen, dadurch werden wir desto ehr die Leute ins Landt ziehen.

8. c)

Naar Fridrich Brehmer och hands Medparticipanter lefverer de i denne Post indførte Vare af dend Godhed, som de bør at vere, och for dend Pris, som det i Holland, til Hamborg, Lybek eller paa andre fremmede Steder kand kiøbis, eragte vi icke ugafnligt, at dennem dend begierte Liferantz blef forunt. Saa eraktis ochsaa billigt, at dennem vis Betaling for, hvis de leverer, gifvis, mens af hvad Middeler Betalingen skal ske, dependerer af Eders kongl. Mayts. egen naadigste videre Ordre til Skat Cammeret.

8.

Dasz keinem vergönnet werde einige Liferantz von Pulver, Schwefel oder Salpeter zu thunn entweder an Ihr. kö. Ma. Festung oder Militz alsz allein mir unndt meinen Participanten, so lange die kö. privilegia währen, und dasz mir dagegen im Zollkaszen zu Christiania und Drammen oder auch in der jährlichen Contribution ohnwiederruffliche beständige Assignation allergnädigst gegeben werde, darausz ich meine Zahlung suchen könne.

9. d)

Dersom det Eders May. saa naad. behager, erachte vi underdanigst, at dette Privilegium kunde forundes paa tiufge Aars Tid.

9.

Dasz Ihr. kö. Ma. allergnäd. Privilegium hierüber auf 30 Jahr sich erstrecken undt nicht allein auf mich oder meine Participanten, sondern auch, wan Gott über unsz gebieten solte, auff unsere Weiber und Kinder sich erstrecken möge.

Posterne, med hvilke Friderich Brehmer saadanne Privilegier sig allerunderd. erbiuder at recognoscere, ere efterfølgende.

1.

Dagegenn obligire und verbinde ich mich allerunterthänigst bey Brechung des Schwefels undt Grabenn des Salpeters keinen einigen Mennschenn von Ihr. kö. Ma. Unterthanenn zu beschwehren, sondern dafern ich ihre Dienste bedarff, gebührende Zahlung dafür zu leisten, also das vielen armen Leuten dadurch soll geholffen werden.

2.

Dasz ich vonn itzo an Ih. kö. Ma. Festung undt Unterthanen in Norwegen mit nothwendigem Pulver gegen gewisse ohnwiederruffliche Assiguation der Bezahlung will ausz andren Örtern versehen undt versorgenn, bisz ich die Pulvermühlen in ihren Gang gebracht, welches durch Gottes Beistand innerhalb 1 oder aufs längste 2 Jahren geschehen soll.

3.

Dasz ich gut, probhaltendes Pulver durch Gottes Segen verfertiggenn und Ihr. kö. Ma. wie auch dero Unterthanen daszelbige in solchen Preisz anschlagen und verkauffenn will, alsz es in Hollandt, Lübeck undt Hamburgk oder anderszwo kan gekaufft werden.

4.

Wan durch Gottes Segen mehr Pulver solte gemacht werden, alsz dasz Königreich Norwegen consumiren kan, erbiude ich mich allerunterthänigst daszelbige zuerst Ih. kö. Ma. in dero Reich Dennemark zu Kauf zu præsentiren, ehe ichs an frembde verkauffe; wasz aber an frembden solte verkaufft werden, davon erbiude ich mich den gebührenden Zoll zu bezahlen.

5.

Das auch Ihr. könl. May. von diesem hochnützlichen Werck ihren Gebuhr undt schuldigen Profit haben mögen, also erbiude ich mich allerunterthänigst Ihre kö. Ma. von allen Sorten desz Pulvers, so gemacht kan werdenn, den Zehenden zu geben, welches mehr importieren wirdt, alsz jemahls der Zoll von eingeführten Pulver kan eingetragen

haben, alleine dasz ich für solchen Zehenden die erste fünff Jahre verschonnet möge sein von Dato anzurechnen, da die Pulvermühlen in ihr vollstendiges esse kommenn.

Disse Puncter, hvorudi Supplicanten erbiuder sig adskilligt at præstere imod de Privilegier, hannem och hans Participanter forundis, erachte vi til Eders ko. Ma. Nøtte och Gafn sig at strecke, dog at Tienden, som begieris Frihed paa i femb Aar fraa dend Tid at regne, til hvilken Verket bør fuldkommen indrettet at vere, motte, om det Eders kongl. Ma. saa naadigst behager, forundis paa trei Aars Tid. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 28. Decembris anno 1663.

Eders kongelig Mayts. allerunderdanigste Tienere.

Hansz Schack. P. Reetz. H. Bielcke.

Iffuer Krabbe Tageszen. Hans Svane. Hans Nansen.

Peter Bülche mp. C. Gabell mp.

- a) Konc. 1 har opr. Resten af Paragraffen i en anden Form, bl. a. uden Forpligtelse til at indføre de 1600 Centner. Dette er overstreget og i Stedet er tilføjet: skal talis med Brehmer om det øfrige.
- b) Konc. 1 har opr.: Ved dend 7de Punct skal efterses oc indførís, hvis i Preben von Ahns privilegio i lige Tilfald har (!) erlangit.
- c) Konc. 1 har opr.: Hvad Livrantzen af de i denne Post indførte Vare angaar saavel som oc Betalingen derfor, da dependerer sligt allene af E. k. Mts. egen naadigste Resolution.
- d) Konc. 1 har opr.: Hvor mange Aars Tid E. k. M. vil forunde, henstillis i lige Maade til E. k. Mts. egen naadigste Vilie.

28. Dec. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 19. Nov., stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at overveje en Memorial¹⁾ af 28. Okt. fra kgl. Kammertjener Jacob Petersen om Privilegier for Reberbanen i København. Kongen ønskede særlig Udtalelse om, hvorvidt hans Toldrettighed vilde forbedres, dersom Forslaget blev iværksat. En Betænkning (Nr. 58) blev udfærdiget, men ikke overgivet til Kongen.

¹⁾ S. T. Nr. 530. Memorialen findes som Indlæg, men dettes Indhold falder ikke ganske sammen med det, der gengives i S. K.'s Betænkning.

58. *Forslag til Betænkning af S. K. 28. Dec. 1663.*

Konc. med Rettelser af Frants Rasch i S. K.'s Arkiv. Kopi i P.^I Bl. 65 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdannigste Betenkende omb nogle Poster, som for Eders kongl. May. underdanigst er blefven andraget, Reberbanen her udi Staden angaaende, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, som følger.

Collegii Status Betenkende deromb.

Posterne om Reberbanen.

1.

Denne begierte Forsikring kunde icke vel gifvis, eftersom Hands kongl. May. efter Tidernis Tilstand letteligen kunde bekomme Aarsage och Anledning sig samme Plads udi andre Maader til Nøtte at giøre.

2.

Denne Post at vilde beroe udi de contraherendis egen Vilkor och Sambtøcke.

3.

Denne tredie saavelsomb fierde och femte Post at stride imod det nye islandske Compagnies saavelsom Jonas Trellunds allerede erlangende Privilegier och ickun at intendere monopolium paa slige Varer, som hverken Hands kongl. May. eller sine Undersaater var nøttelig, mens mere høig præjudicerlig och skadelig.

1.

Begieris Forsikring, at Reberbanen med dis tilliggende Plads och Bygning, saavit som ei skal forandris, nu motte demonstreris och frembvisis til Efterretning.

2.

At motte concederis och tilladis nødvendig Forandring udi Husene, saa och Manufactur Verket, som udi samme Huse kand anrettis, at lade forferdige, dog paa voris egen Bekostning.

3.

At ingen anden Reberbane tilstedis udi Kiøbenhavn videre, end som nu er udi Brug, ei heller udi Christianshavn eller derved, som forne Reberbane, Seigelmagerie och Ankersmidde præjudicerlig kand vere.

4.

Liner och alt andet Redskab, som giøris fornøden til Island, intet undertagen, at slaais och kiøbis paa denne Reberbane uden Underslef.

5.

Hvis Jern, Hesteskoer och alt andet, som huggis och giøris til Islands Brug, skal forarbeides och forferdigis udi bemelte Reberbanens Smidde.

6.

Denne siette och siufvende Post vilde gierade til Hands kongl. Mayts. Told Intraders merkelige Afbrek och Forklenning.

6.

Hvis Hamp, Hør, Tiere, Jern, Stenkul, Potaske och Brendevad, som kand behøvis och forbrugis udi Reberbanen och Smidden, deraf at gifvis udi Told en half pro cento.

7.

Och naar det udi forne Reberbane och Smidde er forferdiget och gjort udi Arbeid och igien uden Riget udskibes, en half pro cento.

8.

Omb denne ottende Post var Collegii Mening lige dend samme, som tilforne er meldet om dend tredie, fierde och fembte Post.

8.

Eptersom ingen Ankersmid er her udi Staden, da at giøris udi Reberbanens Smidde nye Ankere och gamle sammesteds forbedris och ingen andre Smidde det at tilstedis.

9.

Omb denne niende saavel som efterfølgende tiende och ellufte

9.

Hvis fremmet slaget Tougverk och andet Redskab, lidet eller

Post var Collegii Betenkende, at dersom slige Varers Manufacturer vare allerede her udi Gienge, da kunde det vere nøtteligt til samme Manufacturers Befordring, at hvis derudaf fra fremmede Steder indførtis, skulle gifve it ansenligt mere udi Told, end hidindtil sket er, mens eftersom sligt her endnu icke er udi Verk, da vilde saadan Toldens Forhøigelse forarsage baade dyr Kiøb saavelsom ocsaa Mangel paa slige Varer, naar de giordes fornøden. Ellers formenede Collegium, at denne Materie paa Hands ko. Ma. Skatte Cammer videre kunde examineris och ofverveigis.

a) Af Raadstufven for Kiøbenhafns Slot d. 28. Decembr. a. 1663.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienere.

a) Dette er overstr., og der er tilføjet: Om denne Materie hafver Collegium Status ingen skriftelig Relation ofvergifven.

stort, saavel och Kappelgarn, som indføris, skal gifve udi Told af hver Skippund sex Rixdaler fire Mark danske.

10.

Iligemaade af et Skippund Anker, som indføris, femb Rigsdaller.

11.

Saavel och af hver Rulle Seieldug, som indføris, at gifvis Told tou Rigsdaller, dog icke førend det her føris udi Brug.

1664.

4.—7. Jan. Møder iflg. Kongebreve¹⁾ af 15. og 21. Dec. 1663, stiledede til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at behandle flere Suppliker²⁾ fra Magistraten i Nyborg. Denne ønskede 1) Exemption fra Landstinget, 2) Tilsyn med Nyborg Kirkes Indtægt og Udgift, og at Kirken maatte nyde Hoveriet af

¹⁾ S. T. Nr. 569 og 582.

²⁾ Origg. i S. K.'s Arkiv, af 12. og 13. Dec. 1663.

sine Gaarde, 3) at der af ind- og udskibede Varer maatte bevilges Accise, som skulde anvendes til Løn for Magistraten og Reparation af Skibsbroen og Raadhuset. S. K.'s Betænkning (Nr. 59) af 4. Jan. stillede sig velvilligt hertil, dog saaledes, at den foreslaaede Accise blev nedsat. 13. og 15. Jan. udgik Kongebreve¹⁾, der indrømmede det, der var ansøgt om, i Overensstemmelse med Betænkningen.

59. *Betænkning af S. K. 4. Jan. 1664.*

Orig. i Indlæg til F. R. Nr. 5. Konc. med Rettelser af Frants Rasch og Peter Reetz i S. K.'s Arkiv. Kopi i P.¹ Bl. 67 ff.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende om nogle Eders kongl. May. paa Nyborrig Byes Veigne allerunderdanigst faaredragne desideris, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och begierer samme Bye for det første for adskillige store Besverligheders Skyld samt Hindring udi deris Handterring och Næring at motte eximeris fraa Landstinget, saa at fraa Borgemestere och Raads Domb der sammesteds immediate motte appelleris til dend høigeste Ræt. Hvoromb voris allerunderdännigste Mening er, at eftersom Eders kongl. May. samme Bye for sin bekvemme Situation och Festningens Skyld med Stabelrettighed hafver benaadet, och Eders Mayts. egen Interesse derudi verserer, at dend samme udi alle muelige Maader til sin Handels och Nærings Tiltagelse blifver favoriseret, tilmed vi ocsaa udi saadan deris Begiering aldels intet til Eders Mayts. Præjuditz befnder, da kunde dennemb saadan Exemption fraa Landstinget paa lige Maader, som Odense Bye dend erlanget hafver, ocsaa naadigst concederes.

For det andet begierer de allerunderdännigst, at Borgemestere och Raad sammesteds motte nest anden sedvaanlig Kirkis Rettighed hafve Opsicht och Direction ofver Kirkens Indtegt och Udgift, saa ocsaa, at Kirken maatte niude Houfningen af dends tillagde Gaarde. Hvoromb voris allerunderdanigste Mening er, at paa det dis richtigere med Kirkens Indtegt och Udgift maatte dispenseris, da var det nøtte ligt och gafnligt, at saadan Opsicht och Direction dennemb tillige-

¹⁾ Tr.: Rothe, Chr. 5tes Reskripter, 186 ff.

med Eders kongl. Mayts. Stiktskrifver, eller hvem Eders May. dertil naadigst vilde forordne, blef tilstedet. Houfningen eller Tiennisten udaf Kirkens tillagde Gaarde anlangendis formener vi underdannigst. at eftersom berettis, at Kirken saadant udi forrige Tider skal hafve nøt, mens af Hr. Mogens Kaas som Lensmand er giort disputerlig, da paa Eders kongl. Mayts. Skatte Cammer deromb videre kunde efterses, och hvis der intet deromb fantis, da var det Kirken en stor Hielp, enddog ickon sex eller siuf Gaarde dertil ligger, omb Eders kongl. May. dend fremdelis med slig Houfning vilde benaade.

For det tredie søgis underdannigst, at efterdie Nyborrigs Skibs Broe saavelsom Raadhus meget ere ruinerit, och de gierne til de trafiquerendis Beste samme Skibs Broe lengere udi Søen vilde udbygge, derforuden Borgemester och Raad slet intet for deris Bestilling hafver at niude, da Eders kongl. May. naadigst vilde forordne, at de motte oppeberge udaf alle ind- och udskibendis Varer fraa fremmede af en Sletdaller en dansk Skilling och af Indbyggerne en half Skilling Accise, hvoraf de tvende Parter skulde anvendis til Borgemestere och Raads Underhold och dend resterendis tredie Part til bemelte Raadhusets och Skibbroens Fornødenhed. Heromb er voris allerunderdanigste Menning, at ligesaa nødigt och nøtteligt det er, at Skibs Broen forbedris och Raadhuset repareris, saa billigt er det ocsaa, at Borgemestere och Raad faar noget til Underhold for deris Bestillinger, mens dend begierde Accise siunis os alt for høi och saaledis til Commerciernis Hindring och Sveckelse. Tilmeld løber ocsaa imod Pacterne med adskillige fremmede Potentater och Estats, at fremmede skulde gifve mere udi Accise end Indbyggere. Hvorforre vi allerunderdannigst formener, at dennem naadigst kunde tilstedis at oppeberge af hver Slettedallers Verd, som ind- eller udskibes, en half Skilling Accise af Indbyggere saavelsom fremmede, och derforuden af hver fremmed Vogn med tvende Heste, som enten fremb eller tilbage ofverførir, fire danske Skilling, saavelsom ochsaa af hver ledig Hest, Hoppe, Oxe eller Koe, som ind- eller udskibes, toe Skilling danske a), af hvilket siden Helften til Borgemester och Raads Underhaald och dend anden Halfvepart til Skibbroens och Raadhusets Fornødenhed kunde anvendis.

Hvorimod vi underdanigst eragte billigt, at Nyborrig Bye gjører sin største Flid, det snariste muegligt er, Pakhuse at anrette och andet at præstere, som dend naadigst forunte Stabelrettighed den-

nemb tilforbinder. Af Raadstufven for Kiøbenhafns Slot dend 4. Januarii anno 1664.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienere.

Hansz Schack. P. Reetz. H. Bielcke.

Iffuer Krabbe Tageszen. Hans Svane. Hans Nansen.

Peter Bülche mp. C. Gabell mp.

- a) Herefter har Konc. opr.: dog at saadan Broe penge ekon en Steds betaltis, nemlig de, som hafver gifvet samme Broe penge til Nyborg, icke skulde vere holden dennem til Corsør at gifve, och vice versa.

Samme Dag [7. Jan. ?] blev der forelæst et Forslag af Absalon Beyer om Commerciernes Fortsættelse (jvfr. 29. Juni 1663).

S. K. vedtog, at Overvejelsen heraf for vigtige Aarsagers Skyld kunde opsættes indtil Hannibal Sehesteds Hjemkomst¹⁾. Jvfr. 15. og 29. April 1667.

11. Jan. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev²⁾ af 5. Juli 1663, stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at overveje en Memorial²⁾ fra Magistraten i Helsingør af 30. Juni s. A. Denne udviklede, at det ofte hændtes, at adelige og Officerer af forskellige Nationer, som ankom med Skib paa Reden, bragte deres Gods i Land, indtil de kunde fortsætte Rejsen, og nævnede særlig den svenske Officer Johan Forbus' Tjener, der ankom med en Kuffert 25. Nov. 1662 og bragte denne op i sit Logi, hvorfor den blev bragt til Toldboden og opbrudt. Magistraten mente, at Tjenerens Optræden stred mod Toldordinansens³⁾ § 7 og »Underretning for den trafiquerende«³⁾ § 1, og ønskede at faa at vide, om de nævnte Artikler gjaldt privates Rejsegods eller alene Købmandsvarer. Kongen ønskede derfor en almindelig Udtalelse af S. K. om, hvilken Anordning der kunde træffes. S. K.'s Betænkning (Nr. 60) indskrænkede sig dog til det nævnte Tilfælde og henstillede, at Forbus' Tjener fik sin Kuffert tilbage. Kongebrev⁴⁾ derom udgik til Helsingørs Magistrat 2. Marts.

¹⁾ P. I Bl. 69. ²⁾ S. T. Nr. 268. Memorialen som Indlæg.

³⁾ Af 1. Sept. 1655. Tr.: Forordn. 1643—70, k III og I.

⁴⁾ S. T. Nr. 86—87.

60. *Betænkning af S. K. 11. Jan. 1664.*

Orig. i S. K.'s Arkiv. Kopi i P. I Bl. 69 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende, hvorledis med reigsendis Folk igiennemb Helsingør, i Sønderlighed med svenske Passagerer, omb derris Kuffertis eller Skrines Aabning och Visitering kunde forholdis, heldst efterdie for nogen Tid siden en svensk Officerer, Johan Forbussis, Betiente hafde uangifvet der sammesteds ladet opføre en Kuffert udi sit Logiment, hvilket siden vitløftig Trette hafver foraarsaget, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och er voris allerunderdannigste Mening derom, at eftersom erfaris, at Eders kongl. Mayts. igiennemb Skaane reigsendis Undersaatter ei for slig Besvær och Visitering forskaannis, da icke ubilligt at vere, at svenske Undersaatter deslige udi Helsingør var undergifven. Mens hvad ellers bemelte Forbussis Betientis Sag angaar, da formener vi underdanigst, at efterdie samme Betiente som en fremmed muligt icke hafver vist omb Eders Mayts. naadigste Forordning, at en reigsendis der skulde angifve och lade visitere, hvis Kufferter och Skrine hand med sig fører, tilmed hand ocsaa straxt, efter hand derom er blefven anmodet, sig godvillig saadan Visitation hafver undergifven och derforre sin Koffert til Toldboden ladet bringe, ei heller nogen Krambvarer hos hannemb er blefven befunden, mens ickun et Medaille udaf Kongen af Sverige och andet til sin egen Brug, da vel raadeligt at vere, at hannemb, ald Vitløftighed och Gravering derudofver at forrebygge, samme hans Kuffert med indehafde Sager dog uden nogen Conseqventz blef restitueret. Af Raadstufven for Kiøbenhafns Slot den 11. Januarii anno 1664.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienere.

P. Reetz.

18. Jan.—16. Febr. Møder. I det første begyndte Kronprinsen at overvære Forhandlingerne i S. K. I dette Møde genoptoges Forhandlingen om Reform af Lavene (jvfr. 5. og 12. Jan. 1663), og dermed fortsatte man 25. Jan., 8. Febr., 15. Febr. For- og Eftermiddag og 16. Febr.¹⁾ Jvfr. 23. Okt.

¹⁾ P. I Bl. 70.

29. Febr. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 26. Febr., stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., hvorved dette faar Befaling til at udtale sig om to Suppliker²⁾ fra Indbyggerne i Frederiksodde, dat. 21. Febr. (om Kirkebygning og Skolebetjentes Underholdning) og 23. Febr. Betænkning (Nr. 61), som gennemgaaende stillede sig velvilligt, men ønskede, at tre Punkter af Supplikerne skulde overgives til en særlig Kommission. Dette skete ved Kongebrev³⁾ til Henrik Müller, Poul Klingenberg og Simon de Petkum 1. Marts. En Del af Byens Begæringer tilstodes den dernæst i Overensstemmelse med S. K.'s Betænkning ved Kongebrev⁴⁾ af 22. April. Samme Dag udgik Kongebrev⁴⁾ om, at Byen herefter skulde kaldes Fredericia.

61. *Betænkning af S. K. 29. Febr. 1664.*

Orig. i Indlæg til J. R. Nr. 35. Kopi i P.¹ Bl. 71 ff.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. Mai. allernaadigst hafver befaleet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdannigste Betenkende omb nogle Poster, som Friderichsoddis Indvaanere allerunderdannigst hafver ladet andrage, da er saadant af os underskrefne allerunderdannigst efterkommet, och hafver vi vorris allerunderdannigste Mening derom ved hver Post in margine hosføiet, som følger.

Voris allerunderdanigste Betenkende deromb.

Friderichsoddis Indvaaneris allerunderdanigste Begieringer.

1.

Omb denne første saavel som efterfølgende anden och fierte Post er vorris allerunderdannigste Mening, at Eders kongl. May. allernaadigst kunde befale nogle udi Commercier vel erfarne Commissarier derom allerunderd. at deliberere och Eders kongl. May.

1.

Først er det høiligen fornøden, Friderichsodde motte niude deris Privilegier udesputerlig och umisunt at bruge efter dend Maade, som voris allernaadigste Konning dennemb forunt och naadigst gifven hafver, nemblig at hvis Vare som nogen anden Sted fraa kunde

¹⁾ S. T. Nr. 68.

²⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv.

³⁾ S. T. Nr. 83.

⁴⁾ J. R. Nr. 34—35.

deris allerunderdanigste Betenkende derom at gifve.

kiøbe af en edsoeren Borger udi Fridrichsodde, naar det paa henhørigte Steder ankommer, der for Told kunde vere forskaanit, anseende det efter Privilegierne gaar toldfri ind och ud. Dersom det nu skal fortoldis, naar det med dend, som kjøft hafver, hiemkommer, saa maa dend Told ligestaa gjerne erleggis i Fridrichsodde, och i saa Maader hafver vi ingen Toldprivilegier i dend Post, ti der udi Byen noget at forhandle udi de ringe otte Aar er gandske lidet, och intet at sette sin Velferd udi Bygning der paa Stedet for.

2.

Iligemaader er at forstaae om de Fridrichsodde Borgere, som med noget Gods fraa fremmede Steder paa andre Told Pladser ankommer och achter til Friderichsodde, at maa vere toldfri efter Privilegierne.

3.

At det Fridrichsodde uforment forblifver fri Markeder at besøge, erachtis billigt, och eftersom andre Kiøbsteder ingen Told af de Vare gifver, som de enten til eller fraa bemelte fri Markeder fører, naar det en Gang tilforn er i Indgaaende fortoldet, erachtis det och billigt, at Fridrichsodde, som med Toldfrihed udi Indgaaende af Eders kongl. Mai.

3.

At maa vere Friderichsodde Borgere och Indbyggere uforbøden at besøge fri Markeder udi Provincierne, saavel som andre Steder at nyde deris Gods toldfri, naar det bevisis dennemb sielfver och ingen andens Penge eller Rissico at vere angifven och indkommen, saasom tilforne hafver verit.

naadigst privilegerit er, det samme och niuder, naar de beviser sig udi Fridrichsodde edsoeren Borgere och Indvaanere at vere.

4.

Iligemaader at vere uforbøden Borger eller Bonde udi Fyen, som gjør os nødtørftig Tilførsel, at kiøbe och selge med dennemb toldfri herefter som tilforne, hvilket os derudi nu, som aldrig tilforne hafver veret, gjør stor Forhindring af en Visiteur udi Middelfart, som ligger paa Strib och oppeberger Told, Bonden til stor Molest och Afskrek och Fridrichsodde allermest til stor Skade och Nachdel paa Borgerskabet, som der at bygge dermed er afskrekket, och anden ubødelig Skade, eftersom de saa nær ombliggende Kiøbsteder betager os ald Tilførsel af Landet, som dog paa Negden hos er ruinerit, saa vi deraf hafver gandske ingen Tilføring, fast icke et Les Ved eller andet.

5.

Eragtis nytteligt, at Frederiksodde ved dend Afgang, som i andre smaa ombliggende Kiøbsteder hender at faarefalde, kand tiltage och bebygget vorde.

5.

Eftersom stor Mangel paa Bygnings Tømmer sig udi Friderichsodde begifver, at det derforre maa vere tillat hvilken Borger, som hafver et Hus udi andre Kiøbsteder eller sig kunde tilforhandle, hvor ingen boer udi, och af de, som gierne vilde selge, eller oc-saa de, som fløtte til os, maa

tage deris Huse med, som ellers staar och forfalder, da var det en merkelig Gaufn for Byen och derofver meget med Biugning i en kort Tid skulde tiltage.

6.

Vi erachte underdanigst billigt, at alle de i Friederichsodde hiemhørende Skibe ligesaa vel fri bliver for Lastpenge, som de efter Privilegierne for Told af Varene frie ere, helst efterdie det dennemb naadigst gifne Privilegium icke Lastpenge exciperer, dog at hvis i denne Artikel meldis, forstaais omb dend Handel, som Friedrichsoddis egen Borgere och Indvaanere med bem. deris egne Skibe bruger, och icke, naar de samme Skibe til andre fremmede hender at frachte.

6.

At de Skibe, i Friederichsodde hiembhører, maa verre frie for Lastpenge, saavel deraf som af Guodset.

7.

Eftersom Friederichsodde hafver sine Torfvedage fri, saa at ingen dennem derudi er tillat at gjøre Indpas, saa erachtis det och billigt, at de omliggende Kiøbsteder det samme lige ved alle andre i Landet niuder, saa at Fridrichsodde intet derimod at gjøre tilladis.

7.

At Friederichsodde Borgere naadigst maa vere tillat at kiøbe paa ordinarie Torfvedage i ombliiggende Kiøbsteder, hvis de kunde behøfve.

8.

Eftersom Fridrichsodde paa Færfarten Privilegium allerede er meddelet, och Byfougden der sammesteds Eders kongl. Maits.

8.

Omb det naadigst motte behage voris allernaadigste Konge, at Fergefarten motte afskaffis ved Snoghæg och Middelfart och komme

Benaading hafver bekommet derofver Directionen at niude, med udtrockelig Forbud, at ingen anden Ofverfart imod bemelte Privilegium maa tilstedis, erachtis billigt, at det derved forblifver och af dend, Benaadingen bekommit hafver, tilbørligen i Verk stillis.

9.

Erachtis nøttigt och høigfornøden.

10.

Efterdie denne Landeveigs Forfærdning meget kand facilitere Reigsen och Ofverfarten igiennemb Fridriksodde, erachtis Begieringen billig, dog at bemelte Landeveie af alle de Byer och Sogner, som ligge nest och bekvemmeligst, derved forordnet blefve dend at forferdige.

11.

Erachtis billigt, dog at Marquetenterne icke forbiudis alle æden-dis Vare til Soldatesqven ved ringe Vecht och Maade at selge, naar de samme Vare hoes ingen anden end Borgerskabet kiøbe, hvilke samme Vare bør for billig Pris och udaf tilbørlig Godhed fal at hafve.

til Friedrichsodde efter Privilegierne, och omb det motte forsiunis med en Fergemand, som det med Fartøi kand holde ved lige, at icke skulle komme Klage och Steddet derofver icke høre ilde.

9.

Och at Fergebroen hoes os maatte vorde ferdig giort saavel som paa Stribs Odde, anseende, at herforinden kand ingen losse eller lade.

10.

At Lensmanden paa Hintsgafl maatte faa Befalning en Landeveig til Odense paa en Mil imelomb Strib och Indsløf Kirke at afpalle lade, och Lenits Bønder at tilholdis dend at ferdig gjøre, paa det dend reigsende uden Fortred och Ophold kunde afsted komme.

11.

Underdanigst begieris, at alle Marquetenter af Officerer eller andre ved Soldatesken maate afskaffis, som med Forkiøb och Høkerie gjøre Borgerskabet stor Forhindring och Skade, och hvis de militariske behøfver, motte tilholdis at kiøbe af Borgerskabet, anseende at det er Soldatens

eget Gafn, at hand da intet til Ofverflød blifver betroet.

12.

Eftersom Eders kongl. May. allerede noget vist af alle Kirkerne i Danmark til Fridrichs-oddis Kirkis Biugning hafver bevilget, siunis icke, at bemelte Kirker efter deris nerverende Tilstand kunde taale dertil mere at gifve.

12.

Eftersom nogle Gange underdanigst er gjort Ansøgning om en Kirkebiugning och Klocker dertil, ville endnu underd. deromb erindre, voris allernaad. Herre och Konge for Guds Ære Skyld och Borgerskabets Opbyggelse dertil ville optenke nogen gode Middel, enten it Aars af dend halfve Indkombst af alle Kirker och Kongetiender i Danmark och Norge, som alle Stigtsskrifvere kunde tilholdis strax at betalle, eller i andre Maader, hvis voris egen ringe Middel dertil kunde contribuere, erbiuder vi allerunderdanigst at findis pligtskyldig, anseende Hans kongl. May. derforre hafver Betalning hos dend allerhøieste Gud at forvente.

13.

Eftersom Eders kongl. Mai. hafver benaadet Byen med anseelige Privilegier, siunis det billigt, at Menigheden efterhaanden, saasom Byen tiltager, self contribuere til at betale Prestens Residents.

13.

Iligemaader om Residentser til Presterne, Skoel- och Kirkers Betienter, och eftersom Sognepresten hafver sat en god Bygning af hans egen Bekostning paa Residents Pladsen, saa søger hand derforre ingen anden Betaling end at motte niude Pladsen til hans Huse for Eigendomb. och en anden Plads til Sogneprestens Residents igien maatte udvisis, anseende hand derfor dog intet videre niuder uden dend

Plads at bebygge saavel som andre.

14.

Efterdie Byen icke endnu saaledis er forset med Magistrat, som til Retten saa fuldkommen at betiene nødig giøris, at de der for Bytinget faldende Domme jo kunde til desto større Oplusing for dend høigeste Ret behøfve Landstings Censur och Sentents, erachte vi underdanigst, at denne Benaading best kunde gifvis, naar Staden, som før er meldit, af Eders kongl. Mai. med fuldkommen och qualificerit Øfrighed er forset.

15.

Eftersom Eders kongl. Mai. Byen icke alleniste med anelige Privilegier benaadet hafver, mens endochsaa til Hielp til it Raadhuss Biugning dend det samme som Nyborig bevilget, siunis os underdanigst, at Indbyggerne ved slig Middel vel med Tiden kunde afstedkomme deris Raadhus self at bygge.

16.

Eftersom Eders kongl. Mai. hafver allerede ladet forfattet (!) en Dessenin och Uddeling paa Byens

14.

Eftersom Hans kongl. Mai. naadigst hafver voris Bye icke alleniste alle de Privilegier, som nogen Kiøbsted i Danmark naadigst hafver, meddelt, mens særdelis disse, saa er vi underdanigst i dend Forhaabning at niude voris Bye Ret som Odense eller Ribe, at Byefogdens Domme staaer under Borgemester och Raad och derris alleniste at bestaa for dend høigeste Ret.

15.

Allerunderdanigst begierende, Hans kongl. Mai. naadigst vilde lade sig behage med en Raadhus Biugning til Byens Høigfornødenhed Steddet, naadigst at benaade, hvilket kunde med ringeste Bekostning forferdiges af Lensmanden paa Koldinghus, som dertil kunde lade bruge Tømmer af høigsthem. Ko. Maits. Skoufve, eftersom Biugningstømmer paa Negden ved Fridrichsodde fast enten lidet eller intet er at bekomme.

16.

Och dertil en Plads saavel som et Torfve at motte anordnis udi det Kvarter, nemblig Kongens-

Pladser och Gader, och en Del af de Platser, som til dette Torf och Raadhus begierris, til andre er udvist, siunis os underdanigst, at derudi ei vel Forandring kand giørris.

gade, Dronningens och Smeddegaden sampt tilbehørig Tvergader, hvor got Folk kunde søge til med hvis de hafver at selge, anseende dend Plads, som til Torfvet er udvist, ligger disse Gader alt for langt och ubeleigliet.

Hvis ellers til deris Kierkebiugning och Skole Betienternis Underholdning af dennemb allerunderdanigst begieris, nemmelig:

1.

At alle de, som ved Døden afgaar udi Danmark och Norrige, verre sig Adel, geistlig eller verdslig, i Kiøbstederne saavel som paa Landet, maatte forreholdis af Sognepresten (som dennemb i derris Yderste betienner) af christelskende Medlidenhed och for Guds Ærris Skyld af egen goede Villie noget ville gifve til en høigfornøden Kirkebiugning och Skoelle Betienter udi en Kiøbsted heri Riget.

2.

Iligemaader alle, som bliver copullerit eller kommer i Egteskab af alle Stender udi Danmark och Norge, maatte gifve noget vist efter enhvers Quallität til saadan Guds Husis Bygning och Skoelle Betienter, hvilke enhver Sognepræst kunde oppeberge och til sin Biskop giørre Regenskab hver Provestmode, och Bispen dennemb igien, efterhaanden som de indkommer, lefvere til Borgemester och Raad udi Friedrichsodde, som skulde holde en Casse och til dets høifornøden Brug samle en Capital udi och forrestaae, som de ville svare til och for Gud i Himmelen hafve en god Sambvittighed.

Deromb er voris allerunderdanigste Mening, at efterdie omb samme Poster allerede tilforne er meldet, siunis os underd., at det derved kand forblifve, saavit Kirkens Biugning och Skolens Underhaald angaar. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 29. Februarii a. 1664.

Eders kongl. Maits. allerunderdanigste Tienere.

Hansz Schack. P. Reetz. H. Bielcke.

Iffuer Krabbe Tageszen. V. F. Guldenlew. Hans Svane.

Hans Nansen. Peter Bülche mp. C. Gabell mp.

8. og 10. Marts. Møder, iflg. Kongebrev¹⁾ af 8. Marts, stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., hvor der drøftedes en Memorial²⁾ af 5. Marts fra Staden Stralsunds Deputerede Johan Jägers og Johan Hønet. Disse, der havde opnaaet den svenske Gesandts Anbefaling³⁾, ønskede bl. a., at Stralsunds Privilegier maatte blive anderledes end Lübecks⁴⁾ (af 23. Sept. 1663). S. K.'s Betænkning (Nr. 62) gik dog i modsat Retning, og Privilegierne⁵⁾ udstedtes 6. April enslydende med de lybske.

62. *Betænkning af S. K. 8.—10. Marts 1664.*

Kopi i P. I Bl. 76 ff.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. Mai. allernaad. hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderd. Betenkende omb et Memorial, som de af Staden Straalsund hverendis Committerede indlefferet hafver, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och befinder vi samme Memorial udi adskillige Poster bestaaendes, omb hvilke vi hoes enhver udisær voris allerunderd. Mening høfsøiget hafver, som følger.

Voris allerunderd. Betenkende
deromb.

Extract udaf de Stralsundiskes
Memorial.

1.

Eftersom Eders kongl. Mai. i ingen Maadr enten ved nogen tilforn gifne Privilegiers Confirmation eller ved oprettede pacta er forbunden Hensstederne nogen Frihed i Cantorit til Bergen at gifve, hvorudofver och begge Stederne Lybek och Bremen enhver for sig dend dennem nylig forunte Frihed som en sær Bena-

1.

Wir erkennen zuforderst die sonderbahre königl. Gnade, daemit Ihre königl. Mait. der Stadt Stralsundt anzusehenn gemeinet. Hettenn wohl gehoffet, esz würde dieselbe auf die mitbenandte pommerische Anseestädte sich zugleich extendiret, unndt weilsie einige Absenndung anhero zu thunn nicht bemittelt seinn, un-

¹⁾ S. T. Nr. 99. ²⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv. ³⁾ Jvfr. Becker II, 23.
⁴⁾ Jvfr. Mødet 24. Aug. 1663. ⁵⁾ N. R. Nr. 42.

ding hoes Eders kongl. Mai. hafver søgt och erholdet, siunes os underd., at naar Eders kongl. Mai. Staden Stralsund dend samme Naade vilde bevise, dend da hafver allerstørste Aarsag derfor i Underdanighed at tacke och sig dermed at lade nøige.

serem inhabennder Commission für sie unterthänigst eingelegtem petito in königl. Gnaden deferiret seinn. Als aber aus der uns eröffnetenn gnädigstenn Resolution so viel erhellet, daz ein solches diszmahl nicht zu erhaltenn, und sie von den Bürger commercio zu excludirenn so wohl der nordischenn Reiche Interesse als auch die hiebevordenn Herrn Abgesandten vonn Lübeck hingelegten Jahres ertheilete königl. Resolution nicht permittirenn will, so suchenn wir hiemit unterthänigst, daz denenn vier Stätten, Stettin, Greifswaldt, Anchlamb und Golnow zugleich oder einer jedenn Stadt a part ebenn wie der Stadt Stralsundt die privilegia undt Freiheiten ann denn Bürger Conthor und sonstenn gegönnet, oder da wir hac vice für sie ein solches nicht obtinirenn kontenn, dennest, wann sie schriftlich undt unterthänig darüber ansuchen würdenn, inhalts angezogener königl. Resolution zu Ersparung der Kostenn einer jedenn gleiches beneficium concediret, wir in antecessum desfalls mit gnädigster königl. Versicherung und einem sondern Rescript mögenn versehenn werden, das wir ihnen zu exhibirenn haben.

2.

Efterdie de Stralsundiske giører underdanig Ansøgning omb

2.

So viele fürs ander die Stadt Stralsundt speciatim betrifft, be-

at niude Friheder i Eders kongl. Maits. Riger och Lande, da eragte vi i allerstørste Billighed at bestaa, at bem. Stralsundiske sig forbinder at lade Eders kongl. Maits. Undersaater udi deris Stad och Jurisdiction fuldkommeligen niude lige och reciproque Frihed.

findenn wir, dasz in dem Lübschenn privilegio ein undt anders begriffenn, so auf diese gute Stadt nicht so ebenn quadriren möchte, undt zwar in specie kann die be-regte Stadt Stralsundt sich ratione reciproci weiter nicht obligirenn, denn so viele ihren der Stadt selbst eigene Zoll unndt Aufлагenn, worüber sie allein zu disponirenn vermag, betragen. Halten auch dafür, es werde hierunter so viel weniger Difficultet sein, alsz die königl. Licenten undt der Stadt Pfundt-Cammer oder Zollen sich noch nicht so hoch alsz der Zollen zu Bergenn betraget, und dasz reciprocum auszerdehm dahinn ziele, dasz Ihr. königl. Mait. von Denemarck Unterthanen vonn der Stadt nicht höher den ihr. eigene Bürger in denn Zollenn beleget werden sollenn; dürfften also post verba »doch mit der Willkühr, dasz unseren Unterthanen ebenn daselbe auch von denn Stralsundischenn überall inn ihrer Jurisdiction bewilliget und zugelaszenn sey« unvorgreifl. undt gantz unmaszgeblich nur diese wenig Wort zu inserirenn sein »so viel der Stadt Stralsundt eigene Zulagen undt Pfundt-Cammer betrifft«.

3.

Uanset de Stralsunder alligerer unødigt at vere, at omb de Glückstadske Privilegier skulle, i hvis

3.

Denn undt fürs dritte wirdt in denn Lübschen privilegio § 9 deren Glückstädischenn privilegiiis

dennem kunde af Eders k. Ma. vorde forunt, ske nogen Melding, formedelst Glückstadt udaf Straalsund propter distantiam loci ingen Præjuditz kunde ske, icke desmindre, efterdie sligt i de Lybeks och Bremers af Eders kongl. Mai. naadigste gifne Friheder findes indført, och Stralsund lettelig under slig Forandrings Begiering dog motte søge eller herefter faa Occasion til at practisere noget, som kunde Glückstad præjudicerligt vere, omb det udelugt blef, siunes os underdanigst best at vere, at det indført blef for dennem saavel som for ofvenbem. Steder Lybek och Bremen, hvilke ligesaavel som de fraa Glückstad ere vit aflegne.

Erwehnung gethann. Weirn aber denenn vonn der Stadt Strallsundt propter distantiam loci keinn Præjuditz wiederfahrenn kann, so stellenn wir zu gnädigster Ermäsigung, ob der Glückstädischen Privilegien zu erwehnen dieses Orthes nöthig seinn kann.

4.

Vi erachte underd. billigt at vere, at de Stralsundiske lige ved andre, som i Cantorit Privilegier forunt ere, angifver dend halfve Stube, de nu hafver, eller hvis mere de herefter der bekommer, med andet, som deraf dependerer, mens at de Privilegier skulle niude, omb end skönt de ingen Stufve hafde, hvoraf vilde følge, at de icke efter Privilegiernis rette och fornehmeste Fundament kunde pro quota forsørge Nordlandene och hafve stedse et Magazin i Beredskabf, kunde vi icke befinde i Billighed at bestaae.

4.

Unndt als viertenns in dicto privilegio § eodem sub finem enthalten, das die Herschaftenn der Conthoreschenn Gesellen quotannis sampt denn offenen Stuben specificiret undt Burgermeister undt Radth ex certa addita causa exhibiret werdenn soll, die Stadt Stralsundt aber so wenig alsz eine andere pommerisch Annsee Stadt desz Orths einige offene Stubenn, auszer dasz Straalsundt eine halbe für wenig Jahrenn wieder angerichtet, jetziger Zeit halten, auch aus bedencklichen Ursachenn, wie gerne sie sonst

auch wolte, so bald etwa nicht dahinn gelangenn könnte, so würde hochnöthig seinn, das die königl. Resolution von a. 1648 und 49 mit angeführt unnd die Sache dahinn gerichtet würde, dasz obgleich die Stralesundischenn keine offene Stubenn hettenn, sie denest dadurch dieser Privilegien nicht verlustig geachtet, sondernn einenn Weg wie denn anndern gleich als Conthorische angesehen unnd gehalten werden sollenn.

5.

So viel die letzere clausulam § 11 antrift, darinn Ihr. königl. Mait. die ertheilte privilegia in futurum zu minuirenn, mutirenn oder zu ampliirenn sich gnädigst reserviret habenn, dabey wolten wir zwar unseres Orthes gar ohngerne etwas zu endern suchen. Als aber gleichwohl die Stadt Stralsundt mit denn andern Städten Lübeck unnd Hamburgk in dispari conditione, unnd der Bremsebroische Vertrag tanquam pactum inter reges auf denn Odenseeischen secundum literam § 34, sich austrücklich beziehet, und wir darunter Ihr. königl. Mait. zu Schweden unserm gnädigstenn Könige unnd Herrnn leicht præjudiciren dürfftenn, so wollenn wir hoffen, Ihre königl. Mayt. hierunter in solchem Regard mit dieser gutenn Stadt ex speciali

ratione gnädigst dispensirenn werden, oder auch das ein solch Temperament hierunter gebraucht werden möge, das diese verba nicht otiosa angesehen und zu Verhütung alles besorglichenn præjudicii deszen Erwehnung geschehenn möge.

6.

Eftersom Eders kongl. Mai. i dette Fald tracterer de Stralsunder icke anderledes end sine egne Undersaater och alle andre sine Naboer och Allierte, saa siunes os underd., at de med Billighed derimod intet kand prætere.

a) Om dend femte Post hafver Collegium Status got befundet at giøre Hands kongl. May. mundelig allerunderdanigst Relation.

a) Tilføjet med Frants Raschs Haand.

6.

Was endlich hievor wegen des Zollen von einländischen Wahrenn mit gemeiner Silbermüntze zu betzahlen unterthänigst gesucht, solches wollen wir nochmalen in Unterthänigkeit erinnert und recommendiret habenn.

14. Marts. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 29. Febr., stilet til S. K., for at behandle et Forslag fra Sorensskriver Hans Carstensen (jvfr. 16. Juli 1663). S. K.'s Betænkning (Nr. 63) fraraadede Forslaget.

63. Betænkning af S. K. 14. Marts 1664.

Orig. i N. R. A. Kopi i P.¹ Bl. 79 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. Mai. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende omb en Supplication, som en Suorenskrifver udi Norge ved Naufn Hans Carstenson for Eders kongl. Mai. allerunderdanigst hafver ladet andrage, da er saadant af os underskrefvene allerunderdanigst efterkommet, och befinder vi samme hans Supplication derudi bestaaendes, at hand gjør underdanigst Forslaug, hvorledis Eders kongl. Mai. kunde lade

¹⁾ S. T. Nr. 72.

anordne udi Norige, at naar der udi Riget paa Skifterne efter en eller andens Død, dog Adelen undtagendis. fantis Udarfvinger, da Eders kongl. Mai. dend tiende Part udaf ald sligt Arfvegods, och ellers udaf andre Arfve, hvor der var efterlat Børn til Arfvinger, dend tiufvende Part at skulde tilfalde. Ofver hvilken Eders kongl. Maits. Andel udaf Arfvene hand underdanigst anholder at motte constitueris til General Arfveforvalter, enten udi det hele Rige eller ocsaa syndenfiels der sammesteds, och at hafve ofver alt, hvor hannem slig Direction betroedis, Underbetiente ved hver andet Fougderie under sig, som sligt kunde hafve udi Acht och hannemb Regenskab derfor giøre, hvilke saavel som hand self udaf bem. Eders kongl. Maits. Anpart udi Arfvene kunde belønns och underholdis, med andet mere, som hand til des udi Verk Settelse angifver.

Omb dette hans Forslaug er voris allerunderdanigste Mening, at hand mere derved sit eget Nøtte end Eders kongl. Maits Interesse søger. Ti naar hand och Underbetienterne, hvilke vilde blifve mangfoldige, først fik deris Part, da skulde der svar lidet blifve til ofvers for Eders kongl. May. Saa vilde ocsaa saadant Verk megen Ulempe, Underslef och Underdanernis Quereler med sig føre, foruden at det siunis betenkelig, at et Menniske, som contribuierer, medens hand lefver, och deriverer Contributionen tilligemed sin efterladendis Formue til sine Arfvinger, ocsaa efter sin Død nogen videre Contribution skulde vere undergifven. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 14. Martii a. 1664.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienore.

Hansz Schack. Hannibal Seh[ested]. P. Reetz.

H. Bielcke. Iffuer Krabbe Tageszen. V. F. Guldenlew.

Hans Svane. Hans Nansen. Peter Bülche mp.

C. Gabell mp.

Samme Dag behandledes iflg. Kongebrev¹⁾ af 12. Marts, stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K.. et Indlæg²⁾, dat. 30. Jan., fra den nylig afdøde Biskop i Aarhus, Hans Brochmand, hvori han søgte om forskellige Privilegier for Gejstligheden i hans Stifts Købstæder og beklagede sig bittert over den store Haan og Vanære, som Magistraten i Aarhus havde tilføjet ham, og over dens uberettigede Skatlægning af Gejstligheden.

¹⁾ S. T. Nr. 102.

²⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv.

Tillige behandlede en Supplik¹⁾ af 5. Marts fra Gejstlighedens Deputerede. Betænkning (Nr. 64). I Overensstemmelse med den tilstodes der 5. April Gejstligheden i Jylland nogle Privilegier²⁾, og Kongebrev³⁾ udgik samme Dag til Erik Rosenkrantz, Christen Skeel Jørgensen, Hans Ruman og Niels Krag om at visitere Stiftets Kirker.

64. Betænkning af S. K. 14. Marts 1664.

Verificeret samtidig Kopi i Indlæg til J. R. Nr. 27. Conc. med Rettelser af Frants Rasch i S. K.'s Arkiv. Kopi i P.¹ Bl. 80 ff.

Allernaadigste Herre och Koning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befallet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende om en Supplication, som sl. M. Hans Brockmand, forige Superintendent udi Aarhus Stift, paa Geistlighedens Veigne der sammesteds for Eders kongl. May. allerunderd. hafver ladet andrage, da er saadant af os underskrefne allerund. efterkommet, och befinder vi samme Supplication saavelsom ochsaa en anden, som siden paa de sambtlige Geistliges Veigne udi Eders kongl. Mayts. Kiøbsteder i Jylland indlefferet er, bestaaendis udi efterfølgende Poster, om hvilke vi voris allerunderd. Mening hosføiget hafver, som følger.

Voris allerunderdanigste Betenkende derom. Extract udaf bem. Supplicationer.

1.

Vi erachte billigt, saasom ochsaa hidintil hafver veret brugeligt, at de, som er i nogen virkelig geistlig Bestilling, samt deris efterladendis Enker, saa leuge de ingen borgelig Næring bruger, niuder deris Residents eller det Hus, som de i Stæden for deris Residents bruger, fri for ald Skat och Paaleg.

1.

Begieris allerunderd., at alle Residentser eller Huse, som ere i Steden for Residentser, som Eders Mayts. Geistlighed och geistlige Enker i Kiøbstederne besidder, maatte vere fri i Kiøbstederne saavelsom paa Landsbyerne, hvilket Eders kongl. Mayts. sl. Her Fader af høiloffig Ihukommelse med da Danmarkis

¹⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv. ²⁾ Tr.: Rothe, Chr. 5tes Reskripter, 26 ff.
³⁾ J. T. Nr. 35.

Rigis Raad hafver Geistligheden tilkient.

2.

Dette underd. petitem eragte vi i lige Maade udi ald Billighed at bestaae, och kunde det derfor Geistligheden uden nogen E. k. Ma. Interassis Præjuditz lætteligen bevilgis, paa det de af Byens Magistrat derudi icke skulle besvergis, dog at saadan Geistlighedens Skat motte komme Byens paalagde Contingent efter Matriculen til Hielp, och Taxten derpaa maate settis udaf Geistlige och Borgmestre och Raad tillige efter ald Billighed,

2.

At hvad Skat som fordris af Geistlighedens Huse och Jorde, som de ellers eiger i Kiøbstederne, at de nu som altid tilforne efter Matricul Taxt maate erlegge deris Anpart til deris Bisp, som det strax, saa snart hand derom af Skatte Cammeret Bref bekommer, det af de otte Kiøbsteder her i Stiftd vil indfordre och Rigtighed derfor Skat Cammeret giøre til rette Tid och Termin.

3.

Naar denne Post restringeris til Præsterne i Kiøbstederne, eragte vi i Underdanighed billigt, at de af den prestelig Rente, de niuder, och icke vedkommer dend Eigendomb, de i Stederne hafver, icke tiere eller anderledis gifver Skat end Presterne paa Landet.

3.

At hvad Skatten sig af Goeds och Formue anlanges, da forhaabe de underd., at naar Skat paalegis Presterne paa Landet, at de efter gammel Sedvanne dertil skatter och skylder, ti de hafver indted uden deris bare fattige Indkombst, och de flestis Løn her paa Stødet bestaar i Cannicke-Bønder, perpetuere de til deris Embeder, och Tiender, hvorudaf de skatter, och maa udlegge for dem, som ere øde, och hielpe de andre til Rette, om de skal nogenledis vere ved Magt.

4.

Om denne Post er voris allerunderd. Mening, at Eders kongl.

4.

At eftersom Geistligheden her i Kiøbstederne forholdis deris

May. allernaadigst kunde forordne Commissarier af adelig, geistlig och borgerlig Stand, som dets egentlige Beskaffenhed kunde forfare och Eders kongl. May. derom allerunderd. referere, paa det siden dets bedre kunde tenkis paa Middel alt saadant at remedere.

Tiende efter Ordinantzen saavel som ochsaa deris Presteløn, saa det er vel den Kiøbsted, de eiger, Presten och Skolle Betiente, 1000 Dlr. (!), saavel som neppe i en Kiøbsted af otte i mit Stift er nogen Prest med Residents forset, tilmed Kirker och Skoller brøstfeldige, och paa mine skriftlige Erindringer derom vil aldrig verdige mig Svar, at Eders k. M. ville lade udgaa sit kongelige Bref til Eders Mts. Stift-Amptmand, at hand efter Ordinantzen sligt ved Retten maatte indtalle lade och Eders Mayts. strenge Befalling for dennem forkyndige, at de fattige Kirke och Skolle Betiente maatte nyde, det Gud och Eders May. hafver dennem tillagt, uden stor Trætte och Vitløftighed.

5.

Herom kunde efterseis paa E. k. Mts. Skat Cammer, och hvis saadanne Beneficier och Almisse befantis andre udi Betalling at vere gifven, da siunnis os billigt och christeligt, at udi dets Sted tilbørlig Vederlaug maa ske.

5.

Gifvis underd. til Kiende, at en stor Del af den Almisse, som Eders Mayts. Forfedre hafver lagt til Aarhus och Randers Hospitaler, saavel som 150 Rdr. aarligen, som fattige Skolebørn hafver niudet i Aarhus Skolle, ere andre i Betalling i Calløe Len udlagt, hvorudofver de arme fattige Folk och Skollebørn lider Hunger och Kummer. Da beder jeg paa det underd. for Guds Naadis och Barmhertigheds Skyld, at det motte Stedden af kongl. Naade vederleggis.

6.

Vi formener underd., at samme ved dend 4. Post af os bemelte Commissarier ochsaa kunde beordris herom at forfare och Eders May. egentlig Relation udi Underdanighed at giøre.

6.

Herhøes gifvis Eders May. underd. til Kiende, at mange af Eders Mats. Kirker gandske forfalder, saa at sommesteds ere de gandske nedfalden, paa andre Stæder hafver de ingen Predikestoel, paa andre Stæder ingen Stolle, der Folkene skal staa i, de fleste Stæder fattis Messe Klæder och andet tilbehørig, at det derfor vilde befalde E. M., at derom maatte udgaae kongl. Befalling dens Beskaffenhed at erfarre, och de rige Kirker at hielpe paa de fattige, paa det at alting efter denne Krigs forstyrede Tilstand motte igien komme i goed Skik til dend allerhøieste Guds Ære och E. k. Mts. loflige och christelige Regierings evige Berømmelse.

Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 14. Martii anno 1664.

Eders kongl. Mayts. allerunderd. Tienner.

Hans Skach. Hannibal Seested. Petter Reetz.

Henrich Bielche. Iffuer Krabbe Tagesen.

Vlrich Friderich Gyldenløwe. Hans Suane. Hans Nanszen.

Petter Bülcke. Christoffer Gabel.

30. Marts. Møde, hvor man genoptog Behandlingen af de omstridte Punkter i Loven (jvfr. 1. Juni 1663). S. K. holdt derefter baade om disse og om andre Punkter, som Lovkommissionen havde affattet, og Peter Reetz efter Kongens mundlige Befaling indleveret til S. K., adskillige Møder, saaledes 2. April, da et Udkast til en Betænkning¹⁾ var færdigt, indtil 9. Juli, da Forhandlingerne sluttedes²⁾.

¹⁾ Konc. 2 til Bet. af 9. Juli.

²⁾ P. I Bl. 83 f. Tr.: Secher og Støchel I, 57.

4. April. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 23. Marts, stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at overveje en Supplik (Nr. 65) fra Magistraten i Nakskov, dat. 10. Febr., om at Skatterne maatte fordeles lige paa alle Indbyggere, og at ingen maatte flytte fra Byen paa Landet. S. K.'s Betænkning (Nr. 66) af 4. Juli (?) anbefalede det første, men erklærede det sidste for Forsøg paa at indføre Vornedskab. Kongebrev²⁾ i Overensstemmelse hermed udgik 18. Aug.

65. *Supplik fra Magistraten i Nakskov 10. Febr. 1664.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Stormegtigste, høibaarne, allernaadigste Arfve Koning och Herre.

Vi Eders kongl. Ma. fattige och høibetregnde Undersaatte for-aarsagis høinødvendig at besøge Eders ko. Ma. med denne voris ringe och allerunderdanigste Supplication, eftersom Eders ko. Ma. 1660 den 8. Sbr. hafver gifvit os til naadigste Svar paa voris underdanigste Supplication ved Paaskrift under Her Rigens Secreterers Haand, at der maate ske Ligning imellom Borgerskabit, at hvemb sig for sin Indkvartiering eller Contributioner udi Krigs Tid hafver undslagit och hafver Middel at betalle med, maatte sligt erlege til Byens høie Nødvendighed och større Gields Aflegelse, som Byen och Borgerskabit udi Krigens Tid er geradit udi, hvilket di, som skyldig blifver, icke vil agte eller anse, førend vi fremviser Eders ko. Ma. egen Haand derpaa. Derforre allerunderdanigste begierendis, Eders ko. Ma. ville meddelle os Eders ko. Ma. naadigste Missive udi den Menning, som Borgemester och Raad i Nyekiøbing den 2. Aprilis 1661 blef meddelt. Ti ellers flytter Borgerskabit med alle af Byen, som af hoslagde Indleg paa Borgerskabs Opsigelse er at fornemme, at der nu paa otte Dags Tid saa mange dieris Borgerskab hafver opsagt, ei allenne af Handverksfolk, mens af di fornemmeste och best beholdne Borgerskab, enddog en Del deriblant udi Krigens Tid ei hafver skatted eller contribuerit dit allerringeste enten til Eders ko. [May.] eller Fienden eller holt nogen Indkvartierring, mens siden Fredens Slutning indtagit dierris patrimonio ofver tiufge tusinde Daller af Verdie, mest udi goede adellige Haandskrifter, som di hafver arfvit her i Byen, mens nu di skulle skatte nogit til Eders ko.

1) S. T. Nr. 116. 2) F. R. Nr. 46—47.

Ma. deraf och komme dierris fattige nødlidende Medborger til Hielp, er di strax ferdig at flytte, saa vi for slig Bortflytelse her fra Byen nu neppe hafver 700 Skillinger at skatte af efter Taxeringen, i den Sted vi udi Krigens Tid hafde 3110 Skillinger. Formoder derforre Eders ko. Ma. naadigste Svar paa denne voris høinødvendig och allerunderdanigste Supplication, at Byen och Festningen ei med alle skal blifve ødde til Eders ko. Ma. Skade. Slig Eders ko. Ma. større Velgierning och Forsorg vil Gud allermegtigste rigellig belønne, och vi med daglig Forbøn for Eders ko. Ma. och det gandske kongellig Hus efter høieste Skylighed stedse vil ihuekomme. Nakskouf den 10. Febr. 1664.

Eders kongl. Ma. allerunderdanigste Tienere och Arfve Under-saatter.

Borgemester och Raad paa egen och Borgerskabs Vegne.

66. Betænkning af S. K. 4. April el. Juli a) 1664.

Orig. i Indlæg til F. R. Nr. 46—47. Konc. i S. K.'s Arkiv. Kopi i P. I Bl. 84 f.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersomb Eders kongl. Mai. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende omb en Supplication, som Borgemestere och Raad af Naskov paa meninge Byens Veigne for Eders kongl. Mai. allerunderdanigst hafver ladet andrage, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst epterkomet, och befinder vi samme deris Supplication bestaaendis udi tvende epterfølgende Poster. For det første begierer de, Eders kongl. Mai. vilde naadigst forordne, at hvo som udi Krigens Tid hafver haft Middell at betale, hvis til Indkvartering eller Contributioner dend Tid blef paalagd, och sig derfraa undslaget hafver, de nu udi Fredstid sligt skulde erlegge och deris Medborgere udi deris itzige Contributioner dermed til Hielp komme. For det andet klager de, at en Del udaf de mest formufvendis Indbyggere achter at fløtte udaf Byen paa Landet och andensteds, saa det derudofver skulde blifve de andre tilstedeblijfvendis Indbyggere altfor tungt och besverligt Byens paalagde Contingent udi Contributionen at erlegge.

Om det første er voris allerunderdanigste Mening, at hvis Naskov Bye i Krigens Tid udi Almindelighed hafver veret paalagt, som til Brandskat, maanedlig Contribution och deslige, saadant billigt

udaf alle Indbyggerne tillige, ingen undtagen, hafver burt at erleggis, och hvo som befandt sig derfraa at hafve undslaget, dend nu billig sin Anpart til sine Medborgere burde at erstatte. — Omb det andet formener vi underdanigst, at ingen kand forbiudis at fløtte fraa Kiøbstedden paa Landet eiler andensteds, naar hand ellers sin sedvaanlige Rettighed derforre erlegger, for ellers skulde deris Condition icke vere bedre end vordnede eller lifegne; tilmed hvemb som fløtter fraa Kiøbstedden paa Landet, hand contribuierer dog ligesaavel af sin Eiendom, som hand blef boendis udi Byen. Af Raadstufven for Kiøbenhafns Slot den 4. Julii anno 1664.

Eders kongl. Maits. allerunderd. Tienere.

Hannibal Sehe[sted]. P. Reetz. H. Bielcke.

Iffuer Krabbe Tageszen. Hans Nansen. Peter Bülche mp.

C. Gabell mp.

a) Konc. og P.¹ har 4. April, Orig. har nu 4. Juli, men der er tydelig nok foretaget en Rettelse.

Før 16. Juni maaske Møde om Otto Sperlings Sag¹⁾.

27. Juni. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev²⁾ af 25. Maj, stilet til S. K., for at overveje en Supplik fra Peder Albertsen, Sognepræst i Trondhjem, om Oprettelse af Savværker m. m. Betænkningen (Nr. 67) stillede sig velvilligt hertil.

67. *Betænkning af S. K. 27. Juni 1664.*

Konc. med Rettelser af Frants Rasch i S. K.'s Arkiv. Kopi i P. I Bl. 85 ff.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende om en Supplication, som Hr. Peder Albrechtsen, Sogneprest udi Trundhiemb, for Ed. kongl. May. allerunderdanigst hafver ladet andrage, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommit, och befinder vi samme hans Supplication udi efterfølgende Poster bestaaendis.

¹⁾ 16. Juni meddeler den svenske Gesandt: »Under min Upasselighed er det i Fortrolighed blevet mig fortalt, at man skal have debatteret i Consilio Status om at behandle Dr. Sperlings Sag ved den nærværende Herredag; da jeg imidlertid intet mærker dertil, maa jeg tro, at man har fattet en anden Resolution« (Becker II, 32). — Sperling var bleven fængslet i April.

²⁾ S. T. Nr. 219.

Først at efterdi hannem udaf Ampt Manden ofver Trundhiembs Amt er bevilget at lade opsøge nogle Saugsteder i Romdals Fougderie och dennem udi Brug at føre, mens hand saadant Verk icke kunde med Nytte fortsætte formedelst Gen. Toldforvalteren nordensfields udi Norge hans Befaling, at udlenske Skippere, som did vilde segle, skulde først løbe paa Trundhiemb sig der at angifve och siden derfra til Ladesteden, och naar de vare ladde, da atter til Trundhiemb igien der at fortolde, saa de lige saa snart skulde kunde giøre deris gandske Reise fraa Ladestedet til Engeland eller Holland, end af deris Leie tvende Gange til Trundhiemb och tilbage igien, hvorudofver Skipperne for saadan deris Reises Senkelse med største Skade och Pericul saaledis skulde vere afskrevet, och de paa slig Maner sig ei derpaa vilde lade befrachte, for hvilken Aarsag Skyld Supplicanten allerunderdanigst begierer, Eders kongl. May. vilde allernaadigst forløfve, at fremmede Skippere maatte foruden slig Omfart segle lige paa Romdal och sammesteds dieris indtagende Trælast fortolde, och dersom Ed. kongl. May. ike vilde forordne en egen Toldbetiente ved Ladestedet, da Tolderen udi Trundhiemb at maatte skicke sin Fuldmægtige om Sommeren, naar Handlingen med Trælasten hafver sin Gienge, til Ladestedet der Tolden at annamme och udi alle Maader tilbørlig Indseende at hafve, at dermed rigtig och uden nogen Svig och Underslef maatte tilgaa.

For det andet supplicerer hand underdanigst, at hand maatte tage til sig Participanter och med dennem icke allenneste de Saugsteder, som hannem allerede udaf Trundhiembs Amptmand ere bebreffved, udi Brug føre, mens ochsaa flere dertil bekvemme Steder udi bem. Romdal och Helgeland, som hand med dennem uden nogen Skade paa Ager, Eng eller Bergverker och deslige kunde lade opsøge.

For det tredie søger hand underdanigst, at til des bedere Fortsettelse udaf Seilatsen med slig Trælast Eders kongl. May. vilde allernaadigst bevilge de Skibe, som bem. Platser skulde vilde besegle, nogen Frihed och Skaansel paa trei Aars Tid, efter at Verket er kommen udi Brug, paa det at Platserne, som nu anses farlige och ubekiente, imedlertid kunde vorde udaf de fremmede Skippere erkyndiget.

Om alle disse Supplicantens allerunderdanigste desideris er voris allerunderdanigste Mening, at eftersom slig Saugsteders Brug och Handling med Trælast kunde gerade til Eders kongl. Mayts. Intraders Formerelse, baade ved Grundeie, Tiendebord-Skat, Told och

deslige Rettighed, saa ogsaa til almindelige Landsens Gafven och Beste udi Commerciernis Forbedring, Undersatternis Nering och ellers udi adskillige andere Maader, derforuden ogsaa ike noget begieris, som enten dend norske Told Ordinantz eller de norske Kjøbsteders, anno 1662 allernaad. meddelte, Privilegier er imod, mens intet andet end det, som til Verkets Fortsettelse och Befordring nødvendigen och uden nogen Præjuditz behøfvis, da Eders kongl. May. hannem dermed vel at kunde beneficere och benaade. Ellers dend begierte Frihed och Skaansel belangende formener vi allerunderdanigst, at dersom de paa forbemelte Steder seglende Skibe udi trei Aars Tid for den halfve Told maatte forskaanis, saa kunde saadan Afgang paa Tolden ved des større Mengde af Skibe, som formedelst slig Frihed did skulde komme, letteligen igien ersettis och igien bringes, och falder dog ellers nu slet och aldellis ingen Told deraf.

Derforuden gjør hand ogsaa underdanigst Ansøgning, at dersom hand med sinne Participanter, som anvender deris Middel och Omkostning paa Saugbruget, kunde finde nogen Bergverk udi bemelte Steder, dennem ogsaa naad. maatte vere tillat saadant udi Brug at føre, hvilket vi iligemaade udi Underdanighed nyttigt och billigt erakter. 27. Junii a. 1664.

9. Juli afsluttede S. K. sine Forhandlinger om Lovkommissionens Punkter (jvfr. 30. Marts) og affattede en Betænkning (Nr. 68). Denne refererede sig til de to Procesforslag af 16. Febr. og 26. Marts 1663 med henholdsvis fem og fire Bilag¹⁾. Om nogle Punkter, som Lovkommissionen var uenig om, kunde S. K. heller ikke komme til Enighed. De adelige Assessorer opsatte en særlig Betænkning (Nr. 69), medens S. K.'s Sekretær ikke fik tilstillet de andre Assessorers Relation²⁾. Jvfr. 19. Juli.

68. *Betænkning af S. K. 9. Juli 1664.*

Kopi i P. I Bl. 87 ff. samt i S. K.'s Arkiv. Konk. 1 (Annotationes) med Peter Reetz' Haand, Konk. 2, dat. 2. April, væsentlig med Frants Raschs Haand, Konk. 3 med Rettelser af Frants Rasch og Peter Reetz, alle i S. K.'s Arkiv. Tr.: Secher og Støchel I, 249 ff.

Allernaadigste Herre och Koning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende om nogle

¹⁾ P. I Bl. 87. Jvfr. Secher og Støchel I, 57 f. ²⁾ P. I Bl. 92.

vichtige udaf Commissarierne til Lovernis Revision forfattede Poster, iblandt hvilke Poster ochsaa en Del findes, hvorom samme Commissarier hafver verit af differente Mening, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommit, och hafver vi fornøden erached efterfølgende derudofver at annotere, saasom for det første, om hvis num. 1 med sinne bilagde literis A. B. C. D. et E. forhandlis, som følger.

Num. 1 fol. 1, hvor der meldis om Rigens Ret *a*), hvorom vi voris underd. Mening hos num. 2 lit. H. opsat hafver.

Saa formeldis ochsaa samme fol. 1 om Gieste Ret, hvorom vi underdanigst formener, at dend efter Commissariernis derom allegerede Motiver och rationes sub litera A vel kunde afskaffis.

Udaf hvad Stands Personer Ridemendene skulde nomineris eller udvelgis, hafver vi saavel som Commissarierne ei kundet accordere eller ofverens komme, hvorføre vi ochsaa voris differente Meninger derom til Eders kongl. Mayts. allernaad. Dijudicatur opsat hafver.

Hvis fol. 2 § 3 meldes om, at Creditor maa nefne, hvad Løsøre eller Jordegoeds hand i Debitorens Boe begierer, item hvorledes det skal taxeris, saadant er allerede decideret ved Eders kongl. Mayts. for nogen Tid siden derom udgangene naadigste Forordning. Hvis sammesteds § 4 meldis *b*), derom hafver vi i lige Maade opsat voris differente Meninger.

Hvis fol. 3 meldes och sig paa lit. D. och E. refererer, derom hafver vi ei kundet bifalde Licentiat Peder Lassens serdellis Mening, mens befinder de andere Commissariers Mening langt bedere och raisonnabler.

Fol. 5 kunde udi Steden for: »Lensmendene« settis: »Befalingsmend«.

Fol. 6 § 9, hvor følgende Ord findes: »eller Sagen icke kand lide nogen Ophold eller Forhalling«, formenner vi underd., at saadanne Ord til certos casus kunde appliceris och i Texten til videre Klarhed specificeris.

Fol. 7 pag. 2 kunde til følgende Ord: »och Indmaning er anknydet«, adderis: »hvilken til det Landsting i dend Provincie, hvor Maningen er sket, skal forkyndes« *c*).

Fol. 9 kunde i Steden for de Ord, som med disse Tegen [] ere indlukt, settis: »saasom Goedsits Indkombst kand taalle och billigt och ret er«.

Edem fol. kunde hos følgende Ord: »særdelis skulde de holsteinische Creditorer och derom advaris«, adderis: »ved Proclama, som paa tilbørlige Steder skal forkyndes«.

Hvis fol. 11 om Creditorernis Priorität meldes, derom siunis os underdanigst, at det ved Commissariernis Opsat vel kunde forblifve, dersom ickon Tieniste Folkis Løn maatte vere det første och saaledis settis fremb for ald anden Gield, hvor der icke var virkelig Underpandt. Derforuden saa hafver ochsaa Erke Biskopen ved samme Materie erinderit, at Preste Enkers Penge ochsaa maatte vere iblandt de prioriterede d).

For det andet hafver vi omb num. 2 med sinne bilagde literis F. G. H. et I. befundet nødvendig efterfølgende udi Underdanighed at erindre och annotere.

Saasom, at num. 2 fol. 1 Kongens Cantzeler regnis der iblandt Dommere e).

Eodem fol. pag. 2 kunde udi Steden for: »Lensmand« settis: »Befalingsmand«.

Fol. 5 meldis om Gieste Ret, hvilked vi unødig befinder, dersom det ellers Eders kongl. May. naad behager Gieste Ret at afskaffe.

Fol. 9 § 7 udi Begyndelsen kunde adderis: »Bisper, item Prælater etc.«.

Fol. 10 § 2 kunde ad finem paragraphi adderis: »dog at dend paaskadende och begierende tilladis derfra til Høigeste Ret at appellere«.

Fol. 10 § 3 erachte vi nødvendig at erindre, om Geistlige, særdellis Hof Predikanten och andere deslige, skulde staa under Hofretten.

Fol. 11 Lin. 3 kunde udi Steden for disse Ord: »som med Borgemestere och Raads Betenkende ethvert Laug bevilgede ere«, settis: »som af Kongl. May. ethvert Laug enten bevilliget er eller herefter bevilliges«.

Fol. 13 § 2 kunde i Steden for de Ord: »det vere sig da«, settis: »med mindre det er« etc.

Fol. 13 pag. 2 Lin. 7 i Steden for: »Sorenskrifver« kunde settis: »dend ædsorn Skrifver«.

Fol. 14 pag. 2 § 2, hvor der meldis om Mindereaaringer, kunde samme paragraphus udi følgende Maade forandris, nemblig: »Mindereaaringer, som ere under 15 Aar, tilstedes icke noget ædlig Vidne at giøre och aflegge«.

Fol. 15 § ult. kunde Eders kongl. May. naad. fornemme Commissariernis videre underdanigste Beretning om Kiøns Næfn och Lov

at gifve med 12 Mends Ed, hvortil de sig eadem pagina in margine udi Underdanighed erbiuder.

Fol. 19 meldis om uretferdige Dommere, hvorom voris allerunderdanigste Mening er, at eftersom den 9. Articuls formalia i Christiani tertii Reces der i Begyndelsen indførís, da kunde saadan paragraphus efter Eders kongl. Mayts. naadigste Behaug udi noget forandris och klarere settis.

Det, som fol. 20 pag. 2 meldis om dend høieste Ret at holde och hvis deraf dependerer, henstilles udi Underdanighed til Eders kongl. Mayts. videre naadigste Villie.

Ad fol. 22 et 23 siunis os underdanigst raadeligt at vere, at naar Sandemænd skulde sverge deris Æed, da saadant altid med dend Vilkor maatte ske, at de ei rettere derom kunde kiende, skiøne eller erachte.

Hvis fol. 24 omb Duellers Afskaffelse meldis, henstilles til Eders kongl. Mayts. egen videre naad. Consideration, eftersom hidindtil udi Lougene derom icke hafver verit tracteret, item cap. 10 om Tiufveri och fol. 25 et 26 pag. 2: »om Vildt skydes.

Fol. 29 pag. 2 kunde i Steden for de Ord och Linnier, som med dette Teigen [] ere indelukte, settis: »de Kiøbsteder, som allerede ere privilegerede eller herefter privilegeret vorder, at deris Domme fra Landstinget skulde vere eximeret«.

Fol. 30 pag. 2 kunde hoes de Ord: »offentlig Auction« inse-
reris: »hvor Auction føigeligen och bekvemmeligen ske kand«.

Hvis fol. 31 om den høieste Rettis och andere Dommis Execution meldes och sig paa lit. H. refererer, derom er voris allerunderdanigste Mening, at udi Steden for det, som lit. H. med parenthesi indlukt befindes, kunde settis efterfølgende:

»Skulde och Execution giøris hoes Ombudsmand self, Landsdommer eller en Byes hele Øfrighed, da søgis Kongen om sær Befaling til dend eller de Personer, som Execution giøre skulde.

Ofver dend, som ingen visse Boepel hafver, giøris Execution ved dend Steds Øfrighed och dertil beskickedede Personer, hvor hand antræffis.

Paa samme Maaner och Maade, som om Høieste Rettis Domme er meldit, kand och Execution paa Hiemb- och Lands[tings]domme ske, saafrembt derfra icke, førend Executionen begyndes, for høiere Ret appelleris«.

Hvad Execution imod de halstarige, som vel kunde, mens icke vilde efterkomme bem. Hiemb- och Landstings Domme, angaar, da efterdi Commissarierne gifver self Anledning til en kortere Proces i sliig Tilfald, end i forrige Riges Ret findes, erachte vi underdanigst nytteligt at vere, at bem. Commissariere af Eders kongl. May. blefve anbefalede samme Maade det allerkorteste, muligt er, at opsette til Eders Mayts. naad. videre Resolution, och Rigens Rettets Nafn och langvarige Execution derimod aldellis afskaffis. Mens saasom nogle Artikler i bem. Ret findes saavel som Forfølgning til Laas, hvorved den Eiendomb, som til Laas er udfult, for ald videre Trætte och Paatale forsikris som om andet, hvis Brug herefter gaufnlig och fornøden kand vere, da formene vi underd. samme Artikler deraf at kunde af bem. Commissarier uddragis, til Eders kongl. Mayts. itzige souverain Arfve Regiering adapteris och i dend ny Lov paa de Steder, hvor enhver Materie henhører, insereris.

f) Hvis fol. 31 om Brevve Penge meldis, derom siunis os underdanigst, at de ere for ringe sat, særdellis for hvis her i Kiøbenhaufn saavel af Byens och Raadstue Betiente som for Høieste Ret skal skrives och udfærdiges, eftersom alting her er dyrere end paa andere Steder.

- a) Konc. 2 og Konc. 3 opr.: hvorom voris underdanigste Mening er, at dersom dend herefter skulde continuere, da tilforne bemelte Commissarier udaf dend samme at kunde uddrage, hvis de befinder med Ed. kongl. May. itzige souveraine Regering ei ofverens at komme.
- b) Konc. 2 og Konc. 3 opr.: er vel imod samme Ed. kongl. May. naadigste Forordning, mens stillis dog udi Ed. May. allernaadigste Consideration, om icke Adelen i Steden for de udi Forordningen determinerede 6 Uger deris udlagde Gods at indløse maatte tilstedis Aar och Dag deris udlagde Jordegods at indløse, och hvis saadant dismidlertid icke skede, da det Creditoren til fuldkommen Eiendom uden nogen Laugbud at følge.
- c) Konc. 1 tilf.: om det icke creditorum Reputation for megit graverer, da dog enhver Creditor, oc som med nogen vil contrahere oc handle, ved sin Vigilantz sligt for sit eget Beste bør at (!)
- d) Konc. 1 og Konc. 2 tilf.: Fol. 12 Lin 3, hvor der meldis »naar Godsit icke tilstrecker«, derom behøvis Commissariernis Forklaring.
- e) Konc. 2 og Konc. 3 opr. tilf.: ei fornemmendis, qvo sensu saadant af Commissarierne er sked.
- f) Konc. 1 har opr.: Eftersom Hærritsfougder oc andre Dommere paa Landet epter nerværende Tidens Tilstand hafver mindre til Indkomst, end de pleie, oc maa hafve deris meste Ophold af Brevve- oc Dompenge, da kunde vel icke Prisen saa knap for dennem settis. Hvad de Domme angaar, som her i Kiøbenhafn udstedis, da efterdi alting her er dyrere end nogen anden Steds i Landit, kand dette Sted icke vel efter de andre reguleris, mens naar efter dend Anledning, forrige Forordninger gifver, intet ofver Behørighed oc det, som kunde billig Aarsag til Klagemaal gifve. synis os best, at der intet vist blef determineret.

69. *Separaterklæring fra S. K.'s adelige Assessorer*
9. Juli 1664.

Kopi i P. I Bl. 92 f. Tr.: Secher og Støchel I, 256—57.

Allernaadigste Herre och Koning.

Eftersom de af Eders kongl. May. til Lougerne at revidere forordnede Commissarier ere i dend Punkt blandt andet af adskillige Meninger, omb begge Ridemendene skal vere af dennis Stand, udaf hvis Formue Udleg giøris, eller icke, da til Eders kongl. Mayts. naadigste videre Dijudication, hvortil alting i allerstørste Underdanighed henstilles, bifalde vi Hr. Niels Trolles och Otte Krag's Mening, som eragte, at naar Udleg af Adelsmand giøris, dend da maa forrettis ved tvende af hans Stand, hvortil os efterskrefne rationes fornemmeligen hafver beveget.

1) Fordi vi befinde, at sligt ingenlunde strider imod Eders kongl. Mayts. Souverainitet och Arfve Rettighed eller dend i ringeste Maader præjudicerer.

2) Fordi ingen nogen Uret derved kand vederfaris, ti de, Udleget forrettes ved, ihvad Stand de och ere af, ere plichtige at giøre det epter dend Loug, Eders kongl. May. gifver, och hvem, som paaskader och icke dermed nøiges, kand stefne det ind for dend høieste Ret.

3) Efterdi Adelstanden uden ringeste Imodsigelse gierne er tilfrids, at dend geistlig och borgerlig Stand niuder reciprocum, nemblig, at naar Udleg i deris Formue giøris och søgis, det da sker ved tvende af deris Stand.

Och eftersom herforuden falder differente Meninger om dend Termin nemblig Aar och Dag, som Commissarierne samptlige i deris underdanigste Opsat formenner, Geldenern gifves och tilladis bør Jordegods igien at indløsse, da uanset en kortere Tid nemblig sex Ugger i en Eders kongl. Mayts. udgangene Forordning allerede determinerit er, icke des mindre, efterdi rede Penge her i Eders Mayts. Riger och Lande imod Jordegods at regne nu befindes at verre faa, och efter nerverende Tidens Tilstand ingen saadan Proportion imellem beggis Værd er, som tilforn hafver vaaret och hoes andere omliggende Naboer er, de fleste Debitorer, som nu mest af deris Creditorer engstis och søgis, ere och de, som eie Jordegods, da paa det Debitorerne formedelst Aar och Dags Dilation kunde nogenlunde conserveris, siunis os bem. Commissariers underdanigste

Mening baade tienlig och billig at vere, saafrembt det Eders kongl. May. ellers naadigst maa behage Terminen for bem. Debitorer saaledis, som før er meldit, at forandere och prolongere.

14. Juli. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 7. Juli, stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at overveje Taxten paa Hartkorn i Udlæg og Indførsel. Betænkning (Nr. 70) samme Dag. I Overensstemmelse med den udgik Forordning²⁾ 19. Juli.

70. Betænkning af S. K. 14. Juli 1664.

Konc. med Peter Reetz' Haand og Kopi fra 18. Aarh. i S. K.'s Arkiv.
Kopi i P¹ Bl. 93 ff.

Allernaadigste Herre oc Konning.

Eftersom E. k. Mt. hafver naad. befallit, at Collegium Status skulde til videre E. Mts. naadigste Resolution sit underdanigste Betenkende gifve, for hvor høi Pris oc Taxt en Tønde Hartkorn udi Udleg oc Indførsel billigen bør at tagis her i Danmark, da er derom voris allerunderdanigste Betenkende, som følger.

Paa det Crediten i disse besværlige Tider desto bedre kand vedligeholdis, oc det, som lideligt er, saa vel paa Debitorens som Creditorens Side træffis, eracte vi det beste Middel at verre, at en Tønde Hartkorn i Danmark saa vel i Hofvidgaarde som i Bøndergods, hvor Godsit er vel besat, taxeris, naar Udleg eller Indførsel derudi sker, for 40 Rixdlr., oc en Tønde Hartkorn, hvor Godsit er øde oc ubesat, for 25 Rixdlr., dog at Gods i Mors oc Ty, hvor det altid tilforn hafver vaarit i ringere Pris end andensteds her i Danmark, det besatte Tønden 28 Rdlr. oc det øde oc ubesatte Tønden 17¹/₂ Rdlr. settis. Skulde oc nogen ved Udleg eller Indførsel bekomme en Hofvidgaar med besat Bøndergods dertil, som nogenlunde kunde drifve Aflen, formenis underdanigst billigt at verre, at en Tønde Hartkorn da derudi æstimeris for 45 Rixdlr. Førromrørte Pris oc Taxt eracte vi ei at bør at forstaais om andit Jordegods end det, som udleggis oc ved Indførsel tagis, oc ingen derved at formenis i Kiøb, Sal eller andre Maader sit Jordegods saa som tilforn at taxere oc derom handle, saa som de vedkommende kand indbyrdis best forænis om. Herhøes synes os oc underdanigst, at det til fellis Æquitet imellem debitorem oc creditorem sig strecker, at debitori tillat vorder

¹⁾ S. T. Nr. 280.

²⁾ Tr.: Forordn. 1643—70, Bl. Ccccc.

sit Jordegods, som efter hvis før er meldit ved Indførsel oc Udleg i Betaling annammit er, inden Aar oc Dag at indløse, dog saaledis at creditori got giørris dend bevislig fornøden oc nyttelig Melioration, som creditor imidlertid paa Godsit hafver giort. Oc som Formyndere ofver denne Taxt skulle lide Skade, dersom med deris Værgemaals Forvaltning skulde forholdis efter Recessens oc forrige derom udgangne Forordningers Rigueur, eracte vi underdanigst i største Billighed at bestaa, at en Myndling pligtig er at lade sig nøie med, hvis Jordegods en Formynder forsaarsagis efter for berørte Taxt i Betaling at tage, oc med dend Indkomst, som deraf bekommis, oc Formynderen icke skyldig sin Myndling til høiere eller videre at svare, naarsomhelst det icke bevisis formedelst Formynderens Forømmelse at verre sked, at icke anden oc bedre Betaling er søgt oc tilveiebract. Dersom oc en Formynder til sin Myndlings Forsikring tager Pant enten i Løsøre eller Jordegods, da dersom samme Pant af Formynderen er lovlig tagit oc for dend Pris, som i Landit menligen er giengse, eractis billigt, at Myndlingen med samme Pant lader sig nøie, oc Formynderen icke at verre forplict sin Myndling rede Penge at skaffe, saafremt Formynderen tilbørlig Flid hoes debitorem anvent hafver om rede Penge at erlange, oc de icke hafver kundet bekommis. 14. Juliⁱ a. 1664.

Samme Dag drøftedes iflg. Kongebrev¹⁾ af 15. Juni, stilet til her tilstedeværende Raader oc Assessorer i S. K., en Memorial²⁾ fra Rostocks Fuldmægtige om Nedsættelse af Øltolden. Betænkning (Nr. 71), der anbefalede nærmere Forhandling med dem.

71. Betænkning af S. K. 14. Juli 1664.

Konc. i S. K.'s Arkiv. Kopi i P. I Bl. 95.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om it Memorial, som de her verendes Rostocker Byes Fuldmæchtige for Eders May. i Underdanighed hafver ladet andrage, da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommit, och bestaar dieris Ansøgning derudi, at de ved atskellige Argumenter och Motiver begierer, Eders

¹⁾ S. T. Nr. 255. ²⁾ I S. K.'s Arkiv.

kongl. May. vilde naadigst moderere Tolden paa Rostocker Øllet, som indførís. Hvorom vorís underdanigste Mening er, at uanset vi icke befinder, hvad de til Compensation derforé igien kunde præstere, dog alligevel, efterdi de sig udi samme derís Motiver erbiuder saadant udi sin Tid ved underdanigst Inclination effective at erkiende, saa kunde paa Eders kongl. Mayts. naadigste Behag derís Ouverture och Erklæring derom til Eders May. videre naadigste Resolution fornemmis. Af Raadstufven for Kiøbenhavnfs Slot den 14. Julii a. 1664.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienere.

19. Juli. Møde, hvor Christoffer Gabel efter mundlig Befaling af Kongen tilbageleverede til S. K. dets Betænkning af 9. Juli om de vigtige Poster af Loven med de vedføjede Bilag, Nr. 1 og 2 samt lit. A—I, hvortil Betænkningen refererede sig. Peter Reetz tog omtalte Akter til sig til videre Expedition¹⁾. — 1. Okt. udgik Kongebrev²⁾, hvorved Lovkommissionen udvidedes med fire nye Medlemmer, Peter Reetz, Iver Krabbe, Hans Svane og Hans Nansen, og den ældre Lovkommission fik Ordre til efter S. K.'s Betænkning at føre Lovens Materier i Klasser.

23. eller 24. Okt.³⁾ Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁴⁾ af 14. Marts, stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at overveje to Memorialer fra Magistraten i Korsør. I den første⁵⁾ (dat. 1. Marts) beklager denne sig over nogle ulovlige Lade- og Lossesteder, i den anden⁵⁾ (udat.) søger den om forskellige Begunstigelser. Betænkning (Nr. 72). I Overensstemmelse hermed tilstodes der ved Kongebrev⁶⁾ af 17. Nov. de ønskede Begunstigelser.

72. Betænkning af S. K. 23. Okt. 1664.

Orig. i Indlæg til S. R. Nr. 178. Kopi i P. I Bl. 96 ff.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersomb Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende om,

¹⁾ P. I Bl. 95—96. Tr.: Secher og Støchel I, 58.

²⁾ S. T. Nr. 457—58. Tr.: Secher og Støchel I, 258 f.

³⁾ Datoen 23. Okt. findes i de originale Betænkninger af samme Dag om Korsør (Nr. 72) og Lavsvæsenet (Nr. 73), medens P. I har 24. Okt.

⁴⁾ S. T. Nr. 105. ⁵⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv. ⁶⁾ S. R. Nr. 178.

hvis Borgemestere och Raad til Corsør paa deris egen och menige Byes Veigne udi tvende deris indleverede Supplicationer allerunderdanigst anholder, da er saadant af os underskrefvene allerunderdanigst efterkommit, och befinder vi deris første allerunderdanigste Supplication i Sønderlighed derudi bestaaendis, at efterdi dennem udi deris Handel och Vandel skal ske megen stor Indpas och Skade udaf adskillige fordächtige Losse- och Ladesteder omkring dennemb, som udaf Skib Holmb, liggendes en Mil Veigs fraa Slagelse Bye, saa ochsaa udaf Vaaszen och Gædehuset en half Mil fraa Skielskiør, udaf Biserups Haufn och Basnis Fiord imellomb Nestved och Skielskiør och udaf Karebeksminde halfanden Mil fra Nestved, da Eders kongl. May. vilde allernaadigst anordne, at saadanne Losse- och Ladesteder herefter icke mere skulde bruges. Heromb er voris allerunderdanigste Mening, at eftersom samme Lose- och Lade-Steders Brug vilde gierade Corsør til merkelig Afbrek udi sin Hantering, saa ochsaa til sin Stabelrettigheds Præjuditz och Sveckelse, da meget raadeligt at vere, at deris viderre Brug ved Eders kongl. Mayts. sær allernaadigste Forordning herefter blef ophevet och afskaffet.

Deris anden allerunderdanigste Supplication bestaar udi efterfølgende Poster, om hvilke vi voris allerunderdanigste Betenkende hoesføiget hafver, som følger.

Voris allerunderdanigste Betenkende deromb. Posterne udaf deris Supplication.

1.

Vi erachte billigt, at dennem ligesom Nyborig Bye blifver naadigst tilstedet Bropenge at oppeberge och at anvende.

1.

Eftersom vi med stor Bekostning hafver lagt Fundament til en ny Skibbroe ved Byen ud til Dybet, och dend saavelsom dend gamle Skibbroe endnu vil koste en stor Summa Penge at forferdige och vedligeholde, da begieris allerunderdanigst, Eders kongl. May. vilde bevilge naad. til Borgemester och Raad och Byen til samme Broers Reparation och Vedligeholdelse udaf hver Dallers Verdie, som ud- och ind-

skibes, af indenbyes Folk en Søsling och af udenbyes Folk en Skieling danske, som de hafver i Nyborig och andre Steder.

2.

Vi erachte vel billigt, at Borgemestere och Raad noget blef tillagt for deris Embede, mens slig deris Begiering dependerer alle-neste af Eders kongl. Mayts. blotte kongl. Benaading. Ellers formener vi underdanigst, at hvis der udi Byen udi forbenefnede Broepege samblis, saadant och-saa ligesom udi Nyborig til Borgemester och Raads Underholding med kunde anvendis.

3.

Denne deris begierte Exemption fraa Landstinget kunde Eders kongl. May. dennemb saavel som andre Stabelsteder uden nogen Eders Mayts. Præjuditz naadigst bevilge.

4.

Om denne Post siunis os underdanigst, at de andre Kierkers

2.

Vilde Eders kongl. May. aller-naadigst betenke Borgemester och Raad der sammesteds med nogen ringe kongl. Naade for deris Besvering och Umag, at de maatte niude Landgildet af de faae Strøbønder udi Tornborg Sogn och gifve noget deraf efter Eders kongl. Mayts. goede och naadigste Villie, eftersom de hidindtil indtet hafver haft for deris Bestilling.

3.

Eftersom os af fremfarne Konger udi Dannemark sl. och høilofflig Ihukommelse naadigst er tillat, at Borgemester och Raad skulle dømme och kiende paa Byfogdens Domme, och deris Forretning igien at indstefnes for Kongen och dend høieste Ret, om nogen med deris Domb sig paaskaadende befantes, paa det Indvonerne kunde forskaanis for de besverlige Landstings Reigser och vederfares Ret uden vitløftige Reigser och Penge Spilde, da bedes underdanigst, Eders kongl. May. det vilde confirmere och tillade.

4.

Corsør Kierke er meget brøstfeldig och ringe paa Biugning,

Tilstand neppeligen skulde kunde tilstede til Corsørs Kierkes Forbedring noget at contribuere, eftersom enhver for sin itzige Mangel och Brøstfeldighed, saa ogsaa andre Besveringers Skyld vel skal hafve sit self fornøden. Fik de derforre indtil bedere Tider dermed tilfreds at verre.

fast en med de mindste i Danmark paa Biugningen, och eftersom det er en Sted, som fremmede mest passerer, da beder vi underd., Eders kongl. May. vilde naadigst hafve det i Hukommelse, at dend ved Eders kongl. Mayts. Hielp med Tiden maatte bebyggis och forbedris, Gud til Ære, Eders kongl. May. til evig Berømmelse. Och eftersom Kierken hafver i Beholding ungefer henved 4000 Slettedr., som dog bestaar udi tilstaaende Gield och icke forslaar at tage nogen Biugning for med, mens det kunde dog verre nogen Hielp, vilde Eders kongl. May. naadigst bevilge noget dertil af andre Kierker udi Dannemark efter Eders kongl. Mayts. egen naad. Villie, saa kunde deraf blifve en Capital til at biuge och forbedere Kierken med.

5.

Herom er voris underdanigste Mening, at dersom Presten gierne vil beholde sin Residents, da Kierke Vergerne tilbørlig Indseende bør at hafve, at dend efter Fornødenhed blifver vedligeholdten, hvelked bekvemmeligst kunde ske, naarsomhelst Kierke Vergerne tillige med aatte Sogemend aarligen inquirerer om Gaardens Brøstfeldighed och gjør derofver tilbørlig Taxering, hvilket siden udi Kierke Regenskaberne kunde indfør. Mens der-

5.

Kierken hafver en Gaard der i Byen, som er Prestens Residents, hvilken er meget gammel och brøstfeldig och koster Kierken en temmelig Penge aarligen at holde vedlige. Samme Gaard ligger beleilig ved Haufnen och paa Eders kongl. Mayts. Behaug kunde selgis Kierken til Beste och samme Penge settis paa Rente. Presten derimod kunde bevilges noget af Kierkens Indkomst aarligen for hans Residents, hvormed hand var vel tilfreds, och var baade

som Presten sin Residents skulde Kierken til Gavn och Presten afstaa, da hannem en anden tilbørlig Gaard til sin vis Bopel udaf Kierken igien at skulde forskaffis och vid Makt holdis.

Af Raadstuen for Kiøbenhavnns Slot d. 23. Octobr. anno 1664.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienere.

Hansz Schack. Hannibal Seh[ested]. P. Reetz.

H. Bieleke. Iffuer Krabbe Tageszen. Christoff von Gabell mp.

Hans Svane. Hans Nansen. Peter Bülche mp.

Samme Dag afsluttede S. K. sine Forhandlinger om Lavene i København¹⁾ (jvfr. 18. Jan.—16. Febr.). S. K. afgav samme Dag en Betænkning (Nr. 73), der foreslog vigtige Reformer. 24. Dec. udgik Kongebrev²⁾ til Peter Reetz, Iver Krabbe, Hans Svane og Hans Nansen om at løse de Tvivlsspørgsmaal, der kunde opstaa ved Anvendelsen af Betænkningens Grundsætninger i det enkelte.

73. *Betænkning af S. K. 23. Okt. 1664.*

Orig., Conc. (med Rettelser af Peter Reetz og Frants Rasch) og to Kopier i S. K.'s Arkiv. Kopi i P.¹ Bl. 99 ff.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersomb Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende, hvorledis allehaande Inconvenientier och Misbrug ved Laugene udi denne Eders Mayts. Residents Stad Kiøbenhavn kunde afskaffis, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst offerkommit, och hafver vi til saadan Ende faaretaget och med ald Flid udi adskillige Conferentier examineret och ofverveiget alle och enhver Kiøbenhavnns Laugs Skraaer och Artikler och derudaf befundet, at de samme til ald god Skik och Polities Befordring ere forfattede, foruden udi nogle efterfølgende Poster, som en Del Eders kongl. Mayts. itzige souveraine Arfve Regiering icke ere gemes, en Del til anden Abus och Inconvenientz kunde gifve Fundament och Anledning.

¹⁾ P.¹ Bl. 99. ²⁾ S. T. Nr. 582.

Saasomb for det første, at udi Indgangen udaf ithver Laugs Artiklers kongelig Confirmation efter faarige Regieringers Maner blifver meldet, at Kongl. May. med Rigens Raads Raad och Sambtøcke et eller andet naad. hafver bevilget eller confirmerit, hvilket efter Eders Mayts. itzige souveraine Regiering bør at udeluckles och afskaffis.

For det andet hafver ithvert Laug hidindtil veret forunt sine visse almindelige Tilsammenkombster en, toe eller flere Gange om Aaret deris Nøttørft och Ærinder derudi med hinanden at ofverveige. hvorom vi udi Underdanighed formener icke uraadeligt at vere, at saadan deris almindelige Forsamblinger dennem ei tiere herefter blef tilstedet, end naar Eders kongl. May. saadant pro temporum exigentia enten self allernaadigst befalede eller ochsaa, naar Stadens Magistrat sligt til fornøden Forretning befant at behøvis *a*).

For det tredie hafver en Part deris Privilegier altfor meget inclineret til nogen separat Jurisdiction, saa de udi deris Lauge hafver haft for megen Licentz en eller anden deris Laugsforvante och Underhafvende Straf at paalegge, hvilket vi hafver befundet nødvendig nogenledes epter Beskaffenhed at limitere och til Stadens Magistrat at forvise.

For det fjerde befinder vi udi adskillige Handverks Laugs Artikler, at ingen Mester hidindtil hafver mottet antage noget Arbeide, som hoes en anden Mestere hafver veret fortinget, hvorved Handverkerne hafver haft Grund och Anledning at opholde en eller anden, som deris Arbeide behøvede, saa lenge som de self hafver villet, hvilket vi derfor saaledes hafver befundet at kunde forandris, at dersom nogen Handverker icke gjorde det hoes hannem fortinget Arbeide til bestemmet Tid ferdig och saa got, som det burde at vere, da det dend, som Arbeidet behøfver, frit at vere en anden Mestere dertil at antage och bruge.

For det femte hafver en Part ochsaa hafd slig Rettighed, at ingen maatte lade arbeide noget hoes en anden Mestere, førend hand med dend faarige Mestere fuldkommen Afregning giort hafde, hvilked vi ochsaa gandske ufornøden och unøttigt befinder.

For det siette hafver ochsaa nogle Handverker determineret et vis Antal paa Svenne, saa ingen maatte holde mere Svenne, end som udi deris Artikler er nefnet, hvilket vi gandske ufornøden befinder at meldis, mens enhver at vere frit saa mange Svenne at holde, som hand behøfver, eftersom de beste Mestere altid helst sø-

gis, och vilde andre hafve des mere Arbeide, da de sig ochsaa des mere fik at forbedere udi deris Handverk, hvilket kunde gifve efterhanden des bedere Arbeidere.

For det siufvende hafver de ochsaa til visse Tider om Aaret sat en vis Taxt, hvor meget enhver Svend skulde endten hafve udi Støcke Arbeide eller ochsaa til Dage- og Ugeløn, saa ingen Mestere hafver mottet gifve en Svend mere end den anden, hvilked vi gandske ubilligt befunder, eftersom en Svend, som kand giøre bedere Arbeide end en anden, icke bør at forbiudes, at hand dis mere Arbeidsløn bekommer, om hand det ellers kand erlange, mens det derfor Mesterne frit at stande, hvorledes de med Svennene, enhver efter sin Døchtighed, kunde accordere och ofverens komme.

For det aattende hafver en Part udi deris Skraaer icke veret tilstedet saa mange Boder, som de hafver kundet behøfve deris Varer eller giort Arbeide derudi tilfals at holde, hvilket vi erachter til Ufrihed udi deris Handteringer at gerade och derfor sligt udi deris Artikler vel at kunde udeluckis.

For det niende hafver vi ochsaa befundet alt for haarde Conditioner for dennemb, som sig udi Lauget hafver søgt at begifve, som med store och umaadelige Ombkostninger och deslige, hvorved Mesterne mangan en, som dog vel hafver veret døchtig och bekvem nok udi deris Laug at indtræde, efter deris egen Villie hidintil hafver kundet tribulere och fra Lauget afholde, hvilket vi och efter Beskaffenhed hafver befundet raadeligt at modereris.

For det tiende hafver Badskerne udi Kiøbenhavn et vist och sluttet Laug udaf 10 Mestere, hvilked dennem vel ochsaa videre kunde forundes, dog med saadan Condition, at hvis Eders kongl. May. enten sinne egne Hofbalberere eller andre udaf sær kongl. Naade med Laugsens Rettighed vilde privilegere, de da icke udi samme Antal behøfdes at vere med begrefven. Saa befunder vi ochsaa raadeligt, at Badskerne, førend de antages udi Embedet, tilforne af facultate medica her udi Kiøbenhavn udi nogle af de eldste och beste Mesteris Nerverelse noget skarpere end hidintil om deris Døchtighed blifver examineret, saavel som ochsaa, at Svennene, som vil tiene en Mesters Enke, tilforne af gandske Badsker Lauget dertil blifver approberet och døchtig befunden.

Ellers hafver vi vel ochsaa befundet et och andet udi Laugs Artiklerne at forandre, som er af ringe Importance, och som vi der-

fore icke hafver holdet saa vigtig, Eders kongl. May. dermed at besverge. Hvilket siden udi Expeditionen udaf de ny Laugs Privilegier kunde observeris och udi Acht tagis. Af Raadstuen for Kiøbenhavnus Slot d. 23. Octobr. anno 1664.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienere.

Hansz Schack. Hannibal Seh[ested]. P. Reetz.

H. Bielcke. Iffuer Krabbe Tageszen. Christoff von Gabell mp.

Hans Svane. Hans Nansen. Peter Bülche mp.

- a) Konc. tilf. opr.: Eddog nogle af os ere udi dend allerunderdanigste Mening, at slige deris Forsamblinger icke kunde hafve sønderlig Betenkende, eftersomb alle Laugene sig icke nogen Tid udi Almindelighed tilhaabe sanker eller forsambles, mens ethvert Laug ickon hafver sin egen sær Forsambling til visse Tider for sig self, och skulde dennemb saadant forbiudis, da icke allene deris Laugs Ærinder derudofver at blifve forsømbt, mens de ochsaa derved kunde gierade udi Mistrøstning, ligesomb der var fattet nogen Diffidence imod dennemb.

28.—31. Okt. Møde 28. Okt., sammenkaldt ved Kongebreve¹⁾ af 1. og 5. Okt., stiledede til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at gennemgaa Universitetets Privilegier. Efter det første Kongebrev havde S. K. henvist Sagen til Hans Svane, der affattede nogle Punkter til nærmere Betænkning. Ved det andet Kongebrev fik S. K. Ordre til at behandle disse Punkter. Betænkning af 31. Okt. (Nr. 74).

74. Betænkning af S. K. 31. Okt. 1664.

Orig., Konc. (med P. Reetz's Haand) og Renskrift i S. K.'s Arkiv. Kopi i P.¹ Bl. 102 ff. Tr.: Danske Mag. 5. R. III, 200 ff.

Allernaadigste Herre och Koning.

Eftersom Eders kongl. Mayts. Stats Collegium hafver bekommit tvende Eders kongl. Mats. naad. Befalinger, dend første anlangende Universitetet her sammesteds, dets foundationes, leges, constitutiones och statuta, saa och for denne Eders kongl. Mayts. absolute Arv-Regiering samme Universitetet forunte Benaadinger och Privilegier at igiennemse til at observere, hvis vi underdanigst kunde eragte

¹⁾ S. T. Nr. 455 og 465. 1. Okt. udgik der Ordre til Universitetets Rektor og Professorer om at indsende deres Statuter og Privilegier til S. K.'s Behandling (tr.: Danske Mag. 5. R. III, 199 f.).

derudi at findis, som Eders kongl. Ma. itzige Arfve Regiering och Souverainitet ei kunde bekvemme och dermed ofverens komme, dend anden, at vi skulle foretage nogle visse capita, som Erke Biskopen derom til nermere Betenkende hafver opsat och derom efter forige Befaling voris underdanigste Relation til Eders ko. Mayts. naad. videre Resolution Eders ko. Ma. tilstille. Da hafve vi samme her nedenfor tegnede Poster med Flid igiennemset och hoes enhver voris allerunderdanigste Betenkende in margine føiet, saaledis som efterfølger.

Voris underdanigste Betenkende.

Erke Biskopens Opsat.

1. At udelucket vorder, hvis i Fundatzen staar om Pafvens och Rigens Raads Samtøcke. Fol. 156. 158. 159. 167.

1. Om de gamle Fundatzer, som ere giorte med Pafvens och Rigens Raads Samtøcke. 156. 158. 159. 167.

2. At professores aflegger deris Ed for Eders kongl. Ma. sielf.

2. Hvor professores skulle aflegge deris juramentum.

3. Eden giøris saasom af andre, der nogen Bestilling af Eders ko. May. ved denne Eders Mayts. absolute Arfve Regiering betrois, saaledis som Eders ko. May. naad. eragter och got befinder det med enhvers Embede komme ofverens.

3. Paa hvad Manier Eden skal afleggis. 121.

4. Formener underdanigst, at ingen kand tilkomme nye statuta at giøre uden Eders kongl. May. sielf, och naar noget forefalder, hvorudi enten Universitetet eller dend studerende Ungdom til Beste nye statuta kunde erachtis fornøden at vere, da Universitetet derom i Underdanighed hoes Eders ko. May. Ansøgning at giøre for at fornemme Eders ko. Mats. naad. videre Resolution derpaa.

4. Om professores sielf maa giøre statuta, hvilket dem tilladis. 82. 107. 131.

5. Efterdi udi Universitetets Fundatz om Capitlerne paa atskillige Maader sker Melding, i Særdelighed for dend Indkombstis Skyld, som Universitetet och professores deraf niuder, da dersom Eders kongl. May. Capittels Goedset efterhaanden eragter at secularisere, henstillis til Eders ko. May. naad. Villie, om Eders kongl. May. Universitetet i andre Maader noget Vederlag naad. ville forunde, ti uden slig Middel kunde professores. som dog meget ringe Løn hafver, icke subsistere.

6. Eractis underd. Inspectorers Titul bedre end conservatorum ved denne Eders May. souveraine Arfve Regiering sig at kunde skicke, och dependerer det af Eders kongl. Mayts. naad. Anordning, om Eders May. inspectores vil sette, och hvem det skal vere.

7. Henstillis til Eders ko. Ma. naad. Betenkende, om Eders kongl. May. vil herefter underholde de fire stipendiarios, hvorom Fundatzen melder.

8. At Universitetets Bønder skulle ved Adelens niude lige Frihed, dependerer af de Privilegier, som Eders kongl. May. Universitetet naadigst vil forunde.

9. Dend Frihed, som professores for deris Personer skulle

5. Om Capitlerne och hvis professores deraf efter Fundatzen skal nyde. Pag. 68. 69. 77. 78. 79.

6. Om Hans kongl. May. vil hafve conservatores academix, hvilke skulle vere fire efter Fundatzen. 94. 104. 105. 161.

7. Om stipendio, som efter Fundatzen skal gifvis fire studiosis. 347.

8. Om Universitetets Bønders Frihed. 73.

9. Om professorum Frihed. 75.

niude, bestaar iligemaade i Eders kongl. Mayts. egen naad. Villie och Behag.

10. Hvad Naade Eders kongl. May. de udlevede Prester och Skolemestere vil forunde, kand icke dependere af andet end Eders ko. Mayts. egen naad. Disposition.

11. Hvis om Munke i Fundatzen meldis, kand udeluckis.

12. Vi befinde alle disse statuta om inted andet at melde end det, som studiosos til Guds Frycht, Skickelighed i Lefnet och Flittighed i deris Studeringer holder, uden alleniste it statutum, som decernerer, at en studiosus, som krenker en Møe, skal, efter at hand fiorten Dage hafver veret fengslig anholden, vere forplichted til at tage hinde til Echte, dersom hun vil. Mens dersom hun icke vil, da skal hand gifve hinde Medgift och vere fri. Giør hand det anden Gang, da skal hand relegeris, efter at hand tilforn hafver vaarit fengslit. Hvilket udi ald Underdanighed til Eders ko. Ma. indstillis, om derom noget i Landsloven skal determineris, eller och om det skal forblifve ved det, som for andre Personer i lige Tilfald i samme Lov findis, och af Statuterne udeluckis.

10. Om de udlevede Prester och Skolemestere. 76.

11. Om Munkene. 80. 81.

12. Statuta in membrana descripta. 118.

13. Hvis om Messer i Fundatzen 13. De missis. 129. 128. 146.
nogensteds er indført, kand, ligesom
om Munkene meldit er, udeluckis.

Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 31. Octobris anno 1664.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienner.

Hansz Schack. Hannibal Seh[ested]. P. Reetz.

H. Bielcke. Ifuer Krabbe Tageszen. Christoff von Gabell mp.

Hans Svane. Hans Nansen. Peter Bülche mp.

10. Nov. blev Frants Rasch af Hannibal Sehested stævnet op paa Skatammeret, hvor der blev forhandlet i en Kommission, bestaaende af Hannibal Sehested, Peter Reetz, Christoffer Gabel og Hans Svane, til hvilke Kongebrev¹⁾ var udgaaet 22. Okt. om at kalde Jørgen Rosenkrantz, Hofmester over Sorø Akademi, for sig, da han vilde stille nogle Forslag om Afbetalingen af Akademiets Gæld og Stedets Forbedring og Tiltagelse. Sagen blev henvist til Hofmesterens videre Erklæring²⁾, og denne fremkom 23. Nov. med et Forslag³⁾ for Kommissionen. Jvfr. 11. Jan. 1665.

21. Nov. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁴⁾ af 5. Nov., stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at behandle en Supplik⁵⁾ af 31. Juli fra Laurids Pedersen Alling, Rektor i Fredericia, der drejede sig om Forbedringer af Skolen. Suppliken var bleven henvist til Ærkebiskop Hans Svane og fra ham til Peder Kragelund, Biskop i Ribe, der afgav Betænkning⁵⁾ 14. Sept., hvorefter Rektoren 3. Okt. paany indleverede sin Supplik. S. K.'s Betænkning (Nr. 75). I Overensstemmelse med den udgik 13. Dec. aabent Brev⁶⁾ om visse Bevillinger for Fredericia Skole.

75. Betænkning af S. K. 21. Nov. 1664.

Orig. og Kopi i Indlæg til J. R. Nr. 123. Kopi i P I Bl. 105 ff. Konk. med Frants Raschs Haand af 14. Nov. (meget afvigende) i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende om

¹⁾ S. T. Nr. 494. Tr.: Ny Danske Mag. IV, 223. ²⁾ P I Bl. 104.

³⁾ Tr.: Ny Danske Mag. IV, 224 ff. ⁴⁾ S. T. Nr. 519.

⁵⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv. ⁶⁾ J. R. Nr. 123.

rectoris udi Fridericia, M. Laurids Pedersen Allings, underdanigste Supplication til Eders kongl. May. samt Superintendentens ofver Riber Stift, Doctor Peder Kragelunds, Erklering paa samme Supplication, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och befinder vi, at Supplicanten gjør underdanigst Forslag, hvorledis Fridericia Skole kunde komme udi Opnem och Tiltagelse, nemmelig om Eders kongl. May. vilde naadigst lade nafngifve och specificere de trende Tiender udi Coldinghusis Ampt, som Eders May. anno 1656 naadigst hafver lagd til rectoris och Hørernis deris Underhold. Dernest, at Ed. kongl. May. naadigst vilde forordne, hvor mange Hørere der skulde vere ved Skolen. Saa ochsaa, at de 2 Rixdaler, som fraa 1656 dend 10. Julii af Ed. kongl. May. naadigst er anordnet at skulde oppebæris udaf hver Person, der blef ordineret udi Nørre Jydland, til Kirkens och Skolens Behof udi Fridericia, maatte opkrefvis och indsamlis och siden til deris destinerede Brug anvendis. Iligemaade, at de paa 2 Myle Fridericia nest omliggendis Sogner maatte leggis til Skolen, saa Disciplerne Degnerenten derudaf kunde oppebære och niude. Saa ochsaa, at udaf Fridericiæ Skole ligesom af Kiøbenhafns fire Personer, saa snart de var kommen til Academiet, maatte hafve deris fri Kost her i Communitæten. Derforuden at Skolen maatte nyde dend samme Taxt paa Lygpenge at opbære som Kiøbenhafns Skole, och at Eders kongl. May. naadigst vilde forordne, at efter trivial Skolers Frihed Bispens ofver Stiftet allene maatte hafve Inspection ofver Skolen. Om hvilke rectoris Forslag Bispens underdanigste Erklering er, at eftersom ofvenbemelte Tiender icke endnu ere specificerede, ei heller vidis, hvem dennem i Feste hafver, saa kunde hand dertil intet svare, mens viste dog vel, at Tienderne omkring Fridericia och i Coldinghus Ampt siden forleden Feidetid meget vare forringede. Hvor mange Hørere der skulde behøfvis til Skolen, formener Bispens endnu icke vel at kunde betenkis, førend Skolen kom til nogen bedre Perfection, och at Skolemesteren med en Hørere det noksom en Tid lang kunde faarestaa, indtil Disciplernis Tal med Tiden tilvoxede. Belangendis de forbemelte 2 Rixdaler af hver Prest udi Nørre Jydland, som siden 1656 den 10. Julii er blefven ordinerit at indsamle, holder Bispens for umuelig, efterdi det for indfaldene Krig icke blef i Verk stillet och intet deraf annis 1657, 58, 59 och 1660 indfordret, derforuden imidlertid mange af de ordinerede vare hendøde, nogle slet ruinerede och forarmede. Mens fraa anno 1661 erbiuder hand sig underda-

nigst, dersom Eders kongl. May. saa naadigst behager, sin yderste Flyd at anvende, at de kunde indsamliis. Ellers formener Bispen, at det vilde falde mange fattige Personer, der blifver ordineret, alt for besverligt 2 Rixdaler at udgifve, om det derfor Ed. kongl. May. naadigst vilde befalde, at de med dend ene Rixdaler maatte forskaanis. Om Degnerenten udaf Sognerne, som Skolemesteren underdanigst begierer at maatte leggis til Disciplernis Underhold, er Biskopens Erklæring, at de af Arilds Tid hafver ligget til Colding och Veile Skole. Ellers formener hand underdanigst, at de Sogner udi Eldherret, som ere fire, och udi Holmands Herret, som ere femb, kunde vel leggis til Skolen udi Fridericia, saa Disciplerne der samme Steds kunde niude dend Pension deraf, som hidindtil hafver fult Colding och Veile Skole. Hvad Privilegie Ed. kongl. May. Disciplerne naadigst vilde forunde, som med Tiden kunde deponere fraa Fridericia Skole, naar de her til Universitætet ankommer, saa ochsaa, hvad Anordning der skulde giøris med Lygpenge saavel som med Skolens Inspection, saadant stiller Biskopen udi Underdanighed til Eders kongl. May. egen allernaadigste Disposition med underdanigste Erbiudelse, at dersom Ed. kongl. May. hannem slig Inspection naadigst vil anbefale, da det med tilbørlig Lydighed och Flid udi Underdanighed at efterkomme.

a) Om alle disse rectoris underdanigste Forslag sampt Biskopens offer dennem udstedde Erklæring er voris allerunderdanigste Mening, at dersom det naadigst behagede Ed. kongl. May. self at deputere nogen ringe Middel til Skolens Gavn och fornøden Opkomst och Fremtarf i denne af Eders kongl. May. self funderte och Nafn gifne By, da kunde derved den vanskelige och uvisse Maade, som af Supplicanten foreslagis, best forekommis. Hvis det icke Eders kongl. May. skulde behage, da eracte vi Biskopens i Ribe hans underdanigste Betenkende til samme Skoles Stiftelse best at kunde tiene, naar som helst de Tiender, som derudi meldis om, blefve ved Eders kongl. May. naadigste Befaling nafngifne oc til Skolens Brug lagde, oc samme Skole derforuden nød for Begravelse oc Lig det samme, som Vor Frue Skole her i Kiøbenhafn er forunt. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 21. Novembr. anno 1664.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

Hansz Schack. Hanniball Seh[ested]. P. Reetz. H. Bielcke.
Iffuer Krabbe Tageszen. F. v. Ahlefeldt mp. Christoff von Gabell mp.
Hans Svane. Hans Nansen. Peter Bülche mp.

- a) *Konc.*, hvis Indledning er meget mere kortfattet end *Orig.*'s, har følgende Slutning: Herom er voris allerunderdanigste Mening, at eftersom høinødvendig eraktis, at Fridericia Stad, om dend skal komme udi nogen Flor och Opnem, da dend ochsaa med en god Skole at maatte forsiunis, saa dependerer alleniste af Ed. kongl. May. blote kongelige Naade, med hvis Ed. May. Skolen naadigst vilde beneficere baade til Skolebetienteris och fattige Disciplers Underhold, saa ochsaa de fire Personers fri Kost, naar de her kommer til Universitætet. Tallet paa Hørerne anlangendis kunde dend formeris, efter at Disciplernis Freqventz blev forøget. Endnu formener vi ellers nok at vere indtil videre, om foruden Skolemesteren tvende Høreere blev forordnet. Taxten paa Ligepegene, som begieris, befinder vi ingenlunde vere proportioneret, och kunde dend settis efterhaanden, ligesom Skolen vilde tiltage. Under hvis Inspection Skolen skulde vere, beroer iligemaade i Ed. kongl. May. egen naadigste Behag, om dend skulde vere under Bispens ofver Riber Stift allene eller under Provistens tilligemed Bispen. Dend 14. Novembr. anno 1664.

Samme Dag behandlede iflg. Kongebrev¹⁾ af 8. Nov., stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., et Forslag²⁾ fra Magistraten i København af 2. Nov. om Gadernes Brolægning og Renholdelse. S. K.'s Betænkning (Nr. 76) anbefalede, at dette Forslag med et Par Ændringer blev lagt til Grund for en Forordning. En saadan³⁾ udgik i Overensstemmelse hermed 13. Dec.

76. *Betænkning af S. K. 21. Nov. 1664.*

Orig. og Kopi i Indlæg til S. R. Nr. 188. *Konc.* i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende om et udi Copie herhos følgende Project och Forslag, som Præsident, Borgemester och Raad i denne Eders kongl. May. Residents Stad anlangendis Stadens Broelegning och Renholdelse for Eders May. allerunderdanigst hafver ladet andrage, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och befinder vi samme deris Forslag udi alle sine Poster vel forfattet och indrettet at vere, dersom ekon ved Broelegningen med blifver indført en vis Taxt, hvor meget Broeleggerne efter Arbeidet, som de torretter, bør at hafve. saa ochsaa at ved Renholdelsen maatte meldis, at hvis urenligt udføris, det efter Eders kongl. May. Fabrique Mesteris Auvysning blif-

¹⁾ S. T. Nr. 520. Tr.: Kbhs. Dipl. VI, 404.

²⁾ Orig i S. K.'s Arkiv.

³⁾ Tr.: Kbhs. Dipl. III, 618 ff.

ver henlagd. Ellers erakter vi meget gafnlig och nøttigt, at Eders kongl. Mays. naadigste Forordning derom med forderligste maatte udgaae. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 21. Novembr. anno 1664.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

Hansz Schack. Hanniball Seh[ested]. P. Reetz.

H. Bielcke. Iffuer Krabbe Tageszen. F. von Ahlefelt.

C. Gabell mp. Hans Svane. Hans Nansen.

P. Bülche mp.

1665.

2.—7. Jan. 2. Jan. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 31. Dec. 1664, stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at overveje en Memorial fra Generalfiskalen i Norge, Søren Christensen Schmidt, om en Retssag i Gudbrandsdalen. Et Uddrag²⁾ af Memorialen blev gjort af Generalprokurøren Peder Scavenius 16. Dec. 1664, og formodentlig har han ogsaa afgivet den bevarede Betænkning³⁾ om Memorialens to første Punkter. Om Punkt 3 og 4 afgav S. K. 7. Jan. en Betænkning (Nr. 77). Paa Grundlag af disse Betænkninger udgik 21. Jan. Kongebrev³⁾ til Søren Christensen Schmidt.

77. *Betænkning af S. K. 7. Jan. 1665.*

Orig. og to Kopier i N. R. A.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende, om billigt eller tienligt var, at udi en Sag imellem Mester Ifver Pedersen paa Froen i Aggerhus Ampt paa dend ene och tvende Fogder af Guldbrandsdalen paa dend anden Side de ved atskillige Dommere, saasom Sorenskrifvere, Laugmend, Commissarier och andre, derudi

¹⁾ S. T. Nr. 589. ²⁾ Findes i N. R. A. ³⁾ N. T. Nr. 4

afsagde Domme efter General Fiscalens Søfren Christensen Smids underdanigste Anledning blev forbigaaet och ophevet, bag paa bemelte Domme ydermere Vydnisbyrd udi Sagen ført och dend til andre upartiske Sorenskrifvere, Laugmend och Commissarier blev overdraget, eller ochsaa om samme Sag tilforne for Ed. kongl. May. Høieste Ret til videre Paakiendelse blev indstefnet. Da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och er voris allerunderdanigste Mening derom, at dersom General Fiscalen formener sig ved andre Vydnisbyrd, som ei tilforne ere udi forbenæfnte Sager førte, at kunde til Veie bringe videre Opliusning oc lovligen bevise, at noget derudi er passerit, som strider imod Sandhed oc Sagens retmessig ordentlig Proces, saavel som oc de Dommere oc Commissarier, som derudi hafver kient oc Sagerne forhørt, partysk at hafve vaarit, eracte vi i ald Underdanighed General Fiscalen at kunde tilladis ny Vidnisbyrd lovligen at føre for tilbørlige oc upartiske Dommere, oc derefter de i Sagerne allerede ergangne Domme oc Commissioner af hannem til Sveckelse oc tilbørlig Paakiendelse lovligen for Høieste Ret at kunde indstefnis. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 7. Januarii anno 1665.

Hannibal Sehe[sted]. P. Reetz. H. Bielcke.
 Iffuer Krabbe Tageszen. Hans Svane. Hans Nansen.
 P. Bülche mp.

3.—25. Jan. 3. Jan. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 2. Jan., stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K. Foruden andre Sager (jvfr. 4.—10. og 18. Jan.) tilstilledes der S. K. en Supplik²⁾ af 6. Nov. 1664 fra Borgmester Chr. Nielsen af Fredericia om Fremme af Byens Interesser (jvfr. 29. Febr. 1664), med Betænkningen²⁾ derover af de kongelige Kommissærer Henrik Müller og Poul Klingenberg (dat. 20. Nov. s. A.), og et særligt Forslag²⁾ fra de nævnte Kommissærer, ligeledes af 20. Nov. s. A. Kongen udtalte, at selv om nogle af S. K.'s »Betjente« skulde være forhindrede ved andre Kommissioner, saa at de ikke kunde være til Stede ved disse Overvejelser, saa skulde dog de tilstedeværende behandle Sagerne.

¹⁾ S. T. Nr. 2. ²⁾ Findes i S. K.'s Arkiv.

S. K. forhandlede herom 3. Jan. For- og Eftermiddag¹⁾. Betænkning (Nr. 78) afgaves dog først 25. Jan. 6. Maj tilstoddes der i Overensstemmelse hermed det Privilegium²⁾, at der fra Magistraten ikke skulde appelleres til Landstinget, 31. Maj²⁾ en Række andre Begunstigelser.

78. *Betænkning af S. K. 25. Jan. 1665.*

Orig. og Renskrift i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve allerunderdanigste Betenkende om tvende Ed. May. ny begynte Stad Fridericia angaaende Memorialier, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och er voris underdanigste Mening om det første Memorial, hvorom tilforne Ed. kongl. May. Rentemester Henrik Møller saavel som Admiralitæts Raad Povel Klingenberg som dertil af Ed. May. forordnede Commissarier deris underdanigste Betenkende gifvet hafver, som følger.

Voris allerunderdanigste Betenkende derom.

Posterne udaf Borgemesterris udi Fridericia Memorial.

1. Herom er voris allerunderdanigst Mening, at naar som helst saa megen Jord til Byen blef lagd och af Commissarier riktigen uddelt, at Magistraten sammesteds derudaf kunde hafve nogen maadelige Nytte oc Indkomst, saa och saa dend algemene Stad til Græsgang for sit Kvæg, saa eracte vi ufor nøden och for Borgerne icke gafnlig, at dennem videre Jord tillæggis, for den Lyst, de maaske skulde bekomme til Jordens Dykkelse och Brug, skulle

1. Med den Jord, som til Byen er lagd, sker stoer Uskickelighed, och høilig var fornøden, at det kunde bringis udi goed Ordre. Begieris derfor allerunderdanigst, Hans ko. May. allernaadigst ville lade en expresse Befaling udgaae til visse Personer, som samme Jorder baade til Øfrigheden saavel som Borgerne der udi Byen kunde uddele, och paa hvad Manner samme Uddeling skulde ske ald Tvistighed och Klagemaal derved at forrekomme, dog at

¹⁾ P. I Bl. 108. ²⁾ J. R. Nr. 19, 25.

forhindre mange deris Handling och Kiøbmanskab udi tilbørlig Akt at hafve, hvilket vilde forarsage Staden dis senere och langsommere Opkomst oc Tiltagelse.

2. Dette beroer udi Eders kongl. May. egen naadigste Behag, hvorledis Ed. kongl. May. dermed saavel som andre slige militaeriske Materier vil hafve forholdet.

3. Eftersom Byfogden, hvilken Eders kongl. May. med Directionen ofver Fergestedet benaadet hafver, icke aldelis forsvarligen skal forvalte, hvis hannem derudi er betroet, da siunis os underdanigst nøtteligt at vere, at Borgemester och Raad maatte autoriseris af Eders kongl. May. tilbørlig Inspection derofver at hafve och hannem at tilholde, at hand Fergestedit, som sig bør, med ald Tilbehør forsiuner och vedligeholder, paa det ingen skal hafve Aarsag sig videre derofver at beklage.

dend Jord, som til Øfrigheden der udi Byen skulle leggis, først och forud blef tagen och fraa Borgernis separerit.

2. Och eftersom stoer Uskickedighed och Disordre sker af Soldaterne der i Byen, i Synderlighed om Nattertide, med Røfveri, Tiufveri och anden Ofverlast, begieris paa det allerunderdanigste, Borgerskabit, som er omtrent 300, motte i tvende Compagnier fordelis och af Hans kongl. May. allernaadigst med Gever och Fane saaledis forses, at de om Natten kunde holde Vagt, hvor fornøden giørris, saadan och andre Uskickedigheder at forekomme.

3. Och eftersom Byfogden udi Fridericia efter Kongl. May. naadigst meddelte Bref er benaadet med Directionen ofver Fergestedit imellem Staden och Stribs Odde, at hand ernstlig och strengelig motte blifve anbefalet Fergestedit med saadant got oc bekvem Fartøi at forse, som dertil kand behøfvis, paa det af den reigsende Mand icke derofver skulle blifve klagit och de nød til at tage anden Vei ofver.

4. Och at det motte tilladis Fiskere och andre, som holder

Baader i Fridericia, der saavel som i Middelfart eller andre Stæder i Dannemark at ofverføre reigsende Folk fremb och tilbage imellum Staden och Strib, naar de derom blifver anmodit, hvorofver Staden med Fiskeri och goede Roers Karle megit skulle tiltage, och hœiligen giøris fornøden for den reigsende Mands Commoditet.

5. Vi formener underdanigst, at naar Øfrigheden icke befindis formedelst Forsømmelse eller i andre Maader at hafve veret Aarsag til umyndigis Skade, da de derfor ei heller at kunde svare eller tiltalis.

5. Och efterdi Øfrigheden saavel som Borgerskabit udi Fridericia derris Midler udi seniste ulœkelige Krigs Tid af Fienden ved Ildebrand er lagt i Aske, ere de allerunderdanigst begierende, at hvis Børne Goets, Formynderskab eller anden Byens Geschefter, som til sluttet Fred kunde vere forfalden, hvorofver dennem nogen Trætte herefter kunde paaførris, itzige Øfrighed eller de, herefter kommendis vorder, da derfor motte fri vere och tiltalt.

6. Den begierte Forskaansel kun[de] dennem vel naadigst paa nogle faae Aar concederis for Geld, som de tilforne hafver voret skyldig.

6. Fridericia skulle merkelligen tiltage, dersom fremmede, som ville employere derris Middeler der paa Stedet, paa nogle visse Aars Tid for derris Creditorer motte vere forskaanit, iligemaade de, som derris Midler allerede udi Bygning hafver anvent, udi samme Privilegier motte vere delachtig, da skulle det gifve en stoer Tiløb af Borgerskab, och derofver inden kort Tid Staden megit at tiltage.

7. Herved befinder vi indtet at erindre.

8. Dette siunis billigt och til Stadens dis snarere Opkomst nyteligt.

9. Dette beroer udi Ed. kongl. May. naadigste Behag.

7. At Hans kongl. May. aller-naadigst ville lade befale Broen och Haufnen for Fridericia det snariste, mueligt er, at forferdige, eftersom Stadens Opkombst och Tiltagelse mesten derudi bestaar.

8. Och eftersom Byerne om-trent Fridericia mesten ere for-armed och ruinerit, och derfor gandske lidet af Landet til Byen indferris kand, men Borgerskabit nød til Lefnits Midler och andet fraa Fyen at hente, hvorudi de af Tolderne baade udi Meddel-fart, Strib och andensteds megit forhindris, idet de deraf tager Told, som er gandske imod Sta-dens naadigst meddelte Privile-gier och hafver causerit stoer Alteration under Borgerskabit och forhindret mange i derris Des-sein, som der hafver villet bygge och ere igien bortgaaen, at saa-dant ved Hans May. naadigst och skriftlig Befaling Tolderne og deris Betiente motte forbiudis.

9. Efter Hans Mayts. naadigste udgangne Missive anlangende Prindtzesindens Styr ere alle Hu-sene udi Fridericia blefven vur-derit, och befindis deraf at skal udgifvis 82 Rixdr. til hver Kvar-tal, saa endog det er en ringe Summa, desanimerer det Folk vi-dere der i Byen at bygge for saa-dan Paaleg Skyld. Motte de for samme Prindsesindis Styr blifve

forskaanede eller och optenkes andre Middel, hvorved samme ringe Summa kunde findis, skulle det vere en stoer Beneficium for Staden och Befordring til goede Husis Opbyggelse.

10. Vi befnder herved indtet at erindre, uden at de tyske Prediken och anden Gudstieniste udi dend ene Kirke kunde forrettis ved en tysk Capellan, saa at Sogneprestene udi begge Kierkerne blefve danske.

10. Giordis och hellig fornøden, at den anden Plats, som i Byen er aflagd til at bygge en Kirke paa, motte indviis, eftersom Meningheden i Byen dageligen tiltager, och den Kirke Gaard, allerede er, opfyldis med Begravfvelser baade af Borgerne och Soldatesquen. Tilmed er dend anden Kirke Gaard mere bekvem och mit i Byen end den, nu brugis. Saa kunde och samme Steds opbiugis dend Kierke, hvortil Pengene ofver ald Landet indsamblis, och dend, som nu er, forbrugis til en tysk Kierke.

11. Dette beroer udi Eders kongl. May. egen naadigste Behag.

11. Och dersom Staden skal tiltage och florere, ville det ske mest ved fremmede och Udledige, och uden Tvifvel motte findis nogle af anden Religion end dend, her i Landet er brugeligt, da giøris hellig fornøden derom at motte giøris nogen Anstalt, hvorledis de samme derudi kunde tienis, och dersom dennem ei udi Byen fri exercitium religionis kunde tilladis, at det da motte ske udenforre.

12. Dette befnder vi billigt at vere.

12. Et Vegerhus var och me-

git fornøden der i Staden at motte indrettis.

13. Dette Commissariernis Forslag saavel som ochsaa om efterfølgende 14. och 15. Post befinder vi ei ubilligt at vere.

13. Hvad uvisse Indkombst Hans ko. May. allernaadigst til Øfrigheden der i Byen efter Privilegierne hafver lagd, burde expliceris, hvad Andel en Borgemester eller en Raadmand derudi skal nyde.

14. At Hans kongl. Mayts. ministri ingen Supplicationer antager, hvorudi nogen Borger eller ind (!) Indbygger udi Fridericia nogen particular Privilegier søger, langt mindre Hans May. derudi at concedere, uden det tilforn Øfrigheden sammesteds er tilkiendegifven at vide, om det er Staden skadeligt eller icke.

15. Raadstuskrifveren hafver gandske lidet at lefve af och dog stoer Besvering undergifven med Skrifven udi Byens Forretninger. Ville Hans kongl. May. allernaadigst lade sig behage hannem med en ringe Ting til Underhold af Coldinghus Skrifverstue at be-naade, vederfaris hannem en stoer Naade.

Kiøbenhafn den 6. Novembr. anno 1664.

Commissariernis Mening om samme Poster.

1. Belangende dasz Landt, so zu Fridericia soll gehören, davon sein unsere unvergreiffliche Gedancken, weilm der Orth da herumb

doch sehr geruinirt, dasz also alle die Ländereien, so auff eine halbe Meile an allen Ecken umb die Stadt gelegen, solten würrklich zu der Stadt geleet werden, undt wofern noch einige Bauren auf den so nahe gelegenen ruinirten Dörrfern wohnen, dasz dieselben möchten verleget werden in andere desz Ampts Coldingen Dörrfer, woselbst wüste Steden genugsahm zu finden, und dasz solche Bauren mit etwas weiniges ausz der Ambt Stuben müegen geholffen werden umb ihre geringe Gebewde zu flütten. Darnegst solten auff eine halbe Meile rundt umb Fridericia keine Heuszer oder Gebewde, wie die auch sein möchten, angeleget oder gedüldet werden auszerhalb zween Herbergier-Heuszer, wozu der Platz an bequemen Orten anzuweisen, in welchen frembde Leute, so nach geschlozener Pforten an die Stadt kommen, könnten einziehen, auch die von der Stadt, wan sie ausz spatzieren, alda Eintrit können haben.

Die Vertheilung des Landesz konte durch drey Commissarien, von Ihre kö. May. dazu zu ernennen, geschehen, wobey dan in Acht zu nehmen, dasz zu Anfang rundt umb die Stadt eine guth Stücke Landes zur algemeinen Weide für der Bürger und Soldaten Viehe auszgeleet werde, und dasz hinter oder weiter ausz von solchem Weide Lande dasz übrige zu Acker und Wieszen auszgeleet undt vertheilet werde, woselbst dan zuerst eine Coppel oder Wange abzuthailen für Bürgermeister undt Rathstuhl. welches nebenst etzlichen Wieszen zu derselbigen Dienste geleet würde. Darnegst konte dasz übrige Land vertheilet werden nach den Hausz Stetten, bebawet oder unbebawet, so gantz Fridericia begreift, dieser Gestaldt, wan in allen Gaszen die Hausz Stetten einmahl remarquiret worden, so solte esz stets hin unverenderlich dabey bleiben, jedoch wann Einer gröser zu bauen gesinnet, so möchte er woll zwo solcher Stellen an sig (!) bringen, wan er nur alles an der Gaszen verbawet.

Auff solchen Hausz Stellen konte nun die Vertheilung desz Ackers und Wieszen geschehen, dergestaldt dasz die grosze Heuser oder Hauszstellen zween Losz, die mittelste Hauszstellen nur ein Losz, die kleinen Heuser oder Hauszstellen aber, zu Handtwercks Volck, Fischer, Tagelöhner und dergleichen gewiedmet, gar kein Losz oder Acker bekommen. Solcher Acker solte von den Hauszstellen nimmer müegen vereuszert undt verkaufft werden, sondern stetshin da bleiben, möchte jedoch woll an andre verheuret werden.

Der Acker undt die Wieszen, welche den Stellen, so annoch unbebawet sein, anheimb fallen, darüber solten Burgemeister und Raht

sich bemühen solchen zu verheuren undt, wasz darvon eingehoben würde, beylegen zum Besten der noch unbewateten Stellen, welches hinkünftig derselbe, so darauff bawen wirdt, noch über und nebenst den Acker solte zugewiesen haben.

2. Ihro kō. May. können wohl zulassen, dasz die Bürgerschaft und Einwohner in Fridericia in gewisse Compagnien undt Fahnen müege vertheilet werden, undt weilen 300 Bürger oder Hauszgesinde sich albereit befinden, mit Hoffnung, dasz von Zeit zu Zeit sich vermehren werden, so könnten itzo zu Anfang 3 Compagnien auffgerichtet werden, welchen Ihro königl. Mayt. die Fahnen könnten geben, dasz Gewehr aber müsten sie sich selber verschaffen. In Erwehlung der Capiteine ist billig dahin zu sehen, dasz solche Bürgere, so vorhin Kriegszchargen bedienet und auch sonsten von gueter Faem und Mittel sein, andern vorgezogen werden.

3. Die Fehre solte billig dergestaldt mit Fehren und Böhten versehen werden, damit bey allem Wetter undt Winde (Hauptsturme ausgenommen) man überkommen könnte, wozu, wan die Fehre bey Mittelfahrt solte niedergelegt werden, nötig sein wirdt, dasz an jeder Seiten eine Fehre undt ein oder zwo gute Ruhderbots, so auch in hollen Waszer überfahren können, gehalten werden. Vonn dem Fehre Lohn kan ein gewiszer Taxten gesetzt undt angeschlagen werden, wo viel man soll geben, von eine Fehre, von ein Boht mit 4 Riemen, auch von ein Boht mit 2 Riemen, item von ein entzeln Persohn, auch von Wagen und Pferde.

Wan Fehre, Böhte und zugehörige Ruhder Leute verhanden sein, so solten anders keine zu der Überfahrt genommen werden alsz die bestellte Fehr Leute; wofern aber solche nicht verhanden, sollen andere Fischere oder, wer will, die Überfahrt unbekümmert müegen verrichten.

4. Dieses ist in vorigen Articul beantwortet.

5. Kegenwertige Präesident, Burgemeister und Raht in Fridericia können zwar nicht antworten, was vorher bey Zerstörung von Friederichs Ödde geschehen. Sie können aber, wasz Formundtschaften und dergleichen betrifft, anitzo Inquisition anstellen umb so müeglich für unmündige Weiszen dasz meiste, als sie können, in Versicherung zu bringen undt dazu antworten.

6. Gleich wie in Hollandt und andern Orten etzliche Stette zum asylum für Leute, so in ihrer Kauffmanschaft oder sonsten zu kurzte kommen, verordnet, also könnten Ihre kö. Ma. auch woll der Stadt Fridericia solche Freyheit allergnädigst geben, dasz solche, nemblich frembde Leute, frey dahin müegen kommen undt alda, so weihet der Stadt Gebiecht sich erstreckt, ungemolestirt vor ihren Creditoren leben undt wohnen sieben Jahr. Nach deren Verflieszung aber solten sie gehalten sein jedwedem Gleich und Recht zu thun, entweder nach dem Accord, so sie mittelerzeit mit ihren Creditoren werden treffen, oder wasz sie sonsten schuldig sein, bezahlen, undt damit solche Leute sicher nach Fridericia können hinkommen, so solten sie auff der Reise in Ihrer kö. May. Bohtmeszigkeit auff keinerley Weise angriffen oder molestirt werden, wan sie Burgemeister und Raht zu Fridericia Pass vorzuweisen haben.

7. Dasz der Haven von Fridericia mit dem ehisten möchte gemacht werden, wehre woll nohtwendig; immittelst könnte woll eine geringe Brücke, so gar wenig kan kosten, von Fewren Holtz dahin gemacht werden.

8. Belangende den Provinciall Zoll, deszwegen haben auff Ihre königl. Ma. allergnädigste vorige Commission wir bereits allerunterthänigst referirt, nemblich dasz die Stadt Fridericia billig davon solte verschonet werden.

9. Die Princessinnen Stewr, weiln solche nur so wenig betregt, so stellen wir Ihre königl. May. allerunterthänigst anheimb, ob Sie diesze neue Stadt allergnädigst damit wolten verschoenen, damit nicht möchte gesagt werden, dasz sie zuwiedern ihren Privilegien etwasz hetten contribuirt oder wehren belastet worden.

10. Dasz der ander Kirchhof eingeweyet undt die Kirche dahin gebawet werde, können wir nicht andersz alsz zu der Stadt Bestes ansehen undt da beneben, dasz die gantze Statt in zween Kirchspiel möchte vertheilet werden, einesz dennisch undt die ander teusch, also dasz ein jedtweder Burger oder Einwohner, an wasz Ort undt Ende er in der Stadt wohnet, sich halten möchte zu welchen Kirchspiel ihm beliebt, jedoch dasz beede Kircken einerley Ceremonien gebrauchen undt dem Bischoff unterworfen sein.

11. Dieser Punct wirdt Ihr. königl. Ma. allerunterthänigst anheimb gestellet. An andern Orten ist Gewiszens Freyheit beliebt für allerhand Religion, so mit den Nahmen christlicher Religion genennet wirdt.

12. Dasz Wegerhausz konte von Burgemeister undt Raht eingerichtet und aufs Marckt gestellet werden, wohingegen dieselbe dasz Einkommen von den Wegerhausz billig zu genieszen haben.

13. Ihre kö. Ma. stellen wir allerunterthänigst anheimb, ob die Vertheilung desz Einkommens, so Burgemeister undt Raht zu Fridericia haben sollen, dergestaldt geschehen könnte, dasz der Præsident 3 Theile, ein Burgemeister 2 Theile undt ein Rahts Herr 1 Theil davon bekommen, und nach diesen Taxts könnten auch die Landerien, so zum Rahtstuel geleet, auszgetheilet werden.

14. Wan Ihre königl. May. dieses allergnädigst also solte behagen, könnte esz der Stadt Fridericia nicht zum Schaden sein, undt wan ein Privilegium soll gegeben werden, so wird dasz selbe desto beszer gegründet sein, wan vorher der Stadt Bedencken darüber gehöret worden.

15. Der Stadt Secretarius solte billig besoldet werden ausz der Arbeit, so er verrichtet. Jedoch könnte ihm von denn Acker undt Wieszen auch ein Losz gegeben werden, einem Rahtsherren gleich.

Copenhagen den 20. 9bris anno 1664.

Det andet forbemelte Memorial hafver samme Commissarier efter Eders kongl. May. naadigste Befaling forfattet, och er voris underdanigste Betenkende ved hver Post derudaf, som efter følger.

Voris underdanigste Betenkende
derom.

Posterne udaf Commissariernis
Memorial.

1.

Dersom Eders kongl. May. naadigst approberer, hvis udi fore-

1.

Dasz die privilegia von der Stadt Fridericia ingesamt möchten ver-

gaaende oc efterfølgende Puncter om Fridericiæ Privilegier til videre Extension oc Forklaring er opsat och indleverit, saavel som oc Commissariernes underdanigste Betenkende, saa vyt Tolden angaar, eracte vi underdanigst nyttelig, at bem. Privilegier vorder til Festningens oc Indvaanernis Flor oc Fremtarf trykt oc publicerit.

2.

Vi tiufler icke, at dersom det behagede Eders kongl. May. Fridericiæ Privilegier at forlænge, først til tiufve Aar fraa dend første Termin at regne, oc derforuden gifve Byen nogen vilkørlig Forhaabning om videre Prolongation efter bemelte tiufve Aars Forløb, den jo derved formedelst dend Vilie oc Begærlighed, mange skulde faa deri at boe, skulde merkeligen tiltage. Dersom oc Eders kongl. May. sig lader befalde Byen til en Stapel Stad at perpetuere, formene vi det i lige Maade nytteligt oc Eders May. Interesse i ingen Maader imod at vere.

3.

Vi finder denne Post icke ubillig, dersom det ellers Eders kongl. May. maa behage dertil sit naadigste Consens at gifve.

fasset werden und von neuen durch den Druck publicirt werden, welche dan in vielen Theilen durch vorgemeldte puncta können verbeszert, und wasz sonsten wegen desz Zolles im vorigen gesetzet, eigentlicher erkleret werden, damit nicht daszelbe dergestaldt, als vorhin geschehen, zu den grösesten Præjuditz Ewre kö. Ma. Zollintraden könne interpretirt werden.

2.

Dasz die Freyheit, so der Stadt auff 10 Jahre gegeben, bisz 30 Jahre möchte extendirt werden und die Handelsz- oder Stapel-Gerechtigkeit für immerwehrend.

3.

Dasz die Justits in der Stadt unter Bürgern und Fremdbden durch Præsident, Burgemeister undt Raht nach Landes Low und Recht solte administrirt werden, die Brüche,

so darauz fallen, $\frac{1}{3}$ vor Ew. königl. May., $\frac{1}{3}$ vor der Stadt und Magistraet, $\frac{1}{3}$ vor die Armen.

4.

Dette remitteris i ald Underdanighed til Ed. kongl. Mayts. eget naadigste Behag.

4.

Dasz die Wahle desz Præsidenten Ew. kö. May. alleine zukomme, wan aber ein Burgemeisters Stelle ledig, könten von dem Præsidenten und Raht 2 Personen von den fornembsten, verständigsten und ehrliebenden Bürgern der Stadt, es sey frembden oder einheimischen, so der dänischen Sprache und Rechtensz meist kündig, Ew. königl. May. vorgeschlagen werden umb einen Rahts Herr könte durch die meiste Stimmen von Præsident, Burgemeister und Raht erwehlet werden ohne Unterscheid, von wasz Nation oder Sprache derselben seind, jedoch dasz er in der Religion zu der unveränderten augspurgischen Confession sich bekenne und halte.

5.

Fridericia hafver tilforne erlanget Eders kongl. Mayts. naadigste Privilegium, at fraa Raadstu Domme der samme Stets skulde immediate och uden at søge Landsdinget til Høieste Ret appelleris. Den første Instantz i Retter Gange eracte vi føieligst oc best for Byefougden at kunde ske oc fraa hannem til Raadstuen at appel-

5.

Ob nicht an Staeth Stadt- oder Bytings ausz der Anzahl der Raths Herren 2 Gerichts Herren jährlich wechselweise zu bestellen alsz prima instantia, wovon alle Sachen an dem gesampten Magistrat können incitieret werden, und dasz den die appellationes von gemeldten Stads Magistraet nicht nach Landsting, sondern gerahde

leris, med mindre Ed. kongl. May. skulde self inclinere til at vilde gifve denne Bye nogen sær Rettergang, som icke andenstets i Landit er brugeligt.

6.

Efterdi dend fattige icke mindre end dend rige bør at befordris til at udføre sin Ret for den høieste oc sidste Instantz, oc det ofte befindis, at it Menniskes gandske Formue oc timelig Velstand bestaar i ringere Summa Penge end dend, Commissarierne formener udi Magistratens Domme oc Jurisdiction at kunde exciperis, eracte vi i ald Underdanighed, at fra deris Domme appelleris til Høieste Ret udi alle de Tilfelde, som andensteds i Landet tillat er efter den Lov, som nu er i Vigueur, indtil Ed. ko. May. nogen anden almindelig Forandring derudi kunde for got anse at giørre.

7.

Dersom Eders kongl. May. naadigst behagede at forunde Fridericæ denne Benaading, helst efterdi Byen self Præsten skal underholde, da skulde det uden Tiuffel contribuere til Indvaanernis desto større Fornøielse. Dog indstillis alting til Eders kongl. Mayt. egit naadigste videre Behag.

an desz (!) hohe Gerichte solten gehen.

6.

Wurde guht sein, dasz eine gewisse Summa gesetzet würde, wo viel die Sache betreffen solte, davon Appellation zuzulaszen, etwan ein, zwo oder 300 Rthr. ohn Ehre und Lebens Sachen.

7.

Dasz jus patronatus über die Kircken, so in der Stadt werden gebawet, und Priestere, so hinkünfftig daselbst sollen erwehlet werden, könnten Ew. königl. May. an Præsident, Burgemeister und Raht der Stadt allernädigst ver-gönnen, also dasz 12 der besten Kirchspiel Leute vocieren undt den Priester collationieren.

8.

Eractis nytteligt och billigt at vere.

9.

Dersom Bekostningen, paa hvis Indkombsten begæris, aftagis af den almindelig Byens Indkombst, eracte vi billigt, at til dend al-gemene Byens Nytte anvent blif-ver dend Profit oc Fordel, som deraf kand komme. Vil och Øf-righeden self det bekoste, da er det billigt, at de, som Bekost-ningen giørre, oc deris Arfvinger deraf nyder Indkombsten. Skulle oc icke Øfrigheden vilde, mens andre Byens Borgere oc Indvaa-nerne paa nogit, af hvis denne Indkombst begæris, at giørre Be-kostning, bestaar det efter voris underdanigste Formening i største Billighed, at enhver nyder for sig oc sine Arfvinger Indkombsten oc Proprieteten af det, hand self hafver bekostit, oc som dog strecker til det gemene Beste saavel i Fred som Feide Tid.

10.

Eftersom om denne Punct til-forn er efter Ed. kongl. Mayts. naadigste Befaling gifvet oc ind-

8.

Wan der Hafen einmahl ge-bawet, solte die Stadt dennselben vorth und vorth unterhalten und dahingegen ein gewisz Hafen Geldt von den ein- und auszfahrenden Schiffen (welches Ew. kö. May. allergnädigst anordnen werden) zu empfangen und zu erheben haben.

9.

Dasz die Stadt-Præsdent, Bur-gemeister undt Raht auff den Wäl-len oder an andern bequemen Or-ten Windt Mühlen müegen bawen laszen zu algemeinen Gebrauch, und dasz die Intraden davon an den Rahtsstuel sollen gehören, wie auch vom Wegerhausze, Kraen und dergleichen.

10.

Auch solten sie muegen bawen ein Rathausz an einen bequemen Orte, woh müeglich in die Mitte

leveret Ed. May. Collegii Status underdanigst Betenkende, nemmelig at der allerede paa Eders kongl. Mayt. naadigste Befaling er forfattet en Dessenin och Uddeling paa Stadens Platser och Gader, och en Del af de Platser, som til Raadhuset hafver voret begieret, til andris Boeplats er udvyst, hvorføre icke vel Forandring dermed at kunde giøris, da beroer det paa, hvis Ed. kongl. May. om samme Betenkende naadigst resolverer.

11.

At alle, som Borgerskab i Fridericia vil niude, giørre derris tilbørlig Ed, eracte vi fornøden och billigt, mens at enhver, som vilde i Fremtiden opsigte sit Borgerskab, skulle verre fri for Siette- och Tiende-Penge samt ald anden Udgift, som i slig Tilfelde kunde fordris af dennem, eracte vi hverken billigt eller gafnligt, oc ufornøden derom nogit i Privilegieerne at melde, helst efterdi Øfrigheden, til hvis Skade det formedelst dend uvisse Indkombst skulde strecke, self indtet i deris Begæringer derom melder.

12.

Herom er voris underd. Mening lige som om forrige Post.

der Stadt, woselbst sie ihre Versammlung können halten, zu welchen Gebewde Ew. kö. Ma. ein Antheil Holtz ihnen allergnädigst schencken können.

11.

Alle undt jede, so in Fridericia wollen wohnen und sich daselbst niederlaszen, solten sich Ew. königl. Ma. mit dem gewöhnlichen Bürger Eyde verbindtlich machen mit solchen Beding, wan sie ihre Bürgerschaft wiederumb auffsa-gen, dasz sie alszdan müegen wegk ziehen undt ihre Güeter ohne etwasz davon zu geben, abführen, jedoch dasz ein solcher vorher sich reversiere, dasz er wieder Ew. königl. May. noch dero Reiche und der Stadt Fridericia wede mit Worten oder Wercken, heimlich oder offentbahr, nichtesz handlen wolle.

12. -

Wan absterbende Bürgere undt Einwohner in Fridericia Erben hinterlaszen, so auszerhalb Reichs an frembden Orten wohnen, solte

13.

Dersom Eders kongl. May. vilde efter Recessen tillade de, som Manufacturer forarbejder, Frihed Testamenter at giørre, kunde det strecke til Byen desto lettere at peuplere, mens ellers at gifve Borgerne i Fridericia nogit sær Privilegium med Testamenter oc Egteskabs Contracter at giørre, som ingen anden Person eller Stand i Eders kongl. Mayts. Kongeriger nyder, ser vi icke til nogen Eders Mayts. Nytte at kunde strecke, saafrembt det Ed. kongl. May. icke anderledis self naad. behager.

14.

Efterdi Byen Fridericia dog mange andre anselige Friheder af Eders kongl. May. nyder, oc Lands Loven om Confiscationer ingen Ubillighed medfører, synis os icke, at bem. By derimod nogit med Rette til sin Flor oc Opkombst kand prætere eller tilkomme.

15.

Vi formener underdanigst denne saavelsom dend sidste Post udi

denselben die Erbschafft gantz folgen ohne Erlegung desz sechsten undt zehendten Pfenninges oder sonsten etwasz.

13.

Dasz die Bürger undt Einwohner in Fridericia Testamente undt Ehepachten müegen machen undt auffrichten, und dasz solche im Höhesten Gerichte solten gültig sein, wan nur zur Zeit, dasz solche gemacht worden, bey Præsident, Burgemeister und Raht darüber Anzeige gethan und solches ins Protocoll annotirt worden.

14.

Dasz eines Burgern von Fridericia Güeter wegen keinerley Delicten solten confiscirt werden, ohne dasz er von Verrätherey wieder Ew. königl. May. und dero hohen königlichesz Erb Haus oder dasz er Ew. königl. Mayt. Einkunfften und Regalien Abbruch gethan undt verschmälet hette vorher überzeuget worden, welche Confiscation Ew. königl. May. anheimb fallen.

15.

Dasz der Gouverneur undt Commandant von Fridericia noch Ew.

Billighed at bestaa, dog saa vyt Marquetenter angaaer, at dennem efter voris derom tilforn gifne underdanigste Betenkende icke forbydis alle ædende Vare til Soldatesken ved ringe Vegt oc Maade at selge, naar de samme Vare hoes ingen anden end Borgerskab bit kiøbe, hvilke Varer de bør for billig Pris oc udaf tilbørlig Godhed fal at hafve.

königl. Mayt. Amtman sich in bürgerlichen Sachen undt Commercien durch keinerley Prætexts, wie esz sein müege, solten einmischen, sondern die Handlung ihren freyen Lauf und Wandel laszen, absonderlich die Schiffe in Ein- undt Ausz-Siegelen nicht hindern oder auffhalten, viel weniger, unter wasz Schein oder Titul esz sein möchte, einige Wahren oder Güeter, so zu Waszer undt Lande ein- oder auszgeführt werden, ohne Bezahlung und ohne desz proprietarii Consens ausnehmen oder begehren.

16.

Keine Marquetenterey zu permittiren, sondern dasz die Nahrung bey den Bürgern bleibe, sonsten könte woll zugelassen werden, welche Soldaten Handtwercker sein, dasz die für die Bürger müegen arbeiten.

Copenhagen den 20. Novembr.
anno 1664.

Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 25. Januarii anno 1665.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

Hannibal Seh[ested]. P. Reetz. H. Bielcke.

Hans Nansen. Peter Bülche mp.

4.—10. Jan. 4., 7.. 9. og 10. Jan., sidste Dag baade For- og Eftermiddag¹⁾, behandledes iflg. Kongebrev²⁾ af 2. Jan. et stort Reformforslag for Norge af Ulrik Frederik Gyldenløve, dat. 22. Nov. 1664. S. K.'s Betænkning (Nr. 79) stillede sig ikke

¹⁾ P. I Bl. 108. ²⁾ S. T. Nr. 2.

særlig velvilligt, men den blev ikke overgivet til Kongen. Da man med det første ventede Gyldenløve til København, forlangte og modtog Hannibal Sehested, indtil videre Ordre, af Frants Rasch de originale Exemplarer af Betænkningen, Gyldenløves Memorial og vedføjede Bilag om Rytteriets Underhold i Norge¹⁾. Sagen hvilede derefter indtil 1666²⁾.

79. *Betænkning af S. K. 4.—10. Jan. 1665.*

Kopi og ufuldstændig Conc., sidste med Peter Reetz' Haand, i N. R. A. Delvis tr.: Meddelelser fra det norske Rigsarchiv I, 334—50.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende om et Memorial, som Ed. May. Statholder udi Norge, Herr Ulrich Friederich Gùldenløve, til Eders kongl. May. allerunderdanigst nedskicket hafver, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och hafver vi voris underdanigste Mening ved hver Post udaf samme Memorial saaledis opsat, som følger.

Voris allerunderdanigste Betenkende derom.

Posterne udaf Herr Statholder Gùldenløvis Memorial.

I. Belangende Justitien.

1.

At dend høieste Rettis Holdelse i Norge enten ved Eders kongl. May. self, eller hvem Eders kongl. May. dertil agter at forordne, skulde afskaffis, oc Revision fra en Hof- eller Landret derfra herved til Dannemark stiftis oc tilladis, kand vi icke eracte at komme enten Eders kongl. Mayts. souveraine Regering til nogen

1.

Eftersom den høieste Rettis Administration her udi Norge hver 3 Aar falder Undersatterne fast skadeligt och besverligt; 1) udi det, at ved den lange Appellations Tid hver 3die Aar, naar Fred er, oc ellers saameget lengere, efter som Tiderne det da tillader, ofte en af Parterne ved dend andens Død, paakommende

¹⁾ Notits af Frants Rasch paa Kopien af Bet.

²⁾ Se Meddelelser fra det norske Rigsarchiv I, 332 ff.

Nytte eller dets Undersaatter til Gafn, mens dersom det Eders kongl. May. maatte behage Høieste Rettis Administration udi Norge paa en bekvemmere Tid om Aarit for Indbyggerne at anordne oc tiere end hver tredie Aar, eftersom Ed. kongl. May. blef informeret och befant Sagerne at verre mange i Tal, oc at Stederne, hvor bem. Høieste Ret holdis, skulde blifve alternatim forvexlede udi Christiania, Bergen oc Trundhiemb, det eracter vi underdanigst nytteligt at verre.

Ild- oc Søe-Skade, Banqueroute eller deslige imidlertid mister sin Ret oc derofver begge geraader udi Leiervald oc Ruin etc.; 2) udi det, at den høieste Rettis Berømmelse sker til de Tider om Aarit, som det for Eders kongl. May. eller Raadet eractis best oc bekvemmeligst for Op- oc Nedreisen, icke uden stor Bekostning med Skibs Udrystning oc Provision fraa oc til Dannemark, men for Undersatterne den aller ubeleiligste Tid om Aarit, saasom i Landens oc Borgerskabets beste Høest oc Nærings Tid, sampt til uvisse oc iblant alt for korte Tider, at hvilken [o: hverken] Parterne eller de interesserende paa de vit affiggende Steder kunde fange lovlig Tid och Respit at stefne, som vel bekient. Om icke derfor høiest gafnlig, at en ordinarie Land- eller Hof-Ret en Gang hver Aar herefter, som altid før, fraa den gamle souveraine Regierings Tid oc indtil Eders kongl. Mayts. høiloff. Hr. Faders sal. Christiani 4ti umyndig Aar, skal verre sket, kunde holdis i Christiania af Stadtholderen, Cantzeln samt en eller to af de fornembste Hofvet Ambt Mænd med ligge saa mange af Borgerstands Personer, der ellers hafver Charge oc Pension heroppe sampt Lands Lov oc Sedvane er bekient, oc det om H. tre Kongers Tid eller Pauli Con-

version, som før værret, da gemenlig beste Vinter Førre er oc for Undersatterne bekvemmeligst uden Forsømmelse af derris Næring samt Eders kongl. May. uden nogen videre Expens eller Udgift, hverken paa Skib eller andet, som før sagt, ei heller paa dertil fornøden assessoris, eftersom enhver derforuden nyder Pension oc Gage heroppe for sin Tieniste lige saavel som Stadtholder oc Cantzeler, och hvis nogen af Parterne icke nøiedis med den Domb, de at søge Revision oc Appellation for Eders kongl. May. self i Dannemark och forinden deponere Sagens Importance heroppe samt Vederparternis Bekostning foruden noget visse til Eders kongl. May. eller de fattige, om hand taber Sagen, som anden Steds sker.

2.

Efterdi Ed. kongl. May. hafver for got befunden at lade Lovene her udi sit Rige Dannemark ved denne sin Regerings Forandring af dertil forordnede lovkyndige Personer revidere for at forbedris, klar giøris oc adapteris til Eders kongl. May. itzige absolute oc souveraine Arfve Regering, eracte vi nyttelig at verre, at de lovkyndigste Folk af alle Stands Personer vorder i alle Stifter oc Laugstole i Norge til det samme at giørre af Eders kongl. May. til videre Ed. kongl. Mays. naa-

2.

Om och icke fornøden, at af forbem. assessores formeris et Collegium udi Christiania, der ei allene de mange udgangene kongl. Commissioner oc Befalinger udi høiloffig Konning Christiani 4ti saavel som udi Eders kongl. Mays. egen Regierrings Tid om den norske Lovs Forbedring oc en norsk Recessis Befatning efter disse Tidens Tilstand kunde foretage oc til Ende giøre, men och det Capittel om Kongens Arfve Ret, som ved Lovens sidste Forandring oc Trykt (!) anno 1604

digste Resolution forordnit, oc at derudi i Særdelighed i Act tagis, hvis i denne Punct om Ed. kongl. Mayts. Arfveret meldis.

tillige med en Del gafnlige Rettebøder skal vere udelat, insereris efter Eders kongl. Mayts. idtzige Regerings Ret oc Tidernis Beskaffenhed.

3.

Vi eracte denne Post billig at verre, oc er General Fiscalen i Norge allerede femte Dags Stefning udi de Sager, hans Embede vedkommer at drifve, af Ed. kongl. May. ved it sær aaben Bref naadigst bevilgit.

3.

Er oc for Eders kongl. Mayts. Rettigheds Indfordring oc Interesse vel fornøden, at fembte Stefne oc Ret, som Norgis Lov i Agger oc Eng samt Fiskeri, Skov oc anden deslige Sager tillader, maatte bevilligis Fiscalen udi gemene Sager saavel som Fougderne udi Restantzens Indfordring for Vitløftighed oc stor Bekaastning Skyld at bruge, eftersom Sagerne des snarere derved tager Ende, och Bekaastningen for enhver, saavel Ed. kongl. May. self, modereris, och at jus fiscale forderligst maatte tryckis oc publiceris til enhvers Efterretning.

II. Belangende Militien i Norge til Lands oc Defensionen til Vands.

1.

Efterdi Eders kongl. May. allerede hafver anbefalit sit Kriegs Collegium at deliberere oc sit underdanigste Betenkning at gifve om, hvad Platser i Norge fortificeris skulde, oc hvad Middel dertil skulde brugis, eracte vi Statholderen best at kunde faa Eders kongl. Mayt. Befaling, efter hvis Ed. kongl. May. deraf naadigst slutter oc approberer.

1.

Daa er høit fornøden, at Aggerhus Festning i Freds Tid saavit mueligt perfectioneris, desligeste Christiania Byes Fortification, hvilke begge meget ilde af Begyndelsen ere anlagd, oc bem. Bye derfaare ei nu capabel nogen Finde at resistere, foruden at naar de sig Byen bemechtiget, indtet Menniske paa Slottet kunde opducke, eftersom Finden kand

logere sig plat under Muren saavel under Faveur af Berget som under de imod Afridset alt for nær bygte Stenhuse fast ei ofver 20 Skrit derfraa, oc derfaare til Slottets Conservation høigt nødigt, at Byen nu i Freds Tid bringis i Defension, til hvilken Ende jeg oc alt underskedtlige Projecter ved General Quartier Mester Coucheron ladet giøre, som herhoes findis. Desligeste behøfver Trundhiemb oc Bergen ocsaa i alle Tilfald bedre Sickerhed, en sammesteds allerede fornemmes, om Eders kongl. May. derfaare naadigst vil lade sig behage at bevilge de Middel dertil, som jeg før underd. hafver foreslaget.

2.

Eders kongl. May. hafver allerede ladit giøre Forbud, at intet Tiende Kobber af Norge skulde udføris, saa at det, til hvad Brug Ed. kongl. May. naad. behager, kand anvendis, saavit Ed. kongl. [May.] icke allerede hafver ordinerit, at Køber Smeden Hindrik Ems til Ed. kongl. Mayts. Køkens oc Brøggersis Fornødenhed deraf skal hafve.

3.

Eftersom denne Punct angaar Militien, da dersom det matte behage Ed. kongl. May. enten at høre sit Krigs Collegii underdanigste Betenkende derom, eller oc

2.

Eftersom der skal findis stor Mangel af Støcker til Festningernis oc Armeens Forsiun, da siunis gafnlig oc fornøden, at Eders kongl. May. naadigst bevilger, at dertil alt Tiende Kaaber saalenge maatte forblifve her i Riget at giøre Støcker af, saavit fornøden.

3.

Det er oc fornøden, at Officeerne indrømmis de Gaarder til virkelig Besiddelse oc Brug, dennem efter naad. Ordre er assignerit, imod Bøxels Igiengivelse

ved Felt Herrens oc Generalen af Norgis Hiemkombst deputere nogle af Krigs Collegio tillige med Stats Collegio om denne Materie at deliberere, saa at saavel de, som i Landets Vilkor oc Tilstand ere kyndige, som de Militien forstaar, dertil kunde brugis, da formene vi underdanigst, at Ed. May. til naadigst egen videre Resolution desto bedre om Sagens gandske Beskaffenhed kunde werde informerit.

4. a)

Denne Punct dependerer af vorris nest foregaaende underdanigst Betenkende, med mindre mand i Steden for de gevorbene Ryttere, som nu med Kvinder oc Børn ligge Bunden i Norge til stor Besværing, vil værbe oc i Tieniste tage Indfødde.

5.

Om denne femte saavel som efterfølgende 6. och 7. Post er vorris underdanigste Mening saaledis som om nest foregaaende tredie Post.

til Bonden, oc Bonden igien at accommoderis med første Gaard, ledig er eller blifver, oc hvor Officererne endnu ingen Kongens Gaarder faaet, at da af samme Ambts aarlig Uvisse maatte tages saameget at indløse saavit at det pantsette eller bortsolte Gots, som dertil fornøden, paa det den enne saavel som den anden accommoderis.

4.

At saa mange af de gevorbene Ryttere oc andre, som icke vil accommodere sig med Arbeid til Bonden for hans Kost, mindre formaar self at bruge Gaard, naar Vandet til Vaaren aabis, maatte strax licenteris, oc andre af Landfolket, helst Landens egen Sønner oc Drenger, i des Sted igien enrolleris.

5.

At en visse oc ombstændlig Forordning oc Reglement imellem Officerer, Rytter oc den gemene maatte expederis til begges Efterretning i alle Tilfald efter hoesfœiede Concept.

6.

At med Soldaters Udskrifvelse maatte treffis nogen anden Form och Middel, hvorved den store Underslef oc Schackerie imellem

Officerer oc Bonden ved store Pengers Udgifvelse, Bunden til Forarmelse oc Kongen endelig til Afgang i sin Rettighed, saavel som den store Afskye for Udskrifvelse, hvorofver saa mange dragger af Landet, kunde forrekommis, som menis at ske, naar hver Sogns Annex eller Bøidelaug efter deris Gaarders visse Landskyld tilskrifves visse Knechte, som de iblant sieg self skulle udvelge oc præsentere, naar noget Compagnie eller Regiment skulle completeris och de samme igien efter visse Aars Tienniste oc derris Exercitiers Perfection vorder fri oc niuder Gaarder eller Officie under Compagniet fremb for andre.

7.

At de udskrefvene Landfolk maae befries for Vakhold och Arbeid udi Festning oc Garnison i Freds Tid, och dertil af Landfolket antages gevorbene Knechte, helst de som før veret med paa Tog, efterdi de kaaster Eders kongl. May. lige meget at underholde, oc Bonden ved hans Knechtis Udredning och Kleder, Mad och Penge samt Mistelse af hans Arbeide, naar hand den mest behøfvede, meget besvergis oc forarmes, foruden at et Compagnies Fracht oc Ofverførsel fraa de vit affiggende Lenne i Aar hafver kost Eders kongl. May. fast mere, end saa mange gevorbene Knechte

derfor paa Steden kunde faais. Jeg vil ei sige, om deris Arbeide nær saa meget kunde verre verdt, eller melde om dend Insolence ved Frem- oc Tilbage-Marche med Mad och Kleders Berøfvelse under Vegs sampt anden mere Underslef, Eders kongl. May. oc Undersaatterne til langt større Bekostning, Skade oc Forarmelse sker, end her specificeris eller nefnis kand, hvorimod Bonden gjerne skal forstaae sig til noget vist at gifve aarlig derfor efter hans Formue. Foruden des er oc at considerere, det de Regimenter, som om Sommeren hafver giort stor Arbeide, ere om Vintren til Tieniste udychtig, om ellers noget fiendtlig skulle paa- komme, eftersom de ofver deris besverlig Arbeide hafver til en Del mere end 30 à 40 Mile fremb oc tilbage at marchere, hvorofver de self udmattis, deris Gever til en Del vorder uferdig oc derris Kleder forslit, som for demb ei saa strax er at reparere, oc derfaare endelig siunis fornøden at hafve gode gevorbene Knechte udi Garnison, hvorved Land Regimentene endoc, naar fornøden, med Under Officerer kunde forsiunis.

8.

Vi eracte nytteligt, at det maatte behage Ed. kongl. May. at lade afgaa en Commission til sin Stat-

8.

Och eftersom dette Riges Defension (nest Guds Hielp) ei allenne bestaar udi en vel discipli-

holder oc Cantzeler i Norge, helst efterdi Statholderen er nu paa sin Reise til Bergen oc Trundhiemb andre Ed. kongl. May. Befalinger at forrette, at de strax oc det snarest, mueligt er, skulde bearbejde oc deris underdanigste Betenkende til Ed. kongl. Mayts. naadigste Resolution gifve, hvorledis dette Forslag kunde best i Værk stillis.

nerit Militie til Lands, mens ochsaa behøfvig en bastant Flode til Vands, der i alle Tilfald kand holde Nord Søen ren, forsvare Landet fraa udvortis Macht til Vands oc conjungere sig med Eders kongl. Mayts. egen Flode, naar fornøden oc naadte befales, samt holde Correspondencen oc Farten ved fornøden Tilførsel imellem Rigerne etc. vedlige, hvortil ei letteligen nogen anden oc bedre Middel eller Forslag skal kunde vides eller giøris, end hvis af Hans Excell. Hr. Rigens Skatmester in anno 47 findis giort oc vitløftigen deducerit samt oc af høilofflig salig Ko. May. naadte ratificerit. Eractis derfaare helst fornøden, at sligt for Ed. kongl. May. oc Rigerne meget gafnlig Verk blifver Eders kongl. May. underdanigst recomenderit til nye Examen, Deliberation oc naadte Resolution, hvorvit samme Forslaug efter denne Tids Tilstand kunde værre mere practicabel til nogen bestandigere Anordning end før, at derom kunde gifves naadigst Commission sligt med Undersaatterne eller oc fremmede, som sig dertil ville bekvemme oc sig med derris Famiglie her udi Landet nedsette etc., at behandle oc stille i Verk etc. Ti om skiønt derimod fornemmelig vilde falde at sige, at Ed. kongl. Mayts. Leilighed nu ei tilsteder saa storre Friheder til Afgang i sine Tolde

oc aarlig Indkombst at bevilge, saa er derimod at svare: 1) at den Afgang vel ei skal beløbe sig saa høit, som Ed. kongl. May. ved Told Officierenis Lønning aarlig afgaar, hvilket derimod ved Toldenis Forpactning igien kunde sparis, hvorom heretter videre skal formeldis, oc saaledis være Eders kongl. May. uden nogen Afgang; 2) derforuden kand det ei heller regnis til Afgang, det som Ed. kongl. May. i saa Maader anvender paa sine Rigers oc egen Defension, oc mindst i dette Fald, hvor det ringe drager langt større af Undersaattennis Middeler til sig, som sligt et stort oc kostbar Verk at bringe udi esse vil udkrefve, oc Eders kongl. May. dog ellers af egenne Middeler forsaarsages at bekoste helst i Nødstid, naar dertil af fremmede med langt større Bekostning oc besverlige Conditioner skulle leies oc fractis Skibbe (endog iblant til ringe Tieniste), som de forledene Tider udvist; 3) endelig var det oc for dette fattige Land, som af ald Handel oc Vandel moxen er øde, en stor Befordring til Commerciens Forøggelse, som udi dette forberørte velmente Forslaug udførligen er deducerit oc demonstrerit, foruden at det ei allenne geraader Eders kongl. Mayts. Person til Glorie at hafve mange Skibbe, der fører Eders kongl. Mayts. Pavillon, oc

Riget til mere Sickerhed oc sambt (nest Commerciens Augmentation och Opkombst, som sagd er) med Tiden befrier Eders ko. Ma. oc sinne Undersaatter fraa de Hollenders Udsuelse oc Pressurer oc endelig giøre Eders ko. Ma. for Venner oc Uvenner saa meget mere considerabel.

III. Belangende Indkumbsten.

1.

Vi befinde, at dend Commission, som Ed. kongl. May. til atskillige Stands Personer i Norge ofver det hele Rige hafver anno 1661 gifvit om Skatternis Paabud oc proportionerit Deling efter ithver Steds Beskaffenhed, vel er blefven begynt, mens icke bragt til sin tilbørlig Fuldkommenhed ofver alt, hvorføre vi underdanigst formene nyttelig oc fornøden at verre, at samme Commission ved Ed. kongl. Mayts. reitererede Befaling blef til en fuldkommen Ende giort oc indleverit til førstkommende St. Laurentzii Dag i det seniste, oc naar det var sked, at da de, efter hvis underdanigste Betenkende Ed. kongl. May. hafver naad. approberit at lade Skatterne forleden Aar oppebørge, med andre i dend Materie kundige blefve tillige med Skat Kammerit beordrede at efterse oc til Ed. kongl. Mayts. naadigste Resolution deris underdanigste Betenkende gifve, om

1.

At de mange Slags Bonde Skatter, som forvilder Almaen oc gaffner Fogden, maatte reduceris til en visse Skat och tvende beleilige Tider om Aarit at betallis, och enhver skatte oc skyldte efter sin Brug er [o: oc] Eiendomb som før oc icke efter den ulige Proportion, som dette sampt forleden Aars Skattebrefve meldet, oc hele Landet klager ofver, och den Erklering 'af de nordske Deputerede, in anno 62 giort, om hvers Eiens oc Ambts ser Beskaaffenhed maatte hafves i Acht, och Skattebrefvene aarlig heroppe først conciperis oc til videre naadte Censure nedsendis.

2.

At med Kiøbsteds Skatten herafter i Freds Tid maatte ske nogen Moderation, och Skatten efter enhvers Handel och Vandel, som och af Toldbøgerne kand aarlig erfares etc., proportionaliter paa-

Skatterne efter dend Maade her-
 efter i Norge kunde faststillis
 eller icke. Imidlertid erachte vi
 nytteligt, at efterdi Tiden med
 Skatterne paa ny at paabyde er
 saa nær i Henderne, at forom-
 rørte Commission icke kand inden
 dend Tid til Ende komme, at
 Skatterne saaledis som forleden
 Aår paabødet oc oppebaarit vor-
 der, och at enhver, som dend at
 oppebærge af Ed. kongl. May.
 vorder befalit, indskicker en rig-
 tig Extract til førstkommende 1.
 May, hvad de formener, Skatterne
 det egentligste, mueligt er, sig
 kand bedrage.

leggis, oc med de andre, som
 ingen Trafik bruger, at forholdis,
 som in anno 1662 naadte forord-
 net var, saa at Skatten paabiudis
 efter Borgerskabs Efne oc For-
 mue, i Henseende af deris anden
 store Besvering, som de i forleden
 Krigs Tider saavel som endoc
 efter Freden med stor Inkvarte-
 ring oc Bekostning paa Rytteriet
 til mange 1000 Rdr. skal hafve
 villigen udstaaet, paa det de udi
 Freds Tied helst udi denne Tid
 kunde finde nogen Forlettelse til
 siden at formaae noget och verre
 des villigere i Feide Tied.

3.

At dend Commission til visse
 oc troverdige Personer om hver
 Gaards Ligning oc Leg efter Lo-
 ven til Lighed for enhver udi sin
 Skat oc Udgift efter førrige Erin-
 dring maatte komme til Expedi-
 tion, oc derhøes insereris, at de
 samme Personer tillige skulle
 ligne Læding oc Foering med an-
 det smaa Retsel samt tilskrifve
 enhver sin visse Tiende efter en-
 hers Aufling, Landskyld oc Be-
 skaffenhed for Vished udi Eders
 kongl. Mayts. Indkumbst och Bon-
 dens Udgift, saasom andensteds,
 endoch her i Landet, sedvanlig
 oc brugeligt er.

4.

At Fougderierne med visse oc
 uvisse skulde Fougderne forpactis,

4.

Er och for Eders kongl. Mayts.
 Indkumbst storlig fornøden, at

eracte vi icke uden Inconveni-
entzer vel practicable eller for
Undersaatterne nytteligt, mens
befinder til Ed. kongl. Mayt. Tie-
niste høit fornøden, at de, som
Fogderierne af Ed. kongl. May.
betreis, stiller derfor tilbørlig
Caution, oc at om Fougderne icke
tilbørligen med Indkomster at
oppebørge oc indlevere omgaais,
at de da af Fiscalen ved Lov oc
Ret tiltalis, dog at Cautionen
icke derved forkrenkis, mens blif-
ver ved sit fulde Værd.

Fogderierne med des Indkumbst
af vist och uvist forpactis til
visse Personer, til visse Tider at
betale, imod nøiachtig Caution
under Ambt Mendenes Inspection
sampt Fiscalens, at Bonden ei
videre besvergis, end Fogdens
Forpactnings Bref indeholder, och
Jordbogen, Skattebrefvit, Loven
och Forordningen tillader. Ti
derved kand 1) Eders kongl.
May. hafve sin Indkumbst langt
før och vissere betalt oc uden
Afkortning, end som nu sker;
2) sparer Ed. kongl. May. derved
de mange Fogders Løn, adskillige
Reise-Regenskaber oc Fortærings
Bekostning udi Kiøbenhavn for-
uden at talle om Regenskabernes
Mislighed udi sig self sampt de
mange Afkortninger hid och died,
som aarlig skader Eders kongl.
May. mere, end mand vel kand
troe; 3) at udi derris Revers
maatte indførís, ingen Bøder eller
Sagefald hverken udi smaa eller
store Sager at opberge uden til
Tinge efter forregaaende Dom;
4) endelig forbedris derved Eders
kongl. Mayts. aarlig Indkombst
merkeligen, oc gafner Bonden
meget, sampt megen utroelig Af-
gang oc Underslef, som dauglig
forrenemmes, forrekømmes.

5.

Efterdi Toldis Forpactning med
Nytte oc Fordel fast udi alle vel
constituerede Riger oc Stater in

5.

Desligeste var oc for Eders
kongl. Mayts. Indkombstes For-
merelse hoigst gafnlíg at forpacte

Europa practizeris, eracte vi icke unyttelig, at Toldene ocsaa udi Norge blefve forpactede, och dersom det maatte behage Eders kongl. May., at samme Forpactning sine egne Undersaatter i Stæderne oc andensteds, som befantis vederheftige oc vilde gifve saa megit som en fremmede, maatte under tilbørlig Caution tilbydis, formene vi underdanigst, at Eders kongl. May. derved sine Toldis Indkombst med desto større Sickerhed, mindre Underslef, saa oc med Undersaatternis Fornøielighed oc mindre Besværing, skulde bekomme.

Toldene til sufficiente Folk af Eders kongl. Mayts. egne Undersaatter. Ti derved kand Ed. ko. Ma. 1) verre sin Told uden Afgang i det ringeste efter 3 Aars Ofverslaug, om ei mere, til visse Tider oc Terminer forsikret; 2) kand Eders kongl. May. ochsaa efter 3 Aars Ofverslaug giøre sieg dend aarlig Confiscation til visse Indkumbst lige med Tolden, som ellers ofver alt beløber sig til nogen 1000 Rdr. aarlig, hvoraf Eders kongl. Ma. ellers lidet eller indtet faet; 3) sparris derved dend større Løn oc de mange procento, som Told Officierne aarlig skal kaaste; 4) sparris derved de Afkortninger i Tolden for Reiser, Regnskabs Clarering oc allehaande andre extraordinaire Bekostninger, som Tolderne aarlig maa giøre til och fraa saavel som i Kiøbenhafn; 5) derved och forrekommis allehaande Misligheder i Regnskaberne oc Indkumbsterne samt en och anden Told Officiernis Banqueroute, Eders kongl. May. til stor Skade oc Afgang, foruden at talle om dend større Underslef i Tolden ved hemmelig Collusion imellem Skipperne oc Kiøbmendene, jaa vel oc kandske ved Toldbetienter self, som disse Dagers Exempel her ved Steden endoc hafver bevist oc giort bekient, hvad passerit er, ihvor streng Forbud oc Tilsuun dermed och verrit, hvoraf er at slutte,

hvad paa di større Told-Steder oc helst paa Udhafner sker, Eders kongl. May. til største Besvigelse; 6) dersom Farten forminskis oc Tolden forringis, gaar det først paa Forpachtren; hvis de oc ved derris flittig Inspection eller Fartens Formering noget prospererer, blifver det hoes Undersaatterne, oc kand Forpachtningen Tid efter anden derefter lempis oc forhøiis, til hvilken Ende oc Borgerskabet skulle verre tilfreds med en visse Controleur paa Eders Mayts. Veigne at tilforordnis, om fornøden, hvorved mand idelig kunde vide, hvad der prospereredis eller ei, saa at Eders kongl. Mayts. Tolds Indkumbst herved ei allene merkelig blef formerit, men oc derom til visse Terminer forsikret, til at giøre altied visse Stat paa, som nu icke ske kand.

6.

Eftersom med Ed. kongl. Mayt. General Toldforvalter Daniel Knop efter hans egen underdanigst Ansøgning, oc formedelst hand bød en anselig Summa Penge mere for Tiende Lasten end andre efter giorte Ofverslag at vilde gifve, er blefven accorderit, at hand derfor en visse Afgift paa nogle visse Aars Tid skulde gifve, eracte vi nytteligt, at bem. Daniel Knop faaer Eders kongl. Mayts. Befaling at erklære sig uden Ophold, hvorledis hand dend med

6.

Dernest tyckis mig, at det vaar oc for Eders konnigl. May. gafnligt, at alt Trælast Tiende til Borgerskabet self blef forpachtet, oc skulle de muligt gierne fuldgiøre den Summa, som nu af andre derfor gifves, och efterhaanden mere, eftersom Tiderne oc Leiligheden det tillader, ald Disguste oc Klage af Undersaatterne oc fremmede at remediere oc forrekomme, Eders kongl. May. til mere Gafn oc Undersaatterne til des større Fornøielse oc Affection.

hannem oprettede Contract hafver efterkommit, paa det deraf seis kand, om nogle obstacula saa vigtige derudi findis, at de med Billighed kunde forhindre samme Tiendes Paabuds Continuation. Dernest och, at hvis imod bem. nu paabudne Tiende Last paa Christiansands Vegne indleggis, hannem vorder til Ed. kongl. Mayts. nermere Resolution, oc førend nogit endeligt om denne Post sluttis, til underd. Erklæring communicerit.

7.

Eractis fornøden, at Ed. kongl. Mayts. naadigst Befaling til Ed. Mayt. Kierke Commissarium gifvis, at hand paa Eders kongl. Mayts. naadte videre Resolution sig flittelig informerer oc ved uvillige Mænd lader Kirkerne ofver alt i Norge besichtige, hvor det icke allerede sked er, for at fornemme, udi hvad Stand Kirkernis Bygning er, oc om de, som af Eders kongl. May. med Kirketiender ere benaade, saa forsvarligen, som det sig bør, holder bem. Kirker vedlige oc præsterer det, som derris Benaadings Bref dem tilholder.

7.

At Eders kongl. May. efter mange af Undersaattens Supplicationer, baade før oc efter min Opkumbst, ofver Kierkernis større Brøstfeldighed i Norge, som oc af de til dend almindelig Commission Forretning forordne Commissariers underdte Beretning skal befindis ald for sandferdigt, ville i Tide lade giøre nogen god Forordning med Kirkernis Indkumbst, eftersom de meste oc beste Kirke-Tiender, en Part til umeriterit Personer, imod Kirkernis Vedligeholdelse skal vere bortlent, hvor ofver de andre Kierker, som ingen eller liden Indkumbst [hafve] oc af disse pleiede at underholdis, staa mange Steds paa Fald och ellers gandske brøstfeldige, hvortil ingen nermere eller billigere Middel er, saafremt Ed. kongl. May. det icke af egne Middel vil

lade reparere, end at alle Kirke-Tiender uden Undersked ved Eders kongl. Mayts. aabne Bref strax revoceris oc indrages, efterdi de dem doeg hafver forbrøt, efterdi de Kirkerne ofver alt icke saa for-svarligen hafver holdet ved Hefd oc Bygning, som de efter Eders ko. Ma. Benaadings Brefve ellers hafde burt, oc kand maaske, efter at Kierkerne først ere reparerit oc in esse bragt, derved en god Ofverskud aarligen samblis.

IV. Belangende indenlands Handel oc Vandel imellem Borger oc Bonden.

Eftersom Bonden er obligeret at forfærre hans Vare til Kiøbstederne oc handle med Borgene och icke fremmede, daa paa det de derimod ochsaa kunde nyde billig Skiel oc Betaling af Borgerne for derris Vare, oc at Bonden dermed ei heller, naar hand kommer til Byen, vorder forlegen.

1.

Daa er høilig fornøden, at hver Stigts Amptman udi det hannem naadte betroede Ampt oc Sticht befalis med nogen de beste landkyndige och kongl. Betiente paa hver Sted aarligen til visse for Bonden och Borger beleilige Tider skulle sette oc giøre en vis och tilbørlig Taxt oc Kiøb imellem Borgere oc fremmede samt mellem Borger oc Bonden paa alle Landsens Vare, ingen undtagen, oc Borgerskabet forreleggis visse Tied at kiøbe med Bonden, efter at hand til Byen kommer, oc ellers handlis dem imellem, hvormeget Bonden for hans Gods af Kiøbstedes Manden skulle betaldis i Penge til hans Skatters oc Rettigheds Afleg, oc icke alt udi Vare, och hvis Kiøbstedes Manden icke inden forlagte Tid handlede med Bonden, daa Bonden verre fri for Varene til fremmede self och [ø: at] selge oc afhandle.

2.

Och at med Vegt oc Maaal efter Loven, alting under ansenlig Vide oc Straf, som derimod giør, hafves i Acht, at Undersaatterne

af di fremmede oc fremmede af dennem bekommer billig Verd och Fornøielse for derris Vare, saa at alting gaar ret och ligelig til etc.

3.

Och paa det Bonden oc Borger kunde handle med hverandre, oc den ene bekomme sin Nøtørf af den anden for billig oc christelig Pris, daa at maatte anordnis visse oc for Bonden och Borger fornøden beleilige oc almindelige Markets Platser oc Tider, saa som Vaar och Høest, for alle enhver, som noget at forhandle hafde, hid oc did i Ampterne, udi oc mellem Kiøbstederne, hvor Bonden til Kiøbstedes Manden best kunde selge oc afhende eller forvexle hans Vare imod Salt och Sædekorn eller anden Fornødenhed efter Aarsens Tied oc Leilighed, oc ingen Borger ofver de Tider at fare med Krambgoeds eller andet i Landet, hverken i det Ampt, hand boer, ei heller udenforre, under Varenis Forlis oc billig Straf.

4.

Desligeste med Byens Øfrighed i hver Kiøbsted och andre Be-
tiente ut supra at anordne et frit Axel Torf en eller toe Dage om Ugen, oc ingen Bonde imidlertid tilstedes at førre noget land-
verds til Byen at selge oc afhende uden allenne paa de forordnede Dage oc anviste Steder under Varenis Forlis, daglig ferske Fisk undtagen.

5.

Eftersom Handelen udi Tønsberg formedelst Skofvenis Udhug-
gelse oc de mange andre smaa Platsers oc Udhafners Bevaaning langs Søekandten af Borgere, saa som Holmestrand, Laurvigen etc., er gandske aftagen, hvorofver Byen nesten staaer øde, oc det ene Hus falder paa det andet, och mig berettis, at ved Enden af dend store Flod Louven ved Larvigen ei allenne findis paa Eders Mayts. egen Grund et bekvem oc considerabel Sted, kaldet Høllen, hvor ald Trælast udfiodis, oc hafver en skøn stor Hafn, som ligger ved den aabenbare Søe oc, formedelst at dend icke tilfryser, om Vintertider kand besceglis, hvis Lige icke skal findis her syndenfielts eller saa tienlig for Eders Mayts. Flode udi Freds oc Feide Tid sampt værre et bekvem Sted for en Kiøbsted at anlegge, som oc for nogen Tied siden skal hafve værret i Foreslag, mens formedelst Tidernis Beskaffenhed oc Hinder af siær Interesse icke haft sin ønskelig oc for Landet gafnlig Fremfgang, om Eders ko. Ma. udi Betenkning af

Eders kongl. Mayts. oc Landets Tienniste derfaare naadigst vilde gifve Commission til mig det at lade tage udi Øiensiuu oc derom ombstentlig Relation nedsende til videre Eders ko. Ma. naadigste Resolution oc Forordning.

Disse forskrefne Poster, allernaadigste Herre oc Konge, ere, hvis jeg siden min underd^{te} Opkombst her til Landet hafver til en Del self erkyndiget, saavel som ellers af landkyndige oc vel intentionerede ladet mig informere om. Och efterdi mig underd^{te} siunis det at være til Eders kongl. Mayts. oc Rigets sampt Undersaatternis Velstand gafnlig, hafver jeg oc en Del deraf Tid efter anden Eders kongl. May. ved sier underd^{te} Memorial ladet tilkiendegifve oc derofver Eders kongl. Mayts. naad^{te} Resolution erwartet. Men efterdi dermed, uden Tvifvel for anden victige Occupationer Skyld, til des er differerit, hafver jeg endelig for Eders kongl. Mayts. store Interesse oc Tidens Korthed, om ellers noget derved i tilkommede Aar skulle forrettis, allerunderd^{te} nødig erachtet sligt oc det mere endnu ved Land Commissari Nielas Poulsen ydermere oc i Tide at lade erindre, eftersom hand om alting videre ved at gjøre Forklaring oc Beretning, saavit fornøden. Imidlertid beder jeg allerunderd^{te}, at Eders kongl. May. alting udi kongl. Naade oc Mildhed saaledis ville optage, som det af mig til Eders kongl. Mayts. oc Rigets Tienniste er vel oc trolig ment, oc derpaa Eders kongl. Mayts. Censur oc Approbation, saavit det naadigst practicabel oc gafnligst befindis, foderligst paa det allerunderdanigst ervarter.

Aggerhus dend 22. 9ber anno 1664.

Herom er voris allerunderdanigste Mening, at eftersom Eders kongl. May. allerede tilforne hafver anbefalet nogle af Eders May. forordnede Commissarier om bemelte Handel och Vandel deris underdanigste Betenkende at gifve, hvilke saadant ochsaa udi Underdanighed efterkommet hafver, mens vi icke ved, om Eders kongl. May. deris underdanigste Mening naadigst approberet hafver eller icke, henstiller vi med underdanigst Submission til Eders kongl. May. naadigste Behag, om vi om saadan Commissariernis Forretning voris underdanigste Betenkende til Eders kongl. May. videre naadigste Resolution skulde gifve.

- a) **Konc.** har opr.: Uanset denne Punct dependerer af voris nestforegaaende underdanigst Betenkende, icke desmindre, efterdi de gevorbene icke saa megit for deris egen Person som formedelst Kvinder, Børn oc Tienere ere Bunden i Norge til største Besværing, oc Erfarenhed hafver udvist, de indfødde lige saa god oc bedre Tieniste

end fremmede at kunde giørre, Felt Herren self ocsaa fornemmis denne voris Mening self tilforn at bifalde, eracte vi underdanigst denne Post udi Billighed at bestaa til at i Værk stillis, naar om forrige Post noget vist sluttis.

11. Jan. Møde i Raadstuen i en Kommission, der var bleven nedsat ved Kongebrev¹⁾ af 2. Jan., bestaaende af Hannibal Sehested, Peter Reetz, Ærkebiskop Hans Svane og Peter Scavenius. Man genoptog Forhandlingen om Sorø Akademi (jvfr. 10. Nov. 1664), og Peter Scavenius paatog sig efter Hannibal Sehesteds Anmodning at forfatte noget videre derom til Underretning²⁾).

12. Jan. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev³⁾ af 11. Jan., stilet til S. K. Da Kongen havde i Sinde for Retten at tiltale Gunde Rosenkrantz, der mod hans Vilje og Vidende havde begivet sig fra Landet til Sverige og desuden havde indsendt forskellige Skrifter, der var kriminelle og til Præjudits for Kongen og Højesteret⁴⁾, fik S. K. Ordre til at afgive Betænkning om, hvorledes hans Stævning for Højesteret skulde være beskaffen.

S. K. vedtog, at han burde indstævnes for Højesteret inden Aar og Dag som Rømningsmand efter Landsloven, og at Stævningen burde oplæses og forkyndes for hans Bolig eller, om han ingen vis Bolig havde efterladt, for hans sidste Logi eller Tilhold her i Riget. — Nogen skriftlig Betænkning blev dog ikke afgivet, men Hannibal Sehested afkrævede efter Kongens Befaling af vigtige Aarsager Frants Rasch Kongens Reskript eller Befalingsbrev derom (nemlig Kongebrevet³⁾ af 11. Jan.), og dette blev siden kasseret⁵⁾. — Den danske Regering opgav derefter at forkynde den allerede konciperede Stævning⁶⁾).

18. Jan. Møde iflg. Kongebrev⁷⁾ af 2. Jan. for at behandle et Forslag fra Peter Dreyer, Zahlkommissær i Norge, om Ind-

¹⁾ Tr.: Ny Danske Mag. IV, 235. ²⁾ P. I Bl. 108. ³⁾ S. T. Nr. 20.

⁴⁾ Opr. tilf.: hvorved hand formentis at have beganget crimen læsæ majestatis.

⁵⁾ P. I Bl. 108—09. Jvfr. Chr. Bruun, Gunde Rosenkrantz, 173—74.

⁶⁾ Jvfr. Chr. Bruun, a. St., 170 ff. ⁷⁾ S. T. Nr. 2.

retning af Manufacturer. S. K.'s Betænkning (Nr. 80) erklærede Forslaget i dets nuværende Form for altfor ubestemt. Jvfr. 6. Febr.

80. Betænkning af S. K. 18. Jan. 1665.

Orig. og Konc. 1 (med Peter Reetz' Haand) og 2 i N. R. A.
(Norske Indlæg 27. Febr.).

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om nogle Forslag, som Ed. Mayts. Zahl Commissarius udi Norge, Peter Dreyer, til Manufacturers Anretning sammesteds underdanigst indleferet hafver, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och eftersom samme Forslag alleniste derpaa udgaar, at Peter Dreyer med vitløftige Raisonnementer, Exempler oc Argumenter vil bevise, Manufacturers Introduction udi Norge høinyttelig at verre, hvorpaa ingen af os ringeste Tviffvel bærer, saa er voris underdanigste Betenkende, herom fornøden at verre, at Peter Dreyer artikelsvis opsatte, paa hvad Maade oc med hvad Friheder hand begærer oc formener, Manufacturer i Norge at kunde stiftis oc indføris, nafngifvende for sig enhver Manufactur saavel som oc Personerne, som dennem vil indrette oc er god for behørlige Middel och dyctige Participanter at forskaffe til at føre det Værk, som de antager, hvorpaa da Eders kongl. Mayts. naadigste Resolution best kunde følge, eftersom Ed. kongl. May. befant Propositionen beskaffet at verre. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 18. Januarii anno 1665.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

Hannibal Seh[ested]. P. Reetz. H. Bielcke.
Iffuer Krabbe Tageszen. Hans Svane. Hans Nansen
Peter Bülche mp.

Samme Dag behandlede iflg. Kongebrev¹⁾ af 2. Jan. et Forslag²⁾, dat. 27. Dec. 1664, fra Hans v. Steenwinkel om forskellige Reformer i Norge. S. K.'s Betænkning (Nr. 81) fraraadede hans Forslag.

¹⁾ S. T. Nr. 2.

²⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv.

81. *Betænkning af S. K. 18. Jan. 1665.*

Konc. tildels med Peter Reetz' Haand i N. R. A. Datoen ses af P. I Bl. 109.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende om et Forslag, som Hans von Steinwinckel udaf Norge for Ed. kongl. May. underdanigst hafver ladet andrage, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och befinde vi samme hands Forslag udi tvende Hofvid Poster fornemmeligen at bestaa. Dend første, at hand præsupponerer, alle E. k. Mts. Toldere oc Toldbetiente Underseleff oc Utroskab^a) at begaa oc en Del Adhærenter at hafve, som lige det samme gjørre, E. k. Mt. aarligen til mange tusinde Dalers Skade; dend anden, at hand foregifver, Bønderne oc Almuen i Landit ingen Ret eller Skel af Præster, Fougder oc andre i Landit at vederforis, udi hvilke tvende Poster vi befinde det uvist at verre, som Stenwinckel beskylder de Personer for, som hand angifver, oc det allene vist, som hand til Løn begærer for dend Inspection, hand anholder om at vilde hafve for sig oc sine Underhafvende til at forekomme oc remedere de forbenæfnte Inconvenientzer.

Saa er herom voris underdanigst Betenkende, at efterdi Stenwinkels beskylder i Almindelighed baade E. k. Mts. Toldere oc Toldbetiente, saa oc fast alle de, som ofver Bonden i Norge nogit hafver at raade eller med hannem at handle, at da hans Memorial blef E. k. Mts. Statholder tilskicket oc Stenwinckel foreholdit at angifve, hvem hand formener nogen Uret, som forberørt, at hafve begaaet, paa det de ved E. k. Mts. General Fiscal kunde tiltalis oc lide derfor, som vedbør. Hvad dend generale Procuracion angaar, som Stenwinckel for Bønderne i Norge begærer, da eracte vi i Særdelighed sligt ved Landsloven, som endnu staar under E. k. Mts. Correction, best at kunde ske, oc ingen saadan General Procuratorem dertil at gjørres fornøden, som Stenwinckel med Almuens Bekostning affecterer at verre.

a) Overstr.: Tiufverie.

19. Jan.—6. Febr. 19. Jan. behandledes i en Kommission, bestaaende af Hannibal Sehested, Iver Krabbe, Feltmarskal Poul Würtz, Theodor Lente og Peter Bülche, til hvilke der var udgaaet Kongebrev¹⁾ 13. Jan., nogle Forslag fra Lieute-

¹⁾ S. T. Nr. 25.

nant Svengel. Forhandlingerne fortsattes 25. Jan.¹⁾). Betænkning (Nr. 82) afgaves 6. Febr. og fraraadede alle Forslag undtagen at ansætte Svengel som Inspektør ved Udførslen af Heste og Kreaturer fra Jylland til Hertugdømmerne. Dette skete ved Kongebrev²⁾ af 27. Febr.

82. Betænkning af en Kommission 6. Febr. 1665.

Orig. i S. K's Arkiv.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersomb Ed. kongl. May. os underskrefvene naadigst hafver befalet voris underdanigste Betenkende omb adskillige Morten Sigismund Svengels Forslag och Projecter at gifve, da er saadant af os udi Underdanighed efterkommet, och befinder vi saavel af hans mundlige Propositioner som indleverede Memorialier, at Meningen hoes hannem mueligt maa vere bedre, end dend med nogen Maner kunde practiceris eller i Verk stillis. Ti hvad for det første hans Forslag belanger, at motte forordnis udi alle Guarnisoner och ellers andensteds ved Militien under hans Direction en af hans Substituter til at vere Controlleur och hafve Opsigt paa Soldaternis Mustering, saa ochsaa deris Vakt och Arbeide, siunis os Militien uden største medfølgende Indignität ei at kunde paaleggis, foruden at vi derudaf slet och aldellis ingen mere Vished och Sickerhed for Underslef end ellers kand afse eller fornemme. Ti ingen kand giøre Forsickering, at Svengels Substituter skal vere troefaster eller hafve bedre och flitteligere Opsium med sligt end de høie Officerer, som saadant ellers er anbetroet, saa at saadanne hans Controlleurer vilde erfordre andre Controlleurer ofver sig och deris Controlleurer igien usque in infinitum.

Hans foreslagene Inspection ofver almindelige Toldvesenet her i Riget befinder vi iligemaader ingenlunde practicable at vere, och hafver Ed. kongl. May. ellers vel ladet udgaae deromb slige gode Forordninger, som vi ei fornemmer af Svengel at kunde forbedris, hvorforre os siunis intet sickerer for Underschlef derudi at vere, end at Toldene til visse och sickere Folk her i Riget med gode och billige Conditioner for Eders kongl. May. self och dessen trafique-rendis Undersaatere blef forpachtet. Hans Projecter och Inventioner

¹⁾ P. I Bl. 109. ²⁾ J. R. Nr. 10.

omb Middeler it Verkhus udi Fridericia tilveie at bringe kand ei heller uden mangfoldige Novitäter och Eders kongl. May. Undersaaters Quereler udi Verk stillis, uanset vi ellers for Staden meget gafnlig erachter, at et Verkhus til allehaande Manufacturer derudi blef anrettet. Det beste, vi udi alle hans Forslage hidintil befinder, er det, at hand melder omb at vilde hafve Inspection imellem Ribe och Koldingen ved Folgebroen, naar Øxen och Heste af Jydland uddrivis, paa det dis mindre Undersleb udi Tolden derforre maatte begaais, hvilken Charge hand end kunde bestride, och kunde hannemb dend samme, eftersomb berettis, hand allerede god Prøfve derved skal hafve giort, omb Eders kongl. May. saa naadigst behager, ved Ed. May. naadigste Bref til Recompense for hans gode Intention indtil videre confereris, hvorforre hannemb ingen Besolding behøfdis at tilleggis, mens ickun Ordre at stilles, at hand i beste Maader udi samme hans Bestilling maatte secunderis. Naar hand nogen, som Underslef hafde begangen, kunde attrappere, da hannemb til Belønning epter Ed. kongl. May. nylige formedelst Toldens Underslef udgangene Forordning alt, hvis confiscable hand i saa Maader kunde ertappe, foruden dend tiende Part derudaf, som Ed. kongl. May. for de fattige naadigst hafver reserveret, kunde tilkomme. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 6. Februarii anno 1665.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienere.

Hanniball Sehe[sted]. P. Wirtz mp.

T. Lente mp. Peter Bülche mp.

26. Jan.—1. Febr. 26. Jan. behandlede iflg. Kongebrev¹⁾ af 12. Jan., stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., et Forslag²⁾ af 11. Jan. fra Gabriel Marselis om Oprettelse af et Svovlværk paa Island. Kongen havde stillet sig velvilligt til Tanken, det samme gjorde S. K. Dette holdt atter Møde 1 Febr. Betænkning (Nr. 83) samme Dag. Privilegium³⁾ for Marselis udstedtes 9. Febr.

83. *Betænkning af S. K. 1. Febr. 1665.*

Konc. 1 (med Peter Reetz' Haand) og Conc. 2 i S. K.'s Arkiv.
Datoen ses af P.¹ Bl. 110.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium

¹⁾ S. T. Nr. 21. ²⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv. ³⁾ N. R. Nr. 10, jvfr. Nr. 11.

Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om Gabriel Marselis Selisøns underdanigst begierte Octroyer paa Svofvelverk udi Island at anrette, da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet, och som vi befinder, hannem saadant Verk uden de islandske Privilegiens Præjuditz vel at kunde bevilligis, eftersom Ed. kongl. May. sig derudi naadigst hafver reserveret, hvis udi Island enten med Svofvelverk eller andre Mineralier kunde anordnis, saa hafver vi ved hver Post udaf hands til samme Svofvelverk giorte Forslag voris underdanigste Mening hosføiet, som følger.

Voris underdanigste Betenkende derom.

1. Dette eracte vi paa 10 Aars Tid, om det saaledis Eders kongl. May. behager, at kunde tilladis.

2. Denne Begæring eracte vi illig at vere.

3. Naar dette saaledis restringeris, at Eiermændene ved denne Svofvels Grafning ingen Skade paa deris Gresgang oc Enge vederfaris, oc at dersom nogen Grund findis, som til Svofvels Brugits Fortsettelse uden bem. Eiermænds Skade oc med deris Samtycke kand mistis, at dend da efter Eders Mayts. Amptmands eller dets Fuldmegtigis Besigtelse oc For-

Posterne udaf Gabriel Marselis underdanigste Forslag.

1. Dasz mihr und meinen Intressenten erlaubet sey, 12 oder 16 erstkunfftige Jahren allen Schwefell, so wir auff Iszlandt finden und daselbsten zu Wege bringen können, frey ohne Zohl und Auflage von dannen auszuführen, wohin es unsz gefält.

2. Dasz hergegen allen anderen, es sein einheimische oder Auszländer, einigen Schwäfel, viel oder wenig, unter was Prætext esz auch sein magk, ausz Iszlandt zu führen verboten sey, bey Confiscation und exemplarer Straffe.

3. Dasz wir den Schwäfell frei und ungehindert an allen Orten durch gantz Iszlandt mugen graben laszen ohne jemens Verhinderung, derselbe werde gleich gefunden auff Ihr. königl. Mayt. Grund oder auff eigenthumliche Guter, doch wan jemand einige Schade dadurch zugefüegt würde an seine Wieszen oder sonsten, dasz wihr solches nach der Bil-

midling vorder Eiermanden til Fornøielighed betalt, kunde hannem saadant noksom indvilligis.

4. Denne Post eracte vi udi Billighed at bestaa.

5-6. Vi eracte billigt, at Marselis oc hans Participanter dend Torf, som hand saa vel paa Ed. kongl. Mayts. som andris Grund begærer, for billig Betalling bekommer. Dersom hand oc andre Materier kand finde, som i Steden for Torf kand tiene til Svoflen at raffinere, formene vi underdanigst icke ubilligt at verre, at hand dend paa de Steder, hvor hannem, som før er meldit, tillat er at graufve, maa nyde och bruge uden Paaleg i saa mange Aar, som det Ed. kongl. May. behager hannem Svofvel-Værkit uden nogen Told oc anden Besværing naad. at forunde.

7. Hvad Huse oc Hytter, som Marselis acter paa nogens Grund at bygge, eracte vi underdanigst med Jorddrottens Minde at bør at ske. Dersom oc nogen Eiermand findis, som Marselis oc hans Participanter nogit af derris Jordegods frivilligen vilde selge, da formene vi billigt at

ligkeit zu bezahlen gehalten sein sollen.

4. Wan man Mittel erfinden könte umb den Schwöffel da im Lande raffiniren zu laszen, dasz die Leute, die man zu Vorthsetzung dieses Wercks hinbringen wirt, von allen Aufflagen und Schatzungen müegen befreyet sein, auch von allen und jeden ungehindert ihre Arbeit verrichten.

5. Und weil wenig oder kein Holtz auff dem Lande, deszen man sich im Raffiniren bedienen kan, dasz es deszfäls erlaubet sey auff den Grund Ihrer königl. May. Güter dort im Lande Torff zu graben, so viel man nöhtig, auch so andre brennende Materie als Stein Kohlen oder sonsten möchten gefunden werden, dasz man sich deszelben frey ohne einige Auflage möchte bedienen.

6. Wan man auch sohltte benöhtiget sein auff eigenthumlicher Guter Grund Torff graben zu laszen, das die Eigener gehalten sein solches vohr billiche Bezahlung zu gestaten.

7. So fern man auch zu Fortsetzung dieses Wercks einige Bauerguter nöhtig haben würde, dasz alszdan Ihr. königl. May. allergnädigst verwilligen möchten uns einige Höfe an gelegene Örtter vohr Bezahlung nach dem Landkauff überzulassen, oder auch das uns solche kegen Erlegung

verre, at dennem tilladis det at kiøbe, naar de af Godsit giør oc gifver dend Rettighed som andre Indbyggere i Landit.

8. Dette eractis billigt at verre.

9. Vi formene, at Marselis strax, naar hand dette Værk begynder, bør uden nogen Aars Frihed Eders kongl. May. aarligen, saa lenge hand Frihed paa Værket nyder, en Recognition af 200 Rixdr. eller, saa megit Eders kongl. May. self behager, at gifve.

10. Hvad ædendis Vare de Folk, som Marselis til dette Værkis Arbeide skal bruge, behøfver oc paa Landit findis, kand dennem tilladis paa Landit at kiøbe, mens hvis andre Vare, som icke paa Landet er at faa, bør de efter voris underdanigste Mening af det privilegerete Compagnie sig at tilforhandle for at forhindre dend Underslef, som imod Compagniets Friheder formedelst slig Indførsel lettelig kunde ske. NB. Hoes denne voris underdanigst Betenkende eracte vi nødigt at erindre, at Marselis paa egne och Participanters Vegne under

der Feste-Gelder und jährlicher Abgiff auff Anforderung mögen eingereumet werden.

8. Wirdt auch Ihr. königl. Mayt. allergnädigster Befehl an Ihr. Ex. d. Hr. Reichs Admiral alsz Amptman über Iszland erfordert, dasz derselbe unsz in allen billigen Sachen die hülfliche Hand leisten möge.

9. Hinkegen erbierte ich mich allerunterthänigst, wan dieses Werck Fortganck nimbt, jährlich 150 oder 200 Rhlr. zur Recognition zu bezahlen, doch dasz mir 2 oder 3 Jahrs Freiheit vergönnet werde umb den Versuch zu thun, und dasz immittelst die nöhtige Anstalt zu gebürlicher Vortsetzung dieses Wærcks könne gemacht werden.

10. Und damit die jenige, denen Ihr. königl. May. der (!) Handell auff Iszland vergönnet, unbekummert sein mögen, dasz unter diesem Prætext ihnen einiger Einpas in ihren Handell geschehen soll, als kan solche Straffe, als esz Ihr. königl. May. allergnädigst gefallen wirdt, darauff gestellet werden, soferne einiger Unterschleiff begangen oder befunden wird, doch dasz hierinnen nicht verboten noch gemeinet sey, das den Arbeitern, die man zu dieses Werck nötig haben wird, ihre Nohturfft möge zugeführt werden, auch ihnen vergönnet sey

vis oc tilhørlig Straf reverserer die Lebensmittell zu ihren Unter-
 sig indtet imod Compagniets Fri- halt von den Einwohnern zu
 heder at handle oc med ingen kaufen.
 anden end danske Skibe uden Copenhagen den 11. Januarii
 under danske Flag til oc fraa anno 1665.
 Island at segle.

26. Jan. behandlede ligeledes iflg. Kongebrev¹⁾ af 25. Jan., stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., et Forslag²⁾ til Forordning om at lade nedbryde og forandre adskillige Skure, Trapper og Udbygninger i nogle Gader i København, som var Staden til Vanpryd og Ubekvemmelighed.

S. K. foreslog at henvise Sagen til Stadens Magistrat, for at den skulde lade nogle af Borgerskabet besigtige disse Forhold i Nærværelse af Kongens Fabrikmester Jan Jansen, og siden gøre Indberetning til Kongen³⁾. — Kongebrev⁴⁾ udgik i Overensstemmelse hermed til Magistraten 27. Jan. Forordning⁵⁾ om Gadernes Udvidelse 8. Marts.

4. Febr. Møde. Man behandlede en Supplik fra Hans Pedersen Bladt imod Gabriel Marselis, gaaende ud paa, at Bladt tidligere havde haft Fortrøstning om at opnaa Privilegier paa Svovlværket paa Island, som S. K. nu (26. Jan.—1. Febr.) havde udtalt sig for at indrømme Marselis, og at Bladt allerede havde anvendt nogen Bekostning derpaa. Ved S. K.'s Mægling blev Parterne forligt, saaledes at Marselis skulde give Bladt for den eventuelle Skade, som han havde lidt, 200 Rdr., som strax skulde udbetales. Hermed var begge Parter vel tilfreds og gav hinanden deres Haand derpaa⁶⁾.

6. Febr. Møde, hvor man drøftede det nye Forslag af Peter Dreyer (jvfr. 18. Jan.). Forslaget⁷⁾, der var dateret 28. Jan. og indeholdt 22 Punkter, gik ud paa Oprettelsen af et Kompagni til at forarbejde Læder og paa at faa særlige Be-

¹⁾ S. T. Nr. 34. Tr.: Kbhs. Dipl. VI, 405.

²⁾ Indlæg til S. R. Nr. 41 (8. Marts). ³⁾ P. I Bl. 110.

⁴⁾ Tr.: Kbhs. Dipl. VI, 405 f.

⁵⁾ Tr.: Forordn. 1643—70, Bl. Ooooo II. Kbhs. Dipl. III. 624 ff.

⁶⁾ P. I Bl. 110. ⁷⁾ I N. R. A.

gunstigelser for fremmede Haandværkere, der vilde indvandre. S. K.'s Betænkning (Nr. 84) anbefalede Forslaget, og Privilegier¹⁾ udstedtes i Overensstemmelse dermed 27. Febr.

84. Betænkning af S. K. 6. Febr. 1665.

Orig. og Conc. i N. R. A. (Norske Indlæg 20. April).

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. Mayts. Zahl Commissarius udi Norge, Peter Dreyer, efter Eders Mayts. hannem paa hans nyligen gjorde underdanigste Forslag, Manufacturerer udi Norge at anrette, naadigst meddelte Resolution hafver indleverit efterfølgende udi Copie sub. lit. A. hosføiede Memorial, da hafver vi samme hans Memorial med Flid examinerit och ofverveiet och fornemmer derudaf, at hand forreslager nogle Privilegier til at stifte et Compagnie udi Norge udaf alle Stands Personer, som derudi kunde hafve Lyst at participere, til at indkiøbe de udi Norge faldende til Foerværk utienlige Huder och Skind, dennem at lade tilberede och derudaf at lade forferdige och siden distribuere udi Eders Mayts. Riger och Lande allehaande Arbeide, som hidindtil andensteds fra er blefven indført, hvilket hans underdanigste Forslag vi meget vel intentioneret befinder, och efterdi hand udi den tiende Artikel af hans forreslagne Privilegier underdanigst begærer, hannem naadigst motte meddelis et Patent udaf Ed. kongl. May., indholdendis de Privilegier, som Ed. May. anno 1655 udlendiske Handværker udi Ed. Mayts. Riger och Lande gifvit hafver, hvormed hand vilde reise ad Tydskland, Holland och Engeland, derfra at forskaffe saadanne Handværksfolk ad Norge, som bem. Compagnie sammesteds kunde hafve fornøden, saa eracte vi udi Underdanighed, Ed. kongl. May. hannem saadant Patent, med hvis det efter hands begierte Privilegiens Indhold kand forbedris, vel at kunde naadigst concedere, hvilket, dersom Ed. May. saa naadigst behager, udi Ed. kongl. May. Cancellie med forderligste kunde forfattis och hannem blifve tilstillet. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 6. Februarii anno 1665.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienere.

Hannibal Seh[ested]. P. Reetz. H. Bielcke. Hans Svane.
Hans Nansen. Peter Bülche mp.

¹⁾ N. R. Nr. 21.

10. Febr. Kongebrev¹⁾ til S. K., som faar tilsendt til Betænkning et Forslag om Anordning ang. Landmaalere, Skovførstere og Vejmasterere i Norge.

Samme Dag Kongebrev¹⁾ til S. K., som faar tilsendt til Betænkning et Forslag om Postvæsenet i Nordlandene.

10.—15. Febr. De nævnte Dage drøftedes en Supplik fra Niels Pedersen, Direktør i Christianssand. Betænkning (Nr. 85) 15. Febr. Suppliken foreslog 1) at Trælasttienden skulde ned sættes til 5 Procent; S. K. tilraadede det samme, og det fastsloges ved Kongebrev²⁾ af 10. Marts; 2) at Toldforvalter Daniel Knopf skulde tilbagebetale en Del af Trælasttienden, som uretmæssig var afkrævet Borgerne; 3) at Knopfs Anordning om Told af Fedevarer samt et Toldsted i Lister Amt maatte afskaffes; S. K. anbefalede at indhente Knopfs Erklæring om 2) og 3), og dette skete ved Kongebrev³⁾ af 10. Marts. Jvfr. 11. April.

85. *Betænkning af S. K. 15. Febr. 1665.*

Orig., Kopi og Konc. 1 og 2, Konc. 1 delvis med Peter Reetz', Konc. 2 delvis med Frants Raschs Haand, i N. R. A.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om Directorens ofver Commercierne udi Christiansand, Niels Pedersens, underdanigst indleverede Supplication och hosfødiede Acter, da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet. Och saasom det første och fornemmeste, som ved samme Supplication underdanigst søgis, derudi bestaar, at paa Borgerskabits Vegne i Christiansand, som med Trælast, saavit deris Handelsfrihed sig strecker, negotierer, gifvis tilkiende, dend af Ed. kongl. May. udi Norge dend 30. Januar Aar 1664 paabudne Trælast Tiende dennem saa tung och besværlig at falde, formedelst i Tiendens Tagelse icke considereris eller afdragis dend Forstrekning, Omkostning, Skade oc Risico, som Handelen stedse er undergifven, mens at de lige saa vel gifver Tiende af de Penge, som de første Gang kiøber Lasten for, saavel som och af de Vare, en Gang fortoldit ere oc Bonden i Betaling och Forstrekning

¹⁾ S. T. Nr. 63—64. ²⁾ N. R. Nr. 29. Jvfr. N. T. Nr. 29.

³⁾ N. T. Nr. 28.

for Lasten gifvis, item af dend Omkastning, som paa Lasten giørris, som af Profiten i sig self, hvorudofver det, som af Trælasten i saa Maader gifvis, skal beløbe sig, icke til dend tiende, mens fast til dend fjerde Part, oc Last Handlerne derved i saa slet Tilstand endeligen bringis, at de deris Handel til Commerciernis største Svæckelse oc Ed. kongl. Mayts. Indkombstis Afgang aldellis maa lade falde oc nedlegge, med mindre det Eders kongl. May. maatte behage samme Tiende at forlindre oc tage nogit vist udi rede Penge af dend Summa Penge, som enhver bekommer for dend Last, hand befindis at selge, hvorfor de sig underdanigst erbyder femb pro centum at vilde gifve a).

Da er herom voris underdanigste Betenkende, at endog vi icke kand necte, at jo dend tiende Del udi Tal och Regning sig høiere beløber end femb pro centum, icke des mindre kand vi icke andit af alle Omstendigheder se oc slutte, end at Eders kongl. May. ved bem. femb pro centum merre i Gierningen udi Lengden bekommer end ved Tienden, anseende Tienden vilde foraarsage i Lengden Handels store Aftagelse, oc det langt bedre for Ed. kongl. May. er femb pro centum stedse oc med deris continuerlig Velstand, som dend skal udgifve, at tage, end at nyde den tiende Del paa en uvis oc maaske kort Tid. Oc som dend billige Grund til ald Paaleg er, at dend settis paa det, som mand hafver Indkomst af, oc icke paa det, mand hafver Skade af, kunde vi icke andit befinde, end at Christiansands Borgeris underdanigste Erbydelse til at gifve nogit vist af det, Lasten, naar dend paa det Sted er bract, hvor dend udskibis, selgis for, jo i Billighed bestaar, oc at femb pro centum deraf jo i saa Maader er dend rigtigste, beste, lideligste oc varigste Indkomst, som Ed. kongl. May. aarligen af Trælastens Indkomst kand hafve oc oppeberge lade, for hvilken oc Directeuren ofver Commercierne i Christiansand Rigtighed aarligen at giørre, foruden nogen sær Løn af Ed. kongl. May. derfor at nyde, kunde efter egen Erbydelse anbefalis.

Mens eftersom med Daniel Knop er efter Ed. kongl. Mayts. naadigste Befaling en Contract oprettet, hvorudi hand forbinder sig imod Trælastens Tiende in natura at tage 45000 Rixdr. aarligen at gifve, oc ingen fuldkommen Rigtighed fra hannem endnu derom er indkommen, remitterer til Ed. kongl. May. vi i ald Underdanighed, om denne Forandring med Last Tienden, saa fremt dend Ed. kongl. May. saaledis behager, skal begynde oc angaa udi Christiansands District udi dette Aar, fra dend Termin at regne, at Daniel Knop

efter oprettede Contract dend til forleden Aars Udgang der oppebaarit hafver, oc om Ed. kongl. May. ofver gandske Norge vil herefter paa samme Maade en Uniformitet om Trællast Tienden lade stifte oc anordne.

Hernest vil Directeuren med sine Bøgger bevise, Tiende af Christiansands Borgere oppeborgit at verre af en Del deris Trællast, som de solt hafver, oc udaf Landit er udført blefven for dend Tid, at Ed. kongl. Mayts. Bref om Last Tienden er udgaait, med underdanigst Begæring, at bem. Christiansands Borgere for samme Tiendis Gifvelse maatte forskaanis, oc dend dennem udi, hvis de herefter af Trælasten gifve skal, kortis. Herom er voris allerunderdanigst Betenkende tienligst at verre, at denne Post til Daniel Knoppis Erklæring kommer, paa det Ed. kongl. May. til videre naadigst Resolution om Sagens rette Beskaffenhed desto bedre kand informerit blifve. Dersom Ed. kongl. May. da ved samme Erklæring confirmeris, Sagen saaledis, som dend andragis, beskaffet at verre, kunde vi i Underdanighed icke andet befinde, end at dend Naade, som hocs Ed. kongl. May. herudi af Christiansands Borgere søgis, ci i Ubillighed bestaar.

Endeligen besværges sig Directeuren paa egne oc Christiansands Byes samt Proviant Skrifveren paa Fridrichs Holms Castel hans Vegne ofver Daniel Knoppis Anordning, hvorved alle Fødevarer, som falder inden Christiansands af Ed. kongl. May. privilegerte Grentzer, saasom Fisk, Kiød, Smør oc deslige, saavel imod Byens Privilegier som imod Landsloven oc Told Rullen i Listers Ampt fortoldis oc derfra igien udaf Landit føris, Byen til Mangel i Handel oc Proviant oc Castelit til Feil udi tilbørlig Provision, med underdanigst Begæring, at Eders kongl. May. vilde ved sin alvorlig Befaling tilholde bem. Daniel Knop sligt tilbørligen at remedere. Och er herom voris underd. Betenkende, raadsomt at verre, at Daniel Knop sig i lige Maade paa denne andragne Besværing erklærer oc tilholdis sin giorte Anordning at retractere, saafrent hand dermed befindis nogit at hafve handlit, som kunde præjudicere enten Castelits fornøden Provision eller oc de Christiansand af Ed. kongl. May. naadigst forunte Friheder, helst efterdi Christiansand sig underdanigst erbyder oc forsikrer, at dersom det Toldstæd i Listers Ampt, hvorfraa de Fødevarer, som før er meldet, udføris, maa efter de Byen forunte Friheders Indhold afskaffis, da ville de dend Anstalt giorre, 1) at Ed. kongl. May. i sin Tolds Rettighed icke skal blifve besvær-

git, 2) at Landit efter Privilegiernis Tilhold med Factorer tilbørligen skal vorde forsiunit, 3) at hvis Last, som huggen er i bem. Lister Amtt oc maa udføris, skal med Christiansands egne eller af denem selv fracturede Skibe vorde udført, saa Ed. kongl. May. ei heller paa dend Rettighed, som af Trælasten gifvis bør, skal lide nogen Skade. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 15. Febr. anno 1665.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

Hannibal Sehested. P. Reetz. H. Bielcke. Hans Svane.
T. Lente mp. Hans Nansen. Peter Bülche mp.

- a) Konc. 2 har opr.: at de udi Steden for dend paabudne Tiende in natura maatte gifve 5 pro cento eller dend tiufvende Part udaf Trælasten udi Penge, dermed iberegnet første Kiøb, Omkostning och Forlis, som de self vilde udstaa. — — — — — Herhos hafver vi udi Underdanighed hafd at considerere, at Ed. kongl. May. naadigst hafver forpaktet General Toldforvalteren syndenfiels udi Norge, Daniel Knop, Trælast Tienden udi Norge, och skulde derfore nogen Forandring giøris med Ed. May. paabudne Rettighed derudaf, da nødvendigen samme Forpaktning først at maatte ophefvis, och Daniel Knop at befalis rigtig Regenskab for hands hidindtil dermed hafde Administration med forderligste at indskicke. Ellers formener vi underdanigst, at Eders kongl. May. vel kunde, formedelst foromrørte viktige Motiver och Aarsagers Skyld udi begierte Maader naadigst gratificere forbemelte Trælasthandlere, naar som helst en vis och billig Taxt paa Trælasten blef sat, samt anden fornøden Anstalt giordis, Ed. May. Rettighed derudaf dis riktigere at erlegge, oppebære och beregne.

20. Febr. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 10. Febr., stilet til S. K., hvorved der tilstilledes dette en Supplik fra Mathias Bjørn paa Haldens Indbyggeres Vegne, som gik ud paa Byens Opkomst og Tilvæxt.

S. K. vedtog, at dets tidligere Betænkning om Halden (af 27. Jan. 1662) kunde oversendes tillige med den omtalte nye Supplik til nogle særlige Kommissærer, som bedst kunde kende denne og de omliggende Byers Beskaffenhed, for at disse Kommissærer kunde afgive deres Betænkning om, hvad de mente, at man kunde indrømme Halden²⁾. — Kongebrev³⁾ udgik 27. Febr., hvorved Sagen overgaves til Niels Trolle, Iver Krabbe, Jørgen Bjelke og Peter Bülche. Privilegier⁴⁾ udstedtes derefter for Halden 10. April.

¹⁾ S. T. Nr. 62.

²⁾ P. I Bl. 111.

³⁾ S. T. Nr. 86.

⁴⁾ N. R. Nr. 64.

27. Febr. Møde om Formiddagen, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 21. Febr., stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., hvorved der tilstilledes dette en Memorial²⁾ fra Niels Hansen Drostrup om Indrettelsen af en ny Matrikel³⁾. S. K.'s Betænkning (Nr. 86) fraraadede bestemt Forslaget, som væsentlig gik ud paa, at der i hvert Stift skulde indsættes Kommissærer til at affatte Matriklen og opkræve Matrikelskatten.

86. Betænkning af S. K. 27. Febr. 1665.

Konc. (med Peter Reetz' Haand) og Renskrift i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om et Memorial, som Niels Hansen Drostrup anlangendis en ny Matriculs Indrettelse udi Dannemark underdanigst hafver ladet indlevere, da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet, och befinde vi efter flittig Ofverveielse intet udi samme hands indleverede Memorial eller Forslag, hvorved de om Matriculens Indrettelse allerede giorte Anordninger kand forbedris, mens snarere efter voris underdanigst Tycke forværis, i det samme Forslag udgaar paa ny Forvaltere oc Betiente, paa hvilke sær Løn prætenderis, som vilde komme enten de contribuerende Undersaatte eller oc Ed. kongl. May. til Udgift oc Formindskelse i sin Indkomst, da dog nu sligt ved Ed. kongl. Mayts. allerede bestalte Amptmænd oc Ampts Forvaltere forrettis, foruden at de derfor nogen sær Løn nyder. Vi kunde oc icke underlade herhøes i ald Underdanighed at erindre, at saa mange fyndige, omstændelige och reitererede Ed. kongl. Mayts. Anordninger och Befalinger om Matriculens Indrettelse allerede er udgaait, at dersom de tilbørligen maa blifve fuldbyrdit, da intet bedre til dets Fuldkommenhed at kunde betenkis, och eftersom Eders kongl. Mayts. sidste naad. Befalinger om samme Matriculs endelig Indrettelse foreskrifver de vedkommende til en vis Tid med deris Forretninger derudi at indkomme, da fornøden at verre, saafremt det icke sker, at Ed. kongl. May. da de forsømmelige tilbørligen derfor lader anse. Den 27. Febr. anno 1665.

¹⁾ S. T. Nr. 84.

²⁾ Kopi i S. K.'s Arkiv.

³⁾ P. I Bl. 111.

Samme Dag om Eftermiddagen forhandlede iflg. ovennævnte Kongebrev¹⁾ af 21. Febr. om paany at indføre Konsumtionen i Købstæderne i Danmark, hvor den var bleven afskaffet Febr. 1663²⁾ og afløst af en fast Skat paa hver Købstad. Kongen ansaa nu Konsumtionens Genindførelse for gavnlig og befalede derfor S. K. at sammenligne den forrige Konsumptionsforordning³⁾ (af 7. Maj 1661) med de nu paabudte Skatter. Tillige behandlede to Forslag om samme Æmne, fra Generaltoldforvalter Mikkell Langemach og fra Konsumptionsforvalter Ludvig Lorentz. Det første er tabt, det andet⁴⁾ (af Febr.) gaar ud paa at genindføre Forordningen af 7. Maj 1661 med visse Ændringer og Tilføjelser, bl. a. Indførelsen af Luxusskatter, og at Lorentz skal overtage Optræningen for København og Sjælland mod at faa Tiendedelen. Interesse har Indledningen til dette Forslag: »Eftersom de andre Kiøbsteder ofver det helle Land och Rige er sat for en visse Summa aarligen at udgifve, och den naad. paabudenne Consumption derimod afskaffet, hvilken Taxt paa Kiøbstederne hel ulige falder iblant Contribuenterne, da dersom efterskrefne Maade med Consumption i Stederne foretagis, kunde dermed adskillige Inconvenientzer forekommis, helst fordi de, som Næring och Handel bruger, ere de fornemmeste och sig fra Contributionen eximere, och de trællende Handverksfolk det igien imponeris, hvorudofver de fra Stederne nødis sig at begifve«. En Betænkning blev afgivet⁵⁾, men er nu tabt. — Sept. forpagtedes Konsumtionen i København til Hofslagter Niels Olufsen⁶⁾.

6. Marts. For- og Eftermiddag, Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁷⁾ af 4. Marts, stilet til S. K., hvorved dette fik Befaling til at gennemgaa den Akkord, som Statholderen i Norge, Ulrik Frederik Gyldenløve og den norske Kansler Ove Bjelke iflg. Kongebrev⁸⁾ af 5. Jan. havde sluttet med Borgerskabet i

¹⁾ S. T. Nr. 84. ²⁾ Jvfr. Ordre til Ludvig Lorentz 14. Febr. (Rentek. Exp. Nr. 618).

³⁾ Tr.: Forordn. 1643—70, Bl. XXXIII. ⁴⁾ I S. K.'s Arkiv.

⁵⁾ P. I Bl. 111. ⁶⁾ Ordre til Skatkammeret 12. Sept. (Rentek. Exp. Nr. 2206).

⁷⁾ S. T. Nr. 98. ⁸⁾ N. T. Nr. 1.

Trondhjem og Christiania om Defensionsskibe. S. K. skulde sammenligne denne Akkord med den, der tidligere var sluttet af Hannibal Sehested (17. Jan. 1647)¹⁾. S. K.'s Betænkning (Nr. 87) gik ud paa, at de to ovennævnte skulde vedblive at forhandle med de andre Købstæder om Defensionsskibe, og et Kongebrev²⁾ i den Retning udgik til dem 8. Marts.

87. Betænkning af S. K. 6. Marts 1665.

Orig. og Konc. 1 og 2, Konc. 1 med Peter Reetz' Haand, i N. R. A.
(Norske Indlæg 8. Marts).

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om Ed. May. Statholders saa ochsaa Cantzlers udi Norge paa Ed. kongl. May. naadigste Befaling och Ratification sluttede Accord med Christianiæ och Trundhiems Borgere anlangende Defensions Skibe sammesteds at oprette, da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet, och befinde vi efter flittig Conferering oc nøiactig Ofverveielse raadeligst at verre, at bemelte Ed. kongl. Mayts. Statholder oc Cantzeler i Norge blefve befalede at fare fort fremdelis med de øfrige Kiøbstæder i Norge om Defensions Skibe at handle, oc at det med nærværende Tidens Tilstand best ofver ens kommer, at naar samme Forhandlinger med alle Kiøbstæderne ere til Ende bragt oc hid nedsent, Ed. kongl. May. da enhver efter sin Beskaffenhed och egit naadigste Tycke ratificerede, paa det imidlertid desto bedre bearbejdis kunde, hvad Ed. kongl. May. til Trafiquens høifornøden Sickerhed for sine Undersaatter, uden hvilken oc det Værk med Defensions Skibene icke med nogen Fruct och Effect kand indrettis, naadigst behager med andre fremmede Herrer oc Stater, i Særdelished i nærværende Coniuncturer med Engeland oc Holland, at convenere. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 6. Martii anno 1665.

Ed. kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

Hannibal Sehested. P. Reetz. H. Bielcke mp.
Iffuer Krabbe Tageszen. Hans Svane. T. Lente mp.
Hans Nansen. P. Bülche mp.

¹⁾ Jvfr. N. T. VII, 355.

²⁾ N. T. Nr. 24.

3. April. Kongebrev¹⁾, stilet til S. K., om at behandle en Supplik fra Magistraten i Nakskov. Suppliken drejede sig om Contribution af umyndiges Midler.

11. April. Kongebrev²⁾, stilet til S. K., om at stævne Toldforvalteren i det søndenfjeldske Norge, Daniel Knopf, for sig og faa ham til skriftlig at fremstille for S. K. de Motiver, hvormed han vilde bevise, at Indbyggerne i Christianssand ikke burde nyde nogen Forlindring i Oppebørslen af Trælasttienden (jvfr. 10.—15. Febr.). S. K. skulde tillige undersøge Indlægget fra Byens Præsident, Niels Pedersen, og Suppliken fra Borgerskabet og erfare, hvad Knopf kunde indvende derimod. Derefter skulde det afgive Betænkning om, hvad det ansaa for billigt og gavnligt for Kongen og Indbyggerne.

24. April. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev³⁾ til S. K. af 14. April, for at forhandle om en Klage³⁾ fra nogle trondhjemske Borgere over Forurettelser fra Glückstadts Side. S. K.'s Betænkning (Nr. 88) stillede sig paa Trondhjems Side. Ved et Kongebrev⁴⁾ af 3. Maj fritoges Trondhjems Borgere fra at anløbe Glückstadt.

88. *Betænkning af S. K. 24. April 1665.*

Konc. med Rettelser af Peter Reetz i N. R. A. og i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om en Supplication, som de trafiquerendis Borgere udi Ed. May. Kiøbsted Trundhiemb i Norge underdanigst hafver ladet indlevere, da er saadant af os underskrefne udi Underdanighed efterkommet, och befinder vi, at de sig høiligen beklager, at dennem udaf Glückstad udi Holsten stor Forhindring och Skade udi deris Handling ved Arrestering och udi andre Maader skal vederfaris, i det samme Stad dend fembte Articul udaf sine seniste udaf Ed. May. dennem naadigst forunte Stabelprivilegier saa vyt skulde vilde extendere, som at Trundhiemb ochsaa derved skulde vere tilholden sine paa Elb Strømmen farendis

¹⁾ S. T. Nr. 127.

²⁾ S. T. Nr. 145.

³⁾ S. T. Nr. 151.

⁴⁾ N. R. Nr. 78.

Skibe ved Glückstad at anlegge och samme Steds at udlosse. Hvorom voris underdanigste Mening er, at bemelte fembte Articul i de Glückstädiske Privilegier, som egentlig handler om, hvis norske Skibe oc Vare paa Elben kommende som til Eders k. Mts. Festning Glückstad skulde anlegge oc opbringes, icke anderledis kand forstaais end om de Kiøbmænd, som i Bergen udi Cantorit handler oc derfra segler paa Elben, och icke bør at hentydis til Trundhiemb, hvilken Bye som en Grentse- och dend nordiste Stad, E. k. Mt. i sine Riger oc Lande hafver, oc i varende Uroe imellem Engeland oc Holland sin største Handel paa E. k. Mts. Stad Hamborg drifver, derved udi sin Nering oc Handel skulde lide merkelig Skade, E. k. M. self i sine Tolde oc Intrader til største Præjuditz. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 24. Aprilis anno 1665.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

8. Maj. Møde, iflg. Kongebrev¹⁾ af 16. Febr., stilet til S. K., for at overveje en Supplik fra nogle Skomagere i København, som ønskede Tilladelse til ogsaa at maatte garve. Betænkningen (Nr. 89) stillede sig velvilligt hertil.

89. *Betænkning af S. K. 8. Maj 1665.*

Konc. med Peter Reetz' Haand og Tilføjelser af Fr. Rasch i S. K.'s Arkiv.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om en Supplication af nogle Skomagere her udi Kiøbenhavn, som tillige begierer at bruge Garberie, da er saadant af os underskrefne efterkommet, och er vores underdanigste Mening derom, at efterdi det er en almindelig Klage, at ald Skomager Arbeide ofver Billighed oc langt dyrere her selgis end enten i Holland, Lybek, Hamborrig eller andre fremmede Steder, oc icke andit præsupponeris kand, end at jo flerre der tilladis at gerbe, jo mindre Leilighed skulde de privilegerte Gerbere, som nu ere faa oc icke ofver femb eller sex i Tal, hafve til at sette dend høie Pris, de lyster, paa deris Lærd, hvorved Skomager Arbeidet efter Skomagernis egen klagelig Angifvende saa dyre falder, da gafnligt at verre, at Skomagere E. k. Mts. naadigste Tilladelse bekom icke alleniste Leder at gerbe til deris egit Arbeide, mens endoc til at selge til andre, dog at Skomagernerne (!) blef foreskrefven en

¹⁾ S. T. Nr. 71. Tr.: Kbhs. Dipl. VI, 406.

visse Taxt, hvorefter de forplictendis at selge deris Arbeide efter Proportion af dend Pris oc Værd, som hver Pund raa Huder befantis at verre udi, paa det dend endelig Aarsag oc Nytte kunde til det gemene Beste erlangis, som Skomagerne i deris underdanigste Ansøgning self til it Fundament bruger. 8. May anno 65.

Samme Dag noterer Frants Rasch: Siden denne Tid och indtil dend 14. Januarii anno 1667 hafver jeg icke voret udi Collegio Status och ved ike, hvis imidlertid derudi passerit er¹⁾.

19. Maj. Kongebrev²⁾ til S. K. Kongen har nylig modtaget S. K.'s Betænkning (af 25. Jan. ?) om Delingen af den Ager, Eng og Græsgang, som skal lægges til Fredericia og en Del af dets Indbyggere, og har nu faaet yderligere og udførligere Underretning om denne Jords Beskaffenhed af Kongens derværende Ingeniør Gotfred Hofman. S. K. skal da stævne Hofman for sig og efter hans Beretning afgive nærmere Betænkning om, hvorledes Delingen kan finde Sted.

19. Juli afgav S. K., vistnok efter mundlig kgl. Ordre, Betænkning (Nr. 90) om Maning, som tidligere havde været foretaget i Højesteret.

90. *Betænkning af S. K. 19. Juli 1665.*

Kopi fra 18. Aarh. i S. K.'s Arkiv. Tr.: Secher og Støchel I, 598 ff.

Voris underdanigste Betænkende om tvende stridige Poster, proponerende efter Hans kongl. Mayts. naadigste Befaling i dend høieste Ræt.

1.

Om en sin Maning, hand kand have giort, pligtig er strax ved Proces at forfølge, saafremt dend ikke skal siden være magtisløs og af ingen Værd.

Hvis Maning skal være regnet for Forfølgning (som dog ingen Bogstav findes om i vore Love eller Recesser og derfor ikke heller observeris i Skaane), da kand dend ikke være af ringere Værd eller Kraft efter et Aars Forløb end efter 2 à 3 Dage eller Maaneder, ti:

¹⁾ P. I Bl. 112.

²⁾ S. T. Nr. 209.

1) Maning bruges som et Middel til at komme til sin Betaling, og saa lende dend ikke følger, staaer Maning i sin vigore.

2) Paa Maning følger ingen anden Proces end at indstevne for dend høieste Ræt, hvor ikke heller videre erlangis end Dom, at hand bør at holde Maning efter egen Forskrivning, hvilket siden kand henstaae i mange Aar og blive urygget. Skal nu Maning ikke have Bestand, uden dend ved Høieste Rættis Dom confirmeris, saa er Maning ingen Forfølgning, og er dend kraftig nok i sig self og loulig Forfølgning, saa behøver dend ingen Confirmation af dend høieste Ræt og per consequens ingen videre Proces.

3) Eftersom Maning her er af Holsten introduceret og der formedelst des langvarige praxin nok pondereret, synes best at følge dend Brug, som der observeris, hvor efter Manings Forkyndelse ingen videre Proces falder, mens dend indmante strax at regnis de facto infamis, om hand ikke holder dend, og holder hand dend, saa kand af hannem intet videre begiæres, førend concursus creditorum tillades.

4) Ved disse Tider eragtes billigere at forkorte Processer og Omkostninger end med Stevninger at give Andledning tjl større Vitløftighed, de fattige Debitorer til stor Betrængsel og Udgift.

5) Maning befinder vi ikke at kand regnis for en Arrest, baade fordi Arrest er en actus judicialis og sker ved Rættens Middel, derimod er Maning (ikke) en privat actus og passerer mellem particulare Personer; dernest Arrest sker til at forsikre sig (at) om en fremmedis Person, som er suspectus de fuga, at hand skal blive til Stæde og svare til de Beskyldninger enten i Ære Sager eller for Gields Sager, hvorimod Maning exerceris mest mod Indvaanere, som ere contumaces og tit og ofte vederheftige nok og for udisputerlig Gield efter pure Haandskrifter.

6) Hvis hellers herimod af andre argumenteris, kand svaris og remederis, naar Maning til første eller anden Landsting i det Land, hvor dend udgives, bliver forkynt, saa sker derved ingen Undersleb, og ingen bliver i sin Ræt derudover præjudiceret.

2.

Om nogen Pant solt heller anden Alienation maa gielde af dend, som Maning er forkyndiget, omendskiønt Dagen, som hand skal møde udi Maningen, ikke er kommen.

Om nogen bliver ankyndiget at skal holde Maning om 14 Dage eller 3 Uger, maa imidlertid have Magt forpante eller i nogen anden Maade alienere sit Gods. Voris underdanigste Mening er, at saadan Forhandling er formedelst efterskrevne Aarsager baade ulovlig og ubillig:

1) Strider det imod hans egen Forskrivning, som er dend høieste Lov, at naar Pengene ikke betalís efter Opsigelsen, da at holde strax et ærligt Indlager.

2) Manings Forkyndelse sker mere til Overflod end af Fornødenhed og alleneste til dend Ende at nævne ham Stæden, hvor Indlager skal holdís, hvilket ikke er essentielle quid i denne actu.

3) Dend Termin at møde i Indlager, som (nogen) enten for at reise did eller af andre Aarsager en Creditor forunder sin Debitori, bør ikke at komme Creditori til Skade og en anden til Gavn, ti i saa Maader skulle de være længst fra derís Ræt og Betaling, som dend best søgte.

4) Om nogen vilde, naar Opsigelsen er sket, sin Creditori til Fortræd og Skade pante eller sælge sit Gods, da er ingen Tvivl paa, at hand med god Føie det jo kand gjøre, efterdi det ikke er mod nogen Bogstav. Mens som ikke er præsumerligt, at nogen Debitor foruden Aarsag heller skulle ville forsikre en Creditorem, som ikke anstrængede ham, om Betaling, end dend, der ved Rættens Tvang kunde obligere ham dertil, saa eragtes for unødigt for en uventendis Skade at introducere det, som ufeilbarlig ville give mange farlige og skadelige Conseqvencer. Ti saa lenge en Debitor er opsagt Penge, lever hand endnu i dend Forhaabning at evitere Maningen, enten at faae Penge til Laans og contentere Creditorem eller og skaffe Forlovere, forsikre hannem med Gods heller i andre Maader stille hannem tilfreds, og derfor ikke behøvede formedelst Opsigelsen at gjøre nogen utilbørlig Handling. Mens naar hand er indmanet, og ingen Middel er til Redning, dersom necessitas er durum telum, og hand skal have Occasion, inden Maningsdage[n] kommer, at defraudere sin Creditorem, er lettere at troe, at hand det da snarere gjør end tilforn.

5) Eftersom Maning er kommen fra Holsten, synes best i denne Post ogsaa at følge derís praxin, som efter lang Tids Forløb best haver observeret alt, hvis kunde forefalde og pro et contra blive disputered.

6) Hvis det maatte tilladis og var billigt, at en Debitor, som Maning er ankyndiget, maatte, indtil Dagen kom, have liberam dispositionem bonorum, skulle ogsaa følge, at hand strax maatte giøre Opbud og i saa Maade defraudere alle hans Creditores, hvilket som neppe trois af contraria parte at blive statueret, saa fornenis, at hand lige saa lidt kand pante eller selge som opbyde. Actum Kiøbenhaun d. 19. Julii anno 1665.

Hans Schach. Iwer Krabbe.

Saavit dend anden Post vedkommer.

Kørbitz. Hans Svane. P. Bulche. P. Scavenius.

1666.

20. Febr. Kongebrev¹⁾ til S. K. om at behandle en Supplik (Nr. 91) af 8. Jan. fra Frederik Thuresen, hvori han anmoder om at faa nærmere Forklaring ang. visse Punkter i sin Instrux²⁾ (af 26. Maj 1663) som Stadsoberst.

91. *Supplik fra Frederik Thuresen 8. Jan. 1666.*

Kopi i Indlæg til S. T. Nr. 108.

Stormegtigste, høibaarne Første, alnaadigste Herre oc Koning.

1. Eftersom Eders kongl. May. sig naadigst hafver ladet behage mig for Stads Oberst ofver Eders kongl. Mayts. Borgere oc andre her i Kiøbenhafn at andordne och efter Eders kongl. Ma. til mig gifne Instrux af Eders kongl. Ma. selfver eler och af dend, mig i Eders kongl. Ma. Fraverelse naadigst ordinerendis vorder, at dependere, da eftersom udi forige Tider ei nogen hafver vered, som dene Besteling i saa Maader betient hafver, ved och ei, hvor heit Eders kongl. Ma. den naadigst extimerer, da bedis underd., Eders kongl. Ma. naadigst vilde anordne Eders kongl. Ma. Officianter, geistlig och verdslig, mig skal forholde (!).

¹⁾ S. T. Nr. 108.

²⁾ Jvfr. O. Nielsen, Kjøbenhavns Historie V, 459 ff.

2. Dernest formelder och Eders kongl. Ma. naad. til mig gifne Instrux, at Borgerskabet udi deris Krigs Excercitie skal exerceris och øfves och i en vis Rulle indtegnis, hvortil en Adjutant och Munsterskrifver mig holdis skal; beder derforre paa ded allerunderdanigste, Eders kongl. Ma. naadigst vilde anordne dennem deris Løn och Underholding.

3. Disligeste tilholder høistbemelte Eders kongl. Ma. naadigst Instrux, at jeg mig efter den Vagt och Brandordning, som allerede giort er eler herefter giørendis vorder, mig underd. skal forholde. Da som disse farlige Tiders Forandring foraarsager, at Borgerskabet mere end udi foerige Tide med Vagt och dislige Opvartning beleggis, och itzige Vagt och Brandordning ei er saa fuldkommen, som nu fornøden giøres; beder derforre allerunderd., Eders kongl. [May.] naad. vilde anordne, dend motte forretagis, igiennemses och forbedris.

4. Hafver Eders kongl. May. Stads Capteiner och Officerer hoes mig anholdede, at jeg dennem hoes Eders ko. Ma. underdanigst recomendere vilde, at di motte niude noget, hvad Eders kongl. Ma. self naad. behager, for deris store Umage, Forsømmelse och anden Udgift, di nu mere end udi foerige Tider med deris Compagnier hafver, hvilket jeg Eders kongl. May. allerunderdanigst vil hafve hedenstelled.

Forventer underdanigst herpaa Eders kongl. Ma. naadigste Resolution, imidlertid och ellers altid Eders kongl. Ma. och ded gandske kongl. Hus i Guds Beskiermelse befaled. Kiøbenhavn dend 8. Januarii anno 1666.

Eders kongl. Mayt. allerunderdanigst.

Fredrich Thurszen.

5. Marts. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ til S. K. af 8. Febr., for at behandle en Strid mellem Sir William Davidson, der 2. Aug. 1665 havde faaet Bekræftelse²⁾ paa sit Privilegium³⁾ (af 7. Maj 1664) paa Mostadmarkens Jernværk, Savværk og Tjærebrænderi, og forskellige Borgere i Trondhjem. En Kommission, der var bleven nedsat for at forlige Sagen, havde faaet en Akkord⁴⁾ i Stand (21. Nov. 1665), som nævnte Borgere beklagede sig over. S. K.'s Betænkning (Nr. 92) foreslaar, at

¹⁾ S. T. Nr. 90. ²⁾ N. R. Nr. 116. ³⁾ N. R. Nr. 59.

⁴⁾ Denne og Sagens øvrige Dokumenter findes i N. R. A.

der skal udgaa Befaling til Ulrik Frederik Gyldenløve om at forlige Sagen, og dette skete ved Kongebrev¹⁾ af 13. Marts.

92. Betænkning af S. K. 5. Marts 1666.

Konc. med Peter Reetz' Haand i N. R. A. (Norske Indlæg 13. Marts).

Allernaadigste Herre oc Konge.

Eftersom vi hafver bekommit E. k. Mts. naadigste Befaling, dat. Kiøbenhafns Slot dend 8. Feb. udi nerværende Aar, om voris underdanigste Betenkende til E. k. Mts. naadigste videre Resolution at gifve anlængende dend Tvistighed, som falder imellem Villum Davidson oc Borgerskabit i Trundhiemb formedelst Tierebrenderies Frihed, hvormed beuæfnte Villom Davidson af E. k. Mt. udi Mostamarks Jernværks Circumferentz er iblant andit privilegerit, oc Borgerskabit udi deris fri Handel oc dennem naadigst af E. k. Mt. gifne Privilegier formener at præjudiceris, til hvilken Ende os oc befalis begge Parters Documenter samme Sag angaaende med Flid at igiennemse, da er sligt af os paa det allerunderdanigste efterkommet, oc befinde vi vel de Villum Davidson af E. k. Mt. naadigst forunte Priviligier Saugbrugs oc Tierebrenderies Frihed angaaende i Mostamarks Jernværks Circumferentze saa vit imod Trundhiembs Byes fri Handel oc Privilegier at stride, at beuæfnte Privilegier formelder i Særdelished, at med Fædevarerhandel, (oc) hvorunder Tiere formenis at forstaaes, skal efter Norgis Lov forholdis, hvilken byder, at alle Vare skal føris til Kiøbstæderne oc der kiøbis oc selgis paa Torfvit, dernest, at Trundhiembs Borgere udi deris Næring sker nogen Præjuditz, idet beuæfnte omtvistede Tierehandels Kiøb Villom Davidson efter de hannem naadigst forunte Priviligier allene tilhører, oc Trundhiembs Borgere derudofver Tierens Pris saa høit kand settis, som Villom Davidson for got befinder, mens saasom denne Tiererhandel, naar dend icke videre end under den privilegerte Circumferentz brugis, icke af saa synderlig stor Værd er, at E. k. Mt. merbem. Villom Davidson under kongl. Haand oc Segel gifne Privilegie derfor skulde ophæfvis oc forandris, henstille vi til E. k. Mts. egen naadigste Resolution, om E. Mts. Statholder i Norge maa Befaling gifvis Villom Davidson oc Borgerskabit om Tierens Pris at foræne, saa at Villom Davidson noget af dend Gevinst, hand paa hver Tønde

¹⁾ N. T. Nr. 33—34.

Tiere begærer, kunde afslaa, oc Borgerskabit nogit derimod, af hvis de derfor byder, tillegge. Vi kunde herhøes i det allerunderdanigste icke umeldit lade, at vi befinde, at Villom Davidson sit Privilegii Circumferentz, saa vit Tierehandelen oc Saugbrugen angaar, tu Mile videre udtyder, extenderer oc bruger, end hans Privilegium egentlig hannem tillader, hvilket vi paa det allerunderdanigste remitterer til E. k. Mts. egen naadigste Behag oc Dijudication. Vi forblifve stedse

E. k. Mts. allerunderdanigste oc troepligtigste Tienere.

Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 5. Martii 1666.

21. Marts. Kongebrev¹⁾ til S. K. om at overveje en Klage af 4. Marts (Nr. 93) fra de forrige Lodsejere i de nedlagte Landsbyer Ullerup, Hyby og Hannerup over, at man fratager dem det fastsatte Vederlag for deres ved Anlæget af Fredericia afstaaede Jorder. S. K. skal stævne Kongens Ingeniør Gotfred Hofman for sig og faa hans Erklæring. 31. Marts udgik Kongebreve²⁾ til Magistraten i Fredericia og til Gotfred Hofman om at lade Lodsejerne faa, hvad der efter Forordningen³⁾ af 7. Dec. 1665 om Delingen af Jorder og Pladser i Fredericia og efter Hofmans Kort tilkom dem. Mellem disse Kongebreve har formodentlig ligget en nu tabt Betænkning af S. K.

93. *Supplik fra Lodsejere ved Fredericia 4. Marts 1666.*

Kopi i Indlæg til S. T. Nr. 160.

Stormæchtigste, høibaarne, allernaadigste Herre och Koning.

Paa allerunderdanigste nødvendigst tilforaarsagis vi underskrefne, Eders ko. Ma. fattige tro Undersater, forige Laads Eier af Ulbrop, Høibye och Handerup, trende Byer paa vores Egne, samt fattige faderløse och moderløse Børens Veigne klageligen at andrage, at da det hafver behaaget vores allernaadigste Herre och Koning at fundere Fridderichsoddes Stad och Fæstning, hafver vi udi første Begyndelse kviterit och afstaaet vores Eiendommer i Bye och Mark och Skouf, som vi och vores Forfædere Selveiere for os i nogle hundrede Aar hafde eiet, vores Biugninger afbrut och dermed samt med anden vores Middel och Formufve her til Staden fløt och os

¹⁾ S. T. Nr. 160. ²⁾ J. T. Nr. 34—35. ³⁾ J. R. Nr. 98.

boesette, for hvilke vores Eiendommers Afstaaelse vi ickun hafver nydet ungeferlig Tredieparten i forige vores Marker, som da af Kongl. Ma. høibetrode Rigens Raad os til Vederleg blef tildelt, dermed vi och allerunderd. vare fornøiede i dend allerunderdanigst Forhaabning, at vi matte nyde och beholde det samme efter och derpaa udgifne Skiøders Formelding til evindelig Possession for os och Arfvinger. Och endog vi fra samme vores tilgiorde Vederlig udi neste forleden svenske Feide och fra ald ded, vi eiede och hafde, udi Stadens Erobring, en Del ere jammerligen ombkommen, en Del bortjagen i største Elendighed, hvor vi kunde os opholde, til Gud igien gaf Fred, da vi ofverblefne her til Stedet hafver os forføied til forne vores Vederleg, hvoraf en Del da til faderløsse, moderløsse Børn och Enker var henfalden ved forne farlige Omskiftelse, vi da igen af yderste Efne hafver paa nye efter Guds underlige Forsiun oc Skickelse stræbet same vores Vederleg antage at dyrke och mesten Del goede forsvarlige Kiøbsted Biugninger hafver opsat, som och de øfrige sig fremdeles befigter paa at lade opsette och bebiuge. Oc som vi fattige Folk fast intet andet end samme fore Aufling hafver os med at ernære, endog os megen stor Skade er vederfaret paa voris Sæd och Aufling af Officerers oc andre af Guarnisonens Hæster och Kveg, maa vi nu ofver ald anden erlidende Skade smerteligen fornemme, hvorledes bem. vores Vederleg Eiendomer os blifver fra- och bortvende, hengifven af Ingenieuren til Officererne ofver Guarnisonen oc andre inden- och udenbyes Mend, Kremmer och Kiøbmend, som hafver deris gode Gage at lefve af oc sig uden Aufling vel kunde ernære, hvoraf och en Del ringe eller ingen Tienniste til Byen giort hafver, saa at os fattige Folk icke allene forkortis och fravendis den ringe Vedderleg, som os en Gang til evig Possession giord er, for ofver bemelte kviterede Eiendomer, medens endoch det, som os nu af Ingenieuren tilvisis, saa uordentlig afpælis och forvendis, at vi aldelis ingen Nøtte eller Gaufn deraf kunde hafve, hvilket kommer os til ubodelige Skade, tilmed nu holdes fra vores Aufling och Biering udi paatrengende Aarsens Tid, os, fattige Hustruer och Børen samt Enker, faderløsse och moderløsse Børn til største Skade och Ruin. Derfor vi paa allerunderd. bønliggen indfalder til vores allernaad. Here oc Koning, at vi allerunderd. matte nyde os forige giorde Vederleg uforandret, eftersom derforuden er en stoer Del, som Byens Øfrigheder, Byens och andre kongl. Betienter efter Hans ko. Ma.

naadigste Behaug oc Villie kunde nyde. Ded Gud self rigeligen vil beløne, och vi forblifver med Lif, Ære, Gods och Formufve

Eders kongl. Mayts. tro underdanigt och plichtskyldigt
Undersater och Tienner.

Actum Fredericia dēd 4. Martii 1666.

Jensz Hanszen. Jensz Pederszen Kiøbmand.

Nielsz Hanszen Buhl. Lille Peder Hanszen Bigl. Jensz Pouelszen.

Peder Madtzen. Jensz Just. Berendt Offuenman.

Peder Jenszen egh. Madtz Nielszen. Buue Enuolszen egh.

Hansz Hanszen Bierg. Peder Pederszen. Larsz Olszen.

Peder Hanszen. Andersz Hanszen. Hansz Pederszen.

Jensz Tomesen. Madtz Sørensen. Knud Pederszen.

Soren Pederszen. Søffren Hanszen egh. Jensz Madtzen.

Jens Hanszen. Peder Hanszen. Nielsz Lund.

24. April. Kongebrev¹⁾, stilet til S. K., hvorved dette fik Befaling til at udtale sig om en Strid mellem Jens Pedersen, Sognepræst til Dalum og Sanderum, og den tidligere Præst, nu Biskop i Odense, Niels Bang, der 13. Juli 1654 havde faaet Brev²⁾ paa for sin, sin Hustrus og sine Børns Levetid at maatte beholde Sanderum Annexpræstegaard paa Grund af de store Bekostninger, som han havde haft med Reparationen af Hovedpræstegaarden i Dalum. Præsten havde ansøgt om at faa sig den førstnævnte Gaard tilstaaet paa Grund af sine meget smaa Indtægter. — Brevet har Paategningen »Kasseret«.

23. Maj. Kongebrev³⁾ til S. K., hvorved der tilstilles dette et Forslag fra Krigskollegiet. S. K. skal afgive Betænkning om Forslaget og om, hvorledes Midlerne dertil kan tilvejebringes.

9. Sept. Kongebrev⁴⁾ til S. K., hvorved der tilsendes dette til Betænkning et Forslag angaaende Anordning om Sædekorn og om Indrettelse af et almindeligt »Duggeri« [Havfiskeri] og af flamsk Sildefiskeri i Norge, desuden en Supplik fra Nakskov By, endelig en Memorial fra Forstanderen for Sorø Skole, Niels Overberg. I sidstnævnte Memorial⁴⁾, dat. 7. Aug., udtales Ønsket om, at

¹⁾ S. T. Nr. 217.

²⁾ F. R. Nr. 10.

³⁾ S. T. Nr. 273.

⁴⁾ S. T. Nr. 487.

Skolen paa Grund af sine slette økonomiske Forhold maa opnaa Skattelettelse m. m. — Suppliken fra Nakskov behandlede 21. Jan. 1667.

19. Nov. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 13. Nov., stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at behandle en Supplik (Nr. 94) fra Direktørerne i Saltkompagniet. Betænkningen (Nr. 95) foreslog Kompagniets Ophævelse, som ogsaa fandt Sted 11. Jan. 1667²⁾. I øvrigt rettede Kongen sig ikke efter S. K.'s Betænkning, men tilstod 16. Marts 1667³⁾ Saltkompagniets Direktører nogle andre Benaadninger.

94. *Supplik fra Direktionen for Saltkompagniet 1666.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Stormegtigste, høibaarne Første, allernaadigste Arfve Koning
oc Herre.

Eftersom den skadelige oc forderflige Krig (som stor Usikkerhed udi Søen causerer oc os underskrefne Directorer ofver Eders kongl. [May.] Salt Comp. excessive stor Skade allerede hafver tilføiet) endnu continuerer, oc sig til ingen Forbedring saa snart lader anse, saa hafver vi uden voris Velferts Perikel icke lenger kundet efterlade Eders kongl. May. hermed paa det allerunderdanigste at tilkiendegifve, hvorledis vi ved disse Tidens Constitution umueligen kand tilveiebringe dend udlofvede Somma til Eders kongl. May. at betalle, eftersom Søefarten ved denne Krig saa gandske bliver dempet oc undertrøkt, at moxen ingen Skibe er at finde, som tør vofve sig igiennem Søen, oc de, som sig omsidder dertil fordrister, bliver mesteparten af de engelske oc skotske Kappere opsnapped oc siden confisquerit, hvcrudofver gandske lidet Salt udi Landet indkommer, Menigheden oc Indbyggerne til stor Incommoditet, mens os til meget større Skade, ti icke alleniste mister vi derudofver de Penge, som vi for Salt hafver udgifven, oc de Omkostninger, som paa Skibene er anvent, mens endocsaa den Profit, vi skulle hafve paa Saltet, hvorudaf Eders kongl. May. den udlofvede Somma betalles skulde; der kommer nu oc svar lidet Salt ind, oc vi betaller til Eders kongl.

¹⁾ S. T. Nr. 650.

²⁾ Tr.: Forordn. 1643—70, Bl. Ii.

³⁾ S. T. Nr. 142.

May. moxen dobbelt saa møyen Told, som udi Fredstiden er indkommen. Vi hafver siden Saldt Compagniets Oprettelse skaffet over 1000 Lester Saldt ind fra Spanien, saavel her udi Riget som i Norge, oc maa gifve mere end firedobbelt Fracht, ja hafver udbøden oc endnu udbyder 50 Rdr. for Læsten til Fracht oc andre Omkostninger efter advenant, hafver dog icke solt en Tønde deraf dyrere end den Taxt, Eders kongl. May. naadigst dertil hafver forordnet (hvoraf da lettelig kand sluttes, hvad Skade vi lidder), endog det udi Sverig oc andensteds hafver gieldet 40, ja sammesteds 50 Rd. paa Lesten mere, der di dog hafver langt større Frihed udi Søen end vi, saa at vi paa de Steder kunde hafve fortiend imellem 40 oc 50 tusinde Rdr. (oc det foruden nogen Tolds Erleggelse), isteden vi nu møget hafver taft paa samme Salt, dersom vi icke efter voris Skyldighed haft betrachtet Landets Beste oc Menighedens Nød mere end voris egen Profit, ja vi kand bevise, at vi hafver kiøbt Salt, som koster os self mere end 100 Rdr. Lesten, hvilket vi enda skal vofve igien-nem Søen oc selge det siden igien for 72 Rdr. Lesten. Derforuden vaar vi udi nerverende Høst hiemforventendes 7 Skibe med ongefehr 15 à 1600 Lester Salt til Slagterie oc Høstefiskerie fra Portugal, hvilke bedrager sig ongefehr 100000 Rdr., hvoraf icke en enigste endnu er kommen udi salvo, mens tvertimod hafver vi Tidende, at de tvende er alt borttagen, frychter, det er ganget de andre ligesaa, ti hellers skulle de for halfanden Maaned siden paa deris destinerede Lossesteder hafve verit ankommen. Vi lefver udi den underdanigste Tro oc Forhaabning til Eders kongl. Mayts. Naade oc Clements, at naar dette ovenbem. saavelsom anden voris ulidelige Skade oc Nachdel vel blifver considereret, Eders kongl. May. da voris Ruin icke skal begiere eller tillade, mens os naadigst nogen Forlindring lade tilkomme, hvorom voris underd. Forslag denne er, nemblig:

Eftersom voris Skibe blifver ude oc moxen indtet Saldt denne Høst indkommer, ti alle omliggende Friesteder ere ledige for Saldt oc udi en langt høiere Pris end her i Rigerne, derfor intet Saldtes Indførsel kand forventes førend i April eller Mai Maaned, om enda noget kand bekommes saa tielig, at vi da, paa det Skaden os icke skulle vorde udragelig oc trække os udi Ruin, naad. maatte forskaanis, efterdi Comp. os underskrefne allene er kommen paa Halsen oc Davidson separeret ved Eders kongl. Mayts. Arrest, fra den 3. Septemb. til den 3. Decemb. at vere fri for $\frac{2}{3}$ Parter, som skal betalles den 3. Decemb., oc saa Companien at opholde, til Freden blifver

sluttet, oc Aaret derefter saa møget Told betalle, som Hans kongl. May. i Fredsens Tid paa det allermeste nydt hafver oc derefter hver Aar dobbelt saa møget, eftersom Landet medens denne Krigs Besverlighed icke mer kand tolle, saa at Bunden gandske er forarmet, os til største Skade oc Prejudits, Fiskeriet udi lige Maader slaer feil, saa at vi befinder paa mange Steder, som pleier at consumere 3000 Tønder oc nu, vi Comp. hafver forrestaaet, icke mer end 3 à 400 Tønder behøfver; befindes oc at Fiskene, som pleier at salted, nu tørres os til merkelige Skade, efterdi de for denne besverlige Krigs Tilstand ingen Aftrek hafver, oc ingen Penge kand tilveiebringe Salted med at betalle. Formoder derfor, Eders kongl. May. icke begierer voris Ruin, mens dette naadigst considererer, forventer saa herpaa en naadig oc mild Svar oc Resolution efter Eders kongl. Mayts. naadigste Løfte, som os blef giort udi sal. Herr Skatmesters oc Hr. Stadtholderens Presentz, der vi Comp. underdanigst angik, at udi Ufridstider, naar Søen ei sicker kunde befares, vi da ei skulle vere fast ved voris Forpflichtelse, hvilken vi dog til denne Dag til voris største Skade hafver efterkommet oc fyllistgiort, saa møget mueligt er. Eders kongl. May., nu er Søen saa usicker, som den nogen Tid hafver verit, beder derfor allerunderdanigst, Eders kongl. May. dette naadigst ville considerere. Vi skal blifve, saa lenge vi lefver

Eders kongl. Mayts. allerunderdaanigste oc tro Tienere,
de generale Directører ofver Eders Mayestets Salt Comp.

95. *Betænkning af S. K. 19. Nov. 1666.*

Orig. og Konc. (med Peter Reetz' Haand) i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre oc Konge.

Eftersom Eders kongl. Mayts. naad. Missive de dato Kiøbenhafns Slot dend 13. Novembr. sidst forleden os underd. er tilstillet i Mening, at vi Eders kongl. Mayts. Salt Compagnies General Directeurs underd. i en deris Supplication forfattede Begiering med Flid skulle ofverveie oc til Eders Mayts. videre naad. Resolution voris underdanigste skriftlige Betenkende Eders kongl. May. gifve, om oc paa hvad Maade vi eracte, at Eders kongl. May. udi merbem. General Directeurs underdanigste Begiering kunde samtycke, oc Eders kongl. May. derimod i den Summa Penge, som de for Salt Tolden aarligen til Eders kongl. May. at erlegge sig forpligted hafve, inted skulle ske for kort. Da til samme Eders kongl. Mayts. naa-

digste Befalling i allerstørste Underdanighed at efterkomme er dette voris underd. Betenkende, at saasom vi befinde en rigtig Contract forfattet at vere, i hvilken Salt Compagniets General Directeurer sig forpligter til Eders kongl. May. hundrede tusinde Rixdaler for Salt Tolden aarligen at erlegge, oc Eders kongl. May. des uanset af sær kongelig Naade bem. Directeurer hafver efterlat, saalenge Krigen imellom Engeland oc Holland varer, dend halfve Del af samme Summa Pengis Erleggelse, saa kunde vi icke andet befinde, end at det jo i allerstørste Billighed oc udisputerlig Ret bestaar, at benefnte Directeurer deris Contract i alle Maader skulle holde oc efterkomme, hvilket Fundament, naar det fast stillis, se vi icke, hvorledis Directeurernis Forslag, som imod Contracten strider, kand følgis, oc at Eders kongl. May. derved i dend Summa, Directeurerne sig hafver forpligted for Salt Tolden aarligen at udgifve, inted skulle afgaa. Mens eftersom vi af de rationibus, som Salt Directeurerne i deris underd. Supplication andrager, vel kand eragte och befinde, at dersom de ved deris Contract skal forblifve, da vil det geraade dennem til største Skade oc mueligt total Ruin. Hvorfore efterskrefne Forslag i allerstørste Underdanighed til Eders kongl. Mayts. naad. Behag remitteris, nemmelig om Salt Compagniets Directeurer kunde tilholdis at blifve ved deris Contract til Aarsdagens Ende, nemlig til Pindtsdag førstkommendis, oc at Compagniet da blef ophefvit, paa det Eders kongl. May. sig da Salt Tolden efter egen naadigste Villie oc Disposition sielf kunde nyttig giøre, oc at Salt Compagniets Directeurer imidlertid til deris Skadis Erstatning maatte bevilgis at selge en Tønde Salt af alle Slags en Rixdaler høiere, end Contracten dennem til forbinder. Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 19. Novembr. 1666.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienner.

P. Reetz. H. Bielcke. Christoff von Gabell mp.

Hans Svane. T. Lente mp. Hans Nansen.

Peter Bülche mp.

1667.

14. Jan. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 2. Nov. 1666, stilet til S. K., for at behandle et Forslag¹⁾ af 3. Okt. fra Henrik Eggertz, Borger i København. S. K.'s Betænkning (Nr. 96) stillede sig afvisende.

96. *Betænkning af S. K. 14. Jan. 1667.*

Orig., Konc. (med Peter Reetz' Haand) og Renskrift i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om et Memorial udaf Hendrik Eggerts, Borger och Indvoner her udi Staden, hvorudi hand underdanigst begierer, Eders kongl. May. vilde naadigst forunde hannem, hand maatte oppeberge och niude af hver Rixdaler 1 Sk. danske udaf de Varer, som ind- eller udskibis udi de Kiøbstæder udi Dannemark, hvorpaa Ed. May. endnu icke hafver lagt slig Afgift til Magistratens sammesteds saavel som til Broernis och andre publiqve Bygningere Underholdning, hvorimod hand sig erbiuder til Ed. Mayts. Behof aarligen at vilde levere halftrediesindstiuftge Centner Salpeter, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och er voris underdanigste Mening derom, at efterdi dend Andel Salpeter, som Hendrik Eggerts til Ed. kongl. May. sig underdanigst erbiuder aarlig at levere, icke er af nogen Importantz, saa at dets Værd icke ofver tusinde Rixdaler kand importere, hvorimod dend Indkomst, som bem. Eggerts kunde tilkomme, dersom hand dend efter sit Forslag skulde niude, ulige meget høiere sig skulde beløbe och til hans Profit och Nytte med en ond Villie af Kiøbstæderne udgifvis, da eracte vi udi Underdanighed, at samme Hendrik Eggerts Forslag sig ei til Ed. kongl. Mayts. Nytte paa dend Maade kand strecke, mens dersom Ed. kongl. May. for got eracter, at Handelen i Kiøbstæderne videre Paaleg, end derpaa nu er, kunde taale, da henstillis til Ed. kongl. Mayts. egen naadigste Dijudication och Villie, om paa de Kiøbstæders indgaaende och udgaaende Vare, hvorpaa endnu intet til Borgemester och Raads Underhold samt

¹⁾ S. T. Nr. 635.

Broers och anden publicke Bygningers Reparation och Vedligeholdelse er lagt, noget herefter skulde leggis, och dend halfve Del deraf til Borgemester och Raads der sammesteds (som sig dog ofver Mangel af Underhold paa mange Stæder klager och derfor underdanigst om Dimission fra deris Bestillinger anholder) deris Subsistentz och Løn destineris och dend halfve Del til Salpeters Indkiøb. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 14. Januarii anno 1667.

Eders kongl. Mayts, allerunderdanigste Tienere.

P. Reetz. H. Bielcke. C. Gabell mp. Hans Svane.
T. Lente mp. Hans Nansen. Peter Bülche mp.

21. Jan. Møde iflg. Kongebrev¹⁾ af 9. Sept. 1666 (jvfr. denne Dato) for at behandle en Supplik fra Magistraten i Nagskov, der bl. a. søger om at maatte faa Stabelprivilegier som Nyborgs. S. K.'s Betænkning (Nr. 97) stillede sig velvilligt, og i Overensstemmelse dermed udstedtes Privilegier²⁾ for Byen 7. Febr.

97. *Betænkning af S. K. 21. Jan. 1667.*

Orig. og Konc. med en Rettelse af Peter Reetz i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om en Supplication udaf Borgemester och Raad udi Nagskov, da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet, och befinder vi, at de for det første begierer paa menige Byens Vegne, at dend med lige Stabelprivilegier som Nyborg maatte benaadis, saa ochsaa, at dend maatte faa nogen Hielp til Byens Giæld och Udgifter af de Børnepenge, der udi Byen hafver staaet under Vergemaal udi sidste forleden Krigstider. For det andet begierer bemelte Borgemester och Raad paa deris egen Vegne, at de for deris Umage och Besvering udi deris Embede maatte niude samme Beneficier, som Ed. May. Magistraten udi Aalborg naadigst hafver forunt, och derforuden til Græsgang for nogle Stycker Kvæg den liden Øe, Fergeland kaldet, saa vit sig Fortificationen derpaa ei strecker.

Herom er voris underdanigste Mening, at hvad angaar dend Stapelrettighed, som Nagskov By efter dend Maade, som Ed. kongl.

¹⁾ S. T. Nr. 487. ²⁾ Tr.: Rothe, Chr. 5tes Reskripter, 34 ff.

Mayts. Kiøbsted Nyborg dend niuder, gjør underdanigst Ansøgning om, da saasom vi af alle Omstende och flitig Erforskning om Nagskov Byes itzige Tilstand icke andet kand dømme, end at det vilde falde imod Muelighed dend paabudne aarlig Contributions Sum af Byen fremdelis at bekomme, och vi derimod erfare, at dend formedelst sin Situation och forrige Næring hafver haft dend Forraad af Korn och andre Middel, at en Armee paa mange tusinde Mand deraf udi Aar och Dag kunde underholdis, indstille vi til Ed. kongl. May. i ald Underdanighed, om Ed. May. vil Nagskov By med Stapelrettighed, saa vit Provintsen Lalands District sig strecker, benaade och for Contribution saa vit Forskaansel gifve, som dend kunde eractis at komme i Velstand ved, dog at dend derimod forpligtis at præstere i Gierningen det, som Nyborg i sine Privilegier forbindis til. Och som Byen fornemmeligen ved formuende saavel som och ved i Handel kyndige Kiøbmænd kand tiltage, eracte vi underdanigst baade billigt och fornøden, at fremmede, som sig i Nagskov By ville nedersette och der Borgerskab tage, niuder de samme Privilegier och Friheder, som Ed. kongl. May. naadigst for got anseendis vorder Byen med at benaade. Belangende de Børnepenge, som de supplicerende underdanigst anholde om at maatte faa nogen Hielp af til Byens Giæld och Udgifter med at betale, da saasom dend Summa, hvoraf der begieris och prætenderis at skulde contribuieris, er ei af nogen Importants, Børnepenge derforuden er saa vit med Udgift til Formyndere graverit, at om mere deraf skulde gifvis, der da lidet til de umyndigis Fremtarf vilde blifve tilbage, eracte vi icke, at noget med Billighed deraf bør at gifvis. Hvad sig belanger det, som paa Borgemester och Raads egne Vegne udi dend indgifne Supplication begieris, da saasom de udi deris Embedis Forretning idelig och icke ringe Møie hafver och derudofver maa meget forsømme i dend borgerlig Næring, som de til egen och Families Underhold och Fremtarf skulde hafve Gafn af, eracte vi icke ubilligt, om Ed. May. vilde giøre dennem dend Naade, at de lige dend samme Indkomst for deris Bestillinger maatte niude, som Ed. kongl. May. hafver benaadet Aalborg By med, dog at de derhos tilbørlig Omsorg droge, at Byens Raadhus, Skibbroe och andre Stadens publique Bygninger blefve holt vedlige och god Hæfd. Och som dend Græsgang, som Borgemester och Raad til nogle faa Hæfder, ungefer 6 eller 8, underdanigst paa Færgeland begierer, icke er af stor Consideration och dennem dog efter deris Formening til fornøielig Hielp, se vi icke,

at det kand være Ed. kongl. May. skadeligt, dersom Ed. k. M. vil naadigst forunde Borgemester och Raad Græsgangen paa de Stæder, de underdanigst anholder om, saa vit deraf kand mistis, naar dend til Festningen fornøden Tørfskaar forbeholdis, saa och de Hestis Græsbed, som til de Karrer behøfvig, hvilke til Voldenis Reparation och Vedligeholdelse skulde brugis, och at paa samme Stæder icke enten blifver pløiet eller saait. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend [21.] a) Januarii anno 1667.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienere.

Hansz Schack. P. Reetz. H. Bielcke.

Christoff von Gabell mp. Hans Svane. T. Lente mp.

Hans Nansen.

a) Datoen i Konc. og P. I.

7. Febr. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 28. Jan., stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., hvorved dette fik Befaling om at udtale sig angaaende en Ansøgning til Kongen fra Mag. Christen Spend, Sognepræst i Vordingborg. Denne ansøgte om at maatte faa den hele Tiende baade af Vordingborg Slots Ladegaard og af Byens Jordegods, søgte ved flere Dokumenter²⁾ at vise, at Tienden af Ladegaarden lovligt tilkom Sognepræsten, og vedlagde som Støtte en Oversigt over sine Indtægter (Nr. 98), hvori han viste, at disse var stærkt forringede.

S. K. vedtog, at der burde indhentes en Erklæring fra Vordingborg Amts Forpagter, Jens Lauridsen³⁾. Til denne udgik 19. Febr. et Kongebrev⁴⁾, hvori hans Erklæring krævedes. — Jvfr. 3. April.

98. *Memorial om Vordingborg Sognekald Jan. 1667 (?)*.

Kopi i Indlæg til S. T. Nr. 47.

[Oversigt over Indtægterne].

1. Offer til alle 3 Høitider 100 Rdr. 2. Korn kand selges 130 Tønder baade af Tienden och Gaard Auflingen och maaske 150 Tønder, som jeg dog aldrig deraf solt hafver. 3. Lamb, Gies, Eg,

¹⁾ S. T. Nr. 47.

²⁾ Findes tillige med den udaterede Ansøgning i S. K.'s Arkiv.

³⁾ P. I Bl. 112. ⁴⁾ S. T. Nr. 96.

Jule-Rente, smaa Ofringer med Barselkvinder, Børnedaab, Lig Prediken och Brudefolk ungefer 100 Rixdr. Saadanne smaa Ofringer synes noget och er dog ringe, ti mange, ja 50 Kvinder kand frembære sambtlig en Rixdr., ja de fleste vel en dansk Skilling, dend Kvinde undtagen, som indledis, och dend, hoes hende gaar.

Summa, naar alle Ting i nøieste regnes, och Kornet noget gielder — 400 Rdr.

Intradernis Forendring, saavit mig vitterligt er, som ei meget om de goede Aar vinde kunde, ti jeg ei Aaret det første hafde ent, førend Fienden var i Landet:

1. Var i forrige Tider it velformuende Borgerskab, som sigis at kunde ofret hver Høitid 100 Rdr. — Er fattigt och ei Helten enten i Tal eller Efne, deris Bøggsteder en stoer Del ved Fienden nedbrøt och ruinert, en Del staar endnu leddig och falder af sig self, kand ofre med Landsbyerne och Slotted 50 Sldr.

2. Var it velbefolket Slot med Herskab och mange Tienner, Staldmester och 12 veragtige Karle, kunde ofre af forommelte Summa, som mig sagt er, 24 Rdr. — Nu for Herskab och alle deris Betiente, af Kvindkiøn 4 Rdr. och Mandstienner 4 Sletedr., och oftere mindre end mere for Tiennerne.

3. Tilliggende Landsbyer vaar da alle ved Magt. — En Bye Stuby, som er 12 eller 13 Gaarde, jeg udi 8 Aar ei min Rettighed uden af én Gaard bekommet har, deraf kunde Presten hafve en Snes Lamb, 12 Gies, 12 Snes Eg foruden Korntienden. Nes, Stenberg, Vinterbølle och Gresberg er gandske forarmet, Knudsbye och Orebye lidet bedre. Knudsbyegaard, som pleier at tiende 2 Pund Korn och i ringeste 6 Tønder, hafver jeg aldrig faaed ofver 2 Trafve Korn af, mist af dend Gaard foruden Kvegtienden nu i 8 Aar 12 Pund Korn. Herforuden mange Gaarder slet nedbrøt, i Nes 2, i Knudsbye och Oreby 2 eller 3, i Vintersbølle en, och de andre en stoer Del saa ilde forsiufnet, at der sidder nogle forarmede Stakler derudi, som icke kand saa, saa i Steden for 1 Tønde maa jeg nøies med en Skeepe af mange af dem.

4. Blef da tilforne rundelig tiendet, saa at Hans Strengthed Hr. Friderich Reetz alle Tider moed Høsten self formanede Betienterne, de skulle saa tiende, at Presten ei klagede, som ochsaa rundelig skede, at jeg ei alleniste har hørt, mens och under min Formands Haand set, hand 150 och vel 200 Traver Korn til Tiende haft hafver af Ladegaarden. — Nu tiendes 54 Trafver.

5. Da fremsendte Tredingsfogderne Tienden af Ageren efter Ordinantzen. — Nu indførís dend til Sloted, och der af Ridefogden ansiges, hvor mange Vogne och hvad Tiende de føre skulle.

Er derfor alle Mennisker bevist, som de ochsaa alle hafve i Munde, at Vordingborg skulle vere it got Kald, och at Presten fik dobbelt mere Tiende, mens om det var en adelig Gunst och Rundhed eller en kongelig Naade efter Ordinantzen, kand jeg icke fraskillie. Mens det jeg underdanigst ansøger, er blot kongelig Naade, at mig begge Parter Tiende, baade min och Kierkens, eftersom Ordinantzen deler Mayestetens Anpart Tiende til Kierken och Presten, och Kierken aldrig, mens Presten alle Tider hafver faaed ald dend Tiende, ydt er, och jeg deraf synis at holde Capelanen, som ellers efter Ordinantzen skulle holdes af Menigheden, hand hafver til sin Løn for 100 Slettedr. min halfve Annexis Korntiende, at jeg derfor maa faa hans Løn igien af Menigheden eller beholde ald Tienden, som Sogne Presten i Roskild hafver, for hand och lønner hans Capelan. Maa-ske der kunde vel vere mere Vordingborg Kald berettiget, mens jeg hafver ingen Breffe eller Fundatz forefunden, hvorefter jeg mere søge kunde.

Eders Mayts. allerunderd. Arfve Undersaat
Christen Spend.

4. Marts. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 14. Febr., stilet til S. K., hvorved dette fik Befaling om at udtale sig angaaende et Forslag fra Andreas Lowesen om Vejvæsenet. Betænkningen (Nr. 99) var afvisende, og S. K.'s Henstilling om paa andre Maader at sørge for Vejeenes Reparation ses ikke at være taget til Følge.

99. *Betænkning af S. K. 4. Marts 1667.*

Konc. med Rettelser af Frants Rasch i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om et Memorial, som Andreas Lowesen, Ed. May. forrige Ridefoget til Soer, under-

¹⁾ S. T. Nr. 88.

danigst indleveret hafver, da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet, och befinder vi, at hand udi samme hands Memorial gjør underdanigst Forslag, hvorledis Veiene och Broerne her i Riget, som nesten ofver alt befindis udi megen brøstfeldig Tilstand, kunde repareris och vedligeholdis, formenendis at Amptmendene icke kunde hafve dend tilbørlig Opsikt dermed, som Recessen tilholder, formedelst at en stor Del af Ampterne er bortskiødt och distribuerit, hvorfore hand underdanigst erakter fornøden at vere, at der blef forordnet Veiemestere, som ofver bemelte Veies och Broers Reparation och Vedligeholdelse Inspection kunde hafve, hvilke til Broerne udaf Vogenmendene och andre, som med egne Heste och Vogne reiser, kunde gifvis af hver Mil en Søsling eller tvo Hvide, saa ochsaa udi Steden for Besoldningen, saavyt enhvers Inspection sig strekede, udaf hver Gaard om Aarit 6 Skilling danske a).

Herom er voris allerunderdanigste Mening, at efterdi de dertil faareslagene Udgifter b) Indbyggerne dis mere Besvering vilde forarsage, tilmed enhver Proprietarius, som noget af Ampterne til Udleg bekommet hafver, lige saavel som andre Landsens Indbyggere er forpliktet sin Anpart af Broerne och Veiene vedlige at lade holde, och derforuden til dets Behof er udgangen saadanne tienlige och nyttige Forordninger, som icke letteligen skal vere at forbedre, saa kunde vi icke befinde raadeligt, at Supplicantens Forschlag och Begiering blef bevilliget; mens saasom vi alligevel erakte høit fornøden, at merbemelte Broers och Veies Reparation och Vedligeholdelse alvorligen blef foretaget och efterkommet, saa befinde vi udi Underdanighed gafnligt at vere, dersom Ed. kongl. May. naadigst vilde behage at befale enhver Amptmand, Forvalter, eller hvem Inspectionen ofver noget Ampt her i Riget er anbetroet, at de med forderligste, hver udi sin District, nest flitig Erforskning om Veienis och Broernis Beskaffenhed ved Ridefogdene lod tilholde enhver sin Anpart efter forige Uddelinger och derom publicerede Forordninger inden en vis Tid efter Muelighed at reparere och siden vedlige at holde, och hvem derudi fantis uvillig eller forsømmelig, deud andre til Exempel tilbørligen at maatte bestraffis. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 4. Martii anno 1667.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tienere.

- a) Den opr. Text gaar ud paa, at Andreas Lowsen selv vilde være Vejmaster. b) Opr. følger: udi denne Indbyggernis besverlige Tilstand vilde forarsage dis mere Qvereler och Lamentationer,

18. Marts. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af samme Dag, stilet til S. K., for at behandle Spørgsmaalet om Forholdet mellem dansk og fremmed Mønt. Betænkning (Nr. 100). I Overensstemmelse dermed udgik Forordning²⁾ 29. Marts.

100. Betænkning af S. K. 18. Marts 1667.

Orig. med Frants Raschs og Tilføjelse med Peter Reetz' Haand, samt Konc. med de samme Hænder, i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver befaleet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende, hvorledis dend Skade och Præjuditz, som Ed. kongl. May. sampt sine Riger och Lande formedelst dend mangfoldig Indførsel udaf fremmed Sølf och Kaaber Mynt och dets Ulighed med Ed. May. egen Myntis Godhed och Verd tilføies, herefter enten ved dend fremmede Myntis Reduction til sin rette Værd eller ochsaa dends Afskaffelse eller videre Indførsels Forbud best kunde remedieris och faarekommis, da til samme Ed. kongl. May. naadigste Befaling med underdanigst Hørsomhed at efterkomme er herom voris underdanigste Betenkende, nytteligere for Ed. kongl. May. och dets Riger och Lande at vere, at ald forskrefne Kaaber- och Sølf Mynt blef reduceret til dets rette Værd, end at dend skulde gandske afskaffis, anseende at Ed. kongl. May. formedelst Reductionen naaer sin naadigste Intention med at bekomme god Mynt i sine Riger och Lande, och behøfver da ingen Indførsels Forbud paa samme Mynt, betager endoch derhos fremmede Occasionen Ed. kongl. Mays. gode Mynt af Landet at udføre och med ringere igien at forfylde. Hvad Reductionen i sig self angaar, da formene vi underdanigst efter dend Information, vi fraa Ed. May. Myntmestere bekommet hafver, at fremmed Mynt kunde reduceris til efterfølgende Pris, nemmelig Dobbeltsestetaler til — 7 Mark danske, Tvømarkstyker til — 28 Sk. da., Markstyker til — 14 Sk. da., och ald dend fremmed Mynt, som derunder indtil fire Skillinger kunde findis, efter advenant, Fireskillinger til — 3 a) Sk. da. och Tvo-skillinger til — 1¹/₂ b) Sk. da., dog herudi icke ment nogen Speciemynt, saasom hele och halfve Rixdaler, saavel som och hele och halfve

¹⁾ S. T. Nr. 143 b.

²⁾ Tr.: Forordn. 1643—70, 260 f.

Rixorter. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 18. Martii anno 1667.

Eders kongl. May. allerunderdanigste, troepликтigste Tienere.

Hansz Schack. P. Reetz. Christoff von Gabell mp.

Hans Svane. Hans Nansen Peter Bülche mp.

Vi ere naadigst tilfreds, at en Forordning efter forberørte voris Stats-Collegii underdanigst Betenkende vorder opsat oc os til nærmere Underskrivelse præsenterit, at dend derefter til Trycken kand vorde befordrit oc publicerit.

Kiøbenhafns Slot 19. Martii 1667.

Friderich.

a) Konc. har opr.: 3¹/₂. b) Konc. har opr.: 1 Skilling oc tu Hvide.

27. Marts. Kongebrev¹⁾, stilet til S. K. Kongen udtaler heri, at der til Hospitalers, fattiges og Præsteenkers Underholdning i Danmark og Norge skal findes adskillige Kapitaler, der ogsaa her og der skal være udsat paa Rente, hvilke formodentlig beløber sig til en anselig Sum Penge. S. K. skal derfor afgive Betænkning om, hvorvidt det anser det for praktikabelt, at alle de nævnte Kapitaler kunde indsamles og komme Kongen til Brug, til Gengæld for hvilket Kongen vilde forordne en vis Indkomst, hvoraf de nævnte Kapitalers Rente rigtig kunde erlægges og oppebæres af enhver vedkommende.

3. April. Møde om Sagen angaaende Tiende af Ladegaarden i Vordingborg²⁾ (jvfr. 7. Febr.). 12. Marts havde Sognepræsten Christen Spend i et vidtløftigt Indlæg³⁾ til »de høivise, strenge och højædle Herrer udi Collegio Status« søgt at bevise sin Ret. 19. Marts besvarede³⁾ Vordingborg Amts Forpagter, Jens Lauridsen, Sognepræstens første Indlæg, fremlagde Tingsvidne om, at der i Mands Minde ikke var givet Tiende af Ladegaardens Jord anderledes end nu, og ansøgte om, at hvis dette Forhold skulde ændres, hans Forpagningsafgift da maatte blive nedsat. Sognepræsten indsendte endnu et sidste udateret Indlæg³⁾

¹⁾ S. T. Nr. 164 b.

²⁾ P I Bl. 113. ³⁾ I S. K.'s Arkiv.

til de »højædle, strenge Herrer udi Collegio Status«. S. K.'s Betænkning (Nr. 101) var nærmest gunstig for Sognepræsten, tilraadede eventuelt at indrømme Forpagteren Nedsættelse, men henstillede alt til Kongens Forgodtbefindende. 1. og 12. Maj indgav Sognepræsten derefter Ansøgninger¹⁾ til Kongen om at faa den omstridte Tiende tilstaaet som en Naade for den Tid, han var Præst i Vordingborg, »til sin Hustrus och mange smaa Børns nødtørftige Fremtarv«. 12. Maj tilstod¹⁾ Kongen ham det ansøgte, dog uden Konsekvens for hans Efterfølgere.

101. Betænkning af S. K. 3. April 1667.

Konc. med Frants Raschs og Peter Reetz' Haand i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om en Supplication udaf Sognepresten til Vordingborrig, M. Christen Spend, da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet, och befinder vi, hand underdanigst anholder, at efterdi hands Kald nu er udi langt slettere Tilstand, end det udi sine Formænds Tider voret hafver, hannem naadigst maatte forundis at nyde dend gandske Tiende, saavel af Vordingborgis Slottis Ladegaard, som hand dend af Byens Jordegods bekommer. Hvorom a) er voris underdanigste Betenkende, at uanset af Pensionarii paa Vordingborrig Slot, Jens Lavritsens, indleverte Erklæring oc M. Christens egen fremlagde Documenter icke andit kand ses, end at M. Christen jo saaledis af Slottens Ladegaard nu tiendes, som hand oc hans Formænd af Arrilds Tid deraf hafver vaarit tiendit, icke desmindre gifver dog Ordinantz, som M. Christen beraaber sig paa, hannem nogen Anledning til at anholde om sit Kalds Indkomstis Forbedring. Hvorfore til E. k. Mtt. egen naadigste Disposition i allerstørste Underdanighed henstillis, om E. k. Mt. bem. M. Christen Spend sin underdanigste Begæring samtycke vil, i hvilket Fald Jens Lavritsen, som Ladegaarden tillige med Lenit forpactit hafver, vil prætere udi sin Forpactning Afslag, for saa vit hannem ved høiere Tiende, end hand tilforn gifvit hafver, kand afgaa a). Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend [3.] Aprilis anno 1667.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste, troepликтigste Tienere.

¹⁾ S. R. Nr. 163 med Indlæg.

- a) *Konc. har opr.: Herom er voris underdanigste Mening, at uanset vi udaf Vordingborger Ampts Forpakteris Erklæring fornømt hafver, at M. Christen ei anderledis end som hands antecessores for hannem udi langsommelig Tid tilforne udaf Ladegaarden hafver voret tiendet, saa siunis dog icke allene udi Almindelighed udaf Kirke Ordinantzten, mens endoch af et sær Benaadings Brev for Vordingborgis Sogneprest udaf Kong Christian dend tredje, høiloflig Ihu-kommelse, at M. Christen Spend derudaf nogenledis kand hafve Anledning til forbemelte sit underdanigste desiderium. Dog remitteris alting udi tilbørlig underdanigst Submission til Ed. Mayts. egen kongelig Benaading, om Ed. kongl. May. naadigst vilde behage hannem med dend underdanigst begierte Ladegaardens gandske Tiende at beneficere, helst efterdi hands Sogn virkelig befindis langt mere forringet och sveket at vere, end det udi forrige Sogneprestens Tider voret hafver.*

5. April. Kongebrev¹⁾, stilet til S. K., om at behandle en Ansøgning fra Østerrisør, indbragt ved Borgernes Fuldmægtig Søren Pedersen, Tolder sammesteds. Ansøgningen, der ikke findes, synes ogsaa at have drejet sig om Christianssand og at have indeholdt en Klage over Direktøren dør, Niels Pedersen. Den anbefaledes ved en Skrivelse¹⁾ fra Ulrik Frederik Gyldenløve, dat. Akershus 28. Febr., til Peter Reetz, og denne modtog Skrivelsen 9. Marts.

15.—29. April. 15. April²⁾ Møde, sammenkaldt ved Kongebrev³⁾ af 5. Marts, stilet til S. K., for at overveje et Forslag fra Absalon Beyer om Forpagtning af de smaa Told- og Ladesteder samt om en ny Skatteanordning og Skatteforpagtning i Norge. Forhandlingen fortsattes 29. April³⁾. Betænkning (Nr. 102), der i alt væsentligt var afvisende.

102. *Betænkning af S. K. 29. April 1667.*

Konc. med en Rettelse af Peter Reetz i N. R. A.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om et Memorial, som Absalon Beyer underdanigst hafver ladet indlevere, da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet, och befinder vi, at hand derudi gjør Forslag om de smaa Told- och Ladestederes Forpaktning udi Norge, saa ochsaa, hvorledis Skatterne

¹⁾ S. T. Nr. 189. ²⁾ P. I Bl. 113. ³⁾ S. T. Nr. 122.

sammesteds til Almuens Forlindring kunde leveris udi Landsens Varer och i lige Maade forpaktis imod nøiaktig Caution til en vis och vederheftig Mand udi hvert Skibrede, ofver hvilke tvende Poster Absolon Beyer udi samme sit Memorial vitløftig raisonnerer, paa hvad Maade och med hvis Conditioner saadant saavel udi Krigs- som Fredstider i Verk kunde stillis, och hvad atskillige Utilitäter derudaf kunde komme. Herom er voris underdanigste Mening, at uanset samme Memorial icke med ringe Flid och velmente Eftertenkende er sammenfattet, saa befinder vi dog icke, at saadant letteligen skulde vere practicable. Ti hvad Toldenis eller Ladestedernis Forpaktning angaar, skulde ingen udi Krigstider formedelst Commerciernis Turbation och andre Incommoditäter, som Krigen medfører, vilde paatage sig derfor nogen billig eller ansenlig Summe til Forpaktning at indgaa, saa at Eders May. Told Intrader derudofver mere skulde forringis end forbedris; derforuden skal och neppeligen findis nogen vederheftig Mand udi hvert Skibrede, som skulde understaa sig saadan Skattens Forpaktning at paatage, nemmelig at annamme Skatten udi Varer och derimod vere obligeret dend udi rede Penge och, som Absolon Beyer formener, udi Specie Rixdaler igien at levere, foruden at dend Handling, som Forpakterne allene efter hands Mening med Almuen om samme Landsens Skattevarer skulde hafve, vilde med sig føre monopolia och saaledis geraade til Kiøbstedernis Præjuditz och Svekelse. Mens dersom Ed. kongl. May. naadigst behagede at bevise hannem dend Naade, kunde hannem efter hands underdanigste Forslag, som udi hands Memorial medannecteris, betrois Directionen ofver Duggeriet nordenfields udi Norge, hvorved hand formener Eders May. merkelig Tieniste och Nytte at vilde giøre med at anordne, at Duggerne aarligen udi Tallet skulde tiltage, och saaledis Eders May. Salt- och Fisketold samt Tiende Fisk icke ringe at skulde forøgis; saa ochsaa til at prøve ved hannem self, om hands Forslag er practicable, forpaktis hannem imod nøiagtig Caution efter hands underdanigste Begiering en af Ladestederne nordenfields, hvorved hand promitterer Eders May. och Landsens Beste och Interesse merkeligen at vilde søge och fremme. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 29. Aprilis anno 1667.

Eders kongl. May. allerunderdanigste, troepliktigste Tienere.

28. April. Kongebrev¹⁾, stilet til S. K., hvorved dette fik

¹⁾ S. T. Nr. 252.

Befaling om at udtale sig angaaende tre Suppliker fra Borger-
skabet i Middelfart og Rudkøbing. S. K. skulde vedrørende
Middelfart især have Opmærksomheden henvendt paa, hvad der
begæredes om Huse, Ejendomme og Vejmøller i og udenfor Byen,
som udenbys Folk købte for at nedbryde dem og flytte dem til
andre Steder, vedrørende Rudkøbing paa Ansøgningen om, at
der for Byen maatte skibes, hvad Varer Landets Indbyggere,
som brugte Søfart, samt Bønder, fremmede eller andre ind-
eller udskibede.

29. April—9. Dec. 29. April Møde¹⁾, sammenkaldt ved
Kongebrev²⁾ af 10. April, stilet til S. K., hvorved dette fik Or-
dre til at behandle en Supplik fra Vinhandlerne i København
om deres Privilegiers Konfirmation og Forbedring. Betænkning
(Nr. 103) med Dato 9. Dec. I Overensstemmelse dermed ud-
stedtes nye Privilegier³⁾ for Vinhandlerne 7. Jan. 1668.

103. Betænkning af S. K. 9. Dec. 1667.

Orig. i Indlæg til S. R. 1668 Nr. 7. Conc. 1 med Peter Reetz' Haand,
Conc. 2 med Rettelser af Frants Rasch, begge i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. Mayt. naadigste Befaling os tilholder
Eders kongl. May. voris underdanigste Betenkning til videre Eders
Mayt. naadigste Resolution at indstille om efterfølgende Poster, som
Vinhandlerne her i Ed. kongl. Mayts. Residents Stad Kiøbenhafn til
deris Privilegiers Confirmation och Forbedring underdanigst ere be-
gierende, dennem at matte bevilliges, da til sligt med allerunderda-
nigst Hørsomhed at efterkomme er herom voris underdanigste
Mening.

Punkter af Vinhandlerne
indleferit.

Underdanigst Betenkende.

1. Os siunis underd., at de i
denne Punkt anmeldte 6 Aars Tie-
niste kunde til 2 a) Aars redu-
ceris, at forstaa efter den Tid,
at Personen ved Lærebref har

1. At udi Vinhandler Lauget
skal ingen maa annammis eller
tilstedis at bruge nogen Handling
eller Taperi med Vin uden de,
som Fasbinder Handverk efter

¹⁾ P I Bl. 113.

²⁾ S. T. Nr. 195.

³⁾ Tr.: Kbhs. Dipl. VI, 432 ff.

bevist Fasbinder Handverk lært at hafve, och at de indføde af Vinhandlernis Børn for samme tou Aars Tieniste kunde vere fri, dog at de som forbemelt beviser med Lærebref at hafve lærd Handverket och derefter vinder deris Borgerskab.

2. Vi befinde denne Punkt i Billighed at bestaa, dog at ingen tvingis Varene at bortføre, naar hand dennem efter Ed. May. naadigste Forordning, som enten allerede udgangen er eller ogsaa herefter publiceret vorder, vil oplegge.

3. Vi holde icke nytteligt, at det fremmede formenis Vin at oplegge och siden afhænde, dog at dend selgis i store Partier, och at Eders Mayt. Toldere samt Told Inspecteuerne matte hafve tilbørlig Opsiun med, naar slig Vin oplegges, hvis deraf forhandlis, och af det, icke forhandlet vorder, igien udskibes.

deris richtige Lærebrefs Udvisning hafver lært, disligeste her udi Staden hos en eller anden af Vinhandlerne udi sex Aar tient och dis imidlertid sig redelig forholdet, saavel och derefter sit Borgerskab vundet hafr, dog de indføde af Vinhandlernis Børn icke dermed at verre ment, om de ellers paa samme Handverk och Handel sig befitted hafver.

2. At ingen fremmed maa tilstedis nogen Slags Vin her udi Staden at udhøckere eller udtappe, ei heller udi Amer her fraa Steden i Riget henføre til at selge, mens skal det allene enten strax af Skibene udi Støkfade, Piber eller Oxehofder och ei udi ringere Fustatie selge for den Pris, Vinhandlerne och andre, som ingen Tapperi bruge, med dennem kiøbe vil, kand om forliges eller oc strax under des Fortabelse herfraa bortføre.

3. Dersom fremmede ei begerer deris Vin herfraa igien at føre, mens at oplegge, at da naad. maatte bevilges til at forekomme vorris Skade och Nachdel ved ald Høckeri och Undersleb, at hvis Vin som de her indfører och af Skibene icke strax selge kand, de det for dennem self icke maa oplegge, mens det at ske under en af Vinhandlernis Direction, hvem de selfver udvelger eller samme Commission ofverdrage vil, Rinskvind under en Rinskvindhand-

ler, Frandtsvin under en Frandtsvinhandler, och at de, som samme Vin udi Commission annammer, uden alt Defraudation handle skal, paa det Hans Mayt. ørresundiske Told for fremmed Gods hannem udi ingen Maader skal vorde forkortid; hvem som befindes derudi uoprichtigen at handle, da at stande Hans kongl. May. derfor til Rette, och at hvis Vin som for de fremmede opleggis, skal vere for deris egen Risico och Omkostning, indtil saadanne kand forhandlet eller och de igien udkibet vorder; hvo sig derimod forser, da at maa derforre blifve tilbørligen straffet.

4. Eftersom Besvigelse i Eders ko. Mayt. Told herved hindres, saa ochsaa efter Eders May. Told Ordinantz Skipperne samt Skibs Folkene er forordnet noget vist, af hvis der oprichtigen angifvis och fortoldis, nemlig fire af hundrede, befinder vi denne Post ei anderledis end jo udi Billighed at bestaa.

5. Vi erachte underdanigst denne Post billig at verre.

4. At efter Hands kongl. Mayt. forige udgangene Mandat aldellis ingen Brendevin udi Ankere eller halfve Ankere, hverken af de fremmede eller af nogen Skibsfolk her udi Staden, enten til Lands eller Vands, maa indførís under dets Fortabelse, eftersom dermed saare stor Undersleb sker, baade Hans kongl. May. udi Tolds Besvigelse och os udi vorris Handel och Næring icke til ringe Skade.

5. At de Vinhandler, som ville handle med Rinskvín, skal och maa aldellis ingen Handling hafve med Franskvin, hverken partivís eller i andre Maader, disligeste at de Vinhandler, som ville handle med Franskvin, skal och maa aldellis ingen Handling hafve med

Rinskvin, hverken udi store eller smaa Partier, hvad Nafn det och hafve kand, mens at enhver skal verre holden och forbunden til at blifve ved èn Handling (dog udi de andre Sorter af Vin samt fremmed Øl bruge lige Handtering). Item hafve och holde icke mere end èn Tappekielder, paa det den ene kand hafve saavel Næring som den anden, och at hvem som i en eller anden Maade betrefes derimod at handle, da derfor efter Øfrighedens Kien-delse efter Forseelsen at maa strafis.

6. Vi ser ei heller noget ubilligt i denne Punkt, mens tienligt for at handhefve enhver ved sin Næring, dog at ingen formenis til sin egen Husis Fornødenhed at indkiøbe, naar deraf icke igien til andre udtappes och selgis.

6. At efter Hans kongl. Mayts. forige naadigste Anordning sub dato d. 13. Maii 1652 de Borgere och Indvanere, som ere Kiøbmænd, Silke-, Klæde-, Urtekremere, Skippere, Guldsmeder, Barberer, Skomagere, eller de, som andre Handwerker bruger udi slutted Laug och Embede eller udenfore, os samtlige Vinhandler udi voris Næring och Handel aldellis ingen Indpas giøre maa med nogen Vin Tapperi eller Handel med Vin och Brendevin, mens at de andre Borgere saavel och Gastgebere, hvilke Tapperi bruge eller deraf sig nære vil, forplict maa verre derris Vin hos ingen anden end hos en af Vinhandlerne at kiøbe, med hvem de best foreniges kand, och at ellers om Tapperiet efter Hans kongl. Mayts. forne sidste naad. Anordning forholdes maa.

Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 9. Decembr. anno 1667.
Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste oc troeplichtigste Tienner.

Hansz Schack. P. Reetz. H. Bielcke.

V. F. Guldenlew. Christoff von Gabell mp.

Christoph Parsberg mp. Hans Svane.

a) Paa en vedhæftet Seddel med Peter Reetz' Haand staar: Hans Mtt. Befaling er, at i Steden for disse tu Aar skal settis træ.

2. Dec. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 27. Nov., stilet til S. K., for at overveje en Memorial fra Amtmanden paa Antvorskov om Stratenrøvere. Der blev fattet Beslutning, saavidd Frants Rasch kunde fornemme, i Overensstemmelse med Betænkningen (Nr. 104). Dog blev denne ikke underskreven af S. K., men der blev afgivet mundlig Referat for Kongen²⁾. En saakaldt Resolution af S. K. (Nr. 105), der angiver Indholdet af dette Referat, er ikke lidt forskelligt fra Betænkningen. I væsentlig Overensstemmelse med Resolutionen udgik 7. Dec. Kongebreve³⁾ til »Lensmændene« og Byerne paa Sjælland.

104. *Udkast til Betænkning af S. K. 2. Dec. 1667.*

Renskrift med Frants Raschs Haand i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om et Memorial udaf Ed. May. Amptman til Anderskov, Hugo Lützow, da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet, och befinder vi, at hand derudi underdanigst tilkiendegifver, hvorledis her paa Landet findis atskillige slemme Folk, en Part fredeløse, andre, som er udbrøt af Fængsel, en Del, som er pardonneret enten af Holmen eller anden Fængsel, och de fleste Løsgengere och tienistløse Folk, som rotter dennem tilsammen och icke alleniste gjører reisende Folk stor Skade, mens besynderlig Bønderne och andre, som boer paa Landet, med underdanigst Forslag, om det vilde behage Eders kongl. May. at gifve en Befaling ud, at enhver, som boer paa Landet, och besynderlig Presterne, skulde gifve alle Løsgengere och tienistløse Folk an hos enhver Steds Øfrighed, paa det med Flid kunde forskis efter saadanne Folk, och saasom de hafve giort Skade paa mange Steder

¹⁾ S. T. Nr. 689. ²⁾ P. I Bl. 113. ³⁾ S. T. Nr. 713, 714.

med Røffen och Stielen, at de maatte traktis efter och skarp examineris, och saafremt der fantis Sag med dennem, da efter Landsloven at dømmis och straffis; dersom och saa var, at de icke godvilligen vilde gifve sig fangen, eftersom de bruger baade Bøsser och andet Gever, at de, som sligt var anbefalet, med videre Proces derfor maatte vere forskaanet.

Herom er voris underdanigste Mening, at dersom saadanne Røfvere strax udi Begyndelsen ved offentlig eller almindelig Befaling skulde prosequeris, da var at formode, at de vel paa en Tid lang skulde separere sig och holde sig stille, mens dog, naar de nogenledis fornam deris Leilighed, skulde søge at rottere sig sammen igien, hvorfore vi langt tienligere befinder, at eftersom erfåris, at de tvende Eders Mayts. Ampter, Anderskov och Vordingborrig, her udi Landet allermest med saadanne Røfvere skal vere opfyldt, och Amptmanden til Anderskov saavel som Forpakteren til Vordingborrig allerede skal hafve nogenledis Kundskab och Efterretning om en Part af dennem, Ed. May. kunde lade udgaa sine naadigste Befalinger til bemelte Amptmand och Forpaktere, at de udi alt Secretesse skulde søge at lade attrapere en eller anden af saadanne Røfvere, hvilke siden skarp kunde examineris, hvor de andre hafde deris Tilhold, hvorved de siden dis lettere ved en Partie Ryttere, som dertil kunde commenderis, eller anden Middel var at bekomme, helst naar Vintren blifver noget sterkere, och Sneen er falden, saa de icke saa let udi Skovene sig kunde opholde. Naar nu saaledis en Partie af dennem var udrøddit, da paa det Landet kunde holdis rent for saadanne Folk, kunde Ed. kongl. May. lade publicere en streng och alvorlig Befaling, baade imod saadanne Røfvere saavel som andre, som i nogen Maade dennem heler, opholder eller herbergerer. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 2. Decembris anno 1667.

105. Resolution af S. K. 2. Dec. 1667.

Udkast med Peter Reetz' Haand i S. K.'s Arkiv.

1. Bref til alle Amptmænd, Amptforvaltere oc B. oc R. i Sieland, at de med Flid udforsker de Personer, som sig sammenrottit hafve til at berøfve oc myrde Folk, lader dennem paagrube, fengslingen anholde oc efter lovlig forhørfvede Dom straffe. Skulde nogen af saadane Personer, naar de blef angreben, vilde stille sig Værn, oc af nogen, som efter kongl. Befaling commanderit vaar dennem sig at bemegtige, derudover, naar hand sig ei vilde lade tage, vorde saarit

eller dødit, da ligge paa sin egen Gierning, oc dend, hannem saarit eller dødit hafde i slig Occasion, intet derfor at lide.

2 a). Præsterne at befalis en rigtig Fortegnelse. som de agtede at forsvare, Amptmændene oc Amptsforvalterne at tilstille paa alle Løsgengere oc tjenstløse Folk, enhver i sit Sogn a).

3. Paa alle Færgesteder at befalis, hvem for got eractis, at Befalingen skal gaa til, at ingen ledig oc løs Person, som ei med Pas oc rigtig Besked kand bevise, hvem hans Hosbonde er, eller oc, at hand ei bør for Løsgengere at agtis, tilstedis at passere, b) mens paagribis oc efter ofver hannem forhværfvet Domb straffis, som hans Forseelse er til b).

4. At Oberste Rosencrantz samt Jean Pauli maatte faa Befaling Amptmændene oc Amptsforvalterne, naar det begæris, at assistere til at paagribe ofvenbem. Personer.

5. At merbem. Amptmænd oc Amptsforvaltere maatte i dend kongl. Befaling, til dennem skal gaa, notificeris om de tre nestforegaaende Poster, som H. k. Mt. hafver anordnit til at assistere dennem i dette Værk med.

Om H. k. Mt. vil hafve, at noget Pris paa disse sammenrottede onde Folkis Hofveder skal settis for enhver, som dennem kand er tappe, at da sligt ved en aaben Mandat vorder publicerit.

a) Senere overstreget. b) Senere overstreget.

9.—23. Dec. 9. Dec. Møde¹⁾ iflg. Kongebrev²⁾ af 1. Maj, stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., hvorved dette faar Ordre til at udtale sig om Midler til at afhjælpe den stadige Tvistighed mellem Borgerskabet i Kongens Riger og Lande og udenlandske Købmænd. Naar nemlig disse fremmede Købmænd enten selv eller ved deres Tjenere indførte Varer til Forhandling og ikke kunde forhandle dem fra Skibene og heller ikke strax havde Lejlighed til at udføre dem, saa plejede de at oplægge dem, hvorpaa de da tiltaltes og dømtes fra deres Varer, eftersom de havde handlet imod Recessen og Borgerskabets Privilegier. Kongen havde i den Anledning modtaget flere Intercessionsskrivelser fra fremmede Steder om Restitution af disse fremmede Købmænds Gods, og ønskede derfor for at der kunde træffes en Bestemmelse til Gavn for Handelens Frihed og især

¹⁾ P. I Bl. 113. ²⁾ S. T. Nr. 269.

for København, der nu maatte regnes for en Grænsefæstning, S. K.'s Betænkning, om det ansaa det for gavnligest, enten at fremmede aldeles ingen Varer maatte oplægge under deres Fortabelse, eller ogsaa at det tillodes dem, naar de enten afhændede Varerne en gros — i Skippund og Læster — eller stykkevis, men da ved Kommission given til en Borger. — S. K.'s Betænkning (Nr. 106) af 23. Dec. udtalte sig for at give Tilladelsen, og i Overensstemmelse med den udstedtes en Forordning¹⁾ 28. Jan. 1668²⁾.

106. Betænkning af S. K. 23. Dec. 1667.

To Renskrifter samt en Konc. med Peter Reetz' Haand i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende, hvorledis dend Tvi-stighed och Iring, som tyt och ofte imellem Borgerskabet i Eders Mayts. Rieger och Lande paa den ene och fremmede, udlendiske Kiøbmend paa dend anden Side om fremmede Kiøbmend deris Vares Opleggelse och Forhandling forrefalder, herefter kunde forrekommiss, saa ochsaa et vist Reglement treffis, hvorefter de vedkommendis sig udi slig Tilfelde kunde hafve at rette, da er saadant af os underskrefne udi Underdanighed efterkommet, och er derom vorris underdanigste Mening, at efterdi icke aleniste Ed. kongl. Mayts. naadigste Forordning Toldvesenet angaaende, dateret Kiøbenhavn dend 20. Decembr. anno 1662, tillader fremmede deris Vare i Kiøbstederne at oplegge och igien at forhandle, mens endoch sligt til Stedernis och serdelis denne Eders Mayts. Residents Stads Gavn och Provision i fornøden Tilfelde geraader, det da baade tilladeligt och nytteligt er, at alle fremmede och udenbyes Kiøbmend tilstedes ligesaavel alle Slags Vare, saa lenge dennem self lyster, at oplegge och forhandle som dennem udaf deris Skibe paa Reden at selge, dog at saadan Opleggelse och Forhandling imod dend tilbørlige Tolds Betalling sker, af publique eller dertil leiede Pakhuse och Kieldere,

¹⁾ S. R. Nr. 33. Særskilt trykt.

²⁾ Samme Dag meddeler den svenske Gesandt sin Regering: »Collegium Status kommer flittigere end tilforn sammen for at overveie følgende Sager: 1) om Krigsmagtens Underholdning, 2) om Nedsættelse af den Landet hidtil paalagte Contribution, 3) for at bedømme de til Hs. M. indgivne Forslag til igien at bringe Commercierne her i Riget paa Fode« (Becker II, 209).

och det allene en gros, nemmelig i Skippund, Lester och Stycker, och Vin och Vineicke icke i ringere Quantität end Rinskvin i sex Amer Tal, Spanskvin i Piber, Frandtvin och Vinedike i fiere Oxhofder, Brendevin i Oxehofder, och det til Borgere och edsoren Indvaanere, dog at ingen af Adel, Borgere eller andre, som med fremmede maa handle, hermed formenis af Skibene saasom tilforn at kiøbe, saavel som och til deris Husholding och egen Nøttorft fra fremmede Steder at forskrifve, hvis de behøfve kunde. Paa det och alt Underschlef herudi kand forrekommis, siunis os underdanigst gafnligt at vere, først at Eiermanden af bemelte oplagde Vare, saa ochsaa Eders Mayts. Tolder och Told Inspecteur, enhver sin Nøgel til bemelte Pakhuse hafver, saa at Eiermanden eller hans Factor och Fuldmegtige ei tilstedis uden benefnte Tolders och Inspecteurs Videnskab och Nerverelse i Pakhuset at indkomme eller noget deraf, som før er meldet, at selge. Hernest, at Tolderen udi sine Maanedes Registerne, som paa Eders kongl. May. Skatkammer indleveris, richtigen ved Dag och Datum Maal och Vekt indfører, hvad som selgis af bemelde oplagde Varer och til hvem, disligeste och derforuden i en Appendice ved Slutningen af sine aarlige Regenskaber, hvor meget af samme oplagde Vare usolt och i Beholding findis. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 23. Decembris anno 1667.

Eders kongl. Mayt. allerunderdanigste, troepfiktigste Tienere.

20. Dec. Kongebrev¹⁾, stilet til S. K., hvorved dette fik Befaling om at udtale sig angaaende en Supplik fra Færgemændene i København om Stadfæstelse af deres Lavpartikler, der var udstedte 11. Marts 1622²⁾ af Magistraten. — Suppliken³⁾, der er dateret 2. Dec., beder Kongen tage i Betænkning, at »vi fattige Mend icke alleniste udi forleden Krigs oc Beleirings Tider store Præssurer och Opvartninger med vores Pramme oc Baglast Baade ofverefnliggen udstandet hafver, men endocsaa til det kongl. Castels Fortification och ellers udi atskillige andre Maade store oc mødsommelige Arbeids Tienister bevist hafver«.

23. Dec.—2. Febr. 1668. Møde 23. Dec.³⁾ iflg. Kongebrev⁴⁾ af 18. Maj, stilet til S. K., hvorved der tilsendtes dette

¹⁾ S. T. Nr. 743 (tr.: Kbhs. Dipl. VI, 431) med Indlæg.

²⁾ Tr.: Kbhs. Dipl. II, 677 ff. ³⁾ P.¹ Bl. 114. ⁴⁾ S. T. Nr. 313.

blandt andet en Supplik fra Margrete Lauge Simonsens af Christiania om, at hendes Sag maatte indkomme for Kommissærer. — S. K.'s Betænkning (af 2. Febr. 1668, Nr. 107) udtalte sig imod at indrømme hende disse Kommissærer, da der allerede var gaaet Højesteretsdom i Sagen to Gange. — I Overensstemmelse dermed modtog hun Svar¹⁾ 13. Febr. 1668. Jvfr. 31. Jan. 1670.

107. Betænkning af S. K. 2. Febr. 1668.

Orig. i N. R. A. Konc. med Frants Raschs Haand i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende, om Margrete Lauge Simonsens efter hendis indleverede underdanigste Supplication och Acter med Føie kunde tilstedis Commissarier udi hendes Sager imod hendis Vederparter, Peder Nielsen och Hans Christensen, da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet, och befinder vi, at efterdi imellem bemelte omtvistendis Partier er allerede tilforne ganget tvende Høieste Rettis Domme, och Margrete Lauge Simonsens intet hafver at prætere imod samme hendis Vederparter, som icke tilforne i samme Høieste Rettis Domme er indført och decideret, da hun icke med nogen Fundament eller Billighed paany igien Commissarier bag paa Høieste Rettis Domme at kunde begiere. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 2. Februarii anno 1668.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste, troepfiktigste Tienere.

Hansz Schack. P. Reetz. H. Bielcke.

V. F. Guldenlew. Ch. Parsberg mp. Hans Svane.

Peter Bülche mp.

30. Dec. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev²⁾ af 28. Nov., stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., for at overveje en Memorial fra Daniel Knopf, Generaltoldforvalter i Norge, om Trælasten sammesteds. Kongebrevet udtaler: »Vi ere kommen udi Erfaring, hvorledis Trælasthandelen i vort Rige Norge merkeligen aftager formedelst den store Mengde, som deraf i forleden besverlige Aaringer oc Søekrig paa Hauf-

¹⁾ N. T. Nr. 17. ²⁾ S. T. Nr. 691.

nene er fremført oc endnu dagligen udi stor Mengde fremførøis oc dog icke af di trafiquerende paa nogle Aars Tid skal kunde afhentis, mens Aar efter andet blifver bestaaendis oc merkelig forderfves, voris Undersaatter icke alleniste til stor Skade, medens os i voris Intrader til Afgang oc Forhindring, saavel som oc at Skoufvne derved megit udhugges oc rui-neris«. —

Herom og om Daniel Knopfs Forslag (der synes at være gaaet ud paa at forbyde Skovhugst i Norge et Aar) forhørte S. K. paa samme Møde nogle fornemme norske Folk, som kunde have nogen Kundskab derom; der blev ikke voteret i Sagen¹⁾. — Jvfr. 13. Jan. 1668.

1668.

13. Jan. Møde, hvor der forhandlede videre om Trælasten i Norge (jvfr. 30. Dec. 1667). Der blev vedtaget, at eftersom der ikke fandtes periculum in mora dermed, især fordi Daniel Knopfs Forslag ikke syntes praktikabelt uden den fattige norske Bondes Ruin, saa kunde S. K.'s videre Overvejelse om Sagen opsættes til Daniel Knopfs Ankomst, som dog ventedes med det første²⁾.

13. og 20. Jan.³⁾. Møder iflg. Kongebrev⁴⁾ af 27. Nov. 1667, stilet til S. K., hvorved dette fik Befaling om at udtale sig angaaende en Supplik fra Borgere i Frederikshald, hvori disse begærede forskellige Benaadninger, fordi Byen var bleven ødelagt af en Ildebrand. S. K.'s Betænkning (Nr. 108) anbefalede Suppliken, og Kongebrev⁵⁾ udstedtes delvis i Overensstemmelse dermed 29. Jan. 1669. Jvfr. 4. Jan. 1669.

¹⁾ P. I Bl. 114. ²⁾ P. I Bl. 114.

³⁾ Jvfr. P. I Bl. 114. ⁴⁾ S. T. Nr. 690.

⁵⁾ N. R. Nr. 16.

108. *Betænkning af S. K. 20. Jan. 1668.*

Orig. og Konc. (med Frants Raschs Haand) i N. R. A.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om en Supplication samt nogle hosføiede Poster, som Friedrichshaldens Indbyggere til Byens Restauration och Fremtarf underdanigst hafver ladet indlevære, da er saadant af os underskrefne udi Underdanighed efterkommet, och befinder vi, at efterdi samme Bye ved ulyckelige Ildebrand nesten gandske er blefven ødelagd och ruinerit, och Indvaarnernis fornemste Næring i Saugtømmer bestaar, som kommer fraa de svenske och med Told af dennem er besvergit, foruden anden Omkostning, som derpaa anvendis, det da gafnlig och fornøden er, at Byens Indbyggere udaf deris underdanigste Begieringer efterfølgende maatte niude, nemmelig for det første Friheds Prorogation for ald Byens Skat och Contribution, saavel som och for Saugskat, paa femb nestfølgende Aars Tid, hvilken Afgang i Ed. kongl. May. Indtegeter (som sig dog ei høit beløber) nogenledis blef compenserit ved Tolden af Trælasten, som derfraa udførris och ved samme Frihed faciliteris. For det andet, at Soldatesqven, som sig sammesteds befinder, icke blef tillat nogen borgerlig Næring at bruge, med mindre de och derimod i alle Maader borgerlig Tyngde vilde vere undergifven. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 20. Januarii anno 1668.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste, troeplichtigste Tienere.

Hansz Schack. P. Reetz. H. Bielcke.

V. F. Guldenlew. Christoff von Gabell mp.

Christoph Parsberg mp. Hans Svane. Peter Bülche mp.

27. Jan. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 20. Dec. 1667, stilet til S. K., hvorved dette fik Befaling om at udtale sig angaaende en Sag mellem Landkommissær i Norge Johan Garman, der havde indgivet Klage¹⁾ til Kongen 11. Dec., og Jørgen Philipsen. Betænkning af S. K. (Nr. 109). I Overensstemmelse dermed udstedtes Kongebrev²⁾ til Ulrik Frederik Gyldenløve om, at Johan Garman kunde lade sin Sag indstævne til Paaken-delse ved Overhofretten i Norge.

¹⁾ S. T. Nr. 744. ²⁾ N. T. Nr. 16.

109. Betænkning af S. K. 27. Jan. 1668.

Orig. og Konc. (med Frants Raschs Haand) i N. R. A.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver befaleet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om en Supplication med tilhørig Documenter, som Eders Mayts. Land Commissarius udi Norge, Johan Gahrman, underdanigst hafver ladet indlevere*anlangende en Compromis imellem hannem paa dend ene och Jørgen Pfilipsøn paa sin Hustruis och hendis afgangne forrige Hosbonds Jacob Eggersens Børn och Arfvingers Vegne paa dend anden Siede, hvorudi bemelte Johan Gahrman formener sig at vere sked for ner och derforre underdanigst er begierendis, hannem naadigst maatte tilladis samme Compromis Forretninger til vidre Paakiendelse at indstefne, da er saadant af os underskrefne udi Underdanighed efterkommit, och er derom voris underdanigste Mening, at eftersom Fuldmacten eller Voldgiften til samme Compromis udaf Johan Gahrman giøris disputerlig, da billigt at vere, at hand dend til vidre Paakiendelse for Ober-Hof-Retten udi Norge maa indstefne. Af Raadstuen for Kiøbenhavnfs Slot dend 27. Januarii anno 1668.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste, troeplichtigste Thenere.

Hansz Schack. P. Reetz. H. Bielcke.

Ch. Parsberg mp. Hans Svane.

3. Febr. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 27. Jan., stilet til S. K., hvori dette fik Befaling om at udtale sig angaaende en Sag mellem Henrik Brehmer og Arvingerne efter hans tidligere Kompagnon Henrik Würger af Lübeck. S. K.'s Betænkning (Nr. 110) gik Henrik Bremer imod. I væsentlig Overensstemmelse med den udgik 17. Febr. Kongebrev²⁾ til Mag. Hieronymus Buck og Jokum Würger.

110. Betænkning af S. K. 3. Febr. 1668.

Orig. i N. R. A. Konc. i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. naadigst hafver befaleet, at Collegium Status skulde forhøre och examinere dend Tvistighed imellom Henrik

¹⁾ S. T. Nr. 37. ²⁾ S. T. Nr. 124.

Brehmer och Jokum Würger af Lybek, hvorom hos Ed. kongl. May. Hands kongl. May. af Sverrig paa bemelte Henrik Brehmers Vegne hafver intercederet, da er saadant af os underskrefne udi Underdanned efterkommet, och befinder vi af begge deris Beretninger. saavel som atskillige af dennem fremlagde Acter och Documenter, at Ed. Mayts. forrige Factor Henrik Würger hafver udi mange Aars Tid haft fellids Handel med Henrik Brehmer, saa dennem atskillige Regenskaber af importante Summer imidlertid er imellom passerit. Der nu efter bemelte Henrik Würgers Død skulde göris Liquidation imellom Henrik Brehmer och Henrik Würgers Arfvinger, hafver de paa begge Sieder gifvet deris Prætensioner imod hinanden under Compromis, som de vilde holde saa fuldkommen som en Dom af dend høieste Øfrighed, saasom derudofver imellem dennem er oprettet trede Instrumenter, nemmelig af dend 30. Julii och 4. Octobris anno 1661, saa ochsaa af dend 9. Julii anno 1667, hvilke de paa begge Sieder hafver samtøkt och approberet, och befindes derudaf, at Henrik Würgers Arfvinger skulde blifve Henrik Brehmer en ansenlig Summa Penge skyldig, hvilke de udi Terminer skulde betale, hvorpaa ochsaa deris Sroger Magister Hieronymus Bock Cautionen paa sig hafver taget. Der nu Jokum Würger efter Henrik Brehmers egen Bekiendelse betimeligen hafver præsenteret hannem dend første Termin af samme Penge och derofter fordret Kvitering, er de af Heurik Brehmer icke blefven annammet, formedelst de om Formalierne af samme Kvitering icke kundet accordere, hvilket ochsaa er Aarsag til ovenbemelte Tvistighed imellem dennem och icke Betalningens Ophold paa Würgers Side, ti Jokum Würger, som billigt, hafver præten-deret, at samme Kvitering skulde expresse fundere sig paa Compromissen samt de andre Contracter, som imellom dennem var oprettet, hvilket Henrik Brehmer icke vildet samtøcke, mens opsat en anden Project af Kvitering, som vi befinder, Jokum Würger samt hands Interessenter ei noksommeligen hafver kundet vere forsikret med, hvorforre vi Henrik Brehmer saadan Ubillighed hafver remonstreret, saa hand efter Jokum Würgers Begiering vil referere sig udi Kviteringen paa bemelte Compromis och Contracter, som hand ochsaa med egen Haand saadant udi sin Kviterings Project efter hosfølgende Copies Indhold noteret hafver, hvormed Jokum Würger ochsaa hafver veret tilfreds, uden at hand endnu hart derudi persisterer, at udi Kviteringen maatte med indførís, at Compromissen icke allene hafde voret oprettet, mens ochsaa afhandlet, hvilket vi dog af ingen

Importance befinder. At ellers Henrik Brehmer fordrer Renten, som, imidlertid at Pengene hannem af Jokum Würger blef præsenteret, hafver kundet opløbe, siunis os underdanigst ei billigt at vere, eftersom hand self befindes at verre skyldig derudi, at Pengene icke blef effective erlagd, fordi hand icke udi debita forma hafver vildet kvitere Jokum Würger derfor; derforuden hafver Jokum Würger, som hand beretter, icke brugt Pengene imidlertid, mens ladet dennem staa udi Forvaring hos en anden och forrenter dennem paa de Steder, hvor hand dennem hafver optaget. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 3. Februarii anno 1668.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste, troepликтigste Tienere.

Hans Schack. P. Reetz. H. Bielcke.

Christoff von Gabell mp. Hans Svane. Peter Bülche mp.

Samme Dag Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾, stilet til S. K., hvorved dette fik Befaling om at udtale sig angaaende to Forslag fra Titus Bülche, Borgmester i København og Kommissær for de norske Kirker, om at hjælpe disse paa Fode. Det første af disse Forslag²⁾ (Nr. 111) er dateret 26. Nov. 1667, det andet³⁾ er udateret. S. K., der havde faaet Ordre til at stævne Bülche for sig, for at han selv kunde give Oplysninger, behandlede Sagen 3. Febr. For- og Eftermiddag; dets Betænkning (Nr. 112) blev dog kun udfærdiget som Udkast, men hverken forelæst eller underskreven i S. K., lige som der kun skete mundtlig Indstilling til Kongen³⁾. — 9. Maj udstedtes en lang Række Kongebreve⁴⁾ om Ordningen af de norske Kirkers Forhold, tildels paa Grundlag af Titus Bülches Forslag og S. K.'s Betænkning.

*111. Forslag fra Titus Bülche om de norske Kirker
26. Nov. 1667.*

Kopi i Indlæg til S. T. 1668 Nr. 93.

Allernaadigste Herre oc Konge.

Eders kongl. May. hafver Inspection oc Direction ofver Kirkerne udi Norge mig, Eders Mayts. underdanningste Tienere, naad. anbe-

¹⁾ S. T. Nr. 93. Dette Brev er dog dateret 10. Febr. Enten denne eller den ovennævnte Dato (3. Febr.) maa være urigtig.

²⁾ Indlæg til S. T. Nr. 93. ³⁾ P. I Bl. 115.

⁴⁾ N. R. Nr. 73. N. T. Nr. 51—58.

troed, hvorfor jeg efter underdanigste skyldige Plicht Relation om Kirkerne udi Norge deris Tilstand oc Beskaffenhed anno 1665 underdanigste hafver indgifvit oc derudi andragit, hvor hellig Kirkerne af mange, som med deris Indkomster er benadede, forurettet er, idet de Kirkerne, som goed Indkomst hafde, uforferdiget lader henstaa, at Guds Tienniste neppelig derudi for Regen oc Drob sambt anden Brøstfeldighed kand forrettis, item at de fattige, som ellers af de, hvis Indkomster nogit ofver de ordinari Udgifter kunde ofverskyde, efter sal. oc høiloflig Ihukommelse C. 4ti Recesses Tilhold blef til deris Bygnings høifornøden Reparation forhiulpet, som nu, formidelst de er bort benaadet, ei sker, hvorudofver foromrørte fattige Kirker er udi saa stor Giæld oc Brøstfeldighed geraaden, at ei ses, paa hvad Maade de nogen Tid kand igien blifve hiulpen, med mindre Eders kongl. May. derudi foderligst lader stille tienlig Order, til hvilken Ende jeg min underdanigste Relation indgifvet hafver, hvorpaa formidelst indfallende besverlige Krigs Tid ingen Resolution er følget, omskiønt jeg Tid efter anden med underdanigste Suppl. derom anholdet oc Kirkernis store Nød oc Elendighed derudi demonstrerit, saasom Kirkernis Brøstfeldighed, som allene udi Aggerhus oc underligende Lene beløber sig hos de Kirker, self deris Indkomst nyder, foruden det, siden anno 1664 derpaa er reparerit, Penge 35128³/₄ Rdr. 15 Sk., som Brøstfeldighedernis Taxcering vidre udviser. Udi Trundhiems Len er. foruden det Kirkernis Brøstfeldighed nogle tusinde Rixdr. opløber, 14 Kirker, som gandske af ny skal opbygges, hvorimod ingen Beholding, mens stor Giæld findis, saa at Kirkernis Giæld udi et de mindste Proustier i Trundhiems Len befantis anno 1664 at beløbe sig 1450 Rdr. 11 Sk., det af hosfølgende Specification kand ses. Udi Bergen oc Stavanger Stifter ei [o: er] Kirkernis Elendighed icke mindre at se, som for Vitløftighed Skyld her at demonstrere forbigaaes. — Hvilken Kirkernis store Elendighed er foraarsaget af det, alle Kirkernis Beholdinger oc it Aars Landskyld, baade deris, som deris egit til egen Brøstfeldigheds Forferdigelse self høit behøfvede, saavel som de, nogenledis var vedligeholdet, blef anno 1659 af den Tid Eders May. Stadtholder udi Norge, Hr. Niels Trolle, befallet at laanis til Militiens Fornødenhed, som af Trundhiems Len beløb sig, lefverit blef, 3284 Rdr., som vaar det, mange fattige Kirker i langsommelig Tid hafde sanket paa, derforuden blef anno 1657, 1658 och 1659 til Soldaternis Underholding annammit hver af bem. 3 Aars (!) hver Kirkes halffe Tiende, hvilket, naar for en bil-

lig Taxt anslaes oc tillige med den naadigste anno 1664 paabudne Hendis kongl. Høiheds Princessindens Styr beregnis, af ermelte Trundhiembs Len kand beløbe sig ungefer 11000 Rdr. Item er siden anno 1660 nesten alle de Kirker udi ermelte Eders kongl. May. Rige Norge, som nogen Indkomst hafde, til ser Personner bort benaadet, oc endelig alle Kirkers Tiender anno 1666 arresterit oc til Militiens Fornødenhed befallet til Magasin Hussene at henførís, hvoraf endnu en Del resterer, formidelst Tienden paa mange Steder var cønsummerit, før Aresten blef forkynt, oc ellers var udgifvit til Kirkeris Gields Afbetalling.

Hvorfore til Eders kongl. May. jeg med underdanigste Bøn paa Kirkernis Veigne indflyer, Eders ko. Ma. af høi kongl. Naade oc Mildhed vilde naadigste tillade, at de Kirker, som med deris Tiende til Magasin Hussenne at lefvere endnu resterer, motte dem self til Hielp til egen Brøstfeldigheds Reparation beholde, oc ellers at Eders kongl. May. vilde alle Benaadinger udi nogle Aar ophefve, som anno

a) sked er, eller i andre Maade Penge til deris Forferdigelse, før Brøstfeldigheden gandske tager Ofverhaand, ordinere. Herpaa ervartes en naadig Resolution. Hafn. d. 26. 9br. anno 1667.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste oc med Lif oc Blod troskyldigste Tiener.

Titus Bulche mp.

a) Hul i Texten.

112. *Udkast til Betænkning af S. K. 3. Febr. 1668.*

Konc. med Rettelser af Frants Rasch i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om Titus Bülckis, Borgemesters her udi Kiøbenhavn och Commissarii ofver Kierkerne udi Norge, underdanigste Forslag til samme Kierkers Reparation och Vedliegeholdelse, da er saadant af os underskrefne udi Underdanighed efterkommet, och befínder vi saavel af hands mundelig Beretning som af hannem indleverede Skrifter, at samme Kierkers Brøstfeldighed och ruinerede Tilstand skal vere forarsaget en Del derudaf, at mange, som med Kierkernis Indkomster imod deris Vedliegeholdelse er benaadet, hafver ladet Kierkerne henstaa uforferdiget, hvorudofver de Aar efter andet udi dis mere Brøstfeldighed och Ruin er geraade, dernest at en stor Del af Kierkernis Indkomster er anvent til Militiens Fornødenhed, saavel udi forgangne Kriegstider som i Serdelis-

hed anno 1666, der samptliche Kirketiender udi Norge blef arresterit och til Magazin Husene befalet at henførís, hvorudaf en Part var blefven til Rest, formedelst Tienden paa mange Steder skal hafve voren consumerit, førend Arresten blef forkynt, och ellers var udgifven til Kirkernis Gields Afbetaling, hvorforre hand paa Kierkernis Vegne underdanigst er begierendis, at Ed. kongl. May. af kongelig Naade och Mildhed vilde naadigst tillade, at de Kierker, som med deris Tiende til Magazin Husene at lefvere endnu kunde restere, maatte samme deris Restantz til egen Brøstfeldigheds Reparation indbeholde, saa ochsaa at Ed. kongl. May. naadigst vilde lade sig befalde enten udi nogle Aars Tid at ophefve alle udgifvene Benaadinger paa Kierkernis Indkomster eller ochsaa i andre Maader Midler at lade ordinere til Kirkernis Forferdigelse, førend Brøstfeldigheden gandske tager Ofverhaand. Herom er voris allerunderdanigste Mening, at saasom Ed. kongl. May. allerede samme Restantz til Magazin Husene Kirkerne naadigst hafver efterlat, saa nødvendigt och billigt befinde vi, at de, som er benaadet med Kierkernis Indkomster och derimod icke tilbørligen hafver holt deris Kirker vedlige, samme deris Benaadinger, hvilke de ligesom self hafver forbrut, maatte miste.

Derforuden hafver bemelte Borgemester Bülcke videre deduceret samme sine underdanigste Ansøgning, saasom efterfølgende Poster udviser, om hvilke vi voris underdanigste Betenkende hosfoiet hafver, som følger.

Voris underdanigste Betenkende derom.

1. At de Kirkebenaadinger, hvormed en eller anden ex gratia hafver voret beneficeret, helst de, som icke hafver holt deris Kirker tilbørligen vedlige, maatte ophefvis, befunder vi til Kirkernis Fremtarf hel tienligt at vere, saa ochsaa, at af Amptmendene, Bisperne, Kirke Commissarien och Stiktskrifverne herefter blef holdet god Inspection ofver Kirker-nis Indkomster, at dermed riktigen och forsvarligen maatte omgaaís.

Posterne af hands underdanigste Forslag.

1. At alle Kirkebenaadinger, vere sig paa ald Indkomsten, Landskyld, Kiorleie och Tienden, Landskyld allene eller Tienden allene, mod det de Kirkerne vedligeholder eller nyder Kirketiender for Betalling efter Capituls Taxt eller nogen vis Penge af Beholdningen uden virkelig Tieniste, ex gratia eller pro officio, maatte ophefvis, och Kirkerne som af Arrilds Tid self nyde deris egen Indkomst, och de, som

Mens dersom dennem, som pro officio noget af Kirkerne er tillagd, skulde gifvis en vis Pension af samptlige Kirkernis udi hvert Amt eller Stift deris Indkomster, da kunde saadant letteligen forsaarsage nogenledes Confusion udi Kirkestolene, hvilken enhver Kirke for sig efter Recessen bør at hafve.

2. De, som befindis at hafve nøt saa meget af deris Kirke-Indkomster, at de dermed kand lade reparere Kirkerne, bør det billigen dertil at anvende, och kunde enhver, ligesom hand hafver nøt til af Kirkerne, alvorligen tilholdis Kirkerne inden et Aars Tid tilbørligen derudaf at lade forferdige.

3. Denne Post befinder vi underdanigst hel nøttelig och nødvendig at vere, mens fornøden derhos, at af Bispen, Kirke Commissarien och Stiktskrifveren udi hvert Stikt blef giort en vis och billig Repartition, hvor meget dend ene Kirke med Billighed kunde komme til at hielpe dend anden; hvem af dennem icke kunde vere self tilstede derhos, dend at lade det forrette ved sin Fuldmektige och self svare dertil.

4. Denne Post befinder vi iligemaade underdanigst gafnligt at vere, uden hvis Stiktskrifvercaution angaar, dend ei saa meget at vere fornøden, helst efterdi Prousterne, Sognepræsterne och de

pro officio noget af Kirkerne er tillagt, i Steden gifves en vis Pension, som af alle Kierker i samme Len eller Stift per advenant kunde udgifvis.

2. Alle, som Kirke Indkomster eller Tiender med des Vedligeholdelse hafde nøt, strengelig anbefaled, hvis Brøstfeldighed paa samme deris benaadede Kirker nu fantis, flux uden Undskylding i tilkommende Sommer at lade forferdige under høi Straf och Brøde.

3. At alle Kierker udi hver Stiktskrifveri motte med, saavit de af deris Beholding nogenledis kunde ombære, komme de brøstfeldige Kirker udi it eller toe Praustier (ligesom Stiktskrifveriet var stort til, eller Beholdingen kunde tilstrecke) til deris Forferdigelse til Hielp, och andet Aar it eller toe andre Proustier, indtil de saaledis (hver Kirke ved sin egen och andre Kirkers Hielp) sambtlig var forferdiget.

4. Och paa det med samme Bygning ret och forsvarlig kunde omgaaes, at Kierkernis Penge ei til andet end Kirkernis egen Fornødenhed och Reparation blef anvent, da Stiktskrifveren hver

andre tillige med Stiktskrifverne for sig til Kongl. May. at stille
 dermed skulde hafve Inspection. Caution och derefter tillige med
 Prausterne i de Proustier, med Bygning skulle anfangis, udi Sogne-
 præstens och nogle de beste Sogne- Tømmermand och en Murmesters
 mend i hver Sogen sambt en Nerverelse enhver Kierkes Brøst-
 feldighed besichtige och med Byg- mestern da oprette Contract och
 gjøre Anordning, hvis Materialier behøfdis, det allersnariste muligt
 var, kunde til Veie bringes, och Bønderne efter Recessen skaffe
 Tømmer, Spon och Træfang, item Kampsten och dislige, och hver
 af Sogne Mendene, naar deris Kirke blef forferdiget, dertil gjøre
 nogle Dages Arbeid.

14. Febr. Kongebrev¹⁾, stilet til S. K., om at overveje en Klage¹⁾ af 24. Jan. fra Magistraten i Lübeck. Denne havde beklaget sig over, at en Købsvend i Kontoret i Bergen, Christoff Ehrhorn, der havde begaaet forskellige grove Forbrydelser, hvorfor han skulde dømmes i Lübeck, havde stillet sig under Beskyttelse af Præsident og Raad i Bergen, hvilket stred mod de Kontorskes Privilegier.

13. Marts. Kongebrev²⁾, stilet til S. K., hvorved dette fik Befaling om at afgive Betænkning angaaende en Klage²⁾ af 19. Febr. fra nogle engelske Købmænd i Helsingør. Disse havde beklaget sig over, at skønt de havde Tilladelse til toldfrit at oplægge deres Købmandsgods i Helsingør og føre det derfra til andre Steder, saa tillodes det dem dog ikke at aabne Pakkerne eller adskille Godset, saa ofte det behøvedes, selv om det Gods, der fandtes i Pakkerne, skulde sendes til fremmede udenfor

¹⁾ S. T. Nr. 106.

²⁾ S. T. Nr. 204.

Danmark, uden samtidig at betale Told. De ansøgte da om, at dette maatte blive ændret, saa meget mere, som Tiderne nu desværre var saaledes, at Købmænd, som før havde faaet hele Pakker, nu lod sig nøje med halve eller fjerdedels Pakker¹⁾.

1. April. Kongebrev²⁾ til S. K., hvorved dette fik Befaling om at udtale sig angaaende en Ansøgning²⁾ af 23. Marts fra Erik Banner til Tybjerggaard. Denne erklærede, at han skulde indestaa for sine Bønders Skatter, som han ogsaa rigtig havde erlagt, men alligevel gik Bøndernes andre Kreditorer forud for ham, saa at de kunde tage alt og drive Bonden fra Gaarden, saa denne hverken kunde saa eller høste, og Proprietæren hverken fik Landgilde eller Erstatning for sit Udlæg. — S. K. skulde da overveje, om det fandt det heldigt, at der herom skulde udgaa nogen almindelig Forordning for at sikre Proprietærens Ret.

2. April. Kongebrev³⁾ til S. K., hvorved dette fik Befaling om at udtale sig angaaende en udateret Supplik³⁾ fra Mariager By. Denne beklagede sig over, at den var meget betyngtet med store Kontributioner og Indkvarteringer, saa »Byen derfor mesten Delen er blefven øde, oc di igien blefne paa 2 eller 3 nær forarmet, saa Byen gandske er ruinerit. Aarsagen, at en Del af di forarmede Borgere oc andre, saa snart di skattis skal ofver Formuen (som ald Borgerskabet maa sig i Sandhed beklage ofver), begifver sig ud paa Landet oc setter sig neder her omkring Byen oc bruger allehaande Høckeri och Kiøbmandskab, de igien blefne til Nachdel oc Skade, saa det er at formode, at dersom det saaledes lenger skulle continuere, oc Byen ei forlindres, den derofver i Grunde blifver ødelagt, oc di fattige Folk med alle flytte derfra«. — Byen ansøgte derfor bl. a., om der maatte blive den anvist et bestemt Opland, hvorved den kunde formodes atter at ville tiltage.

¹⁾ Under 12. Marts meddeler den svenske Gesandt: »Der arbeides i Collegio Status paa at inddrage saa meget som mueligt af Krigsstaten og senere efter Proportion af de andre Collegier« (Becker II, 218).

²⁾ S. T. Nr. 251.

³⁾ S. T. Nr. 252.

6. April—Maj. 6. April¹⁾ Møde iflg. Kongebrev²⁾ af 18. Maj 1667, stilet til S. K. Ved dette tilsendtes der S. K. en Extrakt fra Rasmus Clemmensen om en Sag mellem ham og Fru Hilleborg Bille samt Henrik Müller om Stensballegaard, samt et Projekt, hvorved han begærede, at Sagen herom maatte blive henvist til Højesteret. S. K.'s Betænkning af Maj (Nr. 113) stillede sig velvilligt hertil, og i Overensstemmelse med den udgik der Kongebrev³⁾ til Peter Reetz 20. Juni.

113. Betænkning af S. K. Maj 1668.

Orig. i Indlæg til S. T. Nr. 503. Konk. i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om en Stefning til den høieste Ret, som Rasmus Clemmensen, Borger och Indvonner her i Staden, imod Frue Hilleborg Bilde saavel som Rentemester Henrik Müller underdanigst er begierendis anlangendis et Kiøbs Underkiendelse af Stenbollegaard, som Frue Hilleborg Bilde, mens hun skulde hafve voret under Rasmus Clemmensens virkelige Indmaanings Forfølgning, til bemelte Rentemester Müller hafver solt och afhendet, da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet, och er derom vorris underdanigste Mening, at eftersom Rasmus Clementsons Fordring hos Frue Hilleborg Bilde befindes gandske retmessig at vere, och hand tilforne ofver samme hands Fordring Høieste Rettis Domb imod hende hafver erlanget, da paa det hand udi saadan hands Fordring icke for lenge skulde opholdis, kunde hannem saadan underdanigst begierte Stefning til Høieste Ret vel tilstedis til Opliusning och Decision, om bemelte Frue Hilleborg Bilde dend Tid, hun Gaarden til Rentemester Müller afhendte, virkeligen hafver voret under Rasmus Clemmensens Indmanings Forfølgning, och i saa Maade Gaardens Afhendelse bør at underkiendis eller icke, dog Rentemester Müller sin Ret forbeholden, om hand sig med Rasmus Clemmensen for Høieste Ret immediate udi Proces derofver vil indlade,

¹⁾ P. I Bl. 115.

²⁾ S. T. Nr. 313.

³⁾ S. T. Nr. 503.

førend Sagen tilforne til Hiembting hafver voret paakient. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend — Maii anno 1668.

Eders kongl. Mayt. allerunderdaanigste, troepfiktigste Tiennere.

Hansz Schack. P. Reetz. H. Bielcke. V. F. Guldenlew.
Christoff von Gabell mp. Christoph Parsberg mp. Hans Svane.
Peter Bülcke mp.

6. April—Maj. 6. April¹⁾ Møde iflg. Kongebrev²⁾ af 14. Marts, stilet til S. K., hvorved dette fik Befaling om at udtale sig angaaende en Supplik fra Murmesterlavet i København. S. K.'s Betænkning (Nr. 114) af Maj stillede sig velvilligt og i Overensstemmelse dermed udgik Kongebrev³⁾ 22. Juni.

114. *Betænkning af S. K. Maj 1668.*

Orig. i Indlæg til S. R. Nr. 191. Konc. med Tilføjelse af Frants Rasch i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om Murmester Laugets her i Kiøbenhavn underdanigste Ansøgning, at Eders kongl. May. dennem naadigst vilde gifve sin kongelig Confirmation ofver en Bevilling, som de af Stadens Magistrat for nogle Aar hafver bekommet, at ingen skulde maatte antagis udi Murmester Lauget, som icke tilforne hafver bevist sin Døchtighed med Afrids, Deling och Ofverslag, som til Murhandverket henhører och behøfves, da er saadant af os underskrefne udi Underdanighed efterkommet, och befinder vi samme deris underdanigste Begiering gandske billig och nøttig, baade at Eders kongl. May. och denne Stads Mur Arbejde och Fortification des bedre med døchtige Mestere derofver kunde forsørgis, saa ochsaa, at en Byggeherre formedelst Mesterens Vankundighed ei skulde ramme Skade, dog at de Murmester Svenne, som deris Læreaar tilbørligen hafver fuldendet och om slig Afrids och Deling af deris Mestere icke er blefven undervist, derunder icke behøfdis at vere begrefven. Ellers siunis os underdanigst for Stadens Bygninger hel gafnligt at vere, at enten Eders kongl. May. Bygmester hafde Inspection ofver, hvis

¹⁾ P. I Bl. 115.

²⁾ S. T. Nr. 205. Tr.: Kbhs. Dipl. VI, 455. ³⁾ Tr.: Kbhs. Dipl. VI, 470.

udi Staden byggis, eller ochsaa at Staden self forskaffede och underholt en dychtig Bygmester, som tillige med Inspectionen ofver Bygningerne ochsaa burde at svare til, hvis Fauter udi Bygningen kunde begaais. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend a) . Maii anno 1668.

Eders kongl. Mayt. allerunderdanigste troepfiktigste Tienere.

Hansz Schack. P. Reetz. H. Bielcke.

V. F. Guldenlew. Christoff von Gabell mp.

Christoph Parsberg mp. Hans Svane. Peter Bülcke mp.

a) Konc. er opr. dateret 6. Aprilis.

9. April. Kongebrev¹⁾ til S. K., hvorved der tilsendtes dette til Betænkning nogle opsatte Punkter om en Fundats for Børnehuset paa Christianshavn.

22. April. Kongebrev²⁾ til S. K., hvorved dette fik Befaling til at udtale sig om en Supplik²⁾ af Daniel Knopf af 30. Marts. Denne havde paa Strømsøen ved Drammen opbygget en ny Reberbane, den første, der fandtes i det søndenfjeldske Norge, og ansøgte nu om Privilegier for denne. Ansøgningen ledsagedes af en Anbefaling²⁾ af 3. April fra Ulrik Frederik Gyldenløve.

23. April. Kongebrev³⁾ til S. K., hvorved dette fik Ordre til at udtale om sig en Memorial fra Stiftsskriveren i Sjællands Stift, Hans Christoffersen Hjort, om Vedligeholdelse af Sognepræsteboligerne i Købstæderne og om Kirkernes Skove.

4.—8. Maj. 4. Maj Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁴⁾ af 9. April, stilet til S. K., for at overveje en Memorial (Nr. 115) fra Tolddirektøren Marcus Meibom om svenske Søbreve m. m. Memorialen indeholder en lang Række Klager over de svenske og viser Meiboms spændte Forhold til disse⁵⁾. — Sagen behandlede 4. Maj For- og Eftermiddag samt den 6. og 7. Maj⁶⁾. Betænkningen (Nr. 116) af 8. Maj var ikke særlig velvillig overfor Meibom. Denne havde allerede 3. Maj af For-

¹⁾ S. T. Nr. 290. Tr.: Kbhs. Dipl. VI, 458.

²⁾ S. T. Nr. 331 (tr.: Kbhs. Dipl. VI, 460) med Indlæg.

³⁾ S. T. Nr. 334. ⁴⁾ S. T. Nr. 289.

⁵⁾ Jvfr. Becker II, 204, 208, 224, 229 f. ⁶⁾ P. J Bl. 115.

bitrelse over en formentlig Chikane ved et Brev til S. K. (Nr. 117) søgt sin Afsked, og denne bevilgedes ham ved Kongebrev¹⁾ til ham af 9. Juni.

115. *Memorial af Tolddirektør Marcus Meibom.*

April (?) 1668.

Kopi ved Nr. 116.

1. Naar nogen svensk eller fremmed, med nogen svensk Gods ladt, Skipper kommer paa Øresunds Toldkammer och fremviser sin respective tilbørlig Søe Document, saasom ere svenskt Søe Bref eller Certification, udi hvilken alle udi Pacterne requirerede Circumstantier icke indført er, men en eller anden af dem derudi 'er forglemt eller udlat, oc derfor icke kan dømmis at være rigtigt efter Pacterne. — Ti spørgis underdanigst, om saadan Skipper skal tilholdis icke allene at betale af Skibet och Ladingen, men ochsaa at være underkastet Visitationen ligesom Hollenderne, naar de icke hafver deris Rigtighed efter Tractaten.

2. Och naar Skipperen eller nogen svenske Minister oc Undersatter sig setter imoet med mange Molestationer, Trusel och Protestationer imot mig oc icke vil betale, ei heller tillade at skulle betalis, men Skipperen vil reversere sig til at se, om hand ved en svenske Minister Hans kongl. Mayts. Fribref for denne Gang kand forskaffe. Ti spørgis underdanigst, om jeg saadan Revers af hannem skal annamme eller ochsaa hannem interim lade fri passere, indtil Hans kongl. May. allernaadigste Villie om saadan Sag kan fornemmis?

3. Denne Quæstion er af stor Importants, ti 1) udi én Nat kan paakomme stor Storm oc Uveier, saa som det ofte sker, saa at en Skib kommer at siunke udi Øresund, oc Skaden kan vere paa 10, 30 oc vel 40 tusinde Rixdaler, oc 2) derimod Controversien kan være saa dubieus, at jeg icke kan vide, hvorhen Sagen vilde udfalde, 3) imod de svenske, som sig imod setter, hafver Hans kongl. May. sin Action aaben, oc 4) Skipperne moste siden, naar de tilbage kommer, betale.

4. Men herimod kan forvendis til at forekomme saadanne Difficultäter at være best at lade betale, ti 1) udi en dubieus Sag

¹⁾ S. T. Nr. 475.

moste alle udi Hans kongl. Mayts. Jurisdiction forvente Hans kongl. May. Decision, 2) eftersom saadanne casus strax skrifteligen bliver opsent til Hans kongl. May., hafver de derefter at fornemme Hans kongl. Mayt. naadigste Villie, enten at de skulle betalle eller ochsaa vere fri, udi hvilken casu de bekommer igien deris udlagt Penge, oc er det mindre Umag at igien gifve end at fordre.

5. Iblant de urigtige Søebrefve findes, hvorudi staar disse Ord »å sine, sine medredares oc consorters wägnar«, tvende Aarsager ere, hvorfore den svenske Søebref siunis at ei kunde annammis, 1) ingen kan vidne eller betyge for en anden, 2) at efter Pacterne Medredernes Nafne moste insereris, Bremsebroes Pacter udi det 6. Articul siger »saasom des Redere N. med sine Medredere oc Consorter (saafremt flere Medredere findis)«, hvilke Ord ville, at alle Redernes Nafne uno tenore skal insereris, de siger, »med sine Medredere«, icke, saasom de svenske nu begynder at corrigere Bremsebroes Formularet, »å sine medredares wägnar«.

6. Iblant de urigtige svenske Søebrefve findis, hvorudi staar: »hafver sig instält ved sin udskickede Fuldmegtige der sammesteds«, om tilladis kan, at nogen forhverfver nogen Søe Document ved en anden? Manden boede udi Sølfuitzborg. Søebrefvene er udgifven udi Christianstadt, kunde gifve Occasion til stor Vitløftighed.

7. Iblant de urigtige svenske Certificationer findis, hvorudi staar »at Jacob Momma hafver sig instält udi sittiande Ret, men gifver tilkenna ved sin udskickede Willem Momma«. Contradictio manifesta. Denne Certification siunis icke kan annammis, ti elliest kunde en Inbyggere hafve sin udskickede Fuldmectige udi alle svenske Steder oc Provincier. Pacterne ville, 1) at den, som noget tilhører, enten Skib eller Goeds, skal sielf sig instille for Retten, 2) forsøger en Borger saadant paa sin borgerlig Ed, Pacta Bremsebr. arti. 6, »for os oc vor siddende Ret vidnet (betyget) hafver«, 3) settis udi Søebrefvene oc Certificationerne »til Vidnisbyrd« at gifve tilkenne, Expeditionen er tilgangen retmessigen.

8. Iblant die urigtige svenske Søebrefven findis, udi hvilken er udlad Dag oc Aar; spørgis underdanigst, om saadan Skipperne skal tilholdis at betale? eller ochsaa Consideration skal brugis?

9. Naar nogen fremmed Skipper kommer indhafvende nogen schvenske Gotset, hvorpaa hand fremviser en svenske Certification, som icke fuldkommelige skrefven och expederet er af tilbørlige Borgemestere oc Raad, men som nogen svenske Minister eller Be-

tiente eller ochsaa fremmede expleret hafver, saaledis at hand derudi hafver indskrefven nogle requirerede Circumstantier, det være Skipperens eller Skibets Nafn, oc fornemligen det svenskt Gods. Ti spørgis underdanigst, om saadan Certification icke skal forkastis saasom urigtigt, oc Øresundske Tolden skal tagis af Godset efter de expresse Ord af Pacterne.

10. Iblant de urigtige svenske Certificationer findes, udi hvilken staaer generaliter »ladd med Salt oc Vin«. Bremsebroes Pacter ville, at icke generaliter, men specialiter skal blifve insereret udi Certificationerne, hvad Godset och hvor meget af hver Slags det er, hvorfore at hielpe saadan urigtige Certification hafver svenske Commissarien udi Helsingør hosskrefven udi margine Specificationen udi Tal oc Maal.

11. Her giøre de svenske denne Objection: en Borger e[xempli] g[ratia] af Calmar, reigsende self hen til Amsterdam, ved icke, hvad Slags Varerne hand der indkiøbe kand, tager dog med sig en General- eller Blanquet-Certification, at inserere siden Specificationen af Varerne, saasom oc en svensk Inbyggere, som hafver sin Factor udi Amsterdam, hvilken hannem skal tilsende atskillige Varer, naar hand de bekomme kan; tilsender derpaa en Blanquet-Certification til Factorn udi Amsterdam, at specificere derudi Varerne, som hand sender. De sieger, at ded er umueligt anderledis at certificere for det svenskt Godst, men hertil svaris 1) Pacterne vilde, at det svenske Gods, paa hvilket icke kan fremvises en rette Certification, icke skal være toldfri i Sundet, nulla major est justitia quam servare pacta. 2) De af begge høistlofflige Croner deputerede Hrr. Commissarier til Tractaterne samt de Hrr. Mediateurer hafver alle paakommende Sager generaliter decideret udi Pacterne och hafver sig icke kundet demittere ad speciales casus, ti elliest hafde de uendligen haft at giøre med at formere casus oc dem at decidere. 3) Borgemestere och Raad siger udi Certificationerne »oc fornåfnede Goeds«, ergo bør at Gotset skulle indførís udi Certificationerne af Borgemestere och Raad. Til den svenske Objection hafver jeg ochsaa svaret udi den trukkete »Bericht wegen dess Øresundischen Zolwesens«, pag. 50 et seqq.

12. Spørgis underdanigst, om den svenske Commissaris Gerhard de Geer, boende udi Amsterdam, kan betiene sig med svenske Sæbrefve oc Certificationer? Sidste Pacter art. 3 siger »svenske Undersatter, som bygge oc boe i Sverige«. Svenske Commissarier, Envoyées, Ambassadeurer, residerende udi fremmede Land, ere svenske

Borgere, »Undersattere«, men de boe icke udi Sverrige, oc skal de boe udi Sverige, ti de skal sig indstille for Borgemestere oc Raad oc der begiere Søebrefve oc Certificationer paa deris Skibe oc Godset. Begierer underdanigst at vide, hvad forstaaes ved de Ord »som bygge oc bo«, om det Ord »bo« ær ickun explicatif af det foregaende »bygge«, eller ochsaa betyder »welche Hausz und Hof haben und actu darin wohnen?« Denne Question er af stor Importants, mange Skippere oc Kiøbmændene, som boe udi Holland, ere Borgere udi de svenske Byer oc prætenderer at befrie Skibe oc Varerne ved deris i svenske Byer kiøbte Borgerskabet, hvilket efter disse Ord »Undersattere, som bygge oc boe i Sverige« icke skulde tilladis.

13. Naar en svenskt Document paa Skibet icke kan annammis for en rigtig Søebref, fordi derudi er udlat nogen fornem Circumstants, saasom Nafnet af Rederne, spørgis underdanigst, om saadant Document kan annammis for en Certification, naar Gotset derudi er specificeret, saasom iblant de urigtige svenske Documenter en Exempel findis; sidste Pacterne ville, at en Skipper, som sig udgifver for en svenske, alleniste skal fremvise en rictigt Søepas for sin Skib, men icke nogen Certification for indladt Gotset. Erroneum instrumentum in uno casu non potest validum videri in altero, et pacta silent.

14. Naar en fremmed Skipper, komendis udaf Vestersøen, ligger bag Lappen for contrari Vindens Skyld eller udi Øresund, och en Helsingborger Borger eller nogen anden svensk Undersattere tilhandler sig udaf saadan Skib nogle Varer, hvilke hand vil befrie med en Certification, daterit udi Helsingborrig eller Landscron en eller to Dager, siden Skipperen var ankommen bag Lappen eller udi Øresund. Formener underdanigst, saadanne Certification icke kan aktis at vere gyltige, ti udi Certificationsformularet staer, at »N. hafver ladet indskibe Varerne, som hannem tilhører«, men udaf den saaledis for 2 Dager først skrefne Certification seis, 1) at hand icke hafver ladet indskibe samme Vare paa den Sted, hvorfra de kommer, men at hand hafver kiøbt dem, efter at Skipperen var ankommen nedenfor Lappen eller paa Øresunds Rede, oc derforre 2) at Varerne hannem icke tilhørte udi dend Sted, hvorfraa de kommer, ei heller er komne ofver Siøn paa hans Risico.

15. Naar nogen Skipper arriverer udi Øresund fraa Vester- eller Østersiøn oc efter Ordre, som hannem af sine Redere eller Kiøbmændene tilskicket er, oc hand hafver bekommet udi Helsingør, gaer

tilbage med Skib oc Ladingen, saaledis at hand icke passerer Øresunden, spørgis underdanigst, om saadan Skippere icke fri passerer for Øresundske Tolden, alleniste betalende dubbelt Fyrpenge for en ladt oc enkend Fyrpenge for en ballasted Skib?

16. Naar nogen Skib (kommendis med sin Lading fraa Holbäck eller ochsaa nogen svensk Plats udi Cattegat) tvingis af Storm oc Uveier at søge en sicker Hafn udi Øresund oc saaledis setter paa Reden for Cronenburg, indtil Stormen hafver lagt sig, oc siden gaer tilbage at forfremme sin Reise til Vestersøn, spørgis underdanigst, efterdi Skibet icke passerer Øresunden, men af Nøden tvungen er til at søge en Hafn, om det skal betale nogen Fyrpenge. Adficto non videtur addenda adfictio.

17. Naar nogen Skib fryctende for Fiendes Skibe eller Capere sig retirerer til Øresunds Reden for Croneborg, at gaa siden sin Veie tilbage, spørgis underdanigst, om saadan Skib noget betale skal, enten Tolden eller Fyrpenge, eller være gandske fri.

18. Eftersom en engelske Kiøbmand, benäfned John Paul, boende udi Helsingør, nu efter sidste Freds Tractaten med denne Nation sig udgifver for en engelske Commissarius (mand ved icke, om hand af Kongl. Mai. udi Engelland immediate dependerer eller af det engelske Østerske Campagniet) oc sig immiscerer udi det Øresundske Toldvæsent oc store Molestier mig hafver tilføiet udi sidst forleden Octobri udi dend fameuse Lorrendrayers Jan Sybranthsens Sag oc i andre Maader och hafver fordristet sig at begiere af mig, at jeg icke vilde tillade, at nogen engelske oc skottiske Skipper skulde faa sin Øresundske Expedition, førend hand hafde faat sin Expedition hoes hannem paa den samme Foet, dette nu practiceris af svenske Commissarien, hvilket hand nu udi min Fraaværelse saaledis de facto hafver introducerit, at de engelske Skippere kommer til hannem med deris Cocquets (paa hvilke staer skrefven Specificationen af Ladingen, oc ere mange lille Stücker Pergament, hvilke icke er numererit oc tilsammen heftet ligesom de holländske Convoy Zeduler, saa at man icke kan vide, om der flere været hafver), hvilke Cocquets eller Zedduler denne Commissarius extraherer oc skriver paa en Styk Papir (efter den Maner, Hans kongl. May. hafver tillat Raadmanden udi Helsingør Hans Hansen), icke til ringe Præjudits af Øresunds Toldintrader. Ti spørgis underdanigst, hvorledis jeg mig hafver at forholde imod hannem, oc hvad Respect hannem skal givves, eftersom hand, ligesom tilforne oc den svenske Commissarius,

prætenderer sig Rang at hafve, icke allene ofver Borgemestere udi Helsingør, men ochsaa ofver Probsten och den tydske Præst, hvilken Rang jeg formener, hannem oc den svenske Commissarius icke tilkommer, ti 1) de ere ickun particuliere consules enhver at hielpe udi forfallende Occasioner Skipperne af deris respective Nationer, 2) de vilde blifve derofver megit arrogant oc formedelst saaledis gifne Authorität gribe vidre, end dem retmessigen tilkommer. Spørgis ochsaa, om de engliske skulde nyde de forrige Privilegier om Crediten udi Øresund oc at vere fri for Visitationen frem oc tilbage.

19. Eftersom Skipperne, som kommer fraa Lisbon, St. Martin en l'isle de Rhé, fraa Oleron oc nogle andre Steder, icke med sig fører nogen Bevis paa deris intagne Ladinger (ti enten de faar der ingen Bevis, eller dend blifver dennem fraatagen der sammesteds af sidste Vagten), oc heraf stor Urigtighed paavoxer udi Øresundske Toldberegningen. Ti spørgis underdanigst, om icke dette kunde remedieris ved de Hrr. Ministres af Hans allerchristligste May. af Frankrig och de Hrr. General Staternes deris Resident udi Lisbon.

20. Eftersom udi min Tid for Fyrernis Skyld paa Anholt oc Skagen, som icke, saasom vedbør, vedligeholdis, nogle Skibe ere komne til Ulycke, fornemligen paa Anholts Rif, saaledis at de icke allene hafver most bortkaste deris Gotset at komme igien fra Rifvet, men oc nogle med Folk oc alt er siunken, hvorofver jeg allerunderdanigst saa mange Ganger Hans kongl. May. tilskrefvit hafver, oc nu udi Begyndelsen af nærverende Aar mange ynkelig Klager ført er af fornemme Skippere, som lagt hafver under Anholt for Anker to oc trei Nætter oc ingen Fyer seit. Ti ombedis allerunderdanigst, Hans kongl. May. vilde lade udfinde nogen Expedient til at forekomme videre Klager oc Ulycke, som oc Hans kongl. May. egen Undersætter kunde tilstøde. Faa Klager hafver veret ofver de 4 svenske Fyrerne, men mest alle den Tid, jeg hafver veret derneden, hafver Skipperne, danske oc fremmede, klaget ofver de to danske Fyrerne.

21. Eftersom mest alle Øresundske Expeditions Zeduler skrifvis paa Kwartblader af forseglet Papir til 6 Sk., oc dette Papir mange Ganger for smaa falder til at skrifve derpaa mange Poster oc siden at trycke nedepaa Øresundske Segel, tilmed at saadant bedre vilde staa at skrifvis paa hele eller halfve Arker, ligesom i andere Lande brugeligt er. Ti spørgis underdanigst, om icke tienligt kunde eragtis, at enten gandske Arker blefve brugit allene for Øresunds Toldsteden oc Valeuren forhøiet til 8 Sk., eller nogen anden Expedient

kunde udfindis. Svenske Skippere, smaa oc store, betaller ded forseglede Papir, hvorpaa er ingen special Mandat; de svenske kunde engang dette med indføre for en Gravamen. Dersom 2500 Skibe gik igiennem Øresund udi et Aar, bedrager alt forseglet Papir icke 160 Rdr., hvilket en eller anden svenske Skippere, naar Pacterne stricte blifver observert, kand betale.

22. Eftersom mange Skippere arriverer udi Øresund, som icke med sig fører nogen Bevis paa Ladingen fra den sidste Toldsted eller Hafn, de hafver veret udi, fordi enten ingen Tolsted der er, eller Told Zedlerne dem blifver fraatagen af sidste Vagten. Ti spørgis underdanigst, om icke gement Papir skal blifve brugt, saasom indtil den Tid hafver været sedvanligt, til Angifnings Zedlerne, at Skipperne under deris Haand derpaa specificerer deris Ladinger. Elliest skulde Skipperne mange Ganger skrifve paa forseglet Papir af 2 Rdr., hvilket dem for tung vilde falde.

23. Eftersom paa Øresunds Told Cammer udi min Tid hafver veret den Disordre (hvorofver jeg tit oc ofte klaget hafver), at ingen vil giøre, hvad jeg officii ratione oc paa Hans kongl. May. Vegne dem hafver at siege, men enhver exciperer sig sigende, at hand hafver sin Bestilling udaf Hands kongl. May., oc derfor jeg mig icke hafver at bemøie med deris Forretninger, som de ville self forsvare enhver sin Gierning imod Hans kongl. May., naar ofver dem blifver klaget, saa at icke allene Toldskrifveren och Visiteuren, men ochsaa Toldpochtern, som tilforne hafver veret Tolderens Dreng, nu vil allene dependere af Hans kongl. May., oc derfor, hver Gang jeg begierer noget af dem, de skulle giøre til Hans kongl. Mayts. nødige Tienst, ville de hafve derpaa Hans kongl. May. Befaling oc Ordre, at mig er ickun befalet Øresundske Regenskaben ligesom de, for mig der været hafver, oc intet vidre. Ti ombedis allerunderdanigst, Hans kongl. May. vilde lade indstille nogen Instruction for enhver, hvorefter hand sig hafver at rette, enten efter den Anordning, her i Kiøbenhafn paa Kongl Mayts. Toldboede bliver observert, eller anderledis det Hans kongl. May. allernaadigst siunis best at være. Toldskrifveren hafver altid Documenterne først annammet af Skipperne oc strax føret til Bogs, saa at de moste forsvare deris Richthighed, saasom de oc sieger, dennem vedkommer at forsvare deris Bøger, hvilke funderer sig paa Documenterne, saaledis at naar Documenterne ere urigtige, Bøgerne oc moste vere urigtige. Men efter at jeg hafver bespurt, at de icke allene udi de fremmede Tunge-

maal, saasom Spansk, Portugisisk, Frantsøsisck oc Latin, udaf Ignorantz mange grofve Fauter hafver begangen, men fornemligen, at de hafver ladet passere Skipperne paa urichtige svenske Sødocumenter, icke examinerende dem, saasom burde efter Pacterne, saa hafver jeg mig emot sat oc imot deris Villie tilholdet Skipperne at betale, hvorføre de svenske allene klager ofver mig oc icke ofver Toldskrifverne, saasom och seis udaf den sidste Controversie med svenske Residenten Hr. Gustaf Lilliecron.

24. Eftersom det tit och ofte hender sig, at nogen Skippere, i Synderhet svenske, arriverer udi Øresund, men hafver icke hos dem deris tilbørlige Documenter, hvorføre de ville blifve liggendis nogle Dager paa Reden oc icke komme oppe paa Øresunds Told Cammer at søge deris Expedition inden 24 Timer, saasom sigis, sedvanligt er, forventende deris Documenter. Ti spørgis underdanigst, om saadant skal tilladis, oc om de icke skal tilholdis at komme oppe, naar de hafver lagt paa Reden 24 Timer; ti skulle dennem være frit at ligge, saa lenge de vilde, kunde de interim forskaffe dem Documenterne fra nestliggende Steder oc giøre stor Molestation. Skipperne skal føre med sig Documenterne eller finde dem for sig udi Helsingør, naar de arriverer.

25. Ombedis allerunderdanigst, at udi Cantzeliet oc paa Skat Cammeret maa opsøgis de gamle Instructioner, Resolutioner, Decisioner, Bestallingsbrefve, det Øresundske Toldvæsent angaaende, til Efterretning.

116. *Betænkning af S. K. 8. Maj 1668.*

Orig., Conc. 1 med Peter Reetz's, Conc. 2 med Frants Raschs Haand, og Kopi i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om et Memorial, som Eders kongl. Mayts. Told Directeur udi Sundet, Meibomius, det Øresundske Toldvesen anlangende, underdanigst hafver indleveret, da er saadant af os underskrefne udi Underdanighed efterkommet, och hafver vi voris underdanigste Betenkende ved Posterne af samme Memorial hosføiet, som følger.

1[—14]. Hvis disse fiorten første Poster er belangendis, da saasom Eders kongl. May. allerede tilforne hafver ladet meddele sit Svar om samme Materie til dend svenske Resident Liliencron sampt

dend svenske Commissarie Schneider, i Mening, at Eders kongl. May. paa sin Side sig præcise efter Tractaterne om Toldvesenit i Øresund vilde holde och kunde icke andet forhaabe, end at mand paa dend svenske Side lige Genegenhed dertil skulde vilde lade se, saa siunis os underdanigst, at Meibomius kunde til Beskeden paa samme Poster gifvis at lade det ankomme paa, hvis af de svenske igiennem Øresund gaaende Skibe efter slig Ed. Mayts. billige Erklæring vil følge, och at Meibomius, om imod Forhaabning forrige af de svenske i Toldvæsenit begangene Contraventioner imod bemelte Tractater skulde continuere, hand da Ed. kongl. May. ufortøfvit til videre naadigste Resolution sligt underdanigst skulde notificere, førend hand ded Skib, som i Contraventionen blef antreffet, expederede. Imidlertid siunis os underdanigst, at Ed. kongl. Mayts. Resident ved det svenske Hof kunde tilskickis de Mishandlinger, som velgrundede ere, med dertil hørende Documenter, som Meibomius demonstrerer imod Tractaterne af de svenske i Øresund at begaais, for at andrage dennem som et Gravamen och derpaa i Eders kongl. Mayts. Nafn begiere Remedering och billig Satisfaction. a) Dog saavit dend femte Post angaar, er voris underdanigste Mening, at det Søepassis Formular, som i det Bremsebroiske Fordrag insereret fndis, ei forbinder de svenske Medrederne i deris Søepasse ved Nafn at nefne a).

15. Os siunis underdanigst, at et Skib, som icke passerer Øresund, ei heller Tolden med Billighed kand være undergifven, mens vel Fyrings Penge, naar det kommer af Vestersøen, och det paa dend Maade, som i denne Post meldis, eftersom bemelte Skib, omendskiønt det ei gaar igiennem Sundet, sig dog af Fyringerne betiener.

16. Os siunis underdanigst, at hvilket Skib, som hafver Nytte af Fyringerne, bør ochsaa Fyrpenge at betale.

17. Naar nogen saadan Casus forefalder, kunde sligt da dependere af Ed. kongl. Mayts. naadigste Resolution.

18. Eftersom Johan Paul sig icke hafver legitimeret for nogen engelske Betiente, langt mindre derfor af Eders kongl. May. er accepteret, synis os icke, at hannem kand tilkomme dend Respect och Myndighed, hand sig tiltager. Hvis ellers de forrige engelske Privilegier udi Øresund er anlangendis, da saasom vi underdanigst formener, at Ed. kongl. May. siden sidste imellem Engeland och Holland forefaldne Krig (i hvilken paa dend engelske Side blef Aarsag gifvet til dend sidste imellem Ed. kongl. May. och Hans kongl. May. i Store

Britannien sluttede Alliantzis Ophefvelse) nu hafver fri Hender, vil ded dependere af Ed. kongl. May. self, paa hvad Maade det Ed. kongl. May. behager dend engelske Nation Tolden angaaende herefter at tractere.

19. Henstillis allerunderdanigst Eders kongl. Mayt. naadigst Behag, om icke herom med dend frantsøsiske Gesandte Terlon och statiske Resident La Maire skal talis, eftersom slikt til Ed. kongl. Mayts. Toldrettigheds Maintien i Øresund sig at strecke befindis.

20.

21. Os siunis underdanigst, at enhver bør at bruge och betale dend Sort och Størelse af trykte Papir, som sig best bekvemer, och hands Expeditions Poster kand faa Rom paa.

22. De, som i dette Tilfelde ingen Bevis paa deris Ladning medfører, siunis os underdanigst at kunde bruge dend Sorte af Papir, som kommer ofverens med dend Summa, som Tolden af dend gandske Skibslading sig kand bedrage, indtil Ed. kongl. May. anden Anordning efter dend faaregaende 19. Postis Anledning naadigst for got anser at giøre.

23. Eders kongl. Mayt. Tieniste siunis os underdanigst at kunde forfremmis, dersom det Ed. kongl. May. behagede ved sine naadigste Ordres at lade remedere, hvis Urigtighed som Meibomius i denne Post andrager ved Toldvæsenit at foreløbe.

24. b) Eftersom Tractaterne intet om denne Post melder, och vi dog af dend Information, som vi om Sagenes Beskaffenhed hafver erlanget, befinder, at de svenske igiennem Øresund gaaende Skibe, hvilke dog derforuden icke Tolden er undergifven, icke hafver voret tilholden inden en vis Tid efter deris Ankomst sig paa Ed. kongl. Mayts. Toldbod at angifve, mens vel andre och iblant dennem Hollender, som kunde præsumeris ved deris Retardation at tage Leilighed til Underslef, da siunis os underdanigst best at vere, at det med denne Post forblifver saaledis, som det hidindtil hafver veret i Brug och Observants b).

25. Dette erakte vi underdanigst nytteligt at vere for Eders kongl. Mayts. Tieniste. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 8. Maii anno 1668.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste, troepliktigste Tienere.

Hansz Schack. P. Reetz. H. Bielcke.

V. F. Guldenlew. Christoff von Gabell mp.

Christoph Parsberg mp.

a) Senere tilføjet i Konc. 1 og 2.

b) Konc. 1 har opr.: Efterdi det befindis altid sædvaanligt at hafve vaarit, at fremmede Skippere efter 24 Timers Forløb sig paa Toldboden hafver maat angifve, oc dennem ei hafver [været] tillat deris Expeditionis Ansøgning ofver bem. Tid at diferere, synis os und. best at verre, at det ved samme Sædvaane indtil anden E. k. Mts. Anordning forblifver.

Konc. 2 har opr.: Herom er voris underdanigste Betenkende, som tilforne om de fiorten første Poster underdanigst er meldet.

117. *Brev til S. K. fra Marcus Meibom 3. Maj 1668.*

Orig. i Indlæg til S. T. Nr. 475.

Nachdem auf meinem vielfältigen allerunterthänigsten Ansuchen und Suppliciren Ihr. Excellenz der Hr. Stathalter solche Ihre königl. Maj. Resolution mir zu Wege gebracht, dasz mir die 6 Sk. gode für jedem Schiff in diesen dreyen letzten Jahren nicht sollen gut gethan werden, und also ich nicht allein geringer solle haben dann die, vor mir da gewesen, sondern auch meine Dienste daselbsten geringer geschätzt werden dann eines Zolschreibers. Sintemahl nach so gesatzter Proportion, so es Ihre königl. Maj. und mir nicht schimpfflich, ich lieber Zolschreiber dann Directeur seyn wolte, in Betrachtung ich nicht allein so viel Mühe habe dann sie alle, sondern noch darüber die gantze Verantwortung, fürnemlich wegen der schwedischen Nation, auf mir liegen sol, so versuche Ihre Excellention unterdienstlich, weilen ich obbenannter königl. Resolution gehorsambst nachleben musz, Ihre königl. Maj. dahin zu disponiren, dasz dieses lauffenden Jahrs Rechnung ich mit dem ersten meinem successori zugleich mit den andern Papiren möge überliefern, auch zugleich auf allem Ihre königl. Maj. Quitantz erhalten, und so keine andere Charge vor mir offen, in Gnaden möge dimittiret werden. Copenhafen den 3. Maji anno 1668.

Dero Exce!lention demütigster und gehorsambster Diener.

Marc. Meibom mp.

Udskrift: Ihre Excellention denen sämptlichen Herren im Estats Collegio etc. etc. unterdienstlich.

19. Maj. Kongebrev¹⁾ til S. K., hvorved dette fik Ordre til at afgive Betænkning om en Supplik med hosfølgende Artikler fra Mestrene i Semst- og Hvidgarverhaandværket i København.

¹⁾ S. T. Nr. 406—7. Tr.: Kbhs. Dipl. VI¹465.†

20. Maj. Kongebrev¹⁾ til S. K., hvorved dette fik Ordre til at afgive Betænkning om en Memorial fra Trondhjems By.

21. Maj. Kongebrev²⁾, stilet til S. K., hvorved dette fik Befaling om at udtale sig angaaende et Forslag²⁾ fra Jens Sørensen Hauris om Forbedring af Vejene paa Sjælland. Denne erklærede, at »Veine nu erre saa slemme, at ingen reisende Mend kand uden med stor Fare och Skade fortkomme, jaa endoch Hans kongl. Mayts. egen Veie erre gandske forderfvet och med mange Penge arligen icke kand repareris«; han foreslaar derfor bl. a.. at Vedligeholdelsen skal overdrages ham, der til det Øjemed vil hverve et Kompagni paa 100 Mand i Norge, hvor han tidligere havde repareret Vejene.

27. Maj. Kongebrev³⁾, stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at afgive Betænkning om en Memorial angaaende »Tingene« i Københavns og Roskilde Amter og dertil hørende Sager.

15. Juni. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁴⁾ af 21. April, stilet til S. K., hvorved der tilstilledes dette til Betænkning fire Suppliker fra Magistraten og Præsidenten i Ribe. S. K. skulde stævne den sidste for sig og skaffe sig Underretning om alt, hvad der vedrørte disse Sager. Betænkningen (Nr. 118) stillede sig i det hele velvilligt, og i Overensstemmelse dermed udgik Kongebreve⁵⁾ 16. og 17. Juli.

118. Betænkning af S. K. 15. Juni 1668.

Konc. 1 med Peter Reetz' Haand, Konc. 2 med Tilføjelser af Frants Rasch i S. K.'s Arkiv. Datoen ses af P. I.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om fire Supplicationer, som paa Riber Byes Vegne underd. er indlefvit, da er saadant af os underskrefne udi Underdanighed efterkommit, och hafver vi samme voris underdanigste Betenkende ved efterfølgende Supplicationers Indhold in margine hosføiet, som følger.

¹⁾ S. T. Nr. 414.

²⁾ S. T. Nr. 419—20.

³⁾ S. T. Nr. 435.

⁴⁾ S. T. Nr. 330.

⁵⁾ J. T. Nr. 70—71.

Voris underdanigste Betenkende derom.

1. Efterdi Eders kongl. May. hafver allerede rundeligen bevilgit Riber Bye en vis Indkompst til Broernis och Revierens Reparation, och dette ydermere Paa- leg, som nu begæris, nemmelig 3 danske Skilling paa hver Oxe, icke til andit end Øxen Handels Betyngelse och Præjuditz kand strecke, vi och fornemme, at den grundigste Aarsage, som Præsidenten i Ribe andrager, hvorforre forbenefnte af Eders May. bevilgede Indkombst icke kand forslaa til dend Bekostning at stoppe, som dend af Eders kongl. May. er destinerit til, er andre Byens Udgifter, nemmelige Præste Enkers Underhold med mere, daa siunis os underdaanigst i største Billighed at bestaa, at den Indkomst, som Eders kongl. May. Riber Bye, efter hvis før er meldit, hafver benaadigit med, forblifver til den Brug, som den af Eders kongl. May. er beskickit til, och at Præsidenten sampt Borgemester och Raad tilholdis under Straf, som vedbør, baade at reparere imod bemelte Indkombstis Oppebørsel, hvis Brøstfeldighed nu paa Broerne och Revieren kand nu verre, och samme Broer med Revieren a) herefter i forsvarlig Tilstand holder, saa at ingen Vedkommende sig derofver

Den første Riber Byes underdanigste Supplications Indhold, bestaaende udi tvende Poster.

1. Eftersom Eders kongl. May. af medfødde kongl. Clementz och Naade hafver bevilgit Riber Bye til Revierens och Broernis (hvor- til och henhører Søetønder, Kaa- ber och andit, som Byen skal holde vedlige) deris Reparation en vis Genant af alle Slags Va- rer, som ind- och udføris, och udi samme Benaading, dat. Kiøbenh. den 5. April 1661, ei erre specificerede Øxen, som enten ud- skibis eller uddrifvis, der de dog giøre Byen mest Skade, i Sønder- lighed de, som uddrifvis ofver 5 af Byens Broer, da erre vi paa det allerunderdanigste af Eders kongl. May. begierrendis, at os af kongl. Naade maatte forundis paa Byens Veigne at opberge, saavel af de Øxen, som uddrifvis, som af dennem, som udskebis, ligesom af Hestene, trei Skilling danske af hver Oxe. Item som bemelte Benaading melder om fremmede Skuder och Baade, men icke om Skibe, som fører Øxen, at Byen tillige motte benaadis med en Rigsdaler af hver saadan Skib, hvorimod, om Eders kongl. May. naadigst behagede, den før- rige Eders kongl. Mayts. Benaading saaledis kunde forandris, Trafiquen til Hielp, at i Stæden for, det Byen tilforne var bevilgit at opberge af hver Skude 3 Ort,

med Billighed kand hafve at besværges.

det nu kunde forblifve ved en half Rigsdaler, och af hver Baad eller Fisker-Efver i Stæden for 1 Ort en slet Mark, saa och af hver Kar Humble i Stæden for $1\frac{1}{2}$ Rdl. allene 1 Rdl. Och eftersom udi høistbenefnte förrige Benaading er bevilgit af hver Sletdallers Verd, som af udlendiske ud- eller indföris, halfanden Skilling danske, af indlendiske en half Skilling, och Byen udi mange Aaringer icke hafver brugt denne Benaading, da erre vi underskrefne paa det allerunderdanigste af Eders kongl. May. begierrendis, at os motte af kongl. Naade forundis at opberge be-
 nefnte halfanden och halfve Skilling danske for voris Møie och Besverring, som vi hafver for Byen, nydendis moxen ingen Løn. Eders kongl. May. kand paa den Manner benaade Byen och Eders kongl. Mayts. Tiennere, Byens Øfrighed, uden nogen Afbrek paa sine kongelige Intrader, och samtlige sine Arfveundersaatte til største Gavn udi Riber Bye. Och til disse Benaadingers Progres och Fremgang erre vi underdaanigst begierrendis, at naadigst maatte vorde befallit Eders kongl. Ma. Tolder udi Ribe, saa som paa andre Stæder udi lige Tilfald sker, ei at lade fri passere nogen Mand, førend han hafver fremvist Præsidentens eller dens, som af Byen dertil vorder forordnit, hans Sed-

2. Efterdi den Forordning, som Konning Friderich den anden høiloffig Ihukommelse hafver om disse omtvistede Enge giort, er derpaa anset, at Byen des bedre maa blifve ved, och Borgerne der sammesteds kand komme til de fornødene Dige och Damme imod Vandfloden af Vesterhaf och Møllestrømmene, som løbbe igiennem Byen, vedlige at holde. och lyder i sin Slutning, at aldels ingen efter dend Dag skulle maa bruge eller bruge lade nogen af samme Enge uden alleneste Riber Borgere, som opholder borgerlig och Byens Skat och Tynge, och at dersom nogen selger eller afhender forne Enge til nogen fri Mand, Præst, Bunde eller andre, som icke er Borger i Ribe, at de schligt at skiøde ingen Macht skal hafve, da synis os underd., at dersom det Eders ko. Ma. behager Riber Bye forne Enge heretter at forunde, hvilkit vi for Eders ko. Ma. egit Gafn nytteligt eragter, at alting da forblifver efter forberørte Friderici den andens Forordning, saa at de, som bem. Enge imod samme Forordnings Intention udi Possession hafve, dennem ei lenger at beholde. Dog synis os icke uraadeligt, at, dersom Ed. kongl. May. lader

del, at Byen och Øfrigheden efter samme Eders kongl. May. Benaadinger hafver bekommit deris Rettighed.

2. Fremdelis ere vi paa det allerunderdaanigste begierrendis af Eders kongl. May., at et af Konning Friderich den anden til Riber Bye gifven Privilegie om Byens Enge til ingen at afhende uden til dennem, som skylder, digger och dammer, motte af Eders kongl. May. naadigst udisær vorde confirmerit, och at de, som nu nyder Byens Enge imod fornefte Privilegium, naadigst motte befalis at fremvise, hvis Adkombst de dertil hafve.

bemelte Enge til Riber By forblifve, at da, førend nogen endelig Execution skede, Commissarier af Eders ko. Ma. forordnet blefve, som kunde besigtige bem. Enge och giøre Eders ko. Ma. underdanigst Relation om deris Beskafenhed och alt, hvis af den hele Sag kand dependere, til nærmere och videre Eders ko. Ma. naadigste Resolution.

Voris underdanigste Betenkende derom.

Os synis underd. billigen at verre, at Domkirken herefter sielf efter den Brug och Lou, som om sligt ofver alt er, sielf forskaffer sine Præste Enker fri Hus af dets Indkomst, och at Sognefolkit i det andit Sogn, al den Stund Kirken sielf ingen Middel eller Beholding hafver, de derunder sorterende Præste Enker fri Hus skaffer. Hvad den Husleie angaar, som til bem. Enker allerede er forfalden, da erachte vi Præsident, Borgemester och Raads underd. Begierring i Billighed at bestaa, nemmelig at Præste Enkerne lader sig nøie med en billig Husleie, och at de i Betalling annammer Slettepenge i Stæden for Rigsd. fra anno 1660, helst efterdi Riber By icke er i den Tilstand, at den det anderledis kand afstedkomme.

Den anden Supplications Indhold.

Vi Eders kongl. Mayts. underd. Tiennere ere høiligen forarsagede paa Riber Byes Vegne for Eders kongl. Ma. supplicando at andrage, hvorledis forrige Borgemester och Raadmend udi Ribe hafver, imeden Byen och Borgerskabit stode udi goed Velstand, bevilgit Sogneprestens til Domkirken och Kanik udi Kapitlet hans Efterleverske aarligen til Husleie 20 Rigsdaler och Kappellanens til samme Kirke hans Efterleverske aarlig til Husleie 16 Rdr. af Byens Indkomme at vorde betalt, mens udi sidste Ufreds Tid och siden hafr Byen icke kunt formaa, formiddelst dens aarlig Intrader ei kunde beløbe sig Trediepart saa møgit som udi forige Tider, at udgifve forberørte Penge, hvorudofver Byen hos dennem er geraaden udi stor Gield, som fast er umulig at vorde betalt, uden

andit Byen och det Gemene vedkommende skal settis til en Side. Herforuden udi sidst forleden Aar hafver Sognepresten til Sanct Cathrinæ Kirke, som døde anno 1659, hans Efterleverske udverket Eders kongl. Mayts. naadigste Missive och Befalling, at hende skulle forskaffis Hus eller gifvis Penge til Husleie som de andre, enddog hun saavel som Sogneprestens til Domkirken hans Efterleverske hafver egne Huse, som hun boer udi skatfri, tilmed holder Kirke Ordinantsen til, at Preste Enker, som ingen Huse eller Voeninger hafver, skulle efter deris Vilkor af Borgemestere och Raad forskaffis fri Boliger, men ei sammesteds 'ommelis, at det ske skal af Byens Penge. Er ochsaa allevegne udi Rigit brugeligt, at dennem af Kirkerne forskaffis fri Hus och ei af Byen, och den forarmede Riber Bye ei nu kand staa ved at betalle det som en Skyldighed, hvilket hun eller hendis Øfrighed tilforn af goed Villie hafver udlofvit; tilmed er Huse nu megit bedre Kiøb end udi førrige Tid, och de icke dis mindre prætenderer fuldkommen Husleie nu som tilforne. Er derfor til Eders kongl. May. voris allerunderdanigste Bøn och Begiering, at Eders ko. Ma. ville befale Kirkens Patroner udi Ribe ligesaa vel som paa andre Stæder af Kirkens Indkomst at

forskaffe bem. Enker fri Huse, och ei Byen, som derforuden nok er besvergit och ei kand betale sin Gield. Item bem. Preste Enker at lade sig nøie med en billig Huseleie, for hvis som Byen til denne Dag er dennem skyldig, och hvis som dennem tilforne udi Rigspenge er gifven, maatte fra anno 1660 régnis udi Slettepenge, eftersom Byen siden den Tid er megit forarmid och Husene den tiende Part bedre Kiøb end tilforne.

Dersom saa mange fattige Borgere och Borger Enker, som maa leie Hus och med deris Henders Arbeid forhverfve deris Lifs Ophold och Kongen skatter, icke saa høiligen beklagede sig, ei at kunde formaa at contribuere til forne trende Enker, som icke allene hafver deris egne Huse fri for Skat, mens ochsaa Middel och Ophold nok efter deris Vilkor, da skulde icke af os blifve talt derom, ti foruden forskrefne trende Preste Enker er endnu en, som Byen hafr beskickit fri Bolige, som hun hafver nøt i mange Aar, och maa ochsaa herefter nyde det, efterdi hun er af ringe Middel och hafr sielf ingen Hus, och hun lader sig dermed nøie, men de andre endoch veigrer sig at annamme fri Hus, begierrendis som en Rettighed stor Husleie. Indflyer derfor den fattige Riber Bye til Eders ko. Ma. Naade, visse-

ligen forventendis, at hun herefter bliver befriet fra denne store Udgift, som Kirkerne efter Lands Skik och ei Byen tilkommer, och at den resterende Husleie, som Byen til Preste Enkerne skal udgifve, blif i nogen Maader modererit.

Voris underdanigste Betenkende
derom.

Vi eragte nytteligt och Eders ko. Ma. egit Gafn gemes, at ingen tilstedis uden sær Eders ko. Ma. naad. Ordre och Villie at nedbryde Borgerhuse i Ribe och dennem til udenbyes Folk selge.

Dend tredie Supplications
Indhold.

Eftersom udi Eders kongl. Ma. Kiøbsted Ribe findis atskillige, som nedbryder Huse och fører Materialierne deraf andensteds bort, ladendis Pladserne staa ledige igien Byen til Skade udi det, at den mister derofver sin Rettighed udi mange Maader och derforuden vanhældis och giøris øde, Eders ko. Ma. endoch fornemmeligen til Afbrek, dermed at om Husene blefve staaendis, da kunde, hvis nu icke, dog udi sin Tid komme Folk til Byen, som kunde beboe dennem och udgifve Eders ko. Ma. Skatter. Formiddelst disse och andre Inconvenienser, som deraf kunde komme, forarsagis jeg paa det allerunderdanigste af Eders ko. Ma. at begiere, at mig motte forstendigis, hvorledis herefter dermed skal forholdis, och hvad Eders ko. Ma. Villie er herudi, om Borgere, Borgerbørn eller udenbyes Folk maa nedbryde Huse, som staaar udi

Kiøbstederne udi Adelgader och Streder och icke verre skyldige och plichtige at bygge dennem op igien.

Voris underd. Betenkende
derom.

Os synis underd., at Skatterne indtil videre Anordning best kand lignis och leggis efter den Forordning, som af Eders ko. Ma. anno 1664 d. 19. Febr. derom gjort er, nemmelig af 16 Mend, hvoraf de 8 af de 24 Mend och de andre 8 af det gandske Borgerskab efter forgaaende aarlig Omvexling kunde tagis. Hvad Executionen i bem. Skatters Oppebørsel angaar, da synis os underd. best at verre, at alle lemfeldige Middeler, som i slig Tilfelde kunde tienlig verre, dertil af Magistraten først blef brugt, och hvis dermed intet kunde udrettis, at da sædvaanlige militariske Execution blef anvent. b) Hvis ellers Borgerbørn udi Ribe angaar, som veigrer sig at giøre deris borgerlige Æed och dog vil bruge borgerlig Næring och holdis for Borgere, siunis os underdanigst baade billigt och fornøden at vere, at alle de, som Borgere vilde vere, bør ochsaa uden nogen Forskel deris borgerlig Æed at aflegge b).

Den fjerde Supplications
Indhold.

Er jeg underskrefne forarsagit for Eders kongl. Ma. supplicando at andrage och referere, hvorledis der findis nogen Confusion udi Skattens Ligning och Leggen udi Eders Ma. Kiøbsted Ribe, och hvorledis Skatten er blefven lagt sammestets af Arrilds Tid ved Borgemestere och Raadmendene med de 24 Mend indtil anno 1656, da Eders ko. Ma. Commissarier hafver for gaat befunden, at den skulle leggis af 16 Mend, hvilkit dog ei blef practiserit uden nogle faa Aaringer, hvorforre siden anno 1664 paafulde Eders ko. Ma. Befalling, som confirmerede Commissariernis Afsigt, blef dog icke efterfult uden paa tvende Aars Tid, eftersom Borgeskabet siden anno 1667 d. 3. Januarii begierede til Tinge, at Borgemestere och Raad paa Eders Ma. naadigste Behag ville med de 24 Mend ligne och legge Skatten, hvilkit de och samme Aar gjorde, men der Eders ko. Ma. naadigst hafde forordnit mig uverdigt til at verre Eders kongl. Ma. Præsident udi Ribe, torde jeg ei understaa mig

dette Aar anno 1668 at lade skatlegge anderledis end ved de 16 Mend efter Eders ko. Ma. naadigste Befalling. Dog som jeg nu ser stor Vandskelighed paa den Manner at legge Skaten, och Borgerskabit hafr været af mig begierrendis, at jeg vilde hos Eders Ma. underd. derom sollicitere. at det motte komme til sin førrige Stand, som det hafver været af Arrilds Tid, och derforuden findis største Besverlighed for Byens Øfrighed Skatten at indkrefve, da hafver jeg villit gifve paa det allerunderdaanigste tilkiende, om Eders Ma. naadigst behagede dette Forslag, paa hvad Manner Skatten best udi Ribe kunde leggis och indkrefvis, nembelig ved en Befalling:

1) At tvende af Raadmendene med 4 af de 24 Mend skulde hver Aar udi Decembr. Maaned gjøre en general Hussøgning och erfare hver Mands Vilkor och Næring.

2) At Skatten strags derefter af samme tvende Raadmend och samptlige de 24 Mend skulle leggis saaledis, som de den agtede igien at indkrefve.

3) At Taxererne efter Recessen blefve tilholte af Præsident, Borgemestere och tvende andre Raadmend samt tvende af de beste Borgere udi Byen, som Præsidenten dertil kunde udvelge, at forandre efter enhvers Vilkor, hvis

Irringer kunde verre sked udi Taxeringen.

4) At de ofvenbem. tvende Raadmend med de 4 af de 24 Mend, som hafde lagt Skatten, skulde udi hver Maanits Udgang sidde paa Raadhusit och med Byens Vechtere lade ophente dennem for sig, som ei hafver lagt deris Skatter, och Restantsen af dennem indfordre.

5) Hvis de da ei med goede kunde erlange, da hos Præsidenten eller Borgemestere om Exequer Ryttere at anholde, som de nachlessige paa den Manner, som nu brugis, til Liudighed kunde tvinge.

6) Aarligen, før Skatten igien blef lagt, samme tvende Raadmend med de 4 af de 24 Mend at gjøre Rigtighed ved de kongl. Skatters Pengemester for det gandske Aars Skatter, førind de blifve forlofvede och andre i deris Sted udvalde. Och til den Ende saavel som och anden Disordre at forrekomme maate af Eders kongl. May. befalis, at eftersom Borgerbørn udi Ribe tilegner sig den Frihed, at formiddelst de erre fødde af Borgere, da vilde de ei gjøre deris Ed, de dog skulle, som den almindellige Stadsret tilholder och brugelligt er udi alle andre Stæder, ei bruge borgerlig Næring eller kiendis for Borgere, førind de hafver svorit Eders kongl. Ma. Huldskab

och Troskab och giort deris borgerlig Æd.

Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend [15de.] Junii anno 1668. Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste, tropliktigste Tienere.

- a) Konc. 1 tilf. opr.: saavel som deraf dependerende Demning oc Landeveie.
b) Findes ikke i Konc. 1.

15. Juli. Kongebrev¹⁾, stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at afgive Betænkning om to Suppliker¹⁾ fra J. Madsen og Knud Knudsen paa Odense Magistrats og Borgerskabs Vegne. I den første Supplik (dat. København 2. Juni) klages der over det store Skattetryk, Vognægterne, Borgmestrenes store Besvær etc., og der stilles Forslag om Privilegier for Byen i den Anledning. Den anden Supplik (dat. Odense 18. Juni, Nr. 119) motiverer nærmere Klagerne. — Da S. K. for Tiden ikke holdt Møde, indgav Odenses Fuldmægtige 1. Aug. Andragende (Nr. 120) om, at Exekutionen af Extraskatterne maatte udsættes, og en saadan Udsættelse paa 4 Uger blev bevilget ved Kongebrev²⁾ til Landkommissær Erik Sehested 3. Aug.

119. *Andragende fra Odense Bys Fuldmægtige 18. Juni 1668.*

Kopi i Indlæg til S. T. Nr. 564.

Stormægtigste, høibaarne Første, allernaadigste Arfve Herre oc Konning.

Eders kongl. May. foraarsagis vi allerunderd. denne voris Supplication at andrage, eftersom Contributionen i denne ringe Menighed aarlig paalagt at udgifve er ofver 6000 Sldr. foruden andre Extraskatter derpaa reisende, som bedrager sig tilsammen ofver 8000 Sldr., her af Byen aarlig hafver veret udgifven, hvorudofver denne ringe Menighed saa gandske er aftagen oc forarmed, at en Skat paa anden efterstaar oc formedelst stor Armod oc Fattigdom icke kand indbringis, som daglig Forfarenhed disvær altfor meget udviser, at Executionen, som fast daglig omgaar Skatterne at inddrive, ei andet udretter, end en stor Del forløber Husene, tager, hvad der er, til Exeqverpenge, och Skatten dog blifver efter hoes di fleste formedelst

¹⁾ S. T. Nr. 564. ²⁾ F. T. Nr. 62.

saa stor Armod, at den icke er at bekomme, saa det er meget elendigt at høre oc se de stoere Jammer och væmodige Klage, derved passerer; ja det befindis udi ald Sandhed, denne Bye och ringe Menighed at vere taxerit oc anset imod andre Steder udi Skatten langt ofver, deris Efne, Middel och Formue kand drage eller formaa at udgifve, som naad. af underd. udgifne Poster er at fornemme.

1. Byen vel er anset af et stor Begref, mens ei allene mange di fornemste bort døde, hvis efterladte Middel til anden Stand henfalden, hvoraf Byen ingen Hielp udi Skatten hafver, endoc er di andre formuende fra Byen bort flyt, da di befant Skatten at vere dennem for stoer, af hvilke en Del udi Kiøbenhavn och andre Steder beboende, ved hvilken Afgang udi Skatten, som vaar en megen stoer Quantitet, forbemelte udi Skatten udgaf, sig bedrog, nu det øfrige fattige Borgerskab des haardere betrøcker och ruinerit hafver, efter at udi Skatten indted er blefven forlindred, hvorudofver nu megen stor Armod och Fattigdomb hos di fleste findis, och Skatten dis haardere indtrenger sig paa di andre, ennu noget lidet kand udstaa; ofver det samme fløtter os ennu daglig fra, saa det er derofver med os meget elendigt, som baade voris Slotsherre och Hr. Krigs Commissarius daglige hører oc ser for Øien. Formoder allerunderd., voris naad. Herre och Konning voris elendige Vilkor udi Naade anser oc os udi Skatten noget mærkelig naad. vilde forlindre.

2. Er Byen paalagt 30 Baadsmend Udskrifning nu afvigte tvende Aar, derfor 600 Rixdr. at udgifve, uanset der icke er en Baadsmænd at udskrifve eller nogen der paa Stedet det ringeste Fartøi til Søefarten megtig, mens imod at andre obliggende Søesteder skafer Baadsfolk, er voris Bekostning med Vogn Egter derofver, och koster Byen aarlig nogle hundrede Daler med Vognmendene, och som er skatfri, hvis Skat paa Borgerskabet des haardere indgaar, och indtet os derimod decourteris, hvilket underd. begieris i Naade maatte anseis imod andre obliggende Søesteder, der Baadsfolk forskaffer och derimod for saadan Bekostning och Udgifter ere fri, och vi derfor for samme Baadsmænd Skat, som vid militariske Personer nu hart paadrifvis, naad. maatte forskaanis.

3. Eftersom adskillige Gaarde och Eiendommer udi Byen findis, udenbyes Proprietarii tilhørende, hvoraf Skatten ei lefveris eller bekommis, och ingen Eiendomme iboende dertil svarer, begierer allerunderd., at samme Eiendoms Skat udenbyes, af hvad Stand tilhørende, maatte til dennem, Contributionen assigneris, tillige beordigis

hos enhver Proprietarium Skatten at oppeberge, saavit enhver efter Matriculen tilkommer, och os, saavit det sig bedrager, udi Skatten decourtere.

4. Endog Ko. May. naad. Bref formelder, ingen udi Skatten at hielpe skal vere forskaaned, saa mange, som bygger oc boe i Ottense, allene di geistlige undtagen, som gjør virkelige Tieneste, saa hafver det alligevel endnu ei veret Byen nogen Hielp eller Lettelse i Skatten. Begierer derfor allerunderd., at saa mange saaledis tilladis fri, som ei er udi geistlige kirkelige Tieneste, os naad. den Proportion i Skatten maatte afdragis och decortaris. Vil herpaa underd. formode it naad. Svar, os och denne ringe Menighed til nogen naad. Forlindring. Gud allermectigste Eders kongl. May. ved it langvarige fredelig Regimente naadelligen bevare. Ottense d. 18. Junii 1668. Eders kongl. May. allerunderd. Tiener paa Borgemester och Raads samt meninge Borgeskabs Vegne.

J. Madtzen mp.

Knud Knudszen.

120. Andragende fra Odense Bys Fuldmægtige 1. Aug. 1668.

Orig. i Indlæg til F. T. Nr. 62.

Allerunderdanigste begerende, at eftersom vores underdanigste indgifne Supplication paa Ottense Byes Vegne anlangende nogen Forlindring paa di resterende Exstraskatter, saavel och udenbyes Proprietarius, der Eiendom i Byen hafver, med en Del sig i Skatten fri holder, deris Porssion at decortaris eller self dertil at svare, da efterdi vores underdanigste Forebringende til Colege Status naadigste er remiterit, och ingen Resolution derfra saa snart kand hafves, formidelst di fleste Status Colege Asessoris icke tilstede, och vi erfarer, Skatten, som resterer, ved megen haard Exceqution inddrivfes, och en Del di skyldige, derved forbigaaes, udi Skatten burde at hielpe, formidelst vi endnu ingen naadigste Resolution paa vores underdanigst indgifne hafver bekommed. Da er vi allerunderdanigste begerende, for resterende Exstraskatter den haarde Exceqution naadigste maatte ophøre paa en Maanedes Tid eller hvor lenge, indtil vores underdanigste indgifne udi Colege Status hafde fore vered och af Hans kongl. M. siden naadigste resolverit, ti ellers lider di uskyldige for de skyldige; vi os icke kand tilholde, førind derom Hans kongl. M. naadigste Resolution. Ervarter allerunderdanigste herpaa Hans kongl. M. naadigste gode Svar. Gud allermectigste Hans kongl. M. ved it

langvarige fredelig Regimente naadeligen bevare. Haff. d. 1. Augusti 1668.

Eders kongl. M. allerunderdanigste, paa Borgemestere och Raads
sampt menige Borgeskabs Vegne.

J. Madtzen mp. Knud Knudsen egh.

23.—29. Nov. Møde 23. Nov. iflg. Kongebrev ¹⁾ af 18. April, stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at udtale sig om en Supplik og Memorial fra Iver Hirtzholm, som foreslog, at han selv skulde have Overtilsyn med de fældede Domme i hele Riget. Efter flere Møder afsluttede S. K. den nævnte Dag sine Overvejelser ²⁾ og afgav en for Forslaget ugunstig Betænkning (Nr. 121), dat. 29. Nov.

121. Betænkning af S. K. 29. Nov. 1668.

Orig. og Renskrift i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om et Memorial, som Ifver Hirtzholm underdanigst indleveret hafver, da er saadant af os underskrefne udi Underdanighed efterkommet, och befinder vi, at hand ved samme sit Memorial saavel som andre sine Propositioner gjør underdanigst Ansøgning, Ed. kongl. May. vilde naadigst bestille en Person, som kunde holde Bog ofver, hvis Domme der gik paa Landet och i Kiøbstederne her udi Rieget, saa ochsaa ved visse Tider om Aaret kunde reise omkring ved Tingene och hafve Inspection med Justitiens Administrering sammesteds, paa det en och anden Misbrug och Inconvenientsier, som derudi helst i angelegene Sager kunde forefalde, saa ochsaa hvis Underslef och Defraudation udi Eders kongl. Mayt. Intrader ved Sagefald kunde foregaa, derved maatte remedieris och forrekommiss. Herom er voris underdanigste Mening, at uanset hands Intention noksom er at berømme, saa vilde det dog falde umueligt, at saadant af et Menniske kunde i Verk stillis, derforuden er Ed. kongl. Mayt. Amptmend, Amptsforvaltere, Byefogder, saa ochsaa Ridefogder och andre ædsorne Betiente, af Ed. kongl. May. dertil bestillet saadant med andre deris Forretninger ochsaa at beobakte, hvilke, dersom nogen Forseelse hos dennem der-

¹⁾ S. T. Nr. 323. ²⁾ P. I Bl. 116.

udi fandtis, derforø tilbørligen kunde tiltalis och straffis. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 29. Novembris anno 1668.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste, troeplyktigste Tienere.

Hansz Schack. P. Reetz. H. Bielcke.

Christoff von Gabell mp. Christoph Parsberg mp.

Peter Bülcke mp.

7. Dec. Møde, formodentlig sammenkaldt ved mundtlig Befaling, hvor man overvejede en Memorial fra Rigsmarskalken, Johan Christoffer v. Korbitz, og nogle vedlagte Dokumenter. Det drejede sig om Arven efter Anna Sophia v. Taupadel, Enke efter Christoffer Bille til Meilgaard. Om denne Arv stredes Rigsmarskalken paa sine Søsterbørns, v. Lützelburgs, Vegne, med Fru Elsebe Juel, Enke efter Ove Juul til Bruusgaard. Begge Parter havde erhvervet Kongebreve¹⁾ til Fordel for sig. Rigsmarskalken 23. Juli 1667, Fru Elsebe 16. Aug. 1667. Om Sagen havde S. K. forhandlet i flere Møder²⁾. Der findes to stærkt afvigende Betænkninger (Nr. 122 og 123) af Nov. og 7. Dec., hvoraf den første vist kun er et Udkast. Begge var nærmest i Faveur af Rigsmarskalken.

122. *Udkast til Betænkning af S. K. . Nov. 1668.*

Konc. i S. K.'s Arkiv med Rettelser af Frants Rasch.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om et Memorial af Ed. kongl. May. Rigs Marskalk, Herr Johan Christoff von Korbitz, da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet, och befinder vi samme hans Memorial derudi bestaaendis, at s. Fru Anna Sophie v. Toupatel skal nogen Tid for hendis Død atskillige Gange hafve anmodet hannem, at naar hun efter Guds Villie ved Døden var afgangen, hand da som paa sine Søster Børns Vegne hende her i Riget nest paarørende vilde hafve Omsorrig for hendis christelige Jordeferd och annamme til sig hendis efterladendis Middele, paa det de omsider bemelte sine Søster Børn som hendis næste Arfvinger kunde tilkomme. Herpaa hafver Hr. Rigs Marskalk efter den s. Fruis Død formedelst Ed. kongl. Mayts. samme Arfvind-

¹⁾ J. R. Nr. 84—85 og 112. ²⁾ P. I Bl. 116.

ger til Beste forhverfvede naadigste Bref de dato d. 23. Julii anno 1667 annammed til sig af Commissarierne, som af Ed. May. til hendis efterladte Boes Registrering och Taxering var forordnet, dend s. Fruis efterladte Formue, hvoriblant ochsaa er en Obligation af Erik Høeg paa tvotusinde Rixdaler, som hafver voret dend s. Fruis Medgift och hos bemelte Erik Høeg imod samme hans Obligation deponeret. Denne Obligations Betalling giøres Hr. Rigs Marskalk disputerlig, formedelst at Fru Elsebe Juel d. 16. Augusti udi samme Aar 1667 hafver forhverfvet Ed. kongl. Mayts. naadigste Bref, hvorudi efter Fru Elsebe Juels underdanigste Ansøgning, funderet paa trende Kvinders skriftelige Attester, confirmeris en Donation, som dend s. Frue skal hafve giort i hendis Yderste til Fru Elsebe Juel paa samme tvotusende Rixdaller. Och formener derimod Hr. Rigens Marskalk allerunderdanigst, at dersom Ed. kongl. May. var blefven udi Underdanighed informeret, 1. at bemelte trende Kvinders skriftelige Attester ei hafde veret vunden til Tinge, och derforuden, omenskiønt saadant var sked, de dog icke efter en afdødis Mund kunde vere af nøiachtig Valeur, 2. at Fru Elsebe Juels petitum hafde voret saa mange fader- och moderløsse Arfvinger, helst de umyndige, til største Præjuditz^a), 3. at Ed. kongl. May. self ekon ungefer 3 Uger tilforne hafde udstedet sit naadigste Bref, samme Arfvinger til Beste, Eders kongl. May. da vel ingenlunde hafde meddelet sin naadigste Confirmatz paa samme prætenderede Donation, hvorforre Hr. Rigs Marskalk underdanigst er begierendis, at samme Ed. kongl. Mayts. naadigste Confirmation motte igienfordris, och Erik Høeg derimod ved Ed. kongl. May. naadigste Befaling anmanis samme tvotusinde Rixdaller til Hr. Rigs Marskalk paa bemelte s. Fru Toupatels Arfvingers Vegne at betalle.

Herom er voris allerunderdanigste Mening, at efter Lands Lov och Ræt kunde Fru Elsebe Juel inted hafve at prætere paa de omtvistede 2000 Rixdaller, formedelst hun icke noksommelig efter Loven kunde bevisse, at samme Penge hende af dend afdøde Frue, Anne Sophie von Toupatel, i hendis Yderste var skenket, och burde saaledis Pengene at tilkomme dend s. Frue Toupatels Arfvinger och per consequens Hr. Rigens Marskalk paa samme Arfvingers Vegne udaf Erik Høeg efter Obligationen at betalís, mens eftersom derimod er udstedet Ed. kongl. Mayts. naadigste Bref, beroer alting udi Ed. kongl. May. saasom en souverain och absolute Herris self

egen videre naadigste Disposition. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend . Novembris anno 1668.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste, troepliktigste Tienere.

- a) Overstr.: eftersom samme tvotusinde Rixdaler skal hafve voret det fornemste af dend s. Fruis efterladte Arf.

123. Betænkning af S. K. 7. Dec. 1668.

Konc. i S. K.'s Arkiv med Tilføjelser og Rettelser af Frants Rasch.
Datoen ses af P.^I

Allernaadigste Herre och Konge.

Eftersom Eders kongl. May. hafver naadigst befalit, at Collegium Status skulle gifve sit underdanigste Betenkende om en Tvi-stighed, som falder imellom Eders kongel. Mayts. Rigs Marskalk, Her Johan Christoph von Kørbitz, paa dend ene, oc Frue Elsebe Juull paa dend anden Side angaaende toutusinde Rixdaller af sal. Fru Anne Sophia von Toupatell hendis efterlatte Formufve, da til sligt med allerunderdanigste Hørsomhed at efterkomme hafver vi begge Parters Documenter igiennemset oc ofverveied oc befinde deris rationes derudi at bestaa: Her Rigs Marskalken formener sine Søstre-Børn saasom uden Tvifvel forbenæfnte Fruis næste Arfvinger med Rette disse omtvistede toutusinde Rixdaller at tilkomme. Frue Elsebe Juull derimod paastaar sig dertil titulo donationis berettiget at verre. Fru Elsebe Juuls Fundament er dette, at hun producerer trei Dannekvindens Vidnisbiurd, som skriftligen under deris Haand attesterer, at Frue Anna Sophia von Taupatell hænde dennem paa sit Yderste forærede, dernest Eders ko. Mayts. naadigste Confirmation derpaa. Her Rigs Marskalkens rationes ere disse:

1. At af en fremlagt Project, hvorefter Fru Anna Sophia von Taupatell skal nogen Tid for hændis Død hafve haft i Sinde at supplicere til Eders ko. May. om at motte testamentere dend Formufve, som efter hende kunde ofverblifve, naar dend nødvendige hendis Begravelsis Bekostning vaar fratagit, til sin Moster Søns Børn som sine nære paarørende, klarligen ses, at hun ingen anden end samme Moster Søns Børn sin efterlatte Formufve hafver villet forunde.

2. At dend Donation, som Fru Elsebe Juul grunder sig paa, er en Ting, som i disse Kongeriger er uhørt oc strider tvert imod dets loulige Ræt, ided de Vidnisbiurd, som hun vil verificere sit Angifvende med, er grundet paa trei Kvindis Personers Vidner, som

ei ere tagne til Tinge, oc som efter Landslougen ei kunde gielde paa en død Persons Mund, omendskiønt de til Tinge tagne vare.

3. Fordi Fru Elsebe Juuls Begiering præjudicerer saa mange fader- oc moderløsse Børn.

4. At Eders ko. May. trei Ugger, førend Fru Elsebe Juul becomb Eders ko. Mayts. Confirmation paa denne stridige Donation, hafver ved sit aabne Bref bevilged hannem, Her Rigs Marskalken, at tage ald Fru Anna Sophia Taupatels efterlatte Formue til sig, bemelte hendis Moster Søns Børn til Bæste.

Herom er voris allerunderdanigste Mening. Først at vi ei kand slutte, af hvis Her Rigs Marskalk for os hafver ladit producere, at Fru Anna Sophia von Taupatels Moster Søns Børn, som urgeris paa denne Arf efter Landslougen at tilkomme, erre hændis neste Arfvinger, heldst efterdi dend underdannigst Begiering, som Fru Anna Sophia skal hafve haft i Sinde at frembkomme for Eders kongl. May. med, derhen er anset, at hende motte bevilgis sin efterlatte Formufve til forbemelte hendis Moster Søns Børn som nær paarørende at testamentere; dernest efterdi Her Rigers Marskalk i sit Indlæg sielf bruger efterfølgende tvilaktige formalia derom, nemmelig »ei heller her i Riget nogen findes, som hende nermere paarører, end jeg paa mine Søster Børn, de von Lützelburgs, Veigne, hvoraf dend ene Søn er hos mig, och som med hans Søkende uden Tvifvel skal vere dend sl. Fruis neste Arfvinger«.

For ded anded saa befinde vi icke, at dend kongelig Befalling, som Rigers Marskalk hafver bekommet om at annamme til sig Fru Anne Sophia von Thoupatels efterlatte Formufve, strider imod den Confirmation, som Eders ko. Ma. hafver naadigst meddelt Fru Elsebe Juull paa dend omtvistede Gaufve. Ti saa lenge Gaufven holdis for gyldig, saa er dend en Gield i Stærboen, som, førend arvis kand, bør at betalís. Casus, hvoraf denne Gaufve har sin Udspring, er denne: Fru Anna Sophia von Taupatell hafde til Ægte Christopher Bille oc forhverfvede ved samme Giftermaal ald den Formufve, som hun sig efterloed. De aufløde ingen Børn sammen. Christopher Bille døde først. Efter hans Død blef ald deris Formufve skift efter Landslougen, hvoraf Christopher Billes neste Arfvinger bekom deris Del, oc Fru Anne Sophia Taupatell beholt dend Del, hende med Rætte tilkomb. Paa dend Tid stoed ded hende frit for at giøre af sit oc gifve ded til, hvem hun vilde, naar sligt skede efter Landsloven. Aarsagen til Gaufven berettis denne at verre, at Fru Anne

Sophia von Taupatel hafver dermed i Consideration af sin sal. Mand, som vaar Fru Elsebe Juuls afgangne Hosbonds Broder, villed gratificere Fru Elsebe och hændis Børn. Som nu ded fornemmeste Argument, Her Rigs Marskalk hafver til at annullere denne Gaufve med, bestaar deri, at hand formener, dend er imod Landslougen, saa er ded uden Modsigelse vist, at samme Gaufve er sked derimoed. Ti ald saadan Gaufve, naar dend icke er sked med neste Arfvingers Ja oc Sambtøcke oc ei stadfest inden Tingge med Tingsvidne, hvilked icke her er sked, saa kand dend igienkaldis. Hvorfore ded alleniste bestaar udi Eders ko. Mayts. egen naadigste Villie, enten Eders ko. Ma. vil, at denne Gaufve skal igienkaldis, formedelst dend ei er sked efter dend hidindtil brugelig Landslougs Formalitet, och saaledis tilkomme Hr. Rigens Marskalkis Søster Børn, i Fald hand caverer, at de ere dend s. Fru Toupadels neste Arfvinger, eller oc at Donationen skal blifve ved Magt, formedelst Eders ko. Ma. derudi saasom i Testamenter, Forskrivelse oc andet hafver dispenserit med at confirmere dend efter trei Personers skriftlig Attest oc Vidnisbiurd. Ellers er denne Arf, hvoraf Gaufven sig reiser, i sig sielf af dend Beskaffenhed, at deraf dend siette och tiende Penge her i Ed. May. Rige bør at efterladis. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend [7de.] Decembris anno 1668.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste, troepfiktigste Tienere.

Samme Dag blev forelæst og overvejet en Memorial fra Præsidenten i Fredericia paa Byens Vegne, men der blev ingen Beslutning taget¹⁾.

1669.

4. Jan. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev²⁾ af 27. Maj 1668, stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at udtale sig om en Supplik fra Frederikshald (jvfr. 13.—20. Jan. 1668).

¹⁾ P. I Bl. 116. ²⁾ S. T. Nr. 435.

Betænkningen (Nr. 124) tilraadede paa de fleste Punkter at imødekomme Ansøgningen, og i Overensstemmelse dermed udgik Kongebrev¹⁾ 29. Jan.

124. Betænkning af S. K. 4. Jan. 1669.

Orig. i N. R. A., Konc. ibd. (Norske Indlæg 29. Jan.).

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om Friderichshaldens Indbyggeris underdanigste desideriis til deris ved seniste høiskadelige Ildebrand nesten gandske ødelagde Byes Restauration och Fremtarf, da er saadant af os underskrefne udi Underdanighed efterkommet, och hafver vi Posterne af deris underdanigste Supplication med tilbørlig Flid examineret och voris underdanigste Mening derom in margine hosføiet, som følger.

Voris allerunderdanigste Betenkende derom.

1. Eftersom Friederichshaldens förrige naadigste Privilegier, daterit den 10. Aprilis anno 1665, som skulde vare udi 3 Aars Tid, nesten for it Aar sieden ere expirerede, och Eders kongl. May. self Byens Opkompst och Conservation er angelegen, da saasom dend ei alleniste, som før er meldet, ved en almindelige Ilds Ofvergang nesten udi Grunden er ruineret, mens ochsaa Indbyggernis fornemste Næring i Saugtømmer bestaar, som kommer fra svenske Steder och med Told af dennem er besvergit foruden anden Omkostning, som Indbyggerne derpaa maa anvende, da siunis os underdanigst baade

Posterne af Friederichshaldens underdanigste Supplication.

1. Bøgierer Byen underdanigst at nyde nogen varig och tilstreckendis Frihed och Forskaansel til sin Opkompst.

¹⁾ N. R. Nr. 16.

tienligt och fornøden at vere, at samme Bye maatte nyde Friheds Prorogation for ald Byens Skat och Contribution saavel som ochsaa for ald Saugskat udi tie Aars Tid at reigne, om Eders kongl. May. saaledis naadigst behager, fra Nytaarsdag forleden anno 1668 a).

2. Vi befnder underdanigst billigt at vere, at de af Friederichsstad, som hafver deris Huse, Vaaninger och Handtering udi Friederichshalden, pro quota och efter Proportion ochsaa contributorer af deris Eiendom och Brug til Friederichshaldens Byes Udgifter och Paaleg lige ved Friederichshaldens Indbyggere.

3. Dersom de af Friederichsstad, som hafve Huse och Vaaninger i Friederichshalden, skulde, som før er meldet, participere pro quota udi Paaleg, da siunis os underdanigst billigt, at de ochsaa derimod uden Undersked maatte vere delaktig udi Næringen sammesteds.

4. Vi befnder underdanigst billigt at vere och til Friederichshaldens Conservation fornøden, om det ellers Ed. kongl. May. saaledis naadigst behager, at de, som boer paa Owsgaards Grund ved Enden af Friederichshaldens Broe, undtagen de, som formeldst adelige Frihed friholdis,

2. At de af Friederichsstad, som hafver deris Huse och Gaarde i Friederichshalden och der opholder sig, fra Foraaret, Søefarten angaar, indtil Høsten, at Søefarten igien cesserer, och imidlertid sammesteds bruger deris Handling, derforre maatte gifve nogen billig Kiendelse til Byen och skatte af deris Brug, Huse och Vaaninger til Byen lige ved andre Byens Indbyggere.

3. At ald smaa Handling med Boierter och ankommendis Skuder maatte høre Friederichshaldens Indbyggere allene til, och Friederichsstads Borgere sig derfra at entholde.

4. At de Personer, som boer paa Owsgaards Grund ved Enden af Friederichshaldens Broe och betager Borgerskabet deris Næring, maatte vere under Byens Jurisdiction, de undtagen, som adelige Privilegier friholder, eftersom tilforne i den Maade af Stadtholdern i Norge paa Kongl.

maatte svare saasom en Forstads Indvaanere under Friederichshaldens Bye liege ved andre i Byen boendis Borgere, och saasom der ere ekon faae Personer, hvilke adelige Frihed sammesteds friholder, saa indstillis i ald Underdanighed til Eders kongl. May., om icke Eders May. ved Mage-skifte eller i andre Maader sig den Grund, som samme Frihed nyder, vilde tilforhandle, paa det Forstaden med Byen kunde uden Forskel saaledis svare under en Jurisdiction.

5. Ved saadan Toldfrihed siunis os underdanigst, Ed. kongl. May. alt for meget udi sine Intrader at vilde afgaa, och at Byen formedelst de øfrige Benaadinger, saafrembt Ed. kongl. May. den nem naadigst behager at samtøcke, vel kunde derforuden i goed och tilbørlich Velstand komme.

6. Eftersom til slig Fornødenhed atskillige Bekostninger och Udgifter behøfvig, saa indstillis underdanigst til Ed. kongl. Mayts. naadigste Behag, om Ed. kongl. May. Friederichshalden naadigst vil forunde nogit af indkommende Skiberomb at lade oppeberge, saasom af et Skib en Rixort, af en Kreiert en Mark danske och af Skiberomb, som mindre ere, tolf Skilling danske.

May. viedere naadigste Approbation er resolveret, at samme Sted kunde aktis for en Forstad til Friederichshalden.

5. At Friederichshalden maatte forundis Toldfrihed paa hvis Vare, som der paa Steden consumeris och til deris Brugs Fornødenhed anvendis, helst efterdi deris Brug mere Vandskelighed er undergifven end anden Brug udi Landet.

6. At de til den lange Brois Underholdning ofver Elfven ved Friederichshalden saavel som ochsaa til at anlegge och vedligeholde en Byens Brygge samt andre fornødene Byens Udgifter maatte som tilforne, och som ellers udi alle andre Kiøbsteder ved Siøkanten brugeligt er, lade oppeberge nogit vist af ankommende Skibe och andet Fartøi, saasom af et Skib en half Rigsdaller, af en Kreiert en Rixort och af et Skuderom tolf eller aatte Skilling efter des Størelse.

Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot d. 4. Januarii anno 1669.
Eders kongl. Mayt. allerunderdanigste, troepликтigste Tiennere.

Hansz Schack. P. Reetz. H. Bielcke.
V. F. Guldenlew. Christoff von Gabell mp.
Christoph Parsberg mp.

a) Konc. har opr.: hvilken Frihed siden efter Beskaffenhed videre kunde naadigst extenderis.

18.—25. Jan. 18. Jan. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ til S. K. af 14. Nov. 1668, hvorved dette fik Ordre til at afgive Betænkning om en Supplik fra Laurids Christensen Bang, Borger i København, angaaende en Proces mellem ham og Jomfru Ide Lange til Falkensten. Den sidste optraadte formodentlig som Værge for Børnene af sin afdøde Broder Niels Lange til Fritsø²⁾. Sagen behandledes 18. Jan. For- og Eftermiddag, ligeledes 25. Jan. For- og Eftermiddag. En Betænkning, der nu er tabt, blev forelæst og approberet, men ikke underskrevet³⁾.

24. Jan. Kongebrev⁴⁾, stilet til S. K. Dette fik Befaling om at tage for sig alle de københavnske Lavsartikler, baade dem, som S. K. allerede havde ventileret og gennemset, men som Kongen endnu ikke havde underskrevet, og alle de andre, som S. K. endnu ikke havde behandlet, overveje dem med Flid, for at de kunde indrettes saaledes, at de kunde stemme med Kongens absolute og suveræne Arveregering og i øvrigt være gavnlige for Handel og Næring i København, og derefter indsende Betænkning. — Jvfr. 19. Maj.

4. Marts. Kongebrev⁵⁾, stilet til S. K., hvorved der tilsendtes dette et Indlæg fra en Del af de islandske oktroyerede Participanter, rettet imod en tidligere Klage til Kongen over Mangel paa tilstrækkelig Tilførsel til Island. Da Kongen endvidere havde erfaret, at fremmede Nationer sammesteds drev mere Han-

¹⁾ S. T. Nr. 878.

²⁾ Jvfr. S. T. 1668 Nr. 126 og Danmarks Adels Aarvog XVIII, 265-66.

³⁾ P I Bl. 116. ⁴⁾ S. T. Nr. 27. Tr.: Kbhs. Dipl. VI, 490 f.

⁵⁾ S. T. Nr. 125.

del og med bedre Udbytte end de kongelig privilegerede Participanter, befalede han S. K. at stævne disse samlede eller enkeltvis for sig og fordre udførlig Erklæring af dem herom, hvorefter S. K. skulde indsende Betænkning til Kongen om, hvorledes der kunde raades Bod paa dette Misforhold.

8. Marts. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 27. Febr., stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at afgive Betænkning om en Memorial²⁾ fra Statius Helm. Denne meddelte, at han lige saa vel som afdøde Niels Aagesen havde haft Penge tilgode hos Kongen, for hans eget Vedkommende som Arving efter sin Hustrus Morbroder, afdøde Niels Jørgensen. Niels Aagesen havde paa begges Vegne faaet Jordegods udlagt i Erstatning, men intet overgivet til Statius Helm. Denne søgte da Erstatning hos Kongen. — S. K.'s Betænkning (Nr. 125) afviste Sagen som Kongen uvedkommende og henviste Statius Helm til at gaa til Domstolene. Jvfr. 15. Marts og 24. Maj.

125. Betænkning af S. K. 8. Marts 1669.

Konc. 1. (med Peter Reetz' Haand) og 2. samt Renskrift i S. K.'s Arkiv. Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. naadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit underdanigste Betenkende om et Memorial, som Statius Helm underdanigst indleverit hafver, da er saadant af os underskrefne underdanigst efterkommet, och befinder vi, at hand tillige med afgangne Niels Aagesen hafver hafd Forsikring udi en Afreignings Kvitantz fra Ed. kongl. Mayts. Skattekammer belangen dis afgangne Niels Jørgensen, forrige Skrifver paa Brøggerstet, hvilken efter samme Kvitantzis Formelding en Summa Penge paa Skattekammeret hafver hafd at fordre, och at bem. Niels Aagesen hafver bekommed Jordegods udi Betaling baade for sin egen Anpart, saavel som ochsaa hvis bem. Statius Helm efter sin Fordrings quota derudaf burde at hafve tilkommet, hvilken Statii Helms Andel hannem nu skal giøris disputerlig.

¹⁾ S. T. Nr. 107.

²⁾ Findes tillige med en Attest fra Rentekammeret af 25. Aug. 1668 i S. K.'s Arkiv.

Herom er voris underdanigste Mening, at efterdi Ed. kongl. May. hafver engang betalt denne Gield til afgangne Niels Aagesen, och det befindis efter Ed. kongl. Mayts. Skattekambers underdanigste Erklering, at Statius Helm tilkommer en vis Del deri, da siunis os underdanigst, at hand Statius Helm bør at søge ved Lands Lov och Ret, hvis hannem i saa Maader tilkommer, hvor hand best ved och kand. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot d. 8. Martii anno 1669. Ed. kongl. Mayts. allerunderdanigst troplictigste Tienere.

Samme Dag forelæstes i S. K. en Memorial fra Just Henriksen v. Lach om Manufakturere. Herom var der udgaaet Kongebrev¹⁾ til S. K. 27. Febr. Ligeledes forelæstes noget af Anders Verns Forslag om samme Æmne, som S. K. ved Kongebrev²⁾ af 20. Nov. 1668 havde faaet Ordre til at behandle.

Forslagene sendtes efter S. K.'s »samtydige« Beslutning til Kommercekollegiet, for at dette skulde gennemlæse dem og lade S. K. vide sin Mening om dem. Jvfr. 20. Sept.

Samme Dag forelæstes en Supplik af 6. Marts fra Borgmester Jørgen Jensen i Roskilde, hvori han begærede, at Tolden nu i Fremtiden ligesom tilforn maatte erlægges i Roskilde³⁾. Man vedtog, at Sagen skulde refereres for Kongen, »mens kommer icke Stats Collegii Protocol ved, eptersom Materien icke af K. Mt. anbefalit er til bem. Collegium at komme«⁴⁾. Jvfr. 13.—20. Dec.

15. Marts. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁵⁾ af 7. Jan., stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at overveje en Supplik⁵⁾ af 12. Dec. 1668 fra Skomagerne i Ribe. Disse, der var »allene (foruden Skredderne) ofver blefne af alle de Laug, som tilforn hafver veret udi Ribe, da hun stod udi Floer«, beklagede sig over den store Afbræk i deres Haandværk af ulovlige Mestere og ansøgte om at faa en ny Lavsskraa.

S. K. udtalte, at om det behagede Kongen at forunde dem et Lav, da kunde det bedst ske i Lighed med de Artikler,

¹⁾ S. T. Nr. 107. ²⁾ S. T. Nr. 884.

³⁾ Kongen havde 26. Okt. 1668 fastsat, at Toldstedet for Roskilde skulde være Frederikssund (S. T. Nr. 815).

⁴⁾ P. I Bl. 116. Referat med Peter Reetz' Haand i S. K.'s Arkiv.

⁵⁾ S. T. Nr. 5.

som Kongen vilde forunde Skomagerne i København, og som han havde befaleet S. K. at gennemse.

Samme Dag oplæstes S. K.'s Betænkning af 8. Marts om Statius Helm, og den blev underskrevet af de tilstedeværende¹⁾.

22. Marts. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev²⁾ af 1. Marts, stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at udtale sig om en Betænkning²⁾ af Kommercekollegiet af 20. Febr., undertegnet af Simon de Petkum og M. Rötlin, angaaende Møntvæsenet. — Ved Mødet var Hans Schack, Ulr. Fr. Gyldenløve, Chr. Gabel, Chr. Parsberg, Peter Bülche og Conrad Bierman fraværende. Kommercekollegiets Betænkning blev oplæst. S. K. vedtog, at man ikke vel kunde beslutte noget i saa vigtigt et Værk, uden at hele Kollegiet var samlet; det vilde da ogsaa være nyttigt, at den nylig ankomne polske Møntmester Andreas Timpfes Mening om Møntvæsenet blev hørt³⁾. — Sagen kom dog ikke oftere for i S. K., men der udgik 23. Marts Kongebrev⁴⁾ til Kommercekollegiet om atter at foretage Sagen sammen med den ovennævnte polske Møntmester og Møntmesterne Friederich Casper Herbach og Gottfried Kröger af København samt Johan Wolteroch af Glückstadt.

19. April. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁵⁾ af 17. April, stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at udtale sig om to Forslag fra Hoforator Dr. Oluf Fielche. Denne ønskede at blive quæstor regius eller aulicus (Hofintendant) og at forpagte al Slags Tobak i Norge og til Gengæld give Kongen 2000 Rdr. over det højeste, som Tolden tidligere efter 3 Aars Overslag havde indbragt. — Endvidere tilbød han at forfærdige et »Inventarium at bevares i H. k. Mt. Archivo, hvorudi som i et speculo eller paa en globo aulico skal kunde ses, hvad som sked er eller ske kand i dend mindste Kroeg i Riget oc deraf paa et Øieblik ses, hvad Landit formaar«. Tilstede ved Mødet

¹⁾ P I Bl. 116 f. Referat med Peter Reetz' Haand i S. K.'s Arkiv.

²⁾ S. T. Nr. 111.

³⁾ P I Bl. 117. Referat med Peter Reetz' Haand i S. K.'s Arkiv.

⁴⁾ S. T. Nr. 186, jvfr. Nr. 187. ⁵⁾ S. T. Nr. 239.

var Hans Schack, Henrik Bjelke, Peter Reetz, Chr. Parsberg, Otto Powisch, Ove Juel, Erik Krag og Peter Schumacher. — Om den første Post mente S. K., eftersom Tobaksforpagtning var et stort Monopol, som gjerne plejede at skade Kommercierne, at Kommercekollegiet, som bedst burde kende den Slags Sager, derom maatte afgive Betænkning, og om saa var, at det ansaa samme Monopol for at tjene til Kongens Bedste, og dersom Kongen selv approberede det saaledes, at da Oluf Fielche til desto større Sikkerhed for Kongens Indkomster efter eget Tilbud stillede tilbørlig Kaution i S. K. for den nævnte Forpagtning. — Om det andet Punkt mente S. K., at det var nødvendigt, at O. F. meddelte nærmere Enkeltheder om, paa hvad Maade det nævnte Inventarium kunde indrettes, for at man kunde se, om det lod sig praktisere, og om den Kundskab, som man allerede i Skatkammeret havde om Landets Tilstand, saavidt Intraderne angik, derved kunde forbedres ¹⁾. — Jvfr. 24. Maj.

15. Maj. Kongebrev ²⁾, stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at afgive Betænkning om en (udateret) Supplik ³⁾ fra Magistraten i Holbæk. Denne beklagede sig over, at Byens Skatter var ansat meget højere end i andre Byer, og at Holbæk desuden skulde understøtte Helsingør med et maanedligt Bidrag paa 40 Rdr. til Standkvarterpengene, endskønt Holbæk nu selv havde Indkvartering, og ansøgte derfor om Skattelettelse, »ti Gud ved, den stoere Elendighed her udi Byen er icke at udsige«.

19. Maj. Kongebrev ³⁾, stilet til Peter Reetz, Christoffer Parsberg, Erik Krag og Peter Bülche. Disse fik Befaling om at tage for sig alle de Lavsartikler, som Kongen havde oversendt til S. K.'s Revision (jvfr. 24. Jan.), men som endnu var uexpederede, og uden videre Ophold, efter de Ordre, som Kongen tidligere havde givet S. K., bringe dem til fuldkommen Ende.

24. Maj. Møde, formodentlig sammenkaldt ved mundlig Ordre. Tilstede var Hans Schack, Peter Reetz, Henrik Bjelke,

¹⁾ Referat med Peter Reetz' Haand i N. R. A. ²⁾ S. T. Nr. 312.

³⁾ S. T. Nr. 321.

Christoffer Gabel, J. Chr. Kørbitz, Christoffer Parsberg, Holger Vind og Erik Krag.

Christoffer Gabel forelagde i Kongens Navn følgende Sag: Da Kongens tidligere Kammertjener Jakob Pedersen uden Tilladelse havde bosat sig i Holland ved at købe sig et Kanonikat i Provinsen Utrecht og gifte sig i Holland, kunde Kongen da ikke procedere mod ham som mod en, der ikke havde faaet Afsked fra Tjenesten eller var løst fra sin Ed og Pligt, saaledes at han kunde bemægtige sig alt hans Gods, Formue og Tilgodehavende i Danmark, eller var det bedre at stævne ham ordentligvis, og om han ej kom tilstede, da at dømme ham secundum merita causæ?

Flertallet mente, at Kongen vel havde Magt og Ret til strax at bemægtige sig hans Gods og Formue, men alligevel vilde det, hvis Kongen vilde lade ham stævne og derefter fik Dom over ham, være det, som var mest brugeligt over hele Verden, og som kunde betage enhver retsindig Mand al Lejlighed til at sige eller tro, at der var vederfaret J. P. nogen Uret, saafremt da Kongen, skønt han ikke paa nogen Maade var forpligtet dertil, ansaa for godt at gøre nogen Reflexion paa slige rationes. Om Stævningen i sig selv mente de fleste, at Kongen ved sin Generalprokurør eller Generalfiskal kunde lade Jakob Pedersen stævne og ved sin Faktor i Holland under Attestation af Notarius publicus og Vidner tilstille ham Stævning til at indfinde sig for Hofretten i København 6 Uger a die insinuationis. Kom Jakob Pedersen da ikke, kunde han dømmes in contumaciam. Kongen havde al mulig Føje til imidlertid og strax at beslaglægge al hans Gods og Formue. — 29. Maj stævnedes Jakob Pedersen for Hofretten af Generalfiskal Christian Pedersen¹⁾.

I samme Møde oplæstes de to Forslag af Dr. Oluf Fielche (jvfr. 19. April). Det første Forslag om Tobaksforpagtningen blev strax sendt til Kommercekollegiet, »hvorpaa dets Betenkende ervartis«. Om det andet Forslag blev man ved den tidligere Beslutning.

¹⁾ Domme, Tingsvidner etc. Nr. 143.

I samme Møde drøftedes paany Statius Helms Sag (jvfr. 8. og 15. Marts), efter at denne i Mellemtiden havde indgivet en Klage (Nr. 126) til S. K. Christoffer Gabel mente, at S. K.'s tidligere Betænkning var affattet i altfor almindelige Udtryk. Man skulde udtrykkelig nævne, hvem der skulde bære Ansvaret for den begaaede Fejl. Man tog derfor paany Sagens Akter ned fra Skatkammeret, »oc som mand atter som tilforn blef ved dend Observation, at hoes det 25de Nummer i Afregningen vel fantis Niels Jørgensens, forrige Bryggerskrifvers, Afregning, hvorefter Summen, Statius Helm prætenderer Pant udi, er bleven Niels Augesen gotgiort, mens ei dend Bevisning, som Augesen i Afregningsregenskabit siger at hafve, at hand dend Kvinde, som Pant i Afregningen hafde, nemmelig forbemelte Brøgger-skrifvers Enke, hafde betalt, oc som fattedis i saa Maader Transport, saa skulde kongl. Befaling til Byfogden udgaa at aabne Niels Augesens Boe for at se, om dend Bevislighed, som hand i Regenskabit sig paaberaaber, deri findis«. — S. K. bemærker i øvrigt, at det nok kunde ses af Rentekammerets Erklæring, at det havde haft for sig det Pant, som Niels Aagesen havde haft i Niels Jørgensens Afregning; dette Pant burde derfor til ret Oplysning efterspørges. »Item Manglerne i sig self af Sten Hundorf udi Augesens Afregning giort ses, hvoraf mueligt dømmis kand, om dend Transport, som desidereris, har vaarit i Skatkammerit, eller om sligt til Mangel er giort«¹⁾. — 11. Juni udgik Kongebrev²⁾ til Byfogden Jens Mouridsen om at undersøge Niels Aagesens Regnskabsbøger.

126. *Klage til S. K. fra Statius Helm 1669.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Velbaarne, høiedle Herrer, kongl. Raad.

Eftersom dit er die velbaarne, høiedle Herrer vitterligt, at die den 8. Martii sidst afvichte paa Kongl. M. Raadstuf om min Sach imod afgangne Niels Aachsen hafver delibererit, och jeg fattige Mand hiedindtil exspecteret i underdanigste Forhaabning, jeg die høiviesse Herrers derom naadigste Afsken och Erklæring at erlange, hvilket icke sked er, da eftersom fornemmis, samme deris naadigste skriftlige Erklæring dend 15. Martii nest efter til Hans Excel.

¹⁾ Referat med Peter Reetz' Haand i S. K.'s Arkiv. ²⁾ S. T. Nr. 368.

Herr Stadtholder Gabel ved Claus Stipper er tilsent at underskrifve, saa Hans Excel. det hafver til sig annammit och derefter hos hannem skal vere blefven forlagt efter Hans Excel. eigen Beretning til forne Claus Stipper, naar hand derom hafver Anfordring giort, til Svar bekommit.

Er derfaare til die høiedle Herrer, kongl. Raad, min underdanigste Bøn och ydmygste Begiering, mig fattige fremmede Mand günstig ville befordre och mig dend Naade beviesse, at Secretari Rasch maatte befalis en anden liege Skrift af Protucol at laede forferdige, jeg da samme deris naadigste Erklering under deris høiadelige Henders Underskrift foederligst beskrefven maatte bekomme, och jeg derved til noegen Endskaab [i] min Sach maatte forhielpis. Hvilket Gud allermechtigste riegeligen vil belønne. Forventer herpaa die høiedle Herrers naadigste och vürkliche Resolution. Forblifver Eders velbaarne, høiedle Herrers underdanige och pligtskuldige Tienner.

Statius Helm.

Udskrift: Til die velbaarne, høiedle Herrer, kongl. Raad udi Stats Collegio, underdanigste Memorial.

21. Juni. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 8. Juni, stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at udtale sig om en Supplik og Memorial fra Bergen om den høje Pris paa Salt. Borgerne ansøgte om, hvis det ikke maatte forundes dem selv at lade forskaffe Saltet til deres Fiskebrug, at de da maatte faa Saltet for en billig Pris, og at Betaling maatte ske i Varer efter den gældende Taxt for disse.

Det vedtoges, at man herom kunde forhandle med Saltdirektorerne, om der kunde findes nogen Udvej²⁾.

21. Juni—28. Juli. 21. Juni Møde, sammenkaldt ved Kongebrev³⁾ af 17. Juni, stilet til S. K., hvorved der tilstilledes dette til Betænkning en lang Række Supplikker fra Rentemester

¹⁾ S. T. Nr. 357. ²⁾ P. I Bl. 117.

³⁾ S. T. Nr. 399. Alle de nævnte Aktstykker (undtagen Brevet til S. K.) har ligget som Bilag til denne Skrivelse, og ved denne findes tillige en Fortegnelse over dem, omfattende 22 Numre for Tiden 6. Maj 1662 til 12. Juni 1669. Nu er dog mange forsvundne, og især maa man beklage Tabet af Skatkammerets og Kommissærernes Betænkninger.

Henrik Müller. Denne havde beklaget sig over, at ved Udlæg af Jordegods som Vederlag for hans Tilgodehavende hos Kongen var der sket ham Uret, hvorfor han ansøgte om at faa Erstatning, han henviste tillige stadig til, at han af den Gæld, som han havde paadraget sig for Kongens Skyld, maatte betale blodige Renter, medens Jordegodset kun gav ham ringe Indtægt. Som Prøver paa disse hans Skrivelser, der er lige karakteristiske for Manden og Tiden, meddeles her Supplik til Kongen 30. Aug. 1668 (Nr. 127), Memorial til Peter Reetz 6. Nov. 1668 (Nr. 128), Supplik til Kongen 21. Dec. 1668 (Nr. 129), Skrivelse til Erik Krag 24. Marts 1669 (Nr. 130) og Skrivelse til S. K. 18. Juni 1669 (Nr. 131).

Kongen havde 13. Jan. 1666 befalet¹⁾ Skatkammeret at undersøge Sagen, og dette havde afgivet Betænkning 27. Marts 1667. Imidlertid havde dette henvist en Del Punkter til Afgørelse af Synsmænd paa selve Aastederne. Der var derfor 15. Maj 1669 udgaaet Kongebrev²⁾ til Amtmand Jørgen Reetz og Borgmester Claus Poulsen i Ringsted om at undersøge Forholdene paa selve Aastederne, og fra disse Kommissærer var indkommet Betænkning 26. Maj 1669, hvorefter da det nævnte Kongebrev til S. K. udgik. — Sagen behandlede 21. Juni For- og Eftermiddag, 22. Juni, 26. og 28. Juli³⁾. Jvfr. 15. Nov.—13. Dec.

127. Supplik til Kongen fra Henrik Müller 30. Aug. 1668.

Orig. i Indlæg til S. T. Nr. 399.

Stoermechtigste Konning, allernaadigste Herre.

Ihvor nødig och ugierne jeg falder Eders kongel. May. molest, saa trenger dog dend yderste Nød (som ingen Loug hafver och ald Skamme maa sette til Side), min Tilstand, udi hvilken jeg for Ed. ko. May. Tienistes Forstrekninger er udi indstyrtet, mig for Eders kongel. May. allerunderdanigst at beklage.

Jeg hafver nu i saa mange Aar søgt mine urolige Creditorer at stille och henholde med Penge, jeg hoes Jøder paa stoer Rente imod det hele Goets Draxholmbs Pantsettelse hafver optaget.

Det samme hafver jeg for nerverende Aar iligemaader maattet

¹⁾ S. T. Nr. 27.

²⁾ S. T. Nr. 311.

³⁾ P. I Bl. 117.

giøre, om jeg icke vilde, at mig en offentlig Spot och Bancquerot skulde paakomme, och derfor for 40000 Rd. at opbringe icke alleniste pantsatte dennum begge mine Kaaberverker i Norge, mens och tilkomme mine egne Søner och Svogere sig tillige paa ald det, de i Verden eier, och foruden ved streng Indlager, hvor de os citerendis vorder, paa Ære och Redelighed med at forskrifve, hvormed Jøderne endda icke vil nøies, mens at jeg maate sette dennum foruden en Mand i Hamborg til Forlofver, hvilken Mand, førend hand sig dertil vilde bekvemme, jeg maate tilminde och ligesom tilkiøbe for 4000 Rdrs. Forøring foruden anden hans Geld til stoere Summer her i Landet mig at paatage.

Naar nu Tiden til Betalingen tillacker, hvortil jeg aldellis ingen Middeler ser, saa maa jeg lide, at de tager Draxholmbs Goets och begge Kaaberverker icke alleniste fra mig, medens endochsaa at søge min Person, mine Børn och Svogere med allerstørste Beengstelser och Skreckelser for forbem. voris strenge Forskrifnings Skyld, saa vil alle andre Creditorer her i Landet, som jeg iligemaader med stoere Capitaler forhafted er, med lige Rigueur efterfølge, och da er det paa en Gang med min och de mines timelige Ære och Vel-færd giort.

Jeg vil mig vel ingen stoere Tienister berømme, mens erkien-der min underdanigste Skyldighed dobbelt større, hafver dog gierne och villigen giort ald, hvad udi min Kraft oc Formue bestoed, och jeg med ald min Forstand til Eders ko. Mayts. Tieniste kunde vide at op- och tilveiebringe.

Mens denne Labyrinthe kommer mig eniste deraf, at jeg ofver 14 à 15 pro cento Jøde-Rente och Vexelpenge udi saa langsommelige Aar hafver maat betale och endnu daugligen continuerer, der jeg udaf Goetset, som mig i Steden for rede Penge och for forhypothe-cerede Tolde er udlagt, icke ofver $1\frac{1}{2}$ pro cento kand nyde. Hvad Udgang det endeligen vil gevinde, indstiller jeg allerunderdanigst udi Eders kongel. Mays. egen naadigste Consideration.

Beder allerunderdanigst och ydmygst, at Eders kongel. May. naadigst vil behauge och i Henseende til fornefnte Omstende och i Særdelighed, eftersom paa Skatkammerit med rigtig Tingsvinder udførligen bevist och forklaret er, at jeg paa det megit øde och forarmed Goets lider Skade och kommer for korte ofver 146000 Rd. efter deris til Eders kongel. May. underdanigste indgifvene Relations Indhold, forunde mig Tønden Hartkorn udaf det mig udlagte Jorde-

goets, ont och got, øde och forarmed iblant hinanden, det ene paa det andet at bøde, for 40 Rd., och Tienderne for 30 Rd., och at des Forskiæl mig paa 5 eller 6 Aars Tid udaf Bergens och Trundhiems Tolde med sin Interesse fra Skiødens Dato maa refunderis, och derhøes for de øfverige 659 Td. Hartkorn, efter fornefte sambtlige udi Skatkammer Collegio deris underdanigste Relation mig formedelst de nye Jordebøgers Vandskeligheder for høit tilbereignit och derfor ingen Brug eller Eiedomb hafvis, maaske anden Vederleg af tienlig Goets i Danmark och Norge proportionaliter for ofvenbemelte Pris, och ligesaa hoes Contributionerne i Agt tagis, at hvis tilførne for megit betalt, udi tilkommende Terminer igien maa gotgiøris.

Dette er det eneste Middel, hvorved jeg min och de mines for Øien svebende Ruin nogenlunde kunde stytte. Er och for Eders kongel. May. en ringe Skade ved samme Midle mig och de mine fra Forsmedelse at befrie, och beløber endda Tønde Hartkorn til 40 Rd. bereignit aarligen 2 Rd. 2 Mk. $6\frac{2}{5}$ Sk. och Tønde Tiende Korn 30 Rd. aarligen 1 Rd. 4 Mk. $12\frac{4}{5}$ Sk., der jeg i dends Sted icke ved af en Tønde Hartkorn $1\frac{1}{4}$ Rd. at erlange. Och som Eders kongel. May. af det beste Goets til andere for lige Pris til Eiedomb naadigst skiødet och afhendet hafver, formoder jeg allerunderdanigst, at Ed. kongel. May. samme mit underdanigste petitum udi kongelige Naade allernaadigst bønhøerer, och anbefaler mig dermed saaledis til Endskab och Rolighed at befordre. Forblifver i allerstørste Devotion Eders kongelige Mayts. allerunderdanigste, troeplygtskyldigste Tiener.

Hinrick Müller.

Kiøbenhafn d. 30. Augusti anno 1668.

128. Memorial til Peter Reetz fra Henrik Müller

6. Nov. 1668.

Kopi i Indlæg til S. T. Nr. 399.

Allertienstskyldigste Memorial til Hans Excell. Herr Cantzler, velbaarne Herr Peter Reetz.

Jeg beder allertienstvilligst, at min allerunderdanigste Supplication med deris insererede petitis for min allernaadigste Arfvekonning och Herre saaledis maa andrages, at jeg derpaa dend udi ald Billighed til Skatkammerit søgte Ordre til videre Expedition motte erlange.

Och som jeg min Nød och Trang med for Øien svebende Ruin for Hans ko. Mayts. Tienistes Befordring i samme Supplication haf-

ver andført, saa beder jeg allertienstvilligst, at disse efterskrefne argumenta derhoes maa i Agt tages.

1. Consilia var disse, efterdi det hele Rige, da kommen af Fiendens Vold, ald gandske var forsvecked, saa at Hans ko. May. icke kunde miste sine Indkombster och Toldrevenue (uanset de strengeligen var bebreffvit och forpantet), at da i dets Sted Jordegoets i Betaling skulde udleggis, icke til Pant, mens til Arf oc Eie.

2. Oc hvis Goets tilføerne til Pant var udlagt, saaledis at Indkombsten kunde opnaa Renten, Tønde Hartkorn til 21 Rd., at deraf det beleiligste kunde indløses och andet igjen udlegges for 50 Rd. under det Nafn til Arf och Eie.

3. Jeg var dend første, som af salig Rigens Skatmester i sambtlige Rentemesters Ofververvelse blev søgt, at jeg mig som en af de principalste, der Forstrekning hafver giort, dertil først vilde bekvemme och til Hans ko. May. Gafn och Beste andre i saa Maader med got Exempel foregaa, med Andføring, naar jeg mig først hafde bekvemmet, vilde man snart komme til Rette med de andre.

4. Til at bevege mig det til min och de mines allerstørste och uforvindelige Skade at indgaa blev mig sincerement belofvit, at mig af Hans kongel. May. skulde gifves et Bibref, saaledis at jeg for Capital och Rente i alle Maader skulde vere skadisløs, som Hans Excell. Hr. Statholder saavel som de andre kongelige Rentemestere nokksom er vitterligt.

5. Jeg kunde ei anderledis end at replicere och remonstrere dend usigelige Skade, icke alleniste mig, mens alle dennem, nogen Forstrekning giort hafver, och consequenter Hans ko. Ma. sielf deraf vilde udstaa, at naar Folkets Middele var betagne och svecket, blefve de vandmegtige dend Credit at skaffe, som mand gierne vilde och tilføerne ufortredeligen giort hafver, och om for Hans kongel. May. icke nyttigere, enhver beholt sit Pandte Goets for sin Rente, och Goetset en liderlige Skat paalagt, hvormed det efterhaanden igjen kunde blifve indløst, saa saae Folk, at dennem blev holdit, hvad i Nød och Trang var udlofvit, och blev derved Hans ko. Ma. Credit bestyrked, mens som det icke maate høris, oc jeg becomb til Svar, vilde jeg mig opponere, daa skulde mig tillegges eniste Aarsag til Hans ko. Ma. Intresses och Gaufns Forhindring, och som jeg som Hans ko. May. Minister i Skatkammeret derfor icke vil bære Nafn eller dertil ringeste Aarsag gifve i Consideration, jeg saa, at Hans kongel. May. ved dette Middel henved 150 pro cento kunde avancere,

lod jeg mig ved en Del Promesser, ved et Skadesløsbrefs Forskaffelse oc en Del Truelser derhen bekvemme, at jeg var dend første, der icke alleniste afstoed alle mig forhen gifne Assignationer udi alle siellandske, Kolding, Ribe, Aasens, Bergens, Langesunds, Augdesidens oc alle Commissarie Tolde i Dannemark oc Norge, mens endoc de mig siden in specie med kongel. Haand oc Seigl sterk forhypothicerede Bergens oc Augdesidens Tolde oc særdelis mit Pandte-Gods i Kiøbenhafns, Anderskoufs, Skanderborigs, Stierneholmb oc Aakiern Ampter, som jeg efter Fiendens Aftog øde annammet, mest [ø: med] største Bekostning hafver indrettet, och derimod lide, at mig under det Nafn til Eiedomb blef tilreignet, største Del øde oc forarmed Gods, Tønde Hartkorn uden Forskiel for 50 Rd., alligevel at got Gods af fuld Indkombst en Del andere er udlagt, somt for 40 oc 35 Rd., Møen for 27 Rd. oc Nordlandene saaledes, at Capitalet fulde 6 pro cento kand rente i dend Sted, jeg mig icke 1½ pro cento kand glede. Och kand des Medfærdt Skaden alleniste ses af efterfølgende tvende Poster. Sæbye Gaards Gods var mig pandtsat for ungefer — Rdr. 80,000, er mig siden tilberaignet for — 186,038 Capital, hvilke burde at rente med 6 pro cento — 11,162. Nu skal befindes, at Hans ko. May. deraf aldrig mer er bereignet end — 3000, hvilket eniste er en Capital af — 50,000. Och er mig saa Godset høiere udi Capital andreignet til min største Skade — Rdr. 136,038.

Draxholmb er mig tilberaignet for — Rdr. 312,359 Capital, hvilket burde at rente — 18,741. Skal oc befindes, at Hans ko. Ma. deraf icke fuld tilgoede er bereignet — Rdr. 4000, som eniste er — 66,680 Capital. Er mig saa samme Draxholmb's Gods høiere udi Capital til min allerstørste Skade andreignet — Rdr. 245,679. Summa Rdr. 381,717. Och andet mer al advenant. Hafver jeg nu med fornefnte mit Exempel til andere prospererit Hans kongl. May. nogle Tønder Guld, saa hafver jeg dermed jo icke fortient, at jeg med alle skulde styrtes i Ruin eller ringere medfaris end andre, som icke større Tienniste giort hafver, mens at jeg meget mere efter Hans kongel. May. naadigste Forskrifvelser, dato 18. Decembr. 1660 i denne Hans ko. May. souveraine Regiering udgifven, oc Hans May. sær Missiver dato 18. Decbr. 1658 skulde skadesløs holdes, udi hvilken Hans kongl. May. naadigste Missive Hans May. mine underdanigste Tienniste sielfver naadigste agnoserer, oc derhos belofver, at Hans May. dennem mig oc mine Børne i Naade vil erkiende.

Jeg hafver tilfaarne udi alle Tilfalde, Nøds oc Trangs Tid giort ald det, jeg af ald Kraft oc med ald min Forstand kunde opbringe, kand oc vil oc herefter mig gierne videre streke, naar jeg af Hans ko. May. sielfver maa dertil capabel giøris, nogenledes at blifve i Velstand.

Tvifler fordi icke, dersom denne min Nød oc Trang oc dis Udspring dertil fra Hans ko. Ma. Regierings Begyndelse blifver Hans ko Ma. grundeligen refererit oc til Gemyt ført, at jo Hans ko. Ma. som en christen from Herre det jo tager udi naadigste Consideration oc mig i denne min Trang i Naade bønhører. Hafn. 6. 9br. 1668.

Jeg forblifver høiærede Herr Cantzellers Eders Excell. allertienstskyldigst beredvilligste Tiener.

Henrich Müller.

129. *Supplik til Kongen fra Henrik Müller 21. Dec. 1668.*

Orig i Indlæg til S. T. Nr. 399.

Størmechtigste Konning, allernaadigste Herre.

Dend, der er bestedet udi Nød oc Sorig, lader aldrig af at raabe, førend hand blifver bønhørt oc hiulpen. Saa gaar det iligemaader mig, som sig saa lenge hafver martelet oc plaget, at nu ald Hielp er ude, oc Ruin oc Undergang staar for Dørren, med mindre Eders kongl. May. med dend underdanigste begierte Befaling til Skattekammerit mig derefter at expediere naadigst vil komme mig til Hielp. I samme Befalling begieris intet ubilligt, mens eniste, at jeg maatte niude Tønde Hartkorn i Henseende til det meget øde oc forarmed for 40 Rdr., i dend Sted det mig ellers med Haand oc Seigel var pandtsat oc bebreftvet efter 6 pro cento Indkombst, Tønden for 21 Rd., hvis Forskel skulde beløbe ofver 300,000 Rdr. Icke des mindere udarbejder jeg for Ed. ko. May. af samme Gods dobbelt mer Indkombst, end jeg, som nu skulde vere Eiermand, sielfver deraf kand niude, som ofver Tønde Guld er at bevisse.

Och som Eders kongl. Ma. en Del andere naadigst hafver ladet forblifve ved deris Panterente oc det endnu nyligen paa nogle i Kiøbenhafns oc Friderichsborrig Ampter confirmerit, beder oc formoder jeg allerunderdanigst, at jeg til det ringeste i min billigmessige Begiering maa bønhøris, som for Eders ko. Ma. er dobbelt mere Profit, andseende jeg min ringe Assistentz oc Forstrekning saa syncere oc med saa goed en Villie oc Intention hafver giort, der

Nøden var størst, end nogen af dennem alle. Och var jo største Synd, at jeg skulde holdes mere for uæct eller deterioris conditionis oc slettere tracteris, langt mindre at endelige Ruin skulde vere min Belønning, hvilket oc strider imod Eders ko. Ma. Seigl oc Brevfe, som mig tilsiger skadesløs at holdes. Behauger det oc Eders ko. Ma. bedre, at Renten af Godsets bereignede Capital mig nogensteds maa assigneris, erbiuder jeg mig af Godsets Indkombst aarligen oprichtig Regenskab at giøre oc ved Capitalens Erleggelse det heller end gierne at aftræde.

Hafnia d. 21. Decembr. anno 1668.

Forblifver i naadigste Bøn høring Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste, troeskyldigste Tienner

Hinrick Müller.

130. *Skrivelse til Erik Krag fra Henrik Müller*
24. Marts 1669.

Kopi i Indlæg til S. T. Nr. 399.

Gunstige, goede Hr. Erik Kragh.

Jeg aflader icke at raabe, indtil jeg blifver bøn hørt, efterdi Bedrøfvælsens Vand formedelst befrøctende Æris och Veltærds Spilde trenger mig til Sielen, saa jeg af Sorrig och Grammelse med alle forkommer; dend goede Mand vilde dog af et retsindigt Christenhierthe for [o: føre] Hans kongl. May. til Gemöthe, hvorledis jeg med det Jordegotssets Bereigning er faren.

Alle species Landgilde, som Jordebøgerne indholder, er i Hartkorn andslagen och hver Tøndes Indkombst ofverhofvit mig tilberaignet for 3 Rdr. Derimoed kand jeg, naar end fuld Landgilde hafvis (som jeg dog hidinttil aldrig haft, ei heller endnu Apparence dertil ser), det endaa icke høiere bringe end af

1 Td. Korn	1 $\frac{1}{2}$ Rd.,
1 Td. Smør, som er	
12 Td. Hartkorn	16 Rd.,
er af 1 Td.	1 $\frac{1}{3}$ Rd.,
1 Td. Hartkorn i Penge	
Landgilde	1 $\frac{1}{2}$ Rd.

Hvoraf jo øiensunlig kand ses, at jeg paa dend Maade maa gaa til Grunde, endskiønt jeg var dend beste Mand i Verden; lefver dog i den stadig Forhaabning, at Hans k. M. icke paatager sig dend

Synd, at jeg for min troe Tienniste saa uskyldigen och plat skulde ruineris, mens at Hans May. meget mer, naar der grundelig Underretning sker, mig i mit billigmessige petito i Naade allernaadigst bønhører.

Hafnia 24. Martii 1669.

Dend goede Mands stedsskyldigste Tienner
Heinrich Müller.

131. Skrivelse til S. K. fra Henrik Müller 18. Juni 1669.

Orig. i Indlæg til S. T. Nr. 399.

Velbaarne, høiædle Herrer.

Jeg hafver for Hans kongl. May., min allernaadigste Herre och Konning, med adskillige Supplicationer, Memorialer och Deductioner allerunderdaanigst andragen min Nød och Trang, som mig er tilvoxen af dend stoere Gield, jeg til Hans kongl. Mayts. Tiennistes Befordring Tid efter anden, baade inden- och udenlands, hafver op- och tilveiebracht paa stoere Vexelsrente, som udi saa lang Tid hafver løben fra en Sted til anden, at dend mer end Capitalen hafver consumerit, och at jeg derpaa endnu ingen anden Ende eller Udgang ser end min och de mines for Øien svebende total Ruin, med mindre Hans kongl. May. af sær kongl. Naade med nogen Soulagement allernaadigst vil komme mig til Hielp och Redning. Samme mine gravamina och Supplicque hafver Hans kongl. May. sig allernaadigst ladet behauge til Skatkammerets Censur och de Poster, hvorudi Skatkammerit sig icke kunde finde, frembdelis til Commissariers Siun och Grandskning paa Aasterne at remittere, som och deris Betenkning, och hvorledis de det befunden hafver, derom allerunderdaanigst hafver indlefferit. Och som det nu ydermere allernaadigst hafver behauget høistbemelte Hans kongl. May. samme Forretning med mine allerunderdaanigste Supplicationer och andre fremblagte Documenter til det høiloflige Collegio Status deris videre Betenkning at henvise, saa indfalder til de velbaarne, høiedle Herrer min ydmygste Bøn och Andsøgning, at de heigunstigen vilde lade dennem befalde alle forskrefne mine Documenter och de kongl. Forskrifvelser och Løfter, hvorpaa de dennem funderer, med Flid at igiennemse och i saadan Consideration, som mine ufortredene Tienniste och altid befundene villige Forskud och Assistentse meriterer, at giøre Hans kongl. May. saadan beveielige Remonstrering och Relation, at jeg realement maa

hielpes oc fra Spot oc Ruin befries. De gode Herrer vilde derhos høigunstigen considerere, at det betrefver en erlige Mands oc gamble ofver 40 Aars troe Tienner (som sig for sin Herris Tienniste mer end 4 Gange hans Formue hafver udsat med sin hele Familie oc paarørende) hans Ære oc timmelige Velfærd. Hans kongl. May. bevises dermed sielfver dend største Tienniste, idet at jeg ved saadan Hielp oc Redning maa capabel gioris til ydermere reale Tienniste, hvortil jeg til min Dødedaug skal befindes saa villig som skyldig som

Hans kongl. Mayts. allerunderdaanigste, troeplichtigste Tienner
Hinrick Müller.

Hafniæ 18. Junii anno 1669.

22. Juni. Kongebrev¹⁾, stilet til her tilstedeværende Raader og Assessorer i S. K., hvorved dette fik Ordre til at udtale sig om en Supplik²⁾ af 12. Maj fra Borgere i Tønsberg om Nedsættelse af Skibstolden. Suppliken udtaler, at »vi formedelst Eignens Skarphed och Nerringgens Ringhed udi denne Lands Oert hafver verret forarsaget til . . . at practicere och nogenlunde (efter fattig Efne) iverksette nogen ringe Siøfart, der Eders Mayts. Intrader ei ringe, mens merkelig til mange 1000 Rdr. Indkomme aarlig hafver forøget, hvilken, jo mere vi vorris fattige Middel dertil employeret, och dend efterhaanden tiltagen och endnu daglig tiltager, jo merre maa fornemmis, ved Skibenes nye och foranderlig Maalning samt paabudne Told dend merkelig besverges, saa vi ei allene indenlands med Laan och Borg neppe Tolden kand tilveiebringe, mens udenlands fast fare frachteløs«, hvorfor man kan frygte for, at Skibsfarten atter skal uddø, om ikke Skibstolden nedsættes. — Andragendet anbefaledes 27. Maj af den konstituerede Statholder i Norge, Oberst Hans Jacob Schørt.

27. Juli. Kongebrev³⁾ til S. K., hvorved dette fik Ordre til at afgive Betænkning om et Andragende fra Magistraten i Horsens, som besværede sig over Skat og Indkvartering.

¹⁾ S. T. Nr. 408.

²⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv.

³⁾ S. T. Nr. 495.

28. Juli. Møde i S. K.¹⁾.

11. Aug. Møde angaaende det Udlæg af Jordegods paa Fyn, der 1666 var sket til Poul Cornelissen, Proviantforvalter i Nyborg, og hvorved der formentlig var sket Kongen ikke ringe Forfang. Der var 26. Jan. udgaaet Kongebrev²⁾, ikke til S. K., men til Hans Schack, Christoffer Gabel og Christoffer Parsberg om at undersøge Sagen nøje.

Ved S. K.'s Møde oplæstes Sagens Akter, og det befandtes, at der virkelig var sket Kongen Forfang. Der afgik dog ingen skriftlig Relation til Kongen, men Sagen blev refereret mundlig³⁾. — 23. og 24. Aug. udgik der Kongebreve⁴⁾ til Holger Vind og Generalfiskalen Christian Pedersen om, at Sagen mod Poul Cornelissen var optaget og overdraget til Hans Schack, Christoffer Gabel og Henrik Rantzau.

12. Aug. Kongebrev⁵⁾, stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at afgive Betænkning om en Supplik⁵⁾ fra Magistraten i Nyborg, dat. 31. Juli. Klagen gik ud paa, at skønt Nyborg paa Grund af sine Trængsler i Krigens Tid var bleven befriet for alle Skatter og Kontributioner, var der dog nu kommen Ordre til Byen om at give 219 Skæpper Salt til Slagteriet, hvilket faldt Byen meget haardt, da den i Forvejen havde mange Bekostninger med Slagteriet.

16. Aug.—20. Sept. 16. Aug. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁶⁾ af 27. Juli, stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at udtale sig om Suppliker fra Bønderne i Nordfjords Fogderi samt i Ringerike, Hole og Norderhoug Sogne i Norge. Forhandlingerne fortsattes 30. Aug. og 20. Sept.⁷⁾. Betænkning (Nr. 132) dat. 16. Aug. foreslog at oversende Sagen til Erklæring af Bergenhus Amtmand og Vicestatholderen i Norge, Ove

¹⁾ Jyfr. Becker II, 257. Den svenske Gesandt meddeler under 29. Juli, at Raadet 28. Juli var samlet i Collegio Status, hvor man efter Kongens Befaling undersøgte Spørgsmaalet om de svenske Orlogsskibes Pligt til at stryge Sejl for Kronborg.

²⁾ S. T. Nr. 33—34.

³⁾ P. I Bl. 117.

⁴⁾ S. T. Nr. 579—82.

⁵⁾ S. T. Nr. 550.

⁶⁾ S. T. Nr. 494.

⁷⁾ P. I Bl. 117.

Juul. — 15. Sept. udgik Kongebrev ¹⁾ til Ove Juul om at undersøge Klagerne.

132. Betænkning af S. K. 16. Aug. 1669.

Konc. med Frants Raschs Haand i N. R. A.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende om menige Bønder och Almue af Nordfiords Fogderie udi Bergenhus Ampt samt Almuen af Ringerige, Holle och Norderhaugs Sogner under Aggerhus Ampt deris allerunderdanigste Supplicationer, hvorledes de, foruden at Ed. kongl. May. ei for stoer Afgang udi Ed. May. Indkomster skulde tilfoies, best och bekvemmeligst kunde hielpis, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och befinder vi, at bemelte Bønder och Almue af Nordefiords Fogderie udi Bergenhus Ampt sig gandske ynkeligen beklager, at mange af dennem med deris Hustruer och Børn skal lide allerstørste Elendighed *a)* och ei hafve andet at lefve af end forderfvæt *b)* Fisk och Bark af Træerne til Brød, hvorudofver de iblant dennem, som af Naturen ike kand vere saa sterk slig Spise at fordøie, skal samle sig ond Vedske och Blod, saa de derofver skal geraade udi dend smitsom spedalske Siuge, hvilke Almuen udi samme Fogderie tilforne med temmelige Bekostninger skal kunde hafve hiolpet til Hospitalet, mens nu skal vere saaledis forarmed, at de saadanne elendige Folk icke videre kand hielpes eller undsette, hvilken deris høibetregende Tilstand efter deris allerunderdanigste Beretning skal vere forarsaged derved, at de udi en och anden Maade med Paaleg och Udgifter mer end i forrige Tider ofver deris Efne skal besvergis, hvorfore de nogen Linding udi Underdanighed gandske vemodigen er begierendis.

Herom er voris allerunderdanigste Betenkende, at dersom Ed. kongl. May. saaledis allernaadigst behagede, saa kunde til Ed. Mayts. videre allernaadigste Disposition Amptmanden ofver Bergens Ampt samme deris Supplication tilsendis med allernaadigst Befaling sig om Supplicanternis Tilstand egentlig at erkundige och sin allerunderdanigste udførlige Erklæring derofver at nedsende. Imidlertid

¹⁾ N. T. Nr. 85.

kunde Supplicanterne fortrøstis, at de, saa výt med Føie ske kand, allernaadigst skulde hielpis, och saasom de sig beklager, at de deris svage spedalske Lemmer ei videre til Hospitalet kand forhielpe, och ellers fornemmis, at udaf Bergen Amptis Kirker samblis Penge til Hospitalets Underholdning udi Helsignør, saa siunis os allerunderdanigst ei uraadeligt at vere, at samme Penge herefter til Bergens Spedalske Hus c) blef destineret och anvent d).

Hvis Almuen af Ringerige, Hoele och Nørderhougs Sogner er anlangendis, da befinder vi udi Underdanighed, at foruden de sig beklager ofver deris Besveringer med allehaande Paalege), saa søger de allerunderdanigst at icke maatte skatte efter Landskylden, mens paa saadan Maade, som af gammel Tid brugeligt hafver veret, paa det dend høitskyldendis icke skulde komme tilkort imod dend, som lidet skylder och dog paa Eiendomb och Herlighed befindis bedre at vere. Herom er voris allerunderdanigste Betenkende, at Ed. kongl. May. Vice-Statholder udi Norge kunde allernaadigst beordris sig om dets Beskaffenhed grundeligen at informere och sin allerunderdanigste Relation derom at nedsende, hvorefter da Ed. kongl. May. videre derudi allernaadigst kunde disponere f). D. 16. Aug. anno 69.

- a) Overstr.: dagligen største Hunger och Tørst.
- b) Overstr.: sur raaden
- c) Overstr.: Amptis eget Hospital
- d) Overstr.: hvilke Penge bedre och bekvemmere siunis at kunde anvendis til Bergens Spedalske Hus, saa formener vi allerunderdanigst ei uraadeligt at vere, paa det Midlerne, som hid och did udi Eders kongl. May. Arfveriger til Hospitalerne ere lagd, dis bedre paa de Steder, hvor de best behøfvis, herefter kunde anvendis, dersom Ed. kongl. May naadigst behagede at befale Bisperne, hver udi sit Stift, egentlig at inquirere om deris Hospitalers Beskaffenhed og Indkomster och deris Underretninger derom underdanigst at indsende, hvorefter da videre naadigste Anordninger derudi kunde giøris.
- e) Overstr.: Rytterskat, Steuer och Skydsferds Skat samt Smørskat.
- f) Overstr.: Forordning kunde giøre.

20. Sept. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev ¹⁾ af 23. Aug.. stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at afgive Betænkning om to Forslag af Anders Vern om Manufakturers Indretning (jvfr. 8. Marts). Paa Mødet behandlede tillige en Betænkning af Kommercekollegiet om samme Sag. Da denne kun var affattet i almindelige Udtryk ²⁾, foreslog S. K. i sin Betænkning (Nr. 133) at lade Sagen gaa tilbage til Kommercekollegiet. Jvfr. 13. Okt.

¹⁾ S. T. Nr. 577. ²⁾ P. I Bl. 117.

133. *Betænkning af S. K. 20. Sept. 1669.*

Orig. og Konc. 1 (med Peter Reetz' Haand) i S. K.'s Arkiv, Konc. 2 (med Frants Raschs Haand) i N. R. A.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. hafver allernaadigst anbefalet sit Stats Collegio at gifve til Ed. kongl. Mayts. videre allernaadigste Resolution sit allerunderdanigste Betenkende om atskillige Anders Verns gjorde Forslage, Manufacturer och antet mere angaaende, da saasom vi befinde samme hands Forslage udi temmelig vitløftige Poster och Raisonnementer at bestaa, och at hand self derforuden begierer och gifver Anledning til, at hannem af Ed. kongl. Mayts. Commerce Collegio maatte gifvis dubia och objectiones i de Materier, hand proponerer, paa det hand derved kunde hafve desto bedre Aarsag och Leilighed til dennem at solvere och saaledis Effecten af sit Forset at erlange, eracte vi allerunderdanigst nytteligt til ret at dømme om de proponerte Materier, at Ed. kongl. May. benefnte sit Commerce Collegio allernaadigst vilde anbefale, icke allene at høre och examinere bemelte Anders Vern ofver de Forslage, hand gjør, mens endoch postvis skrifteligen at opsette, hvad deris allerunderdanigste Mening om enhver Punct kunde vere, och at samme Commerce Collegii Opsat Anders Værn til skriftlig Erklering och Svar paa hver Post maatte communiceris, paa det Ed. kongl. Mayts. Stats Collegium af de rationibus, som pro et contra derved i samme af Anders Værn proponerte Materier vil falde, kunde hafve desto bedre Grund til Ed. kongl. Mayts. allernaadigste videre Resolution sit allerunderdanigste Betenkende om alting at gifve. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot d. [20de] Sept. anno 1669.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste, troeplictigste Tienere.

Hansz Schack. P. Reetz. H. Bielcke.

Samme Dag Kongebrev¹⁾, stilet til S. K., hvorved der tilsendtes dette til Betænkning forskellige Klager over Skatter m. m. fra Aalborg og en Del andre Købstæder, »i Serdelished, hvis fra Borgerskabet i Christiania ansøgis om Toldens Forhøielse anno 1666«. — I dette Kongebrev var indlagt Suppliker fra Vejle, Slangerup, Christiania og Stavanger, men ingen fra

¹⁾ S. T. Nr. 610.

Aalborg. — Muligvis blev Suppliken fra Aalborg forelæst 18. Okt.¹⁾.

13. Okt. Kongebrev²⁾, stilet til S. K. Kongen havde bragt i Erfaring, at S. K. havde anset det for tjenligt at høre Simon de Petkums Betænkning om Anders Verns Forslag (jvfr. 20. Sept.), og at denne havde »resolveret«, at de nævnte Forslag ikke skulde være praktikable. S. K. skulde derfor stævne bemeldte Petkum for sig og høre Aarsagen til hans ovennævnte Resolution, hvorefter det skulde afgive Betænkning i Henhold til den kongelige Befaling til det af 23. Aug. — 28. Okt. udgik dernæst Kongebrev³⁾ til Kommercekollegiet om at stævne Anders Vern for sig, forhøre ham om Meningen med de enkelte Poster i hans Forslag og atter lade Forslagene, forsynet med dets Bemærkninger, gaa tilbage til S. K. Jvfr. 15. Nov.

8.—15. Nov. 8. Nov. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁴⁾ af 1. Okt., stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at udtale sig om nogle Suppliker fra Bønderne i Øvre og Nedre Romerike samt i Strøms Præstegæld, der klagede over Skatterne. Forhandlingerne fortsattes 15. Nov.⁵⁾. Betænkning af 8. Nov. (Nr. 134), der henstillede til Kongen at lade Ove Juul udtale sig om Sagen. 19. Nov. udgik Kongebrev⁶⁾ til denne; i dette Brev var vedlagt Almuens Suppliker og en Erklæring fra Fogden i Øvre Romerike.

134. *Betænkning af S. K. 8. Nov. 1669.*

Orig., Conc. (skrevet af Frants Rasch med Rettelser af Peter Reetz), og to Kopier i N. R. A.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende om Almuen udi Ofre och Nedre Rommerigis Fogderier, saavel som udaf Strøms Prestegield eller Oudalen, deris allerunderdanigste Supplicationer, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkom-

¹⁾ P. I Bl. 118, atter overstreget. ²⁾ S. T. Nr. 649.

³⁾ S. T. Nr. 685. ⁴⁾ S. T. Nr. 636. ⁵⁾ P. I Bl. 118.

⁶⁾ N. T. Nr. 104.

met, och befunder vi, at de af Ofre och Nedre Rommerigis Fogderier begierer allerunderdanigst at maatte forskaanis med Skatternis Forhøielser, som de det kalder, hvilken krefvis af dennem de annis 63, 64, 65 och 66. De af Oudalen eller Strøms Prestegield søger allerunderdanigst at maatte forlindris med Halfparten udaf Skatten, dennem er paalagd, ligesom deris Naboer i Søllør och Østerdalen udi samme Fogderier, och saadant udi allernaadigste Betrectning af deris paa alle Sider meget fattige och udarmede Tilstand, som ellers videre af dennem udi Underdanighed beskrefvis a).

Herom er voris allerunderdanigste Betenkende, at saasom det, som Supplicanterne kalder Forhøielse Skat, kommer af, hvis de befindis at restere med for de Aar 63, 64, 65 och 66, och det formedelst Ed. kongl. Mayts. udi bemelte Aar udgangne Skattebrefve efter de Mangel, som Ed. kongl. Mayts. Skattekammer i Commissariernis Regenskab hafver giort, icke er retteligen blefven forstaaet och Skatten derefter oppebaaret, saa at Qvæstionen efter sliig Beskaffenhed derudi fornemmeligen vil bestaa, hvem saadant hafver forfoldet, enten Commissarierne eller Fogderne. Commissarierne aarsager sig herudi saaledis, nemmelig at Fogderne self burde at forstaa Ed. kongl. Mayts. Skattebrefve, och om de Tvifvel hafde, da følge andre Fogders Exempel. som paa de fleste Steder i Norge b) skal hafve oppebaarit Skatten efter Ed. kongl. Mayts. Skattebrefvis rette Mening. Fogderne derimod bruger dette til deris Forsvar, at de i Tide hafve søgt Forklaring hos Commissarierne, hvorledis de Skatten skulde oppeberge, eftersom de befant Skattebrefvenis Stil meget myrk och besværlig at forstaa, och intet andet til Resolution bekommet, end at de skulde annamme Skatten efter Ed. kongl. Mayts. Bref, saasom de det best kunde forstaa, hvorefter de och berette at hafve rettet sig och at hafve giort Commissarierne som deris Ober Inspectorer derefter Regenskab, hvilke Commissarier samme Regenskaber for fulde skal hafve antagit foruden nogen Mangel deri at giøre. Da efterdi hverken Parterne, ei heller de nødvendige Documenter, er her tilstede, hvoraf noget egentlig herom slutis kunde, eracte vi udi ald Underdanighed tienligt at være, at, om Ed. kongl. May. saaledis allernaadigst behager, Ed. kongl. Mayts. Vice Statholder udi Norge allernaadigst maatte befalis sig fuldkommeligen om denne Sags Beskaffenhed at informere och derom Ed. kongl. May. til allernaadigste videre Resolution allerunderdanigst Relation at giøre.

Iligemaade er och voris allerunderdanigste Betenkende om Ou-

dalens eller Strøms Prestegields Indbyggere deris allerunderdanigste Ansøgning om Forskaansel for dend halfve Skat lige ved deris Naboer i Søller och Østerdalen, nemmelig at sligt ochsaa maatte remitteris til bemelte Vice-Statholders tilbørlig Erforskning om samme Steds och dets Indbyggeris Leilighed och Tilstand, och hands derpaa grundede allerunderdanigste Relation til Ed. kongl. Mayts. allernaadigste videre Behag at nedsende. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 8. Novembris anno 1669.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste, troplictigste Tienere.

Hansz Schack. P. Reetz. Christoff von Gabell mp.

Christoph. Parsberg mp. Otto Powisch mp.

H. Wind mp. E. Kragh. Peter Bülcke mp. P. Schumacher.

a) Konc. har oprindeligen forvexlet Klagernes Indhold.

b) Konc. har opr.: paa fast alle Steder baade norden oc syndenfields.

15. Nov. Møde, hvor der oplæstes en vidtløftigere Erklæring af Kommercekollegiet om Anders Verns Forslag (jvfr. 13. Okt. og 3. Jan. 1670)¹⁾.

15. Nov.—13. Dec. 15. Nov. genoptoges Forhandlingen om Rentemester Henrik Müllers Ansøgninger (jvfr. 21. Juni—28. Juli), og der oplæstes en ny Ansøgning (Nr. 135) fra ham af 2. Nov., hvori han havde beklaget sig stærkt over S. K.'s Langsomhed. Sagen behandledes videre 22. og 29. Nov. samt 6. Dec. 3. Dec. indleverede Henrik Müller efter S. K.'s Ønske en Oversigt (Nr. 136) over det til ham udlagte Jordegods. 13. Dec. approberedes og underskrevs¹⁾ S. K.'s Betænkning (Nr. 137), der var meget velvillig overfor Henrik Müller, dog især i dens første Affattelse. — Dog fik han først 25. April 1673²⁾ af kongelig Naade, ikke som nogen Ret, bevilget nogen Erstatning.

135. *Ansøgning til Kongen fra Henrik Müller 2. Nov. 1669.*

Orig. i Indlæg til S. T. Nr. 399.

Stoermechtigste Konning, allernaadigste Herre.

Her ser Eders kongel. May. dend første Attacque med Indførsel udi mit Jordegods. Dersom det ordis och kommer iblant Folk, da vil icke allene andre mine Creditorer her i Landet, mens endoch fremmede och udenlands til excessive stoere Capitaler efterfølge. Och

¹⁾ P. I Bl. 118.

²⁾ Rentek. Resolutionsprot. III, fol. 232 ff.

da er det med min och de mines timelige Velfærd paa en Gang giort, at vi med Spot och Forsmædelse maa gaae derfra. Denne forestaaende och høist befrøgtende Ruin kommer mig dog udaf intet andet, end at jeg udaf et enfoldigt Hierte och syncer Gemyt i allerunderdanigste Devotion saa troe och goedvilligen i Krigs-, Nøds- och andre Tider hafver assisterit Eders kongel. May. och hoes mine Venner inden- och fremmede udenlands paa Credit optagen och tilveiebragt ulige mere, end mine egne Middel och Formue er och aldrig blifve kand. Skulde nu total Ruin och Undergang vere min endelig Belønning, tvifler jeg icke, mens lefver dend allerunderdanigste Forhaabning, at Eders kongel. May. saadan Medfærd jo allernaadigst self icke allene skal eragte for stoer Synd och Sambvittighedsverk, mens er megit mere forsikred, Eders kongl. Mayts. høikristlige och genereuse Gemyt til min Hielp och Udfriening, helst naar allernaadigst maae komme udi Consideration, at jeg stoere Capitaler til nogle Tønder Guld fra saa mange Aars Tid til 12, 20, 30 och høiere pro cento Jøde- och Vexelsrente hafver maat forrente och endnu til denne Daug continuere, och foruden af samme Capitael, som engang saa høit forrentes, endda til det yderste contribuere, som aldrig tilfærne er hørt, hvilken skadelige Credit mig endda fast hver Postdaug opsiges, saa jeg icke ved mig en Daug for deris Ofverrumpling frie och forsikred, med mindre Eders kongel. May. udaf høikongelige Naade och Clements allernaadigst vil komme mig til Hielp efter mine efter Eders kongel. Mayts. allernaadigste Befaling udi det høilofflige Collegio Status indleverede byndige Documenter och des insererede petitis, udi hvilke jeg mig paa Eders kongel. Mayts. Skadisløs-Forskrivelse allerunderdanigst hafver be- raabet, Td. Hartkorn med al visse och uvisse Indkomst, naar det aldsammen var besat och fuld Landgielde kunde udrede (som desvere nu mer end $\frac{1}{3}$ Part slaauer feil), var mig til brugelig Pant tilbe- reignit efter 6 pro cento, Td. til 21 Rd., mens at det mig siden med fast ringere Vilkor til 50 Rd. saa got som paanødet och paa- tvungen er, kand hver christen Menniske considerere, at jeg hverken 6 pro cento, som mig bebreffvit var, langt mindre dend stoere Vexels- rente, jeg udgifve maae, deraf kand hafve, och consequenter efter Eders kongel. Mayts. Forskrifvelers Indhold paa dend Maade aldrig vere skadesløs holden, mens kand bevise, at det mig icke fulde 2, ja neppe $1\frac{1}{2}$ pro cento hafver indbaaren. Relation udaf det høi- lofflige Collegio Status trainerer paa saa langsommelig Tid, och des-

imellum consumerer jeg mig daugligen udaf Hiertens Suk och Gremnelse. Beder derfor allerunderdanigst, at Eders kongel. May. denne min Nød och Trang sig allernaadigst beveglig vil lade gaae til Hierte, at jeg engang maate komme til en ønskelige, billigmæssige Endskabf och Slutning, at mig maa gotgiøris, 1) hvis mig for megit anbereignet er (hvorfor intet hafves), och 2) af det øfrige Tønde Hartkorn mig forundes, ont och got iblant hinauden, for 40 Rd., som er dobbelt saa megit, end det mig første Gang pantsat och be-brefvit var, at jeg icke skulde vere deterioris conditionis end andre, som det en Del for samme Pris och en Del langt ringere bekommit hafver. Efter saadan Eders kongel. Mayts. allernaadigste Hielp haabes jeg min forfaldene Credit saaledis igien at restabilere, at jeg kand blifve capabel hver Gang efter Fornødenhed at undsette Eders kongel. May. inden- eller udenlands med en Capitael fra 10 til 20,000 Rd. Och beder allerunderdanigst, at denne min allerunderdanigste och nødvendigste Supplicque med min ringe Person udi Eders kongl. Mayts. høikongel. Naade allernaadigst maa optages, som jeg i allerunderdanigste och inderste Devotion til min Dødedaug er och forblifver

Eders kongel. Mayts., min allernaadigste Arfvekonning och Herres, allerunderdanigste, troeskyldigste Tiener

Hinrick Müller.

Hafn. d. 2. Novembr. anno 1669.

136. Statusoppgørelse af Henrik Müller 3. Dec. 1669.

Orig. i Indlæg til S. T. Nr. 399.

Efterskrefne Jordegods hafver verit pandtsat til Her Rentemester Henrik Müller.

	Hartkorn.	Penge.
Anno 1651 er Lønborriggaard oc Gods pandtsat oc epter Hartkorn beregnit, som den Tid med adskilligt Strøegods beløb 1293 Td. 1 Skp. 1 F. 1 Alb., hvoraf Her Rentemester anno 1664 icke mere bekom til Eiendom end...	629 . 5 . 1 . 1 .	64524 . » . 8.
Resten hafver hand til Hans ko. Ma. afstanden, som siden til andre er blefven udlagt, som var	663 . 4 . » . » .	

	Hartkorn.	Penge.
Nok er hannem epterskrefne Gods blefven pantset epter 6 Procent, nemblig Td. Hartkorn for ungefer 21 Rd.		
Anno 1658 19. Junii Sæbygaards Gods	3136 . 3 . » . » .	80967 . » . » .
Nok 6. Octobr. Gods udi Kiøbenhafn, Roskilde, Andtvorskouf oc Stiernholmbs Ampter..	1183 . 3 . 3 . » .	29815 . » . » .
Anno 1669 14. Martii Gods i Roskilde, Stiernholmb oc Aakier Ampter	1225 . 1 . 3 . 1 .	25500 . 1 . 8 .
Nok 28. Septemb. Gods i Mierløsse Herrit	26 . » . 3 . 1 .	518 . 3 . » .
Anno 1660 27. Julii Gods i Andtvorskouf, Stiernholm oc Skanderborig Ampter	2058 . 4 . 3 . 1 .	44235 . 3 . 10 .
Summa Rd....	8922 . 7 . 2 . 1 .	245561 . » . 2 .

Af forne Gods er epter Begiering afstanden det i Kiøbenhafn, Skanderborig, Aakier, Stiernholmbs Ampter sampt en stoer Del af Andtvorskouf oc Roskilde Ampter.

Af indbemelte pandtsatte Gods er hannem en Del til Eiendom udlagt med andit mere Gods imoed en stoer Del videre redebare Forstrekning, och det hver Tønde Hartkorn for 50 Rdr.

	Hartkorn. Tønde Sk. F. Alb.	Penge.
Anno 1664 14. Junii.		
Draxholmbs Gods med, hvis til Pofvel Christensøn var pandtsat, som af Hr. Rentemester skal indlæssis	6265 . 1 . 2 . » .	314037 . » . 12 .
Sæbygaard med tilliggende Gods i Løfve Herrit.....	3701 . 4 . » . 1 .	186038 . 1 . 12 .
Gods udi Ringsted Herrit oc Mierløsse Herrit sampt en Del af Andtvorskouf Ampt	609 . 5 . » . » .	30491 . » . 7 .
Summa....	10576 . 4 . 2 . 1 .	530566 . 2 . 7 .

Herforuden hafver Her Rentemester beholdit af Lønborrig Gaards Gods til Eiendomb epter Hartkorn, som det hannem tilforne var beregnet, allene.....	629 . 5 . 1 . 1 .	31107.1.13.
--	-------------------	-------------

Eftersom det hølloflige Collegio Status hafver begierit nogen Forklaring paa, hvis Jordegods udi Hartkorn oc Penge beregnet som mig en Del udi annis 1651, 58, 59 oc 60 til brugelig Pant oc siden anno 1664 til Eiendomb udlagt er, saa hafver jeg des Beskaffenhed udaf Hofvit Agterne ladit extrahere och det befunden, som foreskrefvit staa, hvorforre Jens Søfrensøn det vilde conferere oc des Befinding med sin Haands Underskrift attestere. Skatkammeret 3. Decembr. anno 1669.

Hinrick Müller.

Er saaledis rigtig epterset och ret befunden, som forskrefvit staa, testerer

Jeens Søfrensøn mp.

137. Betænkning af S. K. 13. Dec. 1669.

Orig., Conc. 1 med Peter Reetz', Conc. 2 med Frants Raschs Haand, og Renskrift, alle i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status til Ed. kongl. Mayts. videre allernaadigste Resolution skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende om Rentemester Henrik Müllers til Ed. kongl. May. for nogen Tid siden indleverede allerunderdanigste Supplication samt hosføiede Skrifter och Documenter, da er saadant af os underskrefne udi Underdanighed efterkommet, och befunder vi af samme hands Supplik och producerede original Documenter, hvilke vi med tilbørlig Flid allerunderdanigst igiennemset och ofverveiet hafver, at hand derudi deducerer och høieligen beklager dend meget haarde och betrengte Tilstand, hand udi er geraaden, formedelst hand efter Eders kongl. Mayts. allernaadigste Anmodninger och skriftelige Forsikringer hannem skadesløs at holde til Ed. kongl. Mayts. allerunderdanigste Undsetning med hel høie och ansenlige Forstrekninger sig udi stoer Gield och Vitløftighed sat hafver, af hvilken Gield hand efter sin Beretning udi nogle Aars

Tid och endnu høie Summer paa Tønder Guld med 12, 16 til 20 pro cento Vexels Rente til hands Creditorer forrenter, hvilke hands Creditorer hannem nu onsider hel heftigen tilsetter och forfølger, hvorforre hand allerunderdanigst och gandske vemodigen er begiendis, a) Ed. kongl. May. hannem til hands Æris Conservation och sin egen saavel som alle sine, som sig for hannem til samme sine Creditorer en stoer Del medengagered hafver, deris Velferds Redning och Frelse udi efterfølgende Maade allernaadigst vilde undsette.

For det første begierer hand allerunderdanigst, at hannem for det Gods, hand til Udleg hafver bekommet i Draxholm, Sæbygaard och Ringsted Ampter, som hannem udi Bereigningen for høit er anslaget, maatte ske tilbørlig Erstatning med sin Rente fra dend Tid, Godset hannem er udlagt, och at hvis hand til Refundering derfor skal antage, maa forundis hannem Tønden Hartkorn for 40 Rixdaler och Tienderne, som de kand forrente, efter som andre er vederfaret, och hvis af samme høitberegneede Gods tilforn contribueret er, at det herefter igien maa komme til Afkortning.

For det andet begier hand allerunderdanigst, at Tønden Hartkorn af det hannem i forbenefnte Ampter udlagde Gods maatte forundis hannem i Almündelighed for 40 Rixd. och Tienderne, som ingen Herlighed følger, for 25 Rixd., heldst efterdi hand efter hands Beretning Godset mere end Halfparten øde och forarmet skal hafve annammet, item at dets Forskiel med sin Rente udi de nordenfjeldiske Tolde, som hannem for sin Forstrekning af Eders kongl. May. hypotheceret var, paa visse Aars Terminer maa assigneris.

b) Herom er voris allerunderdanigste Betenkende, at saasom vi med allerunderdanigst tilbørlig Flid efterset hafver saavel Ed. kongl. Mayts. Skattekammers Erklæring som de tvende af Ed. kongl. May. allernaadigst forordnede Commissariers Forretning, som bestaar i Aastedernis Besiktelse, angaaende det Jordegods, som Hendrik Müller i Draxholms, Sæbygaard och Ringsted Ampter for høit skal være i Bereigningen anslagen, saa befinde vi allerunderdanigst, at af 825 Tønder Hartkorn, som hand derfor prætenderer, hvoraf Skattekammeret gjør hannem got 277 Tønder, 2 Skepper och Commissarierne 547 Tønder, 2 Skepper, hannem i saa Maader ungefer 223 Tønder Hartkorn for høit beregnet er, hvorforre vi och allerunderdanigst icke andet end for billigt kunde eracte, at bemelte 223 Tønder Hartkorn (om det ellers Ed. kongl. May. saaledis allernaadigst maa behage) Hendrik Müller med sin Rente fra dend Tid, Godset hannem udlagd

er, bliver igien erstattet. Hvad angaar, at Hendrik Müller begier at nyde Refunderingen for benefnte hannem i Bereigningen for høit anslagne Gods, Tønden Hartkorn for 40 Rixdr., saavel som och hvis hannem derforuden i Almindelighed udi Ampterne Draxholm, Sæbygaard och Ringsted efter hands allerunderdanigste Ansøgning i dend anden Post er blefven udlagd, saa befinder vi vel, først at Hendrik Müller hafver hafd for en Del af sine Fordringer Jordegods i Pant, hver Tønde Hartkorn for 21 Rixdr., och for en Del deraf Assignation i de beste och fornemste Toldsteder i Dannemark och Norge, och at hannem af Ed. kongl. May. skriftlig och hel byndig Forsikring er gifvet baade om nøiactig Betaling af de første Middel, som enten Ed. kongl. May. kunde blifve forstrakt eller och til Ed. kongl. May. Tarf forordnet och tilveiebragd vorde, saasom hand det self kunde begiere, med Rente af Capitalen, indtil Betalningen skede, for hvis hand da hafde forstrakt och efter dend Tid kunde komme til at forstrecke, saa och at hannem och hands Medconsorter imod alle de Assignationers Afstaaelse, som hand i bemelte Tolde hafde, er af Ed. kongl. May. forskrefven at niude som et fast, fuldkommen och uryggelig Pant uden nogen Contremandering eller andre Exceptioner, med hvad Nafn de och nefnis kunde, samptlige Bergens och Augdesiedens underhørende Toldsteder, saasom Ed. kongl. May. til bemelte Henrik Müller afgangne allernaadigste Breffve och Missiver sub dato dend 22. Sept. anno 1658 och dend 18. Decembr. anno 1660 udførligen och omstendeligen videre udviser. Dernest, at Henrik Müller, alt forskrefne Pantsettelse och Forsikring uactet, hafver maattet i Steden derfor til Eiendomb antage Jordegods hver Tønde Hartkorn for 50 Rixdr., animeret och persvaderet dertil (saasom hand self med mange troværdige Omstendigheder allerunderdanigst beretter) af Ed. kongl. Mayts. daværende Rigs Skatmester Hr. Hannibal Sehstedt och samptlige Rentemestere for at gifve som dend principaleste, der allerunderdanigst Forstrekning hafde giort, andre got Exempel, med Løfte derhos, at hand i andre Maader dog skulde for sine Fordringer saaledis vorde beegnet, at hand kunde være uden Skade. Quantitåten af det Jordegods, hvorpaa Hendrik Müller allerunderdanigst om benefnte 10 Rixdalers Afslag paa hver Tønde Hartkorn anholder om, bedrager sig ellers ungefer 11206 Tønder, mens naar derfra tagis (som och billigen ske bør), det som hand self godvilligen deraf hafver til Pant antaget, Tønden for 50 Rixd., bliver igien 9887 Tønder, som beløber sig i Penge 98870 Rixdr. och bestaar

i Draxholms och Sæbygaards Gods. Mens saasom os icke kand tilkomme noget herudinden at decidere, saa indstille vi udi allerstørste Underdanighed til Ed. kongl. May., hvorvit Ed. kongl. May. sig vil lade behage sligt i allernaadigste Consideration at tage til at bevise Hendrik Müller dend Naade med de 10 Rixdrs. Afslag, som hand paa hver Tønde Hartkorn begierer.

Hvad sig de øfrige Henrik Müllers allerunderdanigste Begieringer anlanger, som derudi bestaar, at hvis Contribution, som allerede udgifven er af det Gods, som hannem efter Skatkammer Collegii och Commissariernis allerunderdanigste Relation er for høit tilberiget, maa herefter komme til Afkortning; derefter at hver Tønde Hartkorn af de Tiender, hannem til Refundering for merbenefnte for høit bereignet Gods allernaadigst forundis, maa anslagis, saaledis som de kand forrente, eftersom andre er vederfarit, och de øfrige Tiender Tønden for 25 Rixd.; endelig at Forskielen paa alt Godsits Pris, efter hvis før er meldet, med sin Rente maa hannem assigneris paa visse Aars Terminer i de nordenfieldiske Tolde, hvilke hannem for sine allerunderdanigste Forstrekninger af Ed. kongl. May. allernaadigst hafver voren hypotheeret; da saasom benefnte Hendrik Müllers allerunderdanigste Begieringer dependerer af dend allernaadigste Consideration, som Ed. kongl. May. vil tage de forrige udi, staa de allene til Ed. kongl. Mayts. Naade. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 13. Decembr. anno 1669.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste, troeplictigste Tienere.

Hansz Schack. P. Reetz. H. Bielcke.

Christoff von Gabell mp. Christoph Parsberg mp.

Otto Powisch mp. H. Wind mp. E. Kragh.

Peter Bülcke mp. P. Schumacher.

- a) Konc. 2 har herefter: at eftersom hannem tilforne af Ed. kongl. May. for saadanne gjorde Forstrekninger hafver voret pantsat atskillige Toldsteder udi Dannemark och Norge sampt Jordegods, Tønden Hartkorn for 21 Rdr., hvoraf hand for lang Tid siden kunde hafve naaet sin fuldkommen Betaling, mens hånd alt saadant for nogle Aar siden hafver maattet afstaa och Jordegods for samme sine Forstrekninger Tønden Hartkorn for 50 Rdr. udi Betaling annamme, udi hvilket hannem tilskiødte Gods, foruden at dend største Del deraf hafver voret øde och forarmet, ochsaa findis til hands store Skade atskillige Misreigninger, saa hand derudofver udi Steden for 6 pro cento, hvormed hand hafver voren fortrøsted, icke skal kunde naae, af hvis hand udi Betaling hafver maattet antage, 2 pro cento — — —

- b) **Konc. 2** har herefter: Herom er voris allerunderdanigste Mening, at saasom Rentemester Müller som en huld och tro Tienere och Undersaatte, blant andet udi de høist vanskelige och besverlige Krigstider, Ed. kongl. May. af yderste Formue formedelst hands Credit med mange høit anselige Forstrekninger och nødvendige Provisioner allerunderdanigst hafver assisteret och sig self derofver udi stor Giæld och Vitløftighed hafver sat, saa ochsaa i samme Tider ladet sig nøie med Pantsettelse af atskillige Tolde och Jordegods, som dog virkeligen i de Tider stod udi Fiendens Haand och Mact, hvorudofver ochsaa Ed. kongl. May. naadigst hafver skrifteligen forsikret hannem baade Capital och Rente, af hvis hand allerede hafde faaestrakt saavel som derefter endnu faaestrekede, hannem til Nøie at contentere och efter hands egen Begiering derom at lade forsikre samt derforuden saadanne hands tro Tieniste imod hannem och hands Børn med kongl. Naade och Gevogenhed at vilde erkiende, saa siunis største Billighed at vere, at hannem udi hands itzige Nød och Trang, hvis hand med Skiel endnu kand hafve at prætere, motte gotgiøris.
- c) **Konc. 1** tilf.: Hvorfore vi udi aller største Underdanighed til E. k. Mt. indstiller, hvorvit E. k. Mt. sig vil lade behage sligt i Consideration at tage til at bevise Hendrik Möller dend Naade, hand herudi begærer, eftersom dend sig skal beløbe til ungefer hundrede oc ni tusind Rixdlr. uden Rente oc hundrede fyrrethufve oc tu tusind Rixdlr. med Rente med de 10 Rixdalers Afslag, som hand paa hver Tønde Hartkorn begærer.

16. Nov. Kongebrev¹⁾, stilet til S. K. Kongen udtaler heri, at han, for at Manufakturernes des bedre kan fortsættes, og for at de Midler, der er givet til de fattige i København, des nyttigere og gavnligere kan administreres og forvaltes, har fundet for godt at betro Direktionen over saadanne Midler til de tilforordnede i Kommercekollegiet, som skal have tilbørlig Indseende dermed, saa at de nævnte Midler kan anvendes paa bedste og nyttigste Maade. Kongen befaler derfor S. K. at tage alle de Fundatser, Dokumenter og Breve, der vedrøre de ovennævnte Kapitaler, for sig og gennemse dem med Flid. Ligeledes skal S. K., om det anser det for fornødent, forhøre sig om, hvad de tilforordnede i Kommercekollegiet mener derom. S. K. skal derefter indgive en udførlig Betænkning om, hvorledes samme Værk paa bedste Maade kan indrettes til det almindelige Bedste, de fattiges Gavn og Manufakturernes og Handelens Fremtars og Tiltagelse. — Brevet, der var konciperet af Schumacher, indleveredes i S. K. 6. Dec., men kasseredes 2. April 1670.²⁾

¹⁾ Diverse Koncepter og Indlæg til Aabne Breve og Missiver 1667—1670.

²⁾ 22. Nov. meddeler den svenske Gesandt (Becker II, 277), at Sagen angaaende Staden Wismars Besværing over Toldens Forhøjelse i Ber-

13. Dec.—3. Jan. 1670. 13. Dec. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 13. Nov., stilet til S. K., hvorved der tilsendtes dette en Supplik fra Fredericia om Toldens Opkrævelse og Havnens Forbedring m. m. S. K. fik Ordre til at forhøre sig udførlig og omstændelig om hele Sagens Beskaffenhed. Forhandlingerne fortsattes 20. Dec. Betænkningen (Nr. 138) er dateret 29. Dec., men først underskreven 3. Jan. 1670²⁾. I Overensstemmelse dermed udgik Kongebrev³⁾ 22. Jan. 1670.

138. Betænkning af S. K. 29. Dec. 1669.

Orig. dat. 29. Dec. og Conc. 1^a dat. 13. Dec. i S. K.'s Arkiv. Conc. 2 dat. 20. Dec. i Indlæg til J. R. 1670 Nr. 9.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende om Ed. kongl. Mayts. Stabelstads Fridericiæ allerunderdanigste desideris til Stadens Opkomst och Fremtarf, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och hafver vi samme deris allerunderdanigste desideria med tilbørlig Flid examinerit och ofverveiet och voris allerunderdanigste Betenkende derofver hosføiet, som følger.

Voris allerunderdanigste Betenkende derom.

1. Eftersom befindis, at Fridericia allerede efterhaanden aftager, och mange derfra bortflytter, siunis os allerunderdanigst høit fornøden at være til Stadens Conservation och Tiltagelse, at dend allerunderdanigst begierte Extension af Stadens Privilegier, om Ed. kongl. May. saaledis al-

Posterne af Fridericiæ allerunderdanigste Ansøgninger.

1. At de 2 Aar, som endnu staaar tilbage af de første 10 Aar, voris Privilegier ommelder, maatte prolongeris och forbedris til paa 10 Aar.

gen nylig var bleven debatteret i S. K., hvor det var bleven bemærket af nogle, at Fordraget i Odense intet meldte om nogen Toldfrihed, og at Hansestæderne altsaa ingen Paastand kunde giøre derpaa uden af Kongens særdeles Naade, hvorved slig Frihed var forundt andre Stæder, der paa tilbørlig Maade havde anholdt derom.

¹⁾ S. T. Nr. 729. ²⁾ P. I Bl. 118.

³⁾ J. R. Nr. 9.

lernaadigst behager, paa 10 Aar maatte bevilligis.

2. Denne anden Post befunder vi allerunderdanigst at dependere af dend første.

3[—5]. Om denne tredie saavel som efterfølgende fierde och femte Post er voris allerunderdanigste Mening, at saasom Præsidenten och de andre af Staden hidskickode hafver til os indleverit en Forteignelse, hvor meget aarligen af allehaande Varer kunde behøfvig, baade udi Staden at consumere saavel som derfra at bortsende och forhandle, nemmelig 500 Oxehofder fransk Vin, 30 Oxehofder fransk Brendevin, 30 Støcker spansk och rinsk Vin, 50 Lester alle Slags fremmed Øl, 50 Kister Tobak, 200 Skippund Jern, 200 Skippund Hamp och Hør, 2000 Pund Pundtleder, Jugten och Cardouan, 50 Lester Torsk och Sild, 20 Skippund Stokfisk, 50 Skippund Humble, NB. Spedtseri, 5000 Pund Sucker, 6 Lester Hørfrøe, 15 Lester Beg och Tiere, hvis Toldfrihed sig ungefer paa 6000 Rixdlr. aarligen vilde bedrage, saa befunder vi udi Underdanighed nytteligt at være, paa det dis bedre Rigtighed dermed kunde hafvis, och ald Klagemaal och Besværinger, hvilke

2. Och imidlertid for alt ordinaire och extraordinarie Paaleg, saasom Frøkenstyer, Baadsmands-Skat eller andre borgerlige onera motte efter naad. gifne Privilegier være fri och forskaanede.

3. At alt, hvis Bønder eller andre der omkring boende enten om Torfve- eller andre Dage i Staden sig kiøber och tilforhandler, i Tøndertal eller andre smaa Partier, maa dermed landverts uden nogen Tolds Erleggelse umolesterit passere, och det samme at motte forstaais med dennem, som fra Fyen ved Strib overkommer, hvilket altid hafver været voris beste Spisekammer, mens dersom Borgerne til andre Provincier eller Byer actede noget Gods i store Partier eller Ladninger at forsende, da de deraf at betale och udgifve dend halfve Told.

4. Eftersom voris allernaadigst meddelte Privilegier, dat. Hafnæ 9. Novembr. 1661, udi dend 7de Art. klarligen siger, at alt, hvis udi Stycketal, være sig et eller tou Oxehofder Vin, 4, 6 eller 8 Tdr. Salt, som fra Frideicia til nest omliggende Kiøbstæder udi Fyen, nemblig Middelfar, Assens och Bogense, selges och forhandles och engang i Frideicia er toldfri passerit, maa

om Toldens Paafordring kunde forrefalde, maatte remedieris och forrekommis, at, om Ed. kongl. May. saaledis allernaadigst behager, bemelte specificerede Qvantitæt dennem semel pro semper aarligen, saa lenge deris Privilegier varer, i alle Maader toldfri maatte tilstedis, saavel udi Indførselen som Udførselen til bemelte Steder.

6 a). Det allerunderdanigst begierte Compagnie af Kiøbmend formener vi allerunderdanigst Staden mer skadelig end nyttelig at vere, efterdi Handlingen derved skulde restringeris til nogle sær, och saasom Stadens Privilegier ere generale, da ochsaa i Almindelighed enhver i Staden frit at være sin Handling at søge, det beste hand kand.

7. Herom formener vi allerunderdanigst, at dennem allernaadigst kunde forundis et halfhundrede Heste toldfri at udføre af dend Størelse, som Toldordnanssen saadant tillader.

8—9. Om Ed. kongl. May. allernaadigst behager at lade Fridericia nyde Toldfrihed paa forbemelte, ved dend tredie, fjerde och femte Post specificerede, Va-

søe- och landverts derfra igien toldfri passere.

5. Endochsaa udi en anden af Stadens naad. meddelte Privilegier, dat. Kiøbenhavn d. 22. April 1664, tilladis Fridericia Borgere uforment fri Markeder udi Ed. kongl. Mayts. Lande och Provincier at maa søge och nyde deris Gods, som de enten til eller fra saadanne Markeder fører, toldfri; hvilke tvende nestforregaaende Poster os gandske betagis. Bændis udi dybste Underdanighed, de samme os igien maatte bevilgis.

6. Och derhos allernaadigst tilladis et Compagni af Kiøbmend udi Staden at oprette, paa det Handelen dis bedre kand befordris, och ingen Underslef at ske med fremmed Gods Indførsel.

7. At samme Compagni motte engang om Aarit udskibe toldfri en Galiot eller Skude med Heste til Königsberg, Dantzic eller andensteds i Østersøen, dermed voris Negotie paa de Steder at befordre, eftersom mand ellers intet hafver did at føre.

8. Item 1 eller 2 Skuders Ladinger aarlig paa Norge efter Fisk och Sild, och hvad i saa Maader ind- eller udskibis, toldfri passerer, saavel som hvis Tøm-

rer, saa formener vi allerunderdanigst, dend icke med Billighed videre Toldfrihed kunde begiere.

10. Eftersom Generalmajor Ruus formener, Hafnen ved Fridericia efter forrige Abritz och Beslut at indrette ei med nogen Nytte practicabel at være, och dog ingen fuldkommen Dessein endnu hafver indgifvet, hvorledis dend ny efter hands Forslag giøris kunde, eracte vi allerunderd., at sligt af bemelte Generalmajor præsteris, førend nogen underdanigste Betenkende kand gifvis, hvilken Maade af bemelte Hafnes Indrettelse for dend beste actis kand.

11. At samme Port blev ferdig giort, skulde ei vere utienlig, naar Tiden och Leiligheden det vilde tilstede.

mer och Deler fra Norge hiemføris.

9. Och eftersom det undertiden hender sig, at en Fridericia Borger en ringe Parti Gods enten fra Hamborg eller Holland forskrifver, och icke strax vor Skibe ved Haanden det at ofverføre, mens forarsagis med andre Skibe at lade det gaa paa Ribe eller Varde, hvor da strax begieris Told deraf; nu kunde det allernaad. vel tilladis fri at passere ofver Land til Fridericia, naar det tilforn først var certificeret der at hiemehøre, och ingen anden Steds at hensendis.

10. Om Handel och Næring i Staden skal tiltage och befordris, giordis endeligen fornøden, at Hafnen blef ferdig giort, eftersom Reden er meget farlig, och vi ingen Sted hafver Vinteren voris Skuder och Fartøi at berge, uden dennem udi andre Byer och Hafner at indlegge.

11. At Kongens Port maatte giøris, saa dend østre Part af Byen saavel kunde hafve Næring af Bonden som dend vestre Part, som dennem gandske er betagen, samme Part af Byen til stor Betryk och Afbrek i deris Næring

12. Denne Post eragtis allerunderd. billig at vere udi Gieldsager och, hvor de, som skulde søgis for Gield, befindis self Skyldener at være, dog at enhver tiltalis paa dend Sted, som hand er boesiddendis.

13. Eftersom Fridericia allerede tilforne saasom dend 31. Maii anno 1665 hafver erlanget Ed. kongl. Mayts. allernaad. Bref, paa hvad Maade Marqvetentere hos dennem skulde tolereris, nemmelig at dennem skulde tilladis alle ædende Vare til Soldatesqven ved ringe Vegt och Maal at selge, med saa Skiel, de samme Vare hos ingen anden end hos Borger skabet i Fridericia skulde kiøbe, som dennem altid for billig Pris och af tilbørlig Godhed skulde falholde, och at ingen af Militien skulde være forbøden paa Torfvit til sin egen Fornødenhed at indkiøbe, hvis der tilfals kommer, formener vi allerunderd. saadant, om Ed. kongl. May. saaledis allernaad. behager, derved at kunde forblifve.

14. Vi befinder allerunderd. fornøden at vere, at Broen udi Fridericia udi god och tilbørlig Stand bringis och vedligeholdis, och saasom dertil behøfvig Mid-

saavel som i deris Aufl, idet de maa gandske igiennem Byen och Printsens Port hafve deris Ud- och Indfart.

12. At alle Indvaanere i Staden, være sig kongl. Betiente eller andre af Militiens underhavende Officerer, som til Borgere eller andre noget kunde være skyldige blefven, motte derforre for dend civile Ret søgis lige ved andre Borgere.

13. At ald Marqvetenteri under Soldatesqven motte afskaffis och forbiudis, och Handel och Næring allene hos Borger skabet at forblifve.

14. Och eftersom ved Ed. kongl. Mayts. allernaad. udgangne obne Bref, dat. Kiøbenhavn 10. Febr. 1664, er paalagt, at af hver Dalers Verd, som for Fri-

deler, saa var ei uraadeligt, at dend forordnede Halfskilling af hver Dalers Værd, som for Staden ind- eller udskibis, hvilken hidindtil hafver voren tillagt til flere usus end til Broens Behof, nemmelig endochsaa til Magistratens och Raadhusets Fornødenhed, herefter indtil videre allernaad. Anordning ickun allene til Broen blef anvent, helst efterdi Magistraten udi Fridericia deris Anpart udaf samme Indkomst gierne vil afstaa, och Raadhusets Bygning ei saa snart behøfvig.

15. Hvad Fergebroen ved Strib belanger, formener vi allerunderd., at om Ed. kongl. May. saaledis allernaad. behager, saa kunde det, b) som Borgemesteren i Medelfart af Stribs Oddis Ferge anammer och paa Skattekommeret aarligen erlegger, blifve anvent til Broens Bygning, och hannem sligt imod tilbørlig Forsikring kunde tilbydis at præstere, saavel som och et lovligt Vertshus ved Stribs Fergested at holde, och dersom bemelte Borgemester saadant ei vilde antage, ei heller var god for det at efterkomme, da det en anden vederheftig Mand under benefnte Vilkor at kunde tilbydis och betrois.

Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot d. 29. Decembr. anno 1669.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste, troplicitigste Tienere.

Hansz Schack. P. Reetz. H. Bielcke. Christoff von Gabell mp.
 Otto Powisch mp. H. Wind mp. E. Kragh mp. Corfitz Trolle mp.
 Peter Bülcke mp. C. Biermann. P. Schumacher.

dericia Bye ud- och indskibis, skal oppebergis en half Skilling, som skal delis i tvende Parter, dend ene Part til Raadstuen och dend anden til Broens och Raadhusets Fornødenhed anvendis, saa omendskiønt det er af ringe Importants och icke aarligen 100 Rdr. importerer, besverger Borgerne sig dog høieligen derofver, Handelen dermed at besvergis; ti begieris paa det allerunderdanigste, Ed. kongl. May. det naadigst ville contramandere och paa nogle visse Aars Tid afskaffe, indtil Byen noget bedre tiltager.

15. Och at Ed. kongl. May. allernaad. vilde lade befale Fergebroen ved Strib at ferdig giøre for dend reisende Mand och Ofverfartens Bekvemmeligheds Skyld, som lettelig kand ske, efterdi de gamle Pæle endnu staar och ere sterke nok och med en føie Ting kand hielpis och vedligeholdis, om dertil blef lagt Tredieparten af Fergelønnen, der paa Steden fortienis, och Borgemesterne i Medelfar hidindtil nøt hafver.

- a) I Konc. 1 lyder Svarene paa § 6—10 opr.:

6. Det allerunderdanigst begierte Compagnie af Kiøbmænd formener vi allerunderdanigst dennem vel at kunde tilstedis, dog icke udi noget vist eller sluted Antal, mens enhver af Stadens Indbyggere, saa ochsaa Handverksfolk, frit at være derudi at indtræde och participere.

7.—9. Om denne siufvende saavel som efterfølgende aattende och niende Post er voris allerunderdanigste Betenkende, at hvis Varer udi dend Specification, hvorom ved de forregaaende 3., 4. och femte Poster allerunderdanigst meldis, ere begreben, dennem efter dend Maade, de allerunderdanigst begierer, om Ed. kongl. May. saaledis allernaadigst behager, vel kunde toldfri bevilligis.

10. Hvis Hafnen belanger, indstillis allerunderdanigst til Ed. kongl. Mayts. allernaadigste Behag, om dend efter forrige Dessein eller ochsaa det allerunderdanigste Forslag, som General Major Rusius derom nyligen giort hafver, skulde forferdigis.

- b) Konc. 1. og 2. har herfra opr.: en eller anden vederheftig Mand, som saadant sig vilde paatage, allernaadigst committeris samme Fergebroe at lade forferdige och vedlige at holde.

13. eller 20. Dec. ¹⁾ behandledes iflg. Kongebrev ²⁾ af 2. Dec., stilet til S. K., et Andragende fra Roskilde By om at maatte faa Toldstedet, der 26. Okt. 1668 ³⁾ var bleven henlagt til Frederikssund, flyttet tilbage til Roskilde (jvfr. 8. Marts). Allerede 7. April 1669 var der udgaaet Missive derom til Skatkammeret som Følge af et Andragende fra Jørgen Jensen, Borgmester i Roskilde, men dette Missive kasseredes, og Roskildes Andragende blev (fra Frederikssunds Side?) skarpt imødegaaet paa tysk ⁴⁾. I Brevet af 2. Dec. til S. K. indlagdes »1) Borgereskabets i Roskild Begiering til Borgm. Jørgen Jensen herom at anholde, dat. 12. Febr. 1669; 2) Jørgen Jensens Supplication til K. M. befatted udi 4 Poster paa Roskild Byes oc Indbyggeris Vegne, dat. 20. Febr. 1669; 3) Endnu en Jørgen Jensens Supplication til Stats Colleg., dat. 6. Martii 1669« ⁵⁾. — Betænkningen (Nr. 139) stillede sig velvilligt overfor Roskilde, men Flytningen af Toldstedet fandt dog først Sted 6. Sept. 1671 ⁶⁾.

139. *Betænkning af S. K. 13. Dec. 1669.*

Orig. og Konc. 1 med Frants Raschs og Konc. 2 (ufuldstændig) med Peter Reetz' Haand i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Ed. kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Colle-

¹⁾ Datoen 20. Dec. findes i P I Bl. 118, 13. Dec. i Orig. og Konc. til Bet.

²⁾ S. T. Nr. 780. De nævnte Bilag er alle forsvundne.

³⁾ S. T. Nr. 815. ⁴⁾ Indlæg til S. T. Nr. 780. ⁵⁾ S. R. Nr. 312.

gium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende om Roskilde Byes allerunderdanigste Supplication, anlangendis dennem allernaadigst maatte forundis, at hvis Vare der sammesteds til Skibs ind- eller udføris, icke til Fridrichssund, som for nogen Tid siden allernaadigst er blefven forordnet *a*), mens der paa Steden udi Roskild, saasom altid tilforne brugeligt hafver veret, herefter maatte fortoldis, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och befinder vi, at Supplicanterne saadant allerunderdanigst til Byen igien at erlange atskillige bevæglige rationes allerunderdanigst allegerer. For det første, at Indbyggerne, som derforuden mere end i forrige Tider ere forarmed, derudofver besvergis med store Omkostninger til at reise henved 3 Mile fra Byen til Friederichssund der at angifve och fortolde, hver Gang der nogen Vare af dennem ind- eller udskibis. — For det andet, at det gifver dennem stor Hindring med hvis Tømmer, som kommer fra Norge och acter til Roskild, naar de først skal opholdis med deris Last i Friederichssund, hvor de och da heller skulde vilde losse end dermed til Roskild opsegle, hvorudofver Roskilds Indbyggere skulde foraarsagis Tømmeret, som formedelst skadelig Ildebrand meget hos dennem behøvis, med dis dyrer Indkiøb och Vogenleies store Omkostning at lade hente til Byen, hvilket ochsaa skulde falde Bønderne omkring Roskild meget besverlig och skadelig deris Tømmer saa vit afliggende at søge. — For det tredie, at mange Byens Indbyggere derofver skulde foraarsagis fra Byen til Friederichssund eller andensteds at henflytte, Byen omsider til endelig Ruin, hvilket ochsaa skulde vere sørgelig for dend herlige Dombkirkis och saa mange kongelige Begravelsers Skyld. — For det fjerde allegerer Supplicanterne allerunderdanigst et kongl. Privilegium af anno 1455, hvorudi hafver voren forordnet, at hvis som komb seglendis ind i Isefioren, icke motte giøre noget Marked i Fioren, førend de komb op for Roskild eller Holbek, och at formedelst bemelte Toldstedets Forandring begge Stederne, saavel Holbek som Roskild, skulde ske merkelig Skade och Afgang i deris Næring.

Herom er voris allerunderdanigste Betenkende, at efterdi vi ei andet af bemelte Supplicanternis rationibus kunde slute och dømme, end at Toldstedets Forandring och Forflyttelse fra Roskild til Friederichssund *b*) jo tilføier Byen, som dog i slet Tilstand er, stor Skade och Afgang i deris Næring, och vi ei kunde se, at Ed. kongl. May. af slig Forandring nogen ringeste Nytt eller Fordel hafver,

det da jo baade billigt och nytteligt er, at alle de Vare, som for Roskilde By indkommer och derfra igien udgaar, saasom tilforne altid brugeligt hafver voren, sammesteds i Byen fortoldis, helst och efterdi Ed. kongl. May. dog en Toldere der i Byen holder och lønner. Hvad ellers Ed. kongl. Mayt. Oberskenk angaar, hvis Besolding i Friederichssunds Told er assignerit, kunde efter Ed. kongl. Mayts. allernaadigste Behag hannem dend Anpart af hands Besolding, som hand af Roskilde Byes Tolde udi Friederichssund hidindtil hafver hafd at nyde, enten udi Tolden, som i Roskilde herefter skulde erleggis, eller och paa andre visse Steder igien assigneris. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot d. 13. Decembr. anno 1669.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste, troplictigste Tienerc.

Hansz Schack. P. Reetz. H. Bielcke.

Christoff von Gabell mp. Otto Powisch mp. H. Wind mp.

E. Kragh mp. Corfitz Trolle mp. Peter Bülcke mp.

C. Biermann. P. Schumacher.

- a) Conc. 1 tilf. opr.: til at gratificere Ed. kongl. Mayts. Oberskenk och Oberstalmester med.
 b) Conc. 2 har: Sundby.

1670.

3. Jan. Møde, hvor først Betænkningen om Fredericia (Nr. 138) underskrevet. Dernæst oplæstes en Betænkning af Kommercekollegiet om Anders Verns Manufakturforslag (jvfr. 15. Nov. 1669) paany og overvejedes. Denne havde 20. Dec. 1669 paany indsendt sit Forslag (Nr. 140) med en Bøn til S. K. (Nr. 141) om at fremskynde hans Sag. Paa Mødet blev han indfordret og paa bedste Maade fortrøstet af Peter Reetz og Christoffer Gabel¹⁾. Jvfr. 11., 24. og 31. Jan.

¹⁾ P. I Bl. 118.

140. *Anders Verns Forslag om Manufacturvæsenets
Forbedring Dec. 1669.*

Orig. i »Danske Kancellis diverse (og Skabs) Sager. Handel, Skibsfart, Industri og Laugsvæsen« (R. A.).

Stormechtigste Konning, allernaadigste Arfve-Herre.

Suplicanten hafver for nogen rom Tied leden ofverleferit det Forslag och den Proposition, hvorved at de umistelige och de nødvendiges Penges Midler til Manufacturverkernis Indrettelse och Continuation kand saa lidelligen findes, at ingen af Eders kongl. Mayt. kierre Undersaatter kand med Raison hafve Aarsag om sig derofver at besværge, ei heller at May. paa nogen Manner skal miste noget af sinne Intrader i nogen Maader. Deraf følger herhøes en Gienpart annexerit, desligeste findes herhos den rette Forma, hvorledis at Manufacturverkerne kand dirigeris, saa at de utvivfeligst joe lenger joe bedre kand aarligen saa ielligen tilvoxes, saa at de med Forundring kand mere och mere bekomme en ofvermaadige goed och løkkelig Progres. Hvis nogen videre Underretning kand nødvendig erachtes, eller och nogen Besværring kand forrefalde, det vere sig och, hvorledis det vere kand, som kand siunes at dificultere eller vere dette høinødvendige och meget tienlige Verk til Forhindring, saa bedis i ald Underdannighed, at Suplicanten naadigst maatte meddelis en kongl. Befalling til Stats- och Commers-Collegium, for hvilket at alle dubia kand blifve proponerit, debaterit och examinerit udi Suplicantens Ofververelse, och at hand med dennem i Commers-Collegio maa paa adskillige Tieder conferere, indtil at derpaa kand følge en goed oc efter Forlangende ynskelige Udgang, saa at May. kand paa alting blifve forsickerit och fornøiet, saa som fasteligen fortroes oc forhaabes af

Eders kongl. Mayt. underd. och ydmygste Tienner
Anders Værnn.

[1.] En kort Relation ofver Anders Værns Proposition om Manufacturverkernes nødvendige Penges Midels hel lidelige Findelse, hvorved de kand indrettes oc ved Macht holdes her i Kiøbenhavn och i Friedericia foruden Mayt. Bekostning eller Intraders Afgang i nogen Maader.

De nødvendige och umistelige Penges Midler, de findes hel lidelligen oc vel af dend ofverdaadig Ødselhed, som sker i Dannemark och i Holstein med Øl, Brendevin och Miød, dog ingen af Undersaatterne

graveris med nogen Udgifter dertil, endten lidet eller meget, undtagen alleniste Drankerre, Kroehuse-Elskere och saadanne modvillige Fordøierre och ødsels Personner. Begieris derfor, at der kunde bevilges nogle Brøggere, Brendevins Destollerere, Miødblendere, Edickesettere och Verter i enhver Bye i Dannemark och i Mayts. Steder i Holstein, och for dend Bevilling oc Benaading enhver Brøgger, Brendevins Destolerder och Edickesetter at betalle 12 Sk. af hver Tønde Malt och andet Korn, som de i deris Nærring forbruger, och hver Miødblender at betalle $1\frac{1}{2}$ Mk. af hver Tønde foruden det, som tilforn er paabudet deraf at betallis, derhøes enhver at betalle en Kiendelse eller Fæstepenge, naar nogen bevilges och indsettes i forn. Nærring for sit Lifvis Tied.

Frembdelis demonstreris, at en fattig Mand maa brøgge sit fornøden Øl, naar hannem løster, med en sælandske Skeppe, jae med en norsk Setting eller $\frac{1}{2}$ Skeppe Malt, och enhver med mindre Quantitæt af Korn kand sette ald dend Edicke och distolere ald dend Brendevin, som hand aarligen kand behøfve i sit Hus, och derfor enhver, som vil arbeide och streke Armerne ud fra Kroppen, kand blifve Brøggere, Brendevins Distolerderne och Edicke Setterne, saa och Kroersker aldellis utvingende i alle Maader.

Mens den, som ei vil arbeide eller lade andre for sig arbeide, den kand hendte sit Øl hoes Brøggerne och det i saa ringe Partier som i Ottinger Taal, er 12 Sk. for 16 Potter Spise-Øl, och derfor ei nødes at hendte sit Øl hoes Kroersken, saa at bemelte Personers Benaadinger, Afgifter och Nærring aldellis paa ingen Maner graveris de andere Indbøggerre i Dannemark eller Holstein i nogen Maader.

Der ochsaa opsettes de Benaadinger, som dennem naadigst kand gifves, paa det de kand blifve ved at betalle de forbemelte 12 Sk. Afgift af hver Tønde Korn, som de forbruger, och det fremmede Øl, Brendevin, Miød och Edicke at graveris proposionaliter, saa och at betalle til Brøede efter advinant, som Brøggerne i Kiøbenhaufn skai betalle, om nogen understaar sig at forsvige nogen Brøgning, at de forn^e indlandske Nærringer ei prejudiceris, som sker, naar de fremmede hafver større Frieheid end som Indbyggerne med deris Nærring.

Och eftersom Brøggerne i Kiøbenhaufn och Christianshaufn de ere tilforn i deris Nærring privilligerede och betaler 1 Mk. i Consumsion, derforre de alleniste at betalle 8 Sk. af hver Tønde Malt, som de forbruger. — Dernest opsettes, hvorledis at deris Privilligier kand som de andris bestørkes och forbedris, saa at de ei hel-

der skal fortrüde at udgifve de 8 Sk. af hver Tønde Malt, formedelst dend Trøuglerrie och Tilgift, som er i deris Nærring, den afskaffes, med anden Benaading, som dennem uden Mayt. Skade naadigst kand gifves.

Och paa det at May. ei skal afgaa noget af sinne Intrader, derfor ald det Manufacturverk, som her giøres at consumeris i Danne-mark eller Holstein, at betalle dend sædvanlig Told, mens det, som selges at udføres af Landet, dette alleniste at betalle 1 pro cento, saa at May. profiterer och ei paa nogen Maner kand miste noget af sinne Intrader i nogen Maader.

[2.] En kort Project af dend Forma, hvorledis at Manufacturverkerne de kand dirigeris om uden Ophør altid at tiltage och florere.

Dend Afgift, som Brøggerne, Brendevins Distolerderne, Miødblenderne och Edickesetterne for deris Nærings Frihed til Manufacturverkernis Underholding kand contribuere, den formodes at skal kunde bedrage sig ofver ald Dannemark och Holsten aarligen en 15 à 18 tussende Rixdaller, som kand opberges i hver Bye af en vederhæftig Mand, som hver Fierding Aar bør at ofversende en Ud-tog af sin Undfang til Commers Collegium til Efterretning.

Commers Collegium at forskrifve fra Londen, Harlem, Amsterdam och andre Steder aarlig en 5 af de beste oc klaageste danske Manufactur Mester Svenner och med deris Advis indkiøbe ald, hvis de kand behøfve til deris Verkes Fortsettelse. Saa kand oc bevilges Mesterren am selfver(!) at indkiøbe deris fornøden Gods, om de kand opspørge bedre Goeds och bedre Kiøb, dog Commers Collegium at betalle Pengen oc annamme det indkiøbte Goeds i deris Bevaring och Giemme.

Siden, naar Mesternis Vaanninger ere tilberede och forset med nødvendig Redskab och ald Tilbehør, saa kand enhver Mester lefveris til it Støcke Goeds at forarbeide, och naar det er ferdig giort, da at komme dermed for Commers Collegium och for tvende af deris egne Mesterre, och de at kiorre och taxere samme Stücke Goeds, och Commers Collegium at holde Bog och Notitie derpaa, och saa henlægges det udi it Pakhus eller Salle, indtil det kand selges, och derforre saa ordeneris 2 oc flere Selgedauge om Ugen.

Mens principaligen kand observeris och befittiges paa, at det Goeds blifver ferdig giort, som kand giøres Aftrek paa udi de Lander,

hvorfra at goed Retur kand falde, saasom Rysland, Kurland, Konsberg och andre Steder, som udgifver Hør, Hamp, Rysledr och andre Vare, som kand formere Handellen her i Kiøbenhavn och betage de Lybsker deris Nærring i alle de smaa Steder udi Julland, Fyen, Langland, Laland, Falster och de andre, som tienner de Lybsker alleniste til at udhøckerre deris Vare oc blifver dennem til forbunden til de Lybskers Flor och til Dannemarks utroelige store Skade och Middels Afgang, som var at ynske, at det blef forbøget.

Och derfor ordinerer Præsidenten nogle af sin Medcollege, som ere Kiøbmend, at correspondere, somme paa en Ort oc somme paa en anden Ort, at søge Aftrek paa de forferdigede Manufacturverk, och af ald det, som selgis, profiterer Commers Collegium 1 à 1½ pro cento Provision.

Derimod ald, hvis som paa hver Støcke kand profiteris, det skal vere Mesternes egit, saa at hannem ei afgaar noget endten lidet eller megit videre, end som forbem. 1 à 1½ pro cento Factor-Penge, Pakhus Hyrre och andet kand findes paa nogen anden Afgifter, saa at Mesterne de kunde herligen och ufeilbarligen meget forbedre sig; derfor skal och de konsterigste Mesterre søge at fortsætte deris Handverk her, hvor at de femb Aar lang kand forstreckes deris fornøden Stof, saa at de foruden nogen Middel kand blifve rige och formuende Mend.

For saavit som Mesterne kand forarbeide, det forskydes dennem Støcke efter Støcke efter advenant af den forne Femtbtedels Indkomst, och det alleniste paa 5 Aars Tied, paa det at flere unge Mesterre kand af samme Midler (efter for. femb Aars Forløb) forthielpes til Nærring och Brug.

Derfor enhver ung Mestere at vere flittig och sparrie i de forbemelte 5 Aars Tied, at hand derefter kand af sin Forteinneste selfver forsiunne sig med ald, hvis hand kand nødvendigen behøve til sin Nærings och Manufacturverkes Fortsettelse. Och efter it Aars Indkomst er opbaaren, saa kand forte Manufacturverk tilvoxe, hvert Aar paa 5 Manufactur Mesterre, er udi de første femb Aars Tied alleniste 25 unge Mesterre, hver self ottende sterk, er 200 Personer med Svenne, Piger och Dreng i forne Tied i Verk.

Mens det siette och efterfølgende femb Aar, saa tilvoxer Verket och forbedres aarligen med 10 unge Mesterre, eftersom Verket ei alleniste som tilforne forbedris af forbemelte Midler, mens derforuden

forsiunnes och forthielpes endnu femb unge Mesterre med de Midler, som de forrige Mesterre allerede hafver verret assisterit med i de forgaaende 5 Aars Tied, saa at Mesternis Tald i forbemelte 5 Aars Tied de kand forbedre sig paa 50 unge Mesterre, hver self ottende med Svenne, Dreng og Piger, er 400 Personer som at Verket former sig i det andet 5te Aars Tied.

Dernest efter forbemelte Maade tilvoxer och forbedris Manufacturverket fra de 10 Aars Tied til de 15 Aars Tied, som er det tredie fembte Aars Tied, aarligen med 15 unge Mesterre, gjør 75 hver self ottende sterk, gjør 600 Personer sterk i disse forrige femb Aars Tied, som det hafver forbedret sig.

Desligeste fra de 15 Aars Tied til de 20 Aars Tied saa forbedrer sig Verket aarligen med 20 unge Mesterre och fra de 20 Aars Tied til de 25 Aars Tied kand af de forbemelte Midler och af de forrige 20 Mesters Assistens Midler aarligen forsiunnes och forthielpes 25 unge Mesterre, er i de for. 5 Aars Tied 125 unge Mesterre, som bliver forthiolpen til Brug oc Næring; enhver Mester med sig self samt Svenne, Dreng og Piger kand ei reignes ringere end som otte Personer sterk; kand saa Manufacturverkerne aarligen tilvoxe paa 200 Personer, er i disse 5 Aars Tied 1000 Personer, som Landet derved kand blifve popullerit och forriget med.

Och derefter joe lenger joe sterker, saa at Manufacturverket ofver Maade och med Forundring kand da utvivvelachtigen mere och mere aarligen tiltage och hel mechtigen tilvoxe och augmentere sig, saavel i Midler och Formue som i Mengden af konsterige Handverks Folk til Dannemarks ofvermaadige Flor och Velstand, saa at liegesom dend hollandske Stat er herligen opkommen ved goede och ubemerkede Poletiegue Greb, saa kand nest Guds Velsignelse och saadan danske Staet herligen frembvoxe, dersom dette och flere tienlige Forschlag kand blifve tagen i goed Consideration och stelles frembdelis i Verk med Ifver och Oprichtighed.

[3]. Calculation och Ofverslag paa, hvor mange Personner af Mesterre samt Svenne oc Dreng, som at Manufacturverket kand forbedre sig med i 25 Aar, saa och ungefer, hvor mange Tønder Gulds Midde som at Mesterne kand af for. Midler och af egen Forteinne blifve mechtig i de for. 25 Aars Tied at bekomme i Brug oc i Næring, som følger.

I de første 5 Aars Tied —	25 Mesterre,
udi det andet 5 Aars Tied —	50 Mesterre,
udi det tredie 5 Aars Tied —	75 Mesterre,
udi det fjerde 5 Aars Tied —	100 Mesterre,
udi det fembte 5 Aars Tied —	125 Mesterre

Summa unge och gamle Mesterre udi

25 Aars Tied — 375 Mesterre.

Hver Mester sterk i det mindste — 8 Personer.

Somma Mester oc Svenne — 3000 —

Nok for 375 gamle och unge Mesterre, hver 3000 Rixdr. i Verk, beløber sig 1,125,000 Rixdaller, som er ungefer en 11 Tønder Gulds Middel, som at de kand bekomme i Brug i for. 25 Aars Tied. Pro memorandum.

Bagpaa noteret: Anders Værns Proposition, hvorved at Manufactur Verkerne kand indrettis och dirigeris udi Kiøbenhavn och Fredericia, saa at de joe lenger joe bedre kand tilvoxe och mechtigen florere.

141. Brev til S. K. fra 'Anders Vern 20. Dec. 1669.

Orig. i »Danske Kancellis diverse (og Skibs) Sager. Handel, Skibsfart, Industri og Laugsvæsen«.

Høiedele och velbaarne Herrer i nerverende kongelige Staats Collegio.

Det er formodendis, at denne Dag er den siste Staats College Dag, som i dette Aar blifver holdit, och eftersom Suplicanten hafver ofverbracht nerverende ligesom forgaaende Aar med Bekostning, megen Tidsspilde och saare ringe Forretning, beder derfor i ald Ydmyghed, at Suplicantens saa megit vel mente, ochsaa ofte recomenderede Forslag om Manufactur Verkernis høinødvendig Indrettelse och stedse ved Macht Beholdelse maatte med forderligste blifve delibererit och hos Maysteten befordrit til Dannemarkis Nøtte och store Midels Sparelse, saa och til Maystettens kiere Undersatters hærilig och ofvermodige Forbedering, hvormed ynskis en lykkelige Progres och deris Høivisheder it lyksaligst och gledeligst Nytaar af de høiedele och velbaarne Herreris ydmygsten Tienere

Anders Værn.

— Kiøbenhavn anno 1669 den 20. Decembr.

10. Jan. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 11. Nov. 1669, stilet til S. K., hvorved dette fik Befaling om at udtale sig angaaende en Begæring fra Jens Poulsen, Foged i Nedre Romerike, om at slippe for en Toldforhøjelse, som Frederik Bremer, Tolder i Christiania, havde paalagt ham. Betænkningen (Nr. 142) var nærmest afvisende; den blev ikke underskrevet²⁾.

142. Betænkning af S. K. 10. Jan. 1670.

Konc. og Renskrift i N. R. A. — Renskriften er dateret Jan., P. I angiver Mødet til 10. Jan. Datoen 3. Jan. i Konc. kan næppe være rigtig.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at Collegium Status skulde gifve sit allerunderdanigste Betenkende om Jens Pofvellsens, Fogit ofver Neder Rommerigis Fogderi i Norge, hands allerunderdanigste Supplication, da er saadant af os underskrefne allerunderdanigst efterkommet, och befunder vi, at hand derudi allerunderdanigst gifver tilkiende, hvorledis hand udi senaste besverlige Siø Krigstid anno 1666 hafver efventyret sig at befrage och udsikke udi nogle indenlands Skibe hands Ladinger til Holland och andre fremmede Steder, derved at forrestrecke dend fattige Almue udi bemelte hannem betroede Fogderi, paa det Ed. kongl. Mayts. dennem allernaadigst paabudne Skatter dis lettere uden deris Ruin kunde blifve erlagd, hvorudofver hand self, som af fremlagde Bevisligheder befindis, er geraaden i stor Skade, mens Almuen frem for andre udi temmelig Tilstand blefven conserveret, och at Ed. kongl. Mayts. Tolder i Christiania for samme hands Ladinger af hannem fordrer trei hundrede nie och tredufve Rixdr. 3 Mk. Forhøielse Told, hvilket hannem meget besverligt skal falde til Veie at bringe, bendendis allerunderdanigst, hand udi allernaadigste Betragtning af bem. hands til Almuen giorte Forstrekninger allernaadigst med samme Forhøielse Told motte forskaanis.

Herom er voris allerunderdanigste Mening, at efterdi Ed. kongl. Mayts. sidst udgangene Told Rulle bem. Forhøielse Told, som fordris, paabiuder, da dependerer det allene af Ed. kongl. Mayts. Naade, om Ed. kongl. May. udi Consideration af, hvis Supplicanten grunder sin allerunderd. Begiering paa, hands Ansøgning allernaadigst be-

¹⁾ S. T. Nr. 720. ²⁾ P. I Bl. 119.

hager at bevilge, uanset vel siunis, at dersom Supplicanten dermed blef benaadet, da mueligt andre flere saadant ochsaa udi Underdanighed skulde vilde begiere, hvilket i saa Maade til Ed. kongl. Mayts. Intraders merkelige Afgang skulde geraade. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot d. a) Januarii 1670.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste, troplictigste Tienere.

a) Konc.. d. 3.

Samme Dag forelæstes en Memorial af Kirkekommissæren for Danmark, Johan Plum, om adskillige Kirkers fattige Tilstand¹⁾, hvilken Memorial var tilsendt S. K. ved Kongebrev²⁾ af 20. April 1669.

11. Jan. Kongebrev³⁾, stilet til Otto Powisch og Erik Krag, hvorved der tilsendtes disse nogle Punkter, opsatte af Anders Vern, om Benaadninger for forskellige Haandværkere. Om dette tabte Forslag faar man kun en uklar Forestilling ved den vedføjede Ansøgning (Nr. 143) af Anders Vern til Kongen. Otto Powisch og Erik Krag skulde i Nærværelse af Simon de Petkum og Melchior Røtling gennemgaa de nævnte Punkter, forhøre Anders Vern om Sagen, hvis det var nødvendigt, og derefter afgive en skriftlig Relation til desto nærmere og snarere Expedition i S. K. efter den Ordre, som S. K. havde faaet derom af Kongen. Jvfr. 31. Jan.

143. Ansøgning fra Anders Vern 10. Jan. 1670.

Kopi i Indlæg til S. T. Nr. 20.

Stormegtigste, høibaarne Konning, allernaadigste Arfve Herre. Efter Mayestettens naad. Befaling af d. 28. Octob. hafver Præsident Petcum oc Rotlin indgifvet deris Betenkende til Collegium Status ofver Suplicantens underd. Forslag betr. Manufacturverkernis Middels liddelige Findelse, Indrettelse oc stedse ved Magt Beholdelse; formoder derfor, at de høiedele Herrer i Collegio Status hafver samme reviderit oc giort Mayestetten nøiagtige Relation til Mayestettens naad. Velbehag. Frembdelis hafver Supplicanten herhoes understaaet sig i ald Underdanighed at opsette de Benaadinger oc

¹⁾ P. I Bl. 119.

²⁾ S. T. Nr. 249.

³⁾ S. T. Nr. 20.

Friheder, som Brøggerne, Brendevins Distillerderne, Edickesetterne, Mødblenderne oc Verterne ere hel meget nødvendige, oc eragtis, at Mayestetten vil dennem naad. forunde, paa det at de kand beholdis ved Næring, at udgifve de 12 Sk. af hver Tønde i alle Mayts. Kiøbsteder i Dannemark oc Holsten, disligeste at de forne i Kiøbenhafn oc Christianshafn, som ere tilforne benaadede, ei skal fortryde at udgifve den opsatte Forhøining paa hver Tønde Korn til Manufacturverkernis Indrettelse oc stedse ved Magt Beholdelse, mens formedelst samme befindis noget vitløftigen sammenskrevet, beder derfor i ald Underdanighed, at de maatte komme til Forhør for tvende Commissarier, nembligen General Krigs Commissarius Otto Paavisch oc velbaarne Erik Krag, assisterit med Præsidenten Petcum oc Røtling, at ofverveie disse opsatte Friheder oc Benaadinger, oc for saa vil deraf kand nødig oc tienligen eragtis, fra sig at gifve skriftligen til Collegium Status om frembdelis at efterses oc delibereris til Mayestettens naad. Bevillinge oc Aggregation, som fasteligen forhaabis oc stedse ynskis af Eders ko. May. allerund. Tiener

Anders Værn.

Kiøbenhafn 1670 d. 10. Januarii.

24. Jan. Møde, hvor der forelæstes en Memorial af Anders Vern om Kornprisen. Henrik Bjelke tog Memorialen til sig¹⁾.

31. Jan.—7. Febr. 31. Jan. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev²⁾ af 21. Jan., stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at udtale sig om en Supplik fra Ringkøbing By om Nedsættelse af Skatterne. — Ved Mødet 7. Febr. blev Koncepten til Betænkningen om denne Sag forelæst og approberet, men ikke underskreven (Nr. 144)³⁾.

144. Betænkning af S. K. 7. Febr. 1670.

Konc. i S. K's Arkiv.

Allernaadigste Herre och Konning.

Eftersom Eders kongl. May. hafver befalet Collegio Status at gifve sit allerunderdanigste Betenkende om Ringkiøbing Byes allerunderdanigste Supplication, hvorledis dend udi sine allerunderdanigste desideris uden Afkortning udi Contributionerne best hielpis kunde,

¹⁾ P. I Bl. 119. ²⁾ S. T. Nr. 55.

³⁾ Det synes at fremgaa af dennes oprindelige Form, at den er affattet efter Frederik III's Død. — P. I Bl. 119.

da er saadant af os underskrefne allerunderd. efterkommet, och er derom voris allerunderdanigste Betenkende, som efterfølger.

Voris allerunderdanigste Betenkende derom.

1. Efterdi det er fast en almindelig Besværing af Kiøbstederne ofver alt, at de formene sig høiere at udgifve i Skat, end de med Billighed efter enhvers Tilstand burde, hvorføre de och om Forlindring derudi allerunderd. anholder, da dersom nogen Forandring i dend Skattis Qvanto skal ske, som enhver Kiøbsted nu udgifver, er voris allerunderdanigste Betenkende, at Ed. kongl. May. allernaad. vilde lade forordne Commissarier i hver Province, som sligt efter enhver Byes Leilighed kunde forrette, saaledis at det Qvantum, som de nu alle udgifver, paa dend Maade imellem alle Stederne blef lignet och proportioneret, som rettest och ligeligst efter deris itzige Tilstand kunde eractis.

2. Eftersom Ringkiøbings Byes Fuldmectige self er gestendig, denne Baadsmand Skat betalt at være, och allenest forregifver, at Byen dend af sine Maanedskatter hafver laant, ser vi icke, hvorle-dis noget videre herved kand giøris.

Posterne af Ringkiøbing Byes allerunderdanigste Supplication.

1. For det første supplicerer Ringkiøbings Bye, at dend icke motte svare til videre ordinarie Contributioner, end til hvis dend blef taxered och lagd for udi den general Taxt, som efter de dertil forordnede Commissariers Forretning blef sluttet ofver alle Kiøbstederne anno 1662 d. 14. Julii, udi hvilken Taxt bem. Ringkiøbings Bye var blefven anslaget for 914 Rixdr. aarlige Contributioner, efter hvilken Tid dend siden to Gange i Contributioner er blefven forhøiet, næmblig anno 1662 d. 30. Novembr. och anno 1664 d. 16. Decembr., tilsammen paa 186 Rixdaler, som i Steden for dend Summa af 914 Rixdr., dennem efter Generaltaxten var paalagd, bedrager sig nu 1100 Rixdr. aarligen.

2. Derneft begierer Byen allerunderd., at efterdi dend udi annis 66 och 67 er blefven paa-buden hvert Aar at udrede 20 Baadsmend, som er 40 Baadsmend tilsammen, och for hver Baadsmand 10 Rixdr., som giør 400 Rixdr., och samme Paaleg skal vere lagt ofver Byens Efne och uproportionered imod andre Kiøbsteder her i Riget, som efter deris Contingent derudi icke skal

3. Vi befinder efter tilbørlig Erforskning, at Ringkiøbing Bye icke hafver gjort det Forskud, som de besverger sig ofver, paa de Tider, som de vürklig Indkvartering hafver haft, och dennem derforre ingen Uskel imod Ed. kongl. Mayts. om bem. Forskud udgangne Befalning at vere vederfarit.

hafve hafd half saa stor Bekostning, at dennem derforre motte efterladis och gotgioris Halfparten af samme Baadsmends Skat.

3. Derforuden supplicerer Byen allerunderd., at efterdi ingen af Kiøbstederne, som anno 66 hafde Standkvarter, skal hafve gifven uden en Maanedes Forskud, och Byen i samme Aar hafver verit taxeret for 2 Maaneders Forskud af Contributionerne, at dennem derforre dend ene Maanedes Forskud allernaad. motte efterladis, efterdi dend udi samme Aar in Septembr. skulde hafve hafd Indkvartering af Ritmester Ratlowes Compagnie.

Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot d. [7de.] Febr. anno 1670. Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste, troplictigste Tienere.

31. Jan. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 30. Jan., stilet til S. K., for at behandle en Tvistighed mellem Borger-skabet og Magistraten i Viborg om Ligningen og Taxten af den Skat, der skulde udredes af Byen. Sagen var 6. Marts 1669 bleven overdraget²⁾ til Ebbe Gyldenstjerne og Jens Rodsteen, hvortil 26. Marts føjedes³⁾ Christen Skeel Jørgensen og Villum Lange. Disse fire afgav 22. Maj en Indberetning om Sagen og fik 31. Aug. Ordre⁴⁾ til at træffe den endelige Afgørelse. Imidlertid bestemte Kongen, der forøvrigt 22. Juni ved Brev⁵⁾ til Peter Reetz havde befalet, at Højesteret skulde behandle Sagen, sig om, tog 14. Dec. Ordren af 31. Aug. tilbage⁶⁾ og befalede ved Brev⁶⁾ af samme Dato Borgernes Fuldmægtige at møde i København. Da nu saavel disse som Magistratens Fuldmægtige var tilstede, fik S. K. Ordre til at stævne begge Parter for sig

¹⁾ S. T. Nr. 82.

²⁾ J. T. Nr. 19.

³⁾ J. T. Nr. 26.

⁴⁾ J. T. Nr. 71.

⁵⁾ S. T. Nr. 410.

⁶⁾ J. T. Nr. 94-95.

og forhøre dem, gennemgaa alle Sagens Akter og endelig tilstille Kongen en udførlig Relation.

I Mødet forelæstes Sagens Akter¹⁾. — Disse er nu alle tabte paa en Undtagelse (Nr. 145) nær.

145. *Supplik fra Viborg Borgerskabs Fuldmægtig 1669.*

. Orig. i Indlæg til S. T. 1669 Nr. 410.

Stormectigste, høibaarne Herre, allernaadigste Arfve Konning.

For Eders kongl. May. hafve vi samptlige menige Borgeskab i Eders kongl. M. Kiøbsted Viborg allerunderdanigst at andrage efter forrige underdanigste Supplication af Dato sidste 5. Junii, som til Eders kongl. Mayts. Ober Secretarium Schult er overleveret, at Eders kongl. May. naadigst ville anbefale 4 Commissarier, enten de forrige eller andre, som paa den Relation om den Irring mellom Borgemester oc Raad oc os, Eders kongl. Mayts. Skatter oc Intrader angaaende, som vel videre loulig kand foregifvis, endelig maatte kiende oc dømme. 2) Allerunderdanigst ombeder, Eders kongl. May. naadigst ville tillade, at naar Kierkernis oc Byens Regenskaber forhøris, saa oc naar Indkvartering skal giøris, at 12 Mend af Borgeskabet loulig udnefnede aarlig med Borgemester oc Raad maa det forrette, Kierkernis Gavn at befordre oc forrige Ulighed at remedere. 3) Efterdi Byen nesten er forarmet oc falder adskillige Rettergange til Raadstue oc Byeting, at Eders kongl. May. naadigst ville bevilge, naar nogen rettergengig vil appellere, det daa til Landstinget maatte ske, fordi Fattigdommen mesten hos alle er saa stor, at de ei kand formaae til Eders kongl. Mayts. Høiesteret at appellere. 4) Eftersom Borgemester oc Raad nu moxen ti Aars Tid efter dieris Midler icke med Borgeskabet billig hafver contribuerit, at Commissarierne naadigst maatte anbefales saadan Ulighed at efterse, saa oc liquidere, at den med Rette dennem tilkommende Contribution bemelte Aaringer maa udgifvis, oc den saavel som den store Restantz hos forrige Kemner i tilkommende Udgifter maatte komme den fattige, nu høit nødtrengende, Borgeskab til Hielp oc Undsetning. Herved Eders kongl. M. Kiøbsted Viborg forhaabis nogenledis igien at komme paa Foede, oc Eders kongl. Mayts. Intrader i rette Tid tilbørlig udredis. Det som vi fattige Borgeskab, nu høit nødtrengende, allerunder-

¹⁾ P. I Bl. 119.

danigst hos Eders kongl. May. formoder at erlange, saa forvente vi oc herpaa Eders kongl. Mayts. naadigste oc milde Resolution. Vi igien forblifver Eders kongl. Mayts. hulde oc tro Undersaatte.

Paa menige Borgeskabs Vegne efter Fuldmact.

Claus Dahme mp.

Ved samme Møde indkaldtes i Raadstuen Margrete Lauge Simonsens fra Christiania, og til endelig Resolution i hendes Sag forelæste man for hende S. K.'s Betænkning (jvfr. 23. Dec. 1667—2. Febr. 1668)¹⁾.

Samme Dag Kongebrev²⁾, stilet til Otto Powisch, Erik Krag, Simon de Petkum og Melchior Røtling, hvorved Kongen tilstiller disse en Ansøgning fra Anders Vern om Handelen paa Vardøhus, Vardø og paa den russiske Kyst samt nogle Punkter angaaende Kornhandelen m. m. De ovennævnte skal da gennemgaa de omtalte Dokumenter foruden de Forslag af Anders Vern, der tilsendtes Otto Powisch og Erik Krag ved Kongebrev³⁾ af 11. Jan., saavidt muligt forhøre Anders Vern derom, og derefter affatte en skriftlig Relation til des nærmere og snarere Expedition i S. K. efter den Ordre, som S. K. allerede havde faaet derom.

»Och dermed endis Collegii Status Protocol udi dend høiloflige salig Herris och Kongis, Kong Friederich dend tredies, Tid«⁴⁾.

¹⁾ P. I Bl. 119.

²⁾ Kasseret Konc. i »Diverse Koncepter og Indlæg til Aabne Breve og Missiver 1667—1670«.

³⁾ S. T. Nr. 20. ⁴⁾ P. I Bl. 119.

Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie har den 23. Maj 1902 besluttet at udgive Aktstykker og Oplysninger til Statskollegiets Historie 1660—1676, ved Cand. mag. *J. Lindbæk*, under Tilsyn af Professor Dr. phil. *J. A. Fridericia* og Arkivsekretær *L. Laursen*.

L. Bobé. Chr. Villads Christensen. William Christensen.
Kr. Erslev. J. A. Fridericia. Aage Friis. M. Cl. Gertz.
S. M. Gjellerup. G. L. Grove. Anna Hude. Fr. Krarup.
L. Laursen. M. Mackeprang. W. Møllerup. C. Nyrop.
Axel Olrik. Hans Olrik. V. A. Secher.
A. Thiset. C. Weeke.

Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie

stiftedes i Januar 1877 med det Formaal at fremme Studiet af Fædrelandets Historie ved Offentliggørelsen af nogle af de mange Aktstykker, Breve, Krøniker og andre Kilder, som endnu henligge utrykte eller ere mindre tilfredsstillende udgivne. Planen for Selskabet er den at betro Udgivelsen af de enkelte Kilder til et eller flere Medlemmer af Selskabet eller til Udenforstaaende, saaledes at de almindelige Regler for Udgivelsesmaaden vedtages af Selskabet, og saaledes at Udgivelsen kontrolleres gennem et af Selskabet nedsat Udvalg.

Selskabet har hidtil udgivet:

- Kong Frederik den Førstes danske Registranter**, udgivne ved *Kr. Erslev* og *W. Møllerup*. 1879. Pris 5 Kroner.
- Kong Christian af Fjerdes egenhændige Breve**, udgivne ved *C. F. Eriks* og *J. A. Fridericia*. 1—7. Bind. 1878—91. Pris 57 Kr. 30 Øre.
- Codex Esromensis**. Esrom Klosters Brevbog, udgivet ved *O. Nielsen*. 1880—81. Pris 4 Kr.
- Danske Kancelliregistranter 1535—1550**, udgivne ved *Kr. Erslev* og *W. Møllerup*. 1881—82. Pris 5 Kr.
- Libri memoriales capituli Lundensis**. Lunde Domkapitels Gavebøger, udgivne ved *C. Weeke*. 1884—89. Pris 4 Kr.
- Aktstykker og Oplysninger til Rigsraadets og Stændermødernes Historie i Kristian IV.s Tid**, udgivne ved *Kr. Erslev*. 1—3. Bind. 1883—90. Pris 17 Kr.
- Corpus constitutionum Daniæ**. Forordninger, Recesser og andre kongelige Breve, Danmarks Lovgivning vedkommende, 1558—1660, udgivne ved *V. A. Secher*. 1—5. Bind. 1887—1903. Pris 50 Kr.
- Aktstykker til Oplysning om Stavnsbaandets Historie**, udgivne ved *J. A. Fridericia*. 1888. Pris 2 Kr. 50 Øre.
- Forarbejderne til Kong Kristian V.s Danske Lov**, udgivne ved *V. A. Secher* og *Chr. Støchel*. 1—2. Bind. 1891—94. Pris 10 Kr.
- Repertorium diplomaticum regni Daniæ mediævalis**. Fortegnelse over Danmarks Breve fra Middelalderen med Udtog af de hidtil utrykte, udgivet ved *Kr. Erslev*, *William Christensen* og *Anna Hude*. 1—3. Binds 3. Hæfte. 1894—1902. Pris 14 Kr.
- Danmarks Gilde- og Lavsskraaer fra Middelalderen**, udgivne ved *C. Nyrop*. 1—2. Bind. 1895—1904. Pris 10 Kr.
- Aktstykker vedrørende Erik af Pommerns Afsættelse som Konge af Danmark**, udgivne ved *Anna Hude*. 1897. Pris 50 Øre.
- Breve til og fra Kristoffer Gøje og Birgitte Bølle**, udgivne ved *Gustav Bang*. 1898—99. Pris 4 Kr.
- Aktstykker og Oplysninger til Statskollegiets Historie 1660—1676**, udgivne ved *J. Lindbæk*. 1. Bind. 1660—1670. 1903—04. Pris 4 Kr.

Tilsynet med Udgivelsen af »Aktstykker og Oplysninger til Statskollegiets Historie 1660—1676« er af Selskabet overdraget til Professor, Dr. phil. J. A. Fridericia og Arkivsekretær L. Laursen.
